Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
1511/D

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
1511/D

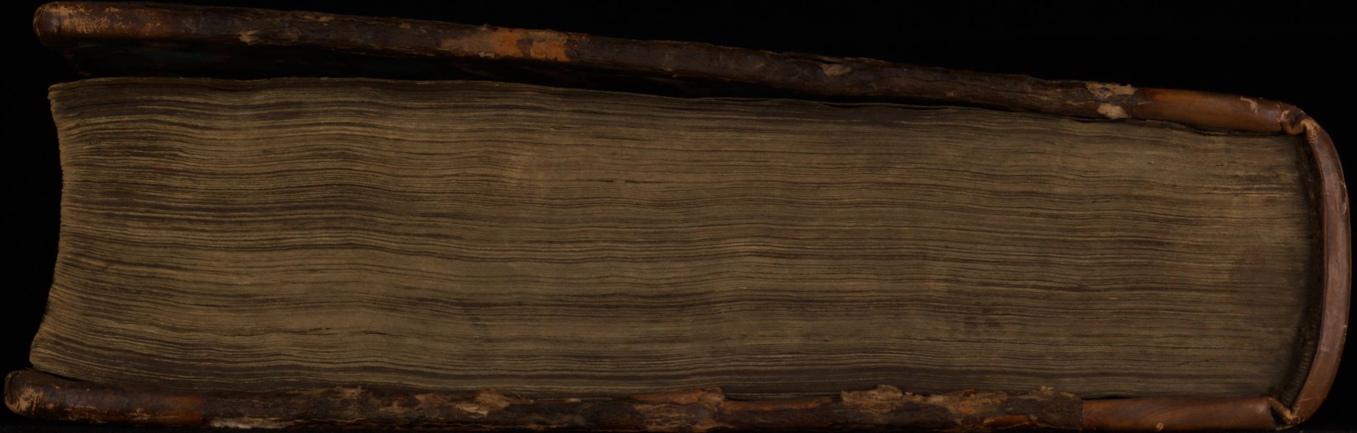

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
1511/D

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
1511/D

GEORGES
ROFFAVIER

DULAU & CO.,
Foreign Booksellers,
37 SOHO SQUARE, LONDON, W.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
1511/D

1511

S
9/4/06
1511

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
1511/D

50 t 15076

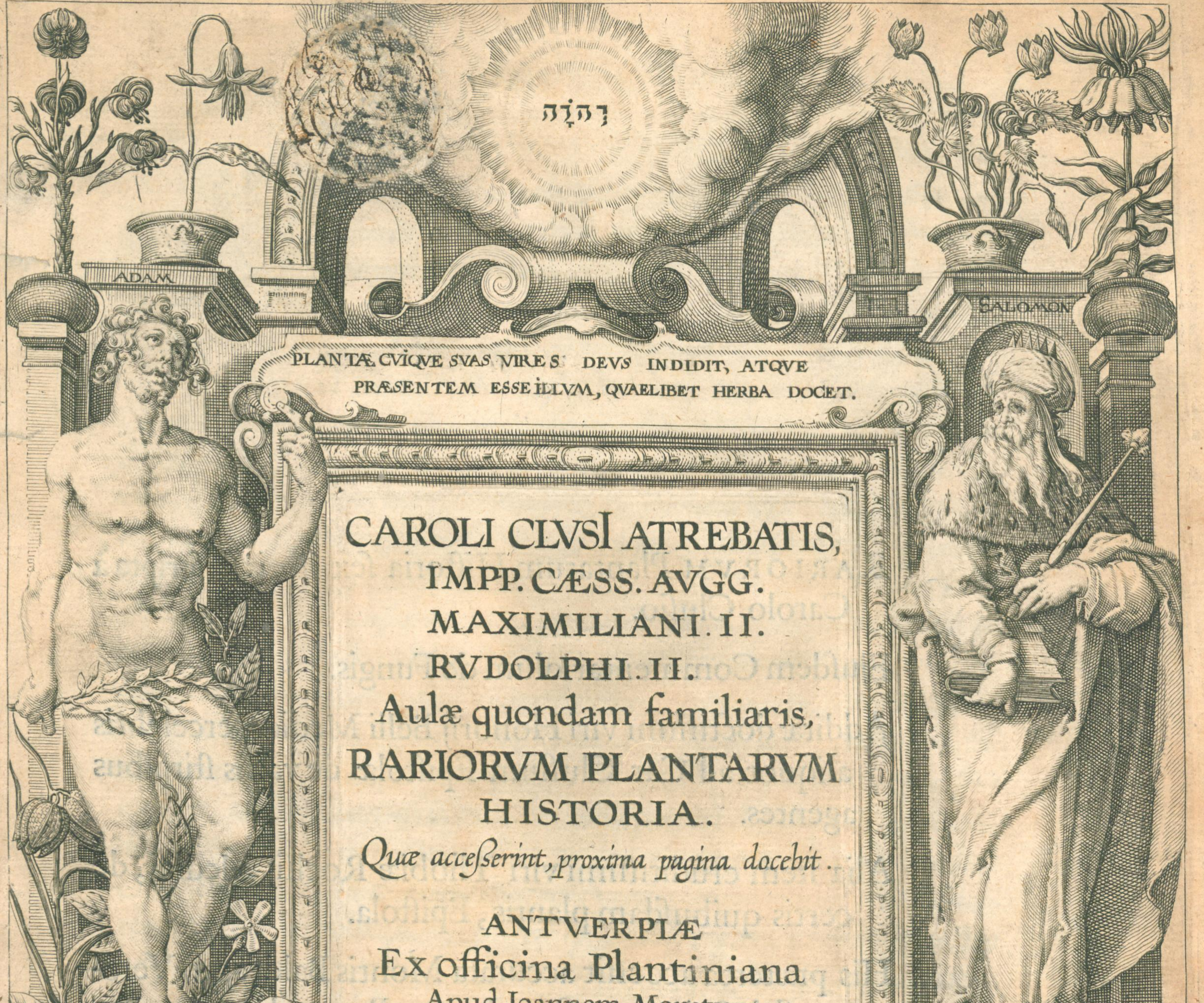

CAROLI CLVSI ATREBATIS,
IMPP. CÆSS. AVGG.
MAXIMILIANI. II.
RVDOLPHI. II.
Aulæ quondam familiaris,

RARIORVM PLANTARVM HISTORIA.

Quæ accesserint, proxima pagina docebit.

ANTVERPIÆ
Ex officina Plantiniana
Apud Ioannem Moretum.
CIↃ. IↃCI.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
1511/D

RARIORVM Plantarum Historia sex libris descripta à Carolo Clusio.

Ejusdem Commentariolum de Fungis.

Additæ doctissimi viri Honorij Belli Medici percelebris aliquot ad Car. Clusium Epistolæ de variis stirpibus agentes.

Alia item eruditissimi viri Thobiæ Roelsij Medici, de certis quibusdam plantis, Epistola.

His præterea accessit accurata Montis Baldi agro Veronensi descriptio, auctore Ioanne Pona, pharmacopæo vrbis Veronensis diligentissimo.

WELLCOME HISTORICAL MEDICAL LIBRARY

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
1511/D

PRIVILEGIVM CÆSAREVM.

RVDOLPHVS SECVNDVS *diuina fauente clementia electus Romanorum Imperator semper Augustus, ac Germaniæ, Hungariæ, Bohemiæ, Dalmatiæ, Croatiæ, Sclauoniæ &c. Rex, Archidux Austriæ, Dux Burgundiæ, Stiriæ, Carinthiæ, Carniolæ & VVirtembergæ &c. Comes Tirolis &c. Agnoscimus, ac vigore præsentium notum facimus vniuersis: Quod cùm Doctus noster & sacri Imperij fidelis dilectus Carolus Clusius humillimè nobis exponendum curauerit, præ manibus se habere scripta quædam, quæ in publicam vtilitatem edere statuerit, vereri autem ne cùm magnos sumptus in Pictores & Sculptores fecerit, lucri causa alij, quod fieri solet, sibi in fraudem eadem imprimant, aut imitentur, sicq; laboris ipse atque industriæ suæ præmio fraudetur ac destituatur; nos considerantes, quàm præclaram iam antè operam in quibusdam lucubrationibus, quæ iam antè fuerunt editæ, posuerit, & quàm nobis exquisita ipsius ac varia eruditio, præcipuè verò etiam in indaganda stirpium & herbarum natura sedulitas atq; industria commendentur, quòd multa peregrinis ac remotis in locis didicerit & obseruauerit, multa secum attulerit, quæ rara & luce digna sint, quòd assiduis adhuc studiis in hoc incumbat, vt quæ in antiquis auctoribus abdita & obscura sunt, eruat atque illustret, vt præclaram nominis sui memoriam posteritati relinquat, benignè ipsi, quod rogat, Priuilegio nostro aduersus omnem fraudem consulere cupientes, præsentium vigore scienter animóq; benè deliberato, pro autoritate nostra Cæsarea seriò decreuerimus, edixerimus ac statuerimus, quemadmodum præsentium vigore decernimus, edicimus ac statuimus, ne quisquam Typographorum, Bibliopolarum aut aliorum, qui siue imprimendis siue vendendis libris aliáve quacunque ratione negotiationem exercent librariam, intra viginti annos, à prima editionis die numerandos, Caroli Clusij opera duobus tomis expressa, quorum prior Stirpium &c. historiam continet, altero plerique libelli, &c. ab ipso Latini facti comprehenduntur, & quæcunque præterea idem Clusius edet opera, ipso inscio aut inuito typis seu quocunque alio modo aut charactere, siue integra, siue aliquam eorum partem imitetur, exprimat vel in publicum edat, néve ab aliis edita vel expressa vel aliunde allata intra Sacri Romani Imperij fines vendat, ac distrahat apertè vel occultè. Si quis autem præsens edictum nostrum transgredi aut violare, & prædicta opera recudere & in fraudem prænominati Caroli Clusij edere aut vendere ausus fuerit, eum non solùm eiusmodi libri exemplaribus, tanquam quæ in commissum ceciderint, memorato Carolo Clusio eiusq; hæredibus, vel mandatum ab iis habentibus, ope Magistratus eius loci, vbi deprehensa fuerint, vendicandis priuari, verumetiam mulcta decem Marcharum auri puri fisco nostro*

Imperiali fraudum vindici, ac parti læsæ ex æquo soluenda ac pendendæ puniri volumus, ea tamen lege, ne quid ea opera Orthodoxæ Catholicæ Religioni contrarium habeant, & vt tria cuiuscunque operis aut libri exemplaria, ubi excusa fuerint, ad Imperialem nostram Cancellariam transmittatur. Quod si negligatur, hac nostra gratia ac Priuilegio ipse, ipsiusque hæredes excidisse censeantur. Mandamus proinde vniuersis & singulis nostris & Sacri Romani Imperij subditis & fidelibus dilectis, tam Ecclesiasticis, quàm Secularibus cuiuscunque status, gradus, Ordinis & Conditionis extiterint, præsertim verò iis, qui in Magistratu constituti sunt, ac vel suo vel superiorum suorum loco ac nomine Iuris vel Iustitiæ administrationem exercent, ne quemquam hoc Priuilegium seu interdictum nostrum impunè violare, spernere aut negligere patiantur. Sed si quos contumaces compererint, præscripta pœna plecti, & quibuscunq; rectè fieri potest modis, coërceri curent. Quatenus & ipsi grauissimam indignationem nostrã euitare voluerint. Id quod testamur præsentibus literis manu propria subscriptis & Cæsarei sigilli nostri impressione munitis. Datum in Arce nostra Regia Pragæ, die decima quinta mensis Februarij. Anno Domini millesimo, quingentesimo nonagesimo tertio: Regnorum nostrorum Romani decimo octauo, Hungarici vigesimo primo, & Bohemici itidem decimo octauo.

RVDOLPHVS.

Ad mandatum S. Cæsareæ M^tis proprium.

Iacobus Curtius à Senfftenaw. Io. Baruitius.

TIBI, Ioannes Morete, qui haud exiguos sumptus pingendis & sculpendis Plantis mecum pariter impendisti, tibi inquam permitto, vt hanc meam Rariorum Plantarum Historiam, & adjunctos huic libellos, typis tuis excudas ac evulges: nec alibi alius quispiam intra viginti annos, cupio, sive jubeo, sub pœnis & mulctis, quæ S. Cæsareæ Majestatis litteris mihi concessis continentur.

Carolus Clusius A.

SVMMA PRIVILEGII PRINCIPVM BELGARVM.

ALBERTI, & ISABELLÆ Infantis Hispaniæ, Archiducum Austriæ, Ducum Brabantiæ &c. priuilegio cautum est, nequis *Caroli Clusi I, Impp. Cæss. Augg. Maximiliani II. Rudolphi II. Aulæ quondam familiaris, Rariorum Plantarum Historiam,* præter voluntatem Ioannis Moreti, Typographi Antuerpiensis, intra duodecim annos vllo modo imprimat, aut alibi terrarum impressam, in has inferioris Germaniç ditiones importet, venalémve habeat. Qui secùs faxit, confiscatione librorum, & alia graui pœna mulctabitur: vti latiùs patet in litteris datis Bruxellæ, III. Martij M. DCI.

Signat. I. de Buschere.

CARO.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
1511/D

CAROLVS CLVSIVS ATREBAS
BENEVOLO LECTORI.

MAGNAM voluptatem mihi ſemper attulit, in variis quas peragravi regionibus, Plantarum obſervatio. Nam quum nulla ſit Provincia quæ peculiares quaſdam, & quodammodo ſibi proprias non alat, inſignis varietas ubique meis oculis ſeſe ingerebat, quæ non potuit non eſſe delectabilis, viro à primâ propè ætate ad Plantarum obſervationem propenſo, præſertim quum aliquæ occurrerent à veteribus Auctoribus neglectæ, vel ab ipſis quidem deſcriptæ, nondum tamen à quopiam Neotericorum ſatis cognitæ: tum etiam aliæ, quæ ad plantarum à veteribus proditarum claſſem referri poſſe viderentur. Non minus enim gaudio afficiebar, quàm ſi ingentem Theſaurum reperiſſem.

CETERVM quum indecorum, & liberali ingenio minimè dignum arbitrarer, voluptatem quam ex ea obſervatione percepiſſem, mihi dumtaxat ſervare, & apud me quaſi premere velle, quin potius aliis ſimili ſtudio ſeſe oblectãtibus eſſe communicandam cenſerem: facere non potui, quin quâ potuerim fide & ſedulitate, primùm illarum, quas in Hiſpanicâ meâ peregrinatione obſervaveram, Hiſtoriam, publici juris facerem: deinde, earum, quæ partim in Auſtriâ, Stiriâ, & Pannoniâ, partim vicinis Provinciis poſtea ſeſe obtulerunt.

EAS porrò Obſervationes, cùm Hiſpanicas, tum Pannonicas, quum animadverterem pleriſque gratas fuiſſe, imò illarum exempla adeò avidè expetita, ut nulla amplius ſibi ſupereſſe Typographus conquereretur: conſultum fore exiſtimavi, ſi eas recognoſcerem, atque aliarum plantarum, quas ab illis evulgatis obſervavi, hiſtoriam adderem, omnes veluti in unum corpus contrahens, ſingulas tamen in ſua genera & ſpecies, commodâ quadam ſerie (quantum quidem fieri potuit) diſtribuens. Mihi etenim perſuadeo, non minus gratum futurum eum laborem, quàm priores.

PLANTARVM autem Hiſtoriam in ſex Libros diviſi, ut commodius in ſuas claſſes diſtribui poſſent. Quum verò Plantarum hiſtoriam dico, neminem exiſtimare velim, univerſam Plantarum hiſtoriam me intelligere: ſed earum dumtaxat, quæ à me primùm obſervatæ, aut ab aliis nondum fuerant

proditæ, ante quàm eas publicarem: exiguæ enim laudis eſſe arbitratus ſum, earum hiſtoriam repetere, quæ ab aliis eſſet prodita. Non negaverim tamen, quin interdum nonnullas inſeram, quarum alij meminerunt, earum autem hiſtoriam non ſatis plenè conſcripſiſſe mihi videntur. Quarundam prætereà mentionem facere me profiteor, quæ ab aliis fuerunt deſcriptæ, atque etiam illarum icones in meum librum interdum intuliſſe, quia ad ſeriem earum, quas deſcribo, ſervandam, commodæ videbantur.

Boni igitur conſulatur, quem (ſtudioſæ juventuti gratificandi ſtudio) in hac ſenectâ multis morbis obnoxiâ ſumpſi, labor, & alios juniores ad ſimilia, vel etiam majora tentanda excitet: libenter enim alteri hanc lampadem trado, ut qui annum ſextum & ſeptuageſimum jam agam. Si quæ tamen ſupererit vita mediocri valetudine conſtans, eam omnem ad publicam utilitatem impendendam profiteor. Kal. Feb. cIↃ.IↃcI.

AD

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
1511/D

AD CAROLVM CLVSIVM ATREBATEM.

DIGNVM est opellâ, nec pretio caret
Famâ æstimando, quas juvenis vigil
Gnavusque lucubrationes
Extuderis alacri labore
In lucem apertam, fasciculo senex
Iam comprehendas arctius unico,
Vt cuncta repræsentet unum
Dispositâ serie volumen.
Postrema certè cúraque límaque
Sudore tanto, totque molestiis
Vix hercle credo, culte CLVSI,
Constiterit, velut hæc & illa
Prior: tametsi sæpe animis ratum
Nisu voluptas in medio solet
Præbere delectamen ultro,
Nedum opere ingenij supremo.
Nam gaudet in se mens generosior,
Cum laude si quid magnificum inchoat,
Fructuque finit; extimosque
Haud patitur temerè umbilícos,
Desiderantes fortè manum ultimam,
Vel impolitos vel nimium rudes
Manere: quamvis ceteróqui
Parvulum opus quoque terminatum
Industriorum judicio virûm
Amet probari. Nos malè consita
Spineta castramus malignè,
Quasdam etiam bene collocatas
Runcamus herbas cum lolio gravi,
Tristique avenâ. Tu tua digeris
Feliciori, prout decorum est,
Ordine seminia herbularum,
Stirpesque raros, quidquid & extera
Et nostra gignit per species humus
Distinctiores. Singulorum
Cernere jam videor redactos
Quincunce justo reticulata per
Dimensa fines alveolátaque,
Id est, ad unguem rectiorem.
En, quid erit, quod oporteat te
Transferre? Planum est omne, sibíque opus
Aptum est favorem scilicet omnium.
Aient nepotes, te fuisse
Mirificè, puto, diligentem.

Paulus Melissus Franc. Comes Pal. & Eq. ciuis Rom.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
1511/D

IN PLANTARVM HISTORIAM CAROLI CLVSII.

VOs ô radices, vos ô cum Floribus, Herbæ,
Pulcræque ramis Arbores,
Nunc agite, ambrosij succi exhalate sapores:
Nunc pandite altiùs comas:
Vnguine nunc calices distendite, nectaris auxit
Quod parte quinta Amor sui.
Vestra etenim, prius haud ulli bene cognita, virtus,
Famæ quadrigis astra obit.
Parsque adeò vestrûm, cæcâ hactenus obruta nocte,
In veste lucet aureâ.
Assertori igitur tali pro munere quásnam
Grates habebitis pias?
Fallor? an omne genus morbi ilicet, agmine facto,
Trudetis ad Ditis lacus?
Et dabitis, summo vos qui gustaverit ore,
Semelve naribus hauserit:
Sic Clusi nomen virtutesque imbibat imis
Animis potenter; ut nihil,
Quàm Clusi laudes meditetur, & omnibus oris
Dicat bona in eum plurima?
Annuite. una Deum nam si Glaucum facit herba,
Quid non simul præstabitis
Vos ô Radices, vos ô cum Floribus, Herbæ,
Pulcræque ramis Arbores?

Ianus Gruterus.

CLVSI, delitiæ amorque DIVI
Maximi Æmiliani, Opimitate
Quo nil, nil Sapientiâ, orbe toto
Aut est, aut fuit, aut erit secundum:
Quàm rectè tua nomina omine imples?
Quàm rectè, puto, Clusius vocaris?
Non quòd sacra oculis tuis Apollo
Aonumque Machaonumque cludat;
Non quòd sint tibi Hygææ operta templa,
In queis & Venus & colit Iuventas;
Non quòd Pallados arcearis aris,
Quas Prudentia mensque recta servat.
Sanè, Sacra oculis tuis Apollo
Aonumque, Machaonumque nudat.
Sanè, sunt tibi Hygææ aperta templa,
In queis & Venus & colit Iuventas.
Sanè, Pallados aggregaris aris,
Quas Prudentia Mensque recta servat.
Sic dictus potius; quòd unus ipse es
Cuius corde animoque continenter
Se Phœbus, Medicina, Athêna cludant.

Idem Gruterus.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
1511/D

Μύρια μὲν βλαστῶν παμμήτωρ γαῖ᾽ ἀνίησιν
Εἴδεα, τῶν πέλει ἀνθρώποις μέγ᾽ ἄκος τε καὶ ἦδος:
Ταῦτα δὲ νυκτὶ τοπρὶν κεκαλυμμένα, νῦν πολυΐδμων
Κλούσιος ἀτρεκέως γραπταῖς σελίδεσσι φαείνει.

Νικάσιος ὁ Ἐλλεβόδιος.

In C. Clusij Clarissimi & amicissimi viri
opus Botanicum.

Donec erunt Herbæ, donec florentia Serta;
Clusiadis viuet florida fama Libri.

Franciscus Vertunianus Med. D. Pictaviensis.

Quàm longum sparsi flores, quàm pulchra vireta
Germine Clusiaco, & stirpe virente virent:
Tam patet & Clusi nomen, tam fama recluso
Cælo sparsa cluens, flore virente nitet.

Paschalis le Coq. Med. D. Pictaviensis.

In Caroli Clusij Plantarum Historiam.

Passa graves quondam fuerat Medicina dolores;
Et ferè opus medicis, prô dolor! ipsa habuit:
Quid faceret? post erratas vaga, pervaga terras
Clusij in Atrebatis ducitur hospitium.
Clusius ægrotam, mora nulla, potentibus herbis
Adjuvat, hinc medicas fert Medicina manus.
Hinc etiam extremos se Clusia fama per Indos
Dididerat, volitans docta per ora virûm:
Ille tuas Europa, tuas America plantas;
Africa sive tuas, sive tuas Asia
Nouit, & hinc toto latè notißimus orbe est
Clusius, Atrebatum Clusius ille oculus.
Ergo animosus abi Liber, & si fortè, quis auctor,
Quæreris, hoc sat erit dicere, Clusius est:
Hoc sat erit, mora nulla, manuque, oculoque, animoq;
Lectoris, felix abripiere Liber.

Petrus Plateau I. F. Tornacensis.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
1511/D

IN PLANTARVM HISTORIAM
CAROLI CLVSII.

TVLERVNT varios priora secla
Scriptores, neque defuere nostro,
Linguis, iudicio, eruditione
Qui clari studium omne in hoc locarunt
(Sui ut quemque animi impetus ferebat
Atque ardens amor ardui laboris)
Spartam quam sibi singuli colendam
Sumsissent, numeris modisque cunctis
Perfectamque darent & absolutam.
Quod cùm sit propè disciplina in omni
Summa non sine laude factitatum:
Tum vel præcipuè hoc videre in illa est
Quæ vires docet & figuram, & ipsos
Natales quoque, differentiasque
Herbarum (studium utile atque dulce)
Et frugum, fruticum, arborum, omniumque
Vita queis homini salusque constat,
Et sinu locuplete terra fundit
Cælo fertilibus rigata stillis.
Summa hanc barbarie obsitam ac tenebris
Plus quàm Cimmeriis (pudet fateri)
Primus restituit suo nitori
Nostrûm ætate patrum Leonicenus:
Quem Ruellius, huncque mox sequuti
Complures alij, haud quidem labore,
Sed quos ingenio, celebritate,
Doctrinaque adeò pares fuisse
Constat, dum meritò probantur omnes,
Dote quisque sua: (negata namque
Cuncta uni, sua singuli tulere)
Vt negem facile esse judicare
Cuinam laurea jure debeatur:
Nemo si tamen abnegarit vnquam
Plus illum meruisse laudis atque
Præmî, qui salebrosa & invia inter
Primus compita figere est pedem ausus,
Venturisque nepotibus præivit,
(Tua hæc docte Leonicene laus est:)
Quis, Clusi, precor, alteri secundum
Audebit dare te, tuos labores
Qui norit, tua quique scripta vidit,
Vidit scripta, satis probanda nunquam?
Sint verò eximiam referre digni
Qui laudem fuerint (libens fatebor?)
At certè fuit ante qui præiret
Et viam daret explicatiorem,
Scripto, consilio, aut opinione?

Cui

Cui, quòd non minimum tulit laboris,
Pars laudis quoque magna cedat, æquum est.
Verùm, dux tibi quis fuit, comésve,
Quando quas animosa gens Iberûm
Terras sole terit calente tostas,
Mensium spatio octo peruolasti
Herbas mille manu legens avara;
Laudis qui sibi vendicare partem
Tuæ vel minimam queat vel ausit?
Discendis tibi quis fuit magister
Herbis, Pannonicos, iuga alta, montes
Quas novas dare, te legente, scimus,
Nostris te quoque dante habemus hortis?
Ignoraret opes suas Iberus,
Ignoraret opes suasque Pannon,
Ignoraret opes & orbis ipse
Amborum, nisi te docente nossent.
Nostri delicias alunt quod horti
Quæ vel visu oculos juvant foventque,
Pulvinos hilarántve raritate,
Acceptum ferimus tibi illud uni,
Et grato tua scita scripta, Clusi,
Cum plausu modò lectitamus omnes,
Venturique auidè legent nepotes
Dum constabit honos decorque Phœbo
Et Floræ suus: efferentque Clusî,
Quaqua Sol oritur caditque, nomen,
Æternâ super astra clara famâ.

Ioannes ab Hoghelande.

IN EFFIGIEM
NOBILIS DOCTISSIMIQ. VIRI
CAROLI CLVSII.

ATrebatum decus, & nostri nova gloria secli
CAROLVS hæc Leydis CLVSIVS ora gerit.
Herbarum vivas Orbi dedit ille figuras,
At CLVSI vivam GEINIVS effigiem.

Bon. Vulcanius.

IN EANDEM.

OS Clusi frontemq; oculosq; , & cætera vultus
Pictoris expreßit boni manus benè.
Ingenij haud potuit vires: at Clusius ipse
Expreßit illas hoc in opere quàm optimè.
Longa dies ut opus pictoris deleat, ipsum
Et Clusium : opus hoc nulla delebit dies.
Ergo, illum in cineres ubi longa resolverit ætas,
Adhuc opere in hoc sibi supererit Clusius.

Ioannes ab Hoghelande.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
1511/D

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
1511/D

CAROLI CLVSI RARIORVM PLANTARVM HISTORIÆ

LIBER PRIMVS.

PLANTARVM, *quas in variis peregrinationibus meis rariores observavi, historiam scripturus, ab arboribus eam auspicabor, sic enim ordo postulare videtur: deinde ad frutices, suffrutices & virgulta progrediar, quibus aliquot ἐπαυλοκαύλους subyciam. Hæc autem omnia priore libro complecti animus est: reliquas stirpes in sequentes libros distribuam.*

Dracona DRACO, l.

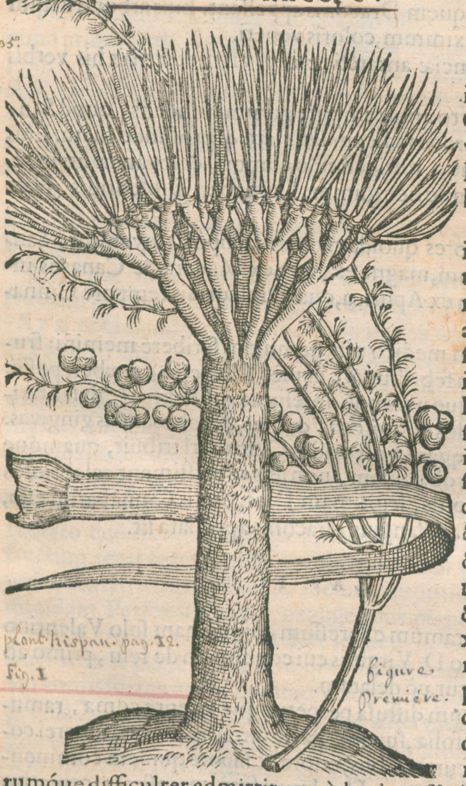

plant. hispan. pag. 22. Fig. 1 figure premiere.

CAP. I.

A PAVCIS prodita est huius Arboris historia, eaque admodum mutila. Libuit itaque eam hîc subiicere, & ab illa nostras Observationes auspicari, quandoquidem valdè rara est, in nostra præsertim Europa, & Herbariis dum hos Commentarios scribebam (ni fallor) incognita.

Draconis arboris historia.

EST verò Draco (aptiùs enim nomẽ non inuenio) procera arbor, Pinũ procul intuentibus referens, adeò æquales, semperque virentes sunt rami. Huius truncus crassus, octo aut novem cubitales ramos æqualiter nascentes & nudos sustinet, qui in summo fissi, in alios ternos vel quaternos ramos cubitales, aut paulò ampliores, brachialisque crassitudinis desinunt, nudos item & sine foliis, in summo gestantes capita plena cubitalium foliorum, unciali latitudine, sensim in mucronem desinentium, media costa densiore & eminentiore, ut in Iridis foliis, tenuium & rubentium in lateribus: mucronem planè repræsentant ea folia, semperque virent, & Aloës vel Iridis modo, invicem amplexando nascuntur. Truncus perquam scaber, multis rimis dehiscit, humoremque fundit per Caniculæ æstus, qui in rubrã lacrymam densatus, sanguis Draconis appellatur, ob quam sanè causam, hanc arborẽ Draconem nuncupavi. Materia trunci firma est, ferrumque difficulter admittit, quòd veluti fibris transversim & obliquè excurrentibus constet: at rami cùm multo succo prægnantes sint, satis facilè cædi possunt.

EAM arborem Olysipone primùm vidi anno reparatæ salutis humanæ, quingentesimo sexagesimo quarto supra millesimum, post monasterium Divæ Virgini sacrum, cui nomen à Gratia, octo palmorum crassitudine, inter aliquot Oleas in colle nascentem, monachis ignotam & neglectam, quam neque florem, neque fructum ferre assererent: rem tamen aliter se habere postea deprehendi, ramulo ex illa ipsa arbore anno sequente revulso donatus ab amico. Est autem hic ramus (quem cum aliquot foliis, corticisque fragmento, & lacryma meis manibus exemta multo tempore adservatum, à Cæsare Maximiliano evocatus, in Belgica cum multis aliis eius generis reliqui) pedali ampliore've longitudine, cui inhærent alij ramuli multo fructu racematim compacto onusti. Fructui color flavescens, sapor ali-

quantulum acidus, magnitudo exigui Cerasi. Eum in summis capitibus nasci verisimile est, ut in palma dactyli nascuntur: spatha tamen uti illos includi non intellexi. Huius porrò arboris recentia capita tenella sunt, & humilium Palmarum sive Chamæriphes modo, cuius cerebrum in deliciis est, edi possent, nisi amaritudo prohiberet.

Apud veteres neminem istius arboris métionem facere invenio, nisi fortè ea sit, quam Strabo ex Posidonio Gadibus nasci tradit, libro Geograph. tertio, his verbis.

Gadensis arbor Posidonij. De Arbore Gadibus existente scriptis prodidit Posidonius, quæ ramos humum usque incurvatos habeat, frondes sæpissimè mucronis speciem gestantes, quarum longitudo cubitalis est, latitudo digitorum quatuor. Huic & illud innatum esse creditur, ut uno fracto ramo lac effluat, radice abscissa minij humor exsudet.

Verum neque nostra hæc arbor ramos incurvatos, sed erectos, neque folia tam lata habet, nec illius ramis effractis lac exsudat, at humor aqueus duntaxat. De radice quod adscribit, nostræ satis quadrare videtur, è qua secundùm radices terebrata, lacrymam statis anni temporibus effluere aiunt rubram, ut posteà dicemus.

Ceterum illud hîc etiam obiter indicatum volo, quia in Gadium mentionem incidimus, me, tametsi diligenter totam insulam perlustrarim, nullam arborem conspexisse qualem Posidonius scribit: sed neque ullam aliam, præter aliquot salices, & unam aut alteram siliquam, licet (vt ab incolis viris fide dignis accepi) circa urbem Gades, recenti adhuc memoria, lætissima viridaria fuerint, omni fructiferarum arborum genere excultissima, quorum ne vestigia quidem nunc apparent, saburra arenacea, quam naves eò appellentes exonerarunt, omnia complente & exurente. Ex recentioribus binos duntaxat hanc arborem describere memini, sed succinctè admodum.

Aloisius Cadamustus libro Navigationum cap. 4. eius in hæc verba meminit.

Sāguis Draconis. In insula Portus sancti (è Canariis una) est Sanguis Draconis, lacryma arboris ferro sauciatæ: nam stato anni tempore arbores incisæ, emittunt anno sequente gummi, quod ahenis decoctum & defecatum, sanguis efficitur quem Draconis appellant. Eius arbor fructum producit Cerasi instar mense Martio, gustu eximium, coloris veneti.

Post hunc Thevetus Singularium Franciæ antarcticæ cap. VIII. describit his verbis è Gallico redditis.

Est in Canariis insulis arboris genus, certo anni tempore gummi fundens, quod Sanguinem Draconis vocant, perforata arbore prope radicem satis lato & profundo hiatu. Eius fructus luteus est, magnitudine Cerasi nostratis, refrigerando corpori, & levandæ siti in febre aut ardoribus valdè vtilis. Non est dissimile hoc gummi Cinnabari Dioscoridis. Hæc Thevetus. *Cinnabaris Dioscoridis.*

Et sanè id gummi quod apud diligentiores quosdam pharmacopolas invenitur, Sanguinis draconis in lacrymis nomine insignitum, magna ex parte ex Madera & Canariis insulis in Europam inuehitur: & forsitan etiam ex Aphrica, quæ Dioscoridis tempore Cinnabarim subministrabat.

An hæc porrò arbor alicuius momēti sit in medico usu, neminem scribere memini: fructus tamen aciditas argumento est, utiliter in febribus (vt censet Thevetus) præberi posse.

Eius lacryma adstringendi vi pollet, illiusque usus non infelix ad muliebres & dysentericas fluxiones, cruentas excreationes, firmandos commotos dentes, & roborandas gingivas. Quæ facultates eis admodum sunt similes, quas Dioscorides Cinnabari tribuit, quamque Hæmatite lapillo efficaciorem facit. Hanc ob causam, non abs re existimant celebriores Medici, exquisitum illum sanguinem Draconis, legitimam Dioscoridis Cinnabarim esse, præsertim cùm eius tempore à nonnullis etiam sanguis Draconis appellata sit.

Laurus PERSEA. l. CAP II.

Valde rara etiam est hæc arbor, cuius ramum expressum damus: nam solo Valentino regno unicam arborem vidi, monasterio D. Virginis cui cognomen de Iesu, primo ab urbe Valentia lapide, ex America, ut ferebatur, eò delatam.

Perseæ historia. Hæc porrò arbor Pyro similis est, in latum diffusa perpetuoque virente coma, ramulis ex viridi pallescentibus. Folia illi lauri latifoliæ, supernâ parte virentia, infernâ cinerei coloris, firma, nervis aliquot per obliquum discurrentibus, odore & sapore quidem commendata, cum adstrictione tamen linguam mordicantia. Flos Lauri ferè, copiosus, racematim compactus, pallidus, sex foliolis constans. Fructus per initia pruno similis, deinde successu temporis pyri in modum oblongus, nigro colore, iucundoque sapore: nucleum cordis effigie continet, gustu castaneæ aut dulci amygdalæ haud absimili. Vere florentem conspexi, Autumno maturum fructum ferre intellexi à CL. V. D. Ioanne Plaça Medico & Professore Valentino, qui mihi illam quo nunc dixi loco commonstrabat, incolisque *Mamay* dici asserabat: tametsi qui nobis Americam descripserunt Hispani, aliam ab hac diversam arborem hoc nomine insigniant. Sed multis post annis, ab eruditissimo viro Simone de Tovar Medico Hispalensi, qui similem arborem in cultissimo suo horto, cum aliis exoticis stirpibus alit, non *Mamay*, sed *Aguacate* vocari edoctus sum. An verò hæc arbor Veterum Persea sit, nec ne, dispiciendum est.

THEO-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
1511/D

Hisp. 26.
Fig. 2.

THEOPHRASTVS libro IIII. Historiæ Plantarum cap. II. Perseam in hunc modum describit. Est etiam in Ægypto alia arbor Persea dicta, aspectu magna & pulchra, sed maximè similis pyro & foliis, & floribus, & ramis, & tota figura, præterquam quod hæc perpetuo est folio, illa deciduo. Fructum autem fert multum, eumque omni tempore maturum edit, novo semper veterem occupante. Maturat autem sub Etesiarum flatum: reliquum crudiorem auferunt & recondunt. Est magnitudine pyri, figura oblongus, amygdalæ modo, colore herbidus, intus nucem continens quemadmodum prunum, sed multo minorem & molliorem: carnem verò valdè dulcem, suavem, concoctuque facilem: nihil enim eos qui multum ederint tentat. Excellit hæc arbor radicum tum longitudine, tum crassitudine, tum etiam multitudine: materiem etiam habet robustam, aspectu pulchram, atram vt lotus, ex qua simulacra, lectulos, mẽsulas, atque alia huiusmodi conficiũt. *Persea Theophrasti.*

SIMILI modo, iisdẽmque ferè verbis ipsam Plinius describit lib. XIII. cap. IX. sub Persicæ arboris nomine, voces ipsas cõmiscens, quas tamẽ lib. XV. c. XIII. apertissimè seiungit, & distinguit. Persicæ, inquit, arbores sero & cum difficultate transiêre, ut quæ in Rhodo nihil ferant, quod primum ab Ægypto earum fuerat hospitium. Falsum est venenata cum cruciatu in Persis gigni, & pœnarum causa à Regibus translata in Ægyptum, & terra mitigata. Id enim de Persea diligentiores tradunt, quę in totum alia est, myxis rubescentibus similis, nec extra Orientem nasci voluit. Eam quoque eruditiores negaverunt ex Perside propter supplicia translatam, sed à Perseo Memphi satam, & ob id Alexandrum illa coronari victores ibi instituisse, in honorem atavi sui. Semper autem folia habet & poma, subnascentibus aliis. *Persea Plinij.*

Qui sanè locus, eorum sententiam apertissimè refellit, qui Perseam arborem cum Persica malo eandem esse, cerebrosiùs asserere volunt: ut taceam utriusque arboris historiam esse diuersissimam.

PERSÆ item meminit Strabo Geograp. vltimo, perpetuam illi comam tribuens, & fructum pyri magnitudine, figura oblonga, amygdalæ modo putamine inclusum, & corio. *Persea Strabonis.*

SED & Galen. lib. II. de Alimẽt. se Perseã Alexandriæ vidisse asserit: meminit & aliis locis.

IN eo omnes conveniunt, ut Perseæ perpetuam comam tribuant, oblongum fructum, inclusum amygdalæ putamine & corio. Hæc quam exhibeo arbor perpetua quidem est coma, folio autem & flore laurum magis refert quàm pyrum: fructu etiam oblongo est, sed qui myxis (qualem illi Plinus loco iam adducto tribuit) aut oblongis prunis similior sit, quàm amygdalis, & colore (ut Plaça referebat) nigro, non herbido. *Persea perpetuò virens.*

ITAQVE, vt verum fatear, tametsi nonnullis cum Persea Theophrasto descripta notis, hæc nostra conveniat: mihi tamen aptiùs quadrare videtur ei, quam Plinius libro iam memorato describit: aut quam Plutarchus in Ægypto nasci testatur Isidi gratissimam, quòd fructum ferat figura cordis æmulum, folium verò linguæ. Sed aliorum id relinquo iudicio: nobis sententiam nostram in medium protulisse satis est. Non possum tamen non mirari, quosdam Perseæ historiam negligentius perpendentes, non esse veritos ad hanc nostram fructus Cuci suo pulvino nudati iconem in suis Commentariis pro Perseæ fructu adiicere, fructus certè planè ossei qui nobis aliquando pro Bdellij fructu obtrusus fuit: nisi fortè pyri vel cordis forma quam utcumque exprimit, eos ut id facerent impulerit. Verùm Cuci integer fructus, etiam per multos annos adservatus, & planè resiccatus, pugno maior est, magnúmque persicum malum potiùs æmulatur, quàm prunum aut pyrum. Eius historiam Theophr. lib. IIII. Hist. cap. II. Plinius lib. XIII. cap. IX. tradunt paulo pòst Perseæ descriptionem. Neuter tamen Perseæ fructum pyro similem facit, sed magnitudine illi æqualem. *Plutarchi Persea.* *Cuci.*

HVIVS quam exhibeo arboris neminem hactenus experimentum fecisse, quod sciam, puto.

AT Perseæ fructum cibo idoneum, & stomacho utilem Dioscorides facit: arida verò folia in farinam redacta, illitu sanguinis eruptiones sistere tradit.

CETERVM *Mamay* ab Hispanis Historicis descriptum, arbor est formosa, simili modo virens, vt iuglans, lata coma, sed celsa, & quæ in pyramidem aliquantulum desinat instar cupressi: foliis longitudo maior quàm latitudo, materies ligni fungosa, fructus rotundus & magnus, carne malum cotoneum referens, sed sapore persici mali duracini: cui insunt terna vel quaterna ossa, interdum plura, valde amara. *Mamay. Gomara Historia general. India, cap. LXIIII.*

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
1511/D

LAVROCERASVS. CAP. III.

Laurocerasi flos.

Laurocerasus cum fructu.

NEc huius arboris historiam ab ullo proditam, imò ne herbariis quidem nostræ ætatis cognitam arbitror. Cùm autem ex earum sit genere, quæ perpetuâ comâ virent, elegantissimaque sit aspectu, locum inter primas, in nostris hisce Commentariis, meritò sibi vendicare videtur.

Laurocerasi historia. EST verò Laurocerasus (sic enim appellare libet, & nominis causam postea explicabo) iustæ magnitudinis arbor, caudice recto, multis ramis donato, qui cortice atrovirente obducti sunt, novellis tamen omnino virentibus. Folia alternatim ramos ambiunt, non decidua, Lauri latifoliæ, sive potiùs Citriæ mali foliorum æmula, per ambitum nonnihil dētata, nervis aliquot ex media costa in latera excurrentibus, supernè splendētia, infernè nequaquam: color in vetustis ex atro virescens, in novellis ex viridi pallescens: sapor amarus, nucleorum mali persicæ, aut amygdalarum amararum æmulus. Flos initio mihi non conspectus, nam quam alebam arbuscula, sine flore, sine fructu periit: quam verò D. Aicholtzio dederam, anno octogesimo tertio supra millesimum & quingentesimum, mense Maio egregiè floruit. Paucis pòst annis floruit etiam D. Ioachimo Camerario V.C. quam ipsi donaram, vt ille Noriberga Viennam ad me scripsit. Oblongas porrò in summis vetustis ramis inter superioris anni folia fert hastulas, digitalis longitudinis, crassiusculas, in quibus breui pediculo numerosi, & racemi in modum conferti, nascuntur flores, candidi, quinque foliolis constantes, multis in umbilici ambitu staminulis præditi, Cerasi avium vulgò nuncupati floribus non admodum dissimiles, odoris tamen expertes, qui nullum fructus rudimentum præbuerunt, sed caduci admodum fuerunt. Supra hos deinde rami germinant & novella folia protrudunt. Fructus, quem in arbore nascentem non vidi, sed qui Constantinopoli missus fuit anno septuagesimo quarto & octogesimo sexto supra millesimum & quingentesimum, ovali forma fuit, exigui pruni magnitudine, Sebesten fructui proximus, foris niger, rugosus, pulpa præditus dulci & eduli, ceratiorum vel Brunnensium in Moravia prunorum pulpæ modo, officulum continens sessili parte orbicularem, deinde sensim in oblongam tenuemq; cuspidem desinentē, ut testes esse possunt amici Belgæ, quibus cum fructum tunc cōmunicavi cum Galatensibus sive Peranis pruneolis, albis, oblongiusculis, acidis. Vtrumque fructum licet diligenter terræ commiserim, etiam in fictilibus, ut commodiùs curarem, neuter tamen germinauit. At qui eodem nomine acceptus est Byzantio, anno M. D. LXXXI. licet simili forma, colore & sapore præditus, bina aut terna habuit sub pulpa nullo putamine inclusa semina plana, spadicei coloris, plurimum accedētia ad Loti aphricanæ, vulgò Guaiacanæ nuncupatæ, semina.

Brunnensia pruna.

Galatensia pruna.

CETE-

CETERVM sub initium anni M. D. LXXVI. ab Illustri Domino Dauide Vngnad, Cæsareo apud Turcarum Imperatorem tunc Legato, nunc verò Bellici cõsilij Viennæ Præside, mihi missa fuit eius arbuscula, brachialis crassitudinis, humanã altitudinem excedens, cum aliquot aliis rarioribus fruticibus. Sed cùm asperrima esset hiems, & negligenter ab eo qui eos aduexit, curati fuissent: omnes in itinere radicitus perierunt, præter hanc & Castaneam equinam, de qua postea: imò parum absuit quin & hæc periret. In fornicem autem cum eodem doliolo, in quo aduecta fuerat, eademq; terra, illata, & sequente Aprili educta ramos omnino siccos cùm deprehendissem, ad vivum resecui, & vasculum loco umbroso reposui, ne à solis radiis exsiccata difficiliùs repullularet. Cœpit tandem Autumno secundum radicem aliquot germina proferre, quæ cum ea trunci parte cui inhærebant (resecto inutili & sicco) in aliud vas translata, magna cura deinde alui, vt elegantẽ arbusculam postea habuerim: reliqua etiam germina, ubi paulo altiùs excrevissent, in terram inflexa radices egerunt, aliasq; arbusculas dederunt, quas & Principibus viris, & amicis communicavi.

Longior paulò in his referendis, & Lectori molestus fortasse fui: non potui tamen ea silentio præterire, ut intelligant studiosi quibus difficultatibus ad huius rarissimæ stirpis possessionem peruenerim.

MISSA porrò fuit hæc arbuscula *Trabison curmasi* nomine, quod Trapezuntinam dactylum interpretati sunt. Sed cùm nihil cum palma commune habeat, satis impropriè hoc nomen illi inditum arbitror.

Trabison curmasi *Dactylus Trapezunt.*

BELLONIVS lib. I. Obseruationum cap. XLIIII. inter arbores perpetuò virentes recenset Trapezuntinam quandam ferentem cerasa: meminit & eo libello, cui De ratione cicurandi silvestres arbores titulum fecit, cap. xx. (utrumque librum Latio donaui, ut rei herbariæ studiosi illius viri lucubrationibus quæ Gallico sermone scriptæ sunt, frui possint) & Laurocerasum appellat: eius tamen historiam non describit, nisi quòd eodem capite illius ramum mali Citriæ ramo æqualem facit, & eius prægrandem arborem Genuæ in horto Principis d'Oria postea vidisse asserit. Cùm verò huius nostræ folia maximam similitudinem cum mali Citriæ foliis habeant, nec defluant, & Trapezunte Constantinopolim, ut nomẽ indicat, primùm allatam fuisse verisimile sit, eam esse omnino existimo, quam Bellonius observavit. Laurocerasi autem nomen, quantum coniectura assequi possum, illi impositum à foliorum cum laurinis similitudine, & fructu cerasis æquali: tametsi postremo loco ex Pliniana historia id invenisse affirmet. Verùm nusquam apud Plinium Laurocerasi vocem legere memini: is quidem lib. XV. cap. XXV. ubi Cerasi genera enumerat, de cerasis lauro insitis agit. Minùs quinquennium est, inquit, quòd prodiêre quę vocant laurea, non ingratæ amaritudinis, insita in Lauro. Hanc autem quam proponimus arborem, ipsum intelligere, vix mihi persuadere queo.

Laurocerasus Bellonij.

Cerasus laurea.

Sed cùm aptiore appellatione careamus: neque sine iudicio Bellonius ea usus esse videatur, Laurocerasum cum ipso nuncupabimus, donec ex veterum monumentis commodior aliqua sese offerat. Si cui tamen Palmæ Trapezuntinæ vocabulum, quod Constantinopoli adepta est, aut Cerasi Trapezuntinæ, ut Bellonius etiam Gallico sermone usurpat, magis arridet, eo utatur, per me licet.

Dalechampij porrò opinio mihi non satisfacit, qui hanc stirpem Theoph. Hist. lib. IIII. cap. IIII. Loton secundam esse censet: nam huius fructus non nascitur myrti modo alternis, sive ut Græcus Theoph. codex habet καθάπερ τὰ μύρτα παράλληλα, sed racematim uvæ modo: ipsius certè flores, uti dixi, in hastula confertim plurimi nascuntur. Neque quòd Dactylum Trapezuntinam esse statuit Lotum aphricanam Matthioli, cui durum nucleum tribuit, qua de causa διόσπυρον Theoph. Hist. lib. III. cap. XIII. esse vult, cuius nucleus durus est, in qua opinione etiam est, marginalibus in Athenæum ab ipso Latio donatum scholiis. At Lotus Aphricana non nucleum, sed semina duntaxat habet. Imò quotquot Viennæ Austriæ & apud Pannones cultas observavi, fructum quidem ferebant, sed seminis expertem, & sola dulci pulpa constantem, licet semine ex Italia misso natæ essent. Perinde Faba Græca Plin. lib. XVI. cap. XXX. esse potest.

Lotos II. Theoph.

διόσπυρος Theoph.

MALVS MEDICA. CAP. IIII.

FOLIORVM similitudo facit, ut pauca quædam de Mali medicæ generibus quæ in Hispanica mea peregrinatione observavi, superiori arbori subiungerem.

MEDICORVM malorum varia sunt genera. Alia enim Hispanis *Cidras* dicuntur, alia *Limones*, alia *Limas*, alia *Naranjas*, alia *Toronjas*.

QVÆ Citria sive Cidras fert *Cidrera* dicta, brevi trunco est, longis ramis firmis, crassis & acutis spinis, foliis magnis, latis, & per ambitum serratis aliquantulum. Fructum fert magnum & oblongum, Melopeponis amplitudinem interdum æquantem, cortice per maturitatem flavescente, densa carne, candida, firma & eduli, nullo ferè interiore succo, odor mali fragrãtissimus: flores sunt candidi, sępiusculè forinsecus purpurascẽtes, odorati. Semper hæc aut floret, vel fructu onusta est. Sunt qui fructũ nascentem figulinis formis varias figuras exprimentibus includunt, atq; ita relinquunt donec fructus maturitatem consequatur, tum demum formas auferunt, vt malum nativum colorem adsciscat, iucundo sanè spectaculo.

Cidras.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
1511/D

Citria malus.

Limones.

Limones 4. *generum.* CITRIÆ ferè similis est, quam ipsi Limoneram appellant, cuius fructus minoribus Citriis pares, oblongi, satis densa carne, & multo succo acido prædíti, nullis aut perpaucis intus acinis: folia Citriis breviora, flos purpurascens foris, spinæ minores & breviores quàm in Limera: huius generis reperiuntur etiam dulces, minores tamen & oblongis Limis similes. Audio & eius genus prægnans reperiri, alium fructum minorem in se continens, incolæ sua lingna *Limones preñados* vocant: verùm id genus non est mihi conspectum. Doctiss. vir S. de Tovar ex Fortunatis Insulis delatum scribebat in Indice sui horti quem ad me mittebat anno M. D. XCV. & aliud genus se alere totum ferè carneum quod varias figuras representat, eam ob caussam ab Hispanis *Limones de figuras* appellari. Quartū autem genus omnium maximum conspiciebam Hagæ Comitis apud Batavos anno M. D. XCIIII. Ill^mæ Heroinæ Principi de Chimay, à Doctissimo viro Bernardo Paludano Medico missum: id enim Citrij mali grandioris magnitudinem æquabat, corticem verò minus densum, & auri instar fulgentem habebat, grumos etiam interiores minus acidos, quàm reliqua genera.

Limas 2. *generum.* QVAM ipsi Limeram nuncupant, magno caudice assurgit, ramosque habet tenuiores, longos, firmis, longis, virentibus spinis armatos, folia per ambitum nonnihil serrata, florem candidum, fructum paulo minorem Limonera, oblongiusculum, ubi maturuit flavescentem, cortice tenui, vt nil nisi succum ferè contineat, eumque acidissimum. Semper flore & fructu onusta conspicitur. Aliud porrò eius est genus per omnia ferè simile, nisi spinis careret, vel eas perquam exiguas haberet, & illius fructus rotundus esset, summa parte quasi corona aut umbilico insignitus. Vtriusque acini seu grana oblonga sunt.

Aurea malus varij generis. AVREA malus reliquas huius generis magnitudine superat, Malo vulgari non inferior fertili solo, tametsi humilis interdum reperiatur: firmos habet ramos, spinas paucas & breves, folia viridia, minimè per ambitum serrata, flores candidos odoratissimos, fructum, *Naranjas* Hispani vocant, maturitate aurei coloris, succo præditum aut dulci, aut vinoso, aut acido, in quo grana frequentia, rotundiora quàm in Limonibus. Habet etiam hæc arbor sui generis *Aur. mal. pumilio.* pumilionem, qui insitione vel inoculatione propagatur: liberalior est hæc ferendis floribus & malis etiam in frigidis regionibus, modò ritè curetur.

Aur. malus eduli cortice. EX eo genere quod dulci est succo, Hispali apud Chartusianos (Hispani *las Cuevas* nominant) trans Bætim flumen, binas arbores conspexi quæ fructum ferebant carne multo firmiore præditum Armeniacorum ferè modo, licet similiter camerulis distinctum & succulentum vt reliquorum, cuius cortex unà cum carne & succosa substantia mandebatur, *Aur. mal. μονοσπερμοφόρος.* corticis color insigniter aureus est. Hispani *Naranja caxel* vocant. Aliud insuper genus cuius succus acidus unicum granum continebat.

QVAE

Malum aureum. Poma Adami.

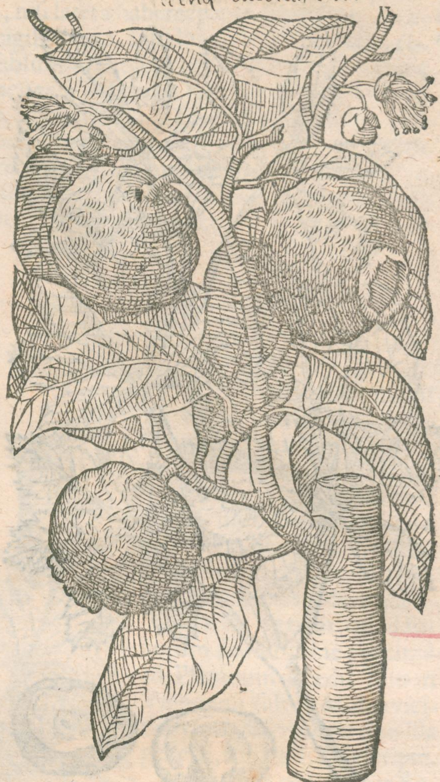

Qvae vulgò Poma Adami dicũtur, ea Galli *Poncires* Bætici, *Toronjas*, Lusitani *Zamboas* appellant. Arbor ipsa interdum humilior est, Citriæ perquam similis, magna tamen ex parte celsiorem Malum aureã æquat: breves habet spinas, folia Limoneræ, florem candidum, odoratum, fructum rotundum, triplo maiorem aurea malo, maturitate flauescentem, cortice inæquali, denso, crassa & fungosa carne, quæ à nonnullis cum cortice simul editur, succo brevibus folliculis ut & mali aureæ comprehenso (in reliquis enim generibus folliculi sive vesiculæ succum continentes oblongiusculæ sunt) granis subrotundis. Nonnulli Assyrium malum vocant. Toronjas Zamboas.

Ceterum, præter Aurantiam malum eduli cortice, decem mali Medici genera apud Hispalenses inveniri, ex altero Indice, quem anno M. D. XCVI. eruditissimus vir D. Simon de Tovar mittebat, intelligebam: accipiebam enim ab illo semina illius quod Hispani *Zamboas* appellãt, deinde *Limones de carne*, *Limones de figuras*, *Limones preñados*, *Limones poncies*, *Limones ceuties*, *Limones dulces*, *Limas dulces*, *limas agrias*, *Limones de Yulte*, vel *Limas del Emperador*, quoniam, inquit, ab Inperatore Carolo V. ex Vngaria in Hispaniam primò delata hæc plãta fertur, cuius quidem opinionis fidem augere videtur, quòd ultra cetera mali Medici genera, hæc frigoris patientissima existat. Est autem eius fructus edulis multo suaviore gustu præditus quàm Aurãtiæ caxel, succus verò eius maximè ad acidum dulcem accedens, ideoque omnium mali Medici generum acidorum suavissimum.

Omnium porrò folia perpetuò viridia sunt, multisque veluti foraminibus, si Soli obiiciantur, pertusa, instar foliorum Hyperici, iunctùrâ quadam pediculo inhærentia: sola mali aureæ folia secundùm iuncturam tamquam appendices habent.

Castanea eqvina. Cap. v.

Eqvinam Castaneam cl. v. Matthiolus cemmentariis in I. lib. Dioscoridis descripsit: quoniam tamen nondum apud nostros, aut certè rarissimè conspecta est, & mihi egregiè adolevit, illius historiam adiicere libuit. Castanea equina historia.

Vastam esse hanc arborẽ intelligo, quam sanè Vienna discedens anno M. D. LXXXVIII. istic reliqui, intra duodecimum annum, in humanæ coxæ crassitudinem, duarumq; orgyiarum aut amplius altitudinem adoleverat, latamque comam sparserat. Frigoris patientissimam esse, umbraque & aqua ut Platanum delectari deprehendi. Autumno autem, cùm folia abiecit, protinus gerit amentaceum quiddam extremis ramulis, & turgidum, quasi parturiat, pinguique & lento humore conspersum, in quo culices & huiusmodi insecta hærent, totaque hieme ita perdurat, donec ineunte vere, & præmaturè admodum, gemmæ in folia

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
1511/D

Castanea equina.

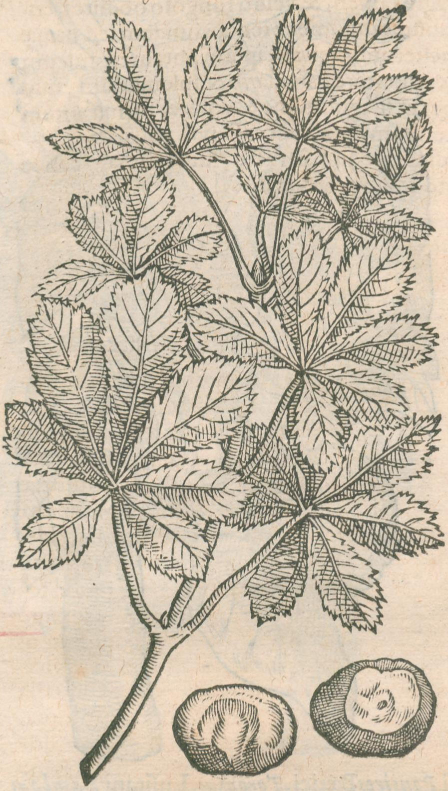

Castaneæ equinæ fructus echinato suo calice tectus.

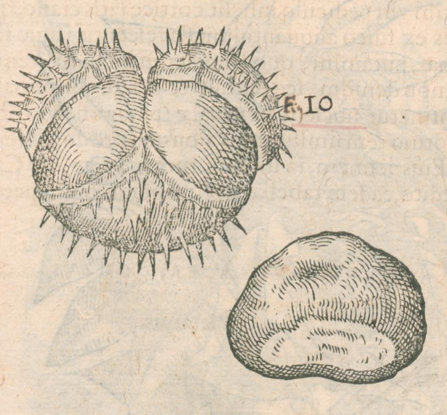

Castaneæ Peruänæ fructus.

sese explicent, quæ palmata sunt, & plerumque septena numero uni eidemque pediculo inhærentia, tenella initio & dilutiore viriditate prædita, deinde venosa, rugosa, longa, ab infima parte sensim in latum excrescentia, & per oras crenata, mucronata cuspide, supernè virentia, infernè candicantia, amariusculo sapore: pediculi quibus inhærent oblongi, bini semper æquali situ, opposito tamen, alternatim ramos amplectuntur: novelli rami virent, adulti cinereo cortice obducti sunt, sub quo latet alius succulentus, viridis, lignum ambiens, ut in Sambuco, vel Acere latifolio, cui huius arboris (quantum quidem ex ea quam unicam alui deprehendere licuit) materies persimilis est. Eius flos & recens fructus nondum mihi conspecti, tametsi in eam amplitudinem, vt dixi, mea excreverit, ut sperarẽ flores daturam: sed neque sæpius petitos ab amicis qui Constantinopoli cum Cæsareis Legatis fuerunt, impetrare potui. Siccus vero fructus inde aliquoties allatus, nudus omnino, & suo calice exemptus: tandem cum suo echino communicatus, à doctissimo viro Christophoro Wexio ex sua peregrinatione Ægypriaca, Syriaca, Asiatica, & Byzantina reduce anno M. D. LXXXVII. Est verò vulgari castaneæ æqualis, interdum etiam maior, non in mucronem desinens ut illa, sed planior, & orbiculari quodammodo forma, tuberculo quodam superiore parte eminente, quod sensim gracilescens, ad pronam usque partem extenditur, germen (quod istic ortum habet) amplectens: coriaceo cortice integitur ut vulgaris, qui supernè spadicei coloris est, sed infima, qua suo echinato calyci adhæret, exalbidus, similem propemodum notam impressam habet, qualis in vesicariæ repentis seu peregrinæ semine conspicitur, sed longè maiorem, nec ita candidam: singularis est hic cortex, nec aliam tunicam aut lanuginem intra se occulit, quemadmodum nostrates castaneæ: firma & solida constat carne, candida ut vulgares, non adeò grati saporis tamen, sed amaricantis potius, præsertim vetustior & sicca, qualem degustavi: singulæ magna ex parte, nonnumquam binæ, eodem calyce multis breuibus firmisq; spinis horrido includuntur, qui per maturitatem in tres partes dehiscens, nucem ostendit ipsius lateri infima parte inhærentem, non à pediculo, vt reliquæ nuces.

VETERIBVS ignotam fuisse hanc arborem censeo, quandoquidem nullius historiam, quæ ab illis descripta sit, legere memini, quæ huic arbori convenire deprehendatur.

At ceestanesi. Ad castanesi. Chastagne de cheual. Roß kesten Castagna di cauallo. Castaña de cauallo.

Turcæ *at ceestanesi*, vel *ad castanesi*, id est, equinæ castaneæ nomine insigniunt, quia eius fructum devoratum, anhelis & tussientibus equis plurimum auxilij adferre comperiunt. Gallis dici potest *Chastagne de cheual*, Germanis Roß kesten / Italis *Castagna di cavallo*, Hispanis *Castaña de cauallo*.

Hic nõ possum nõ adiicere elegãs Castaneæ genus mihi à doctissimo viro, eodẽq; Cosmographo

grapho clarissimo Abrahamo Ortelio, vetere amico donatum anno M. D. XCI. quod ille ex Peruäna prouincia delatũ, à celeberrimo V. Benedicto Aria Mõtano paulo antè acceperat.

Sphæricæ porrò pænè figuræ est hæc Castanea, nisi latera haberet paulo depressiora, præsertim vbi pediculo inhæsit, cortice satis crasso, fragili tamen, & veluti fungoso obducta, coloris ex fusco aliquantulum flavescentis: huic subsunt innumeræ tenues quidem sed firmæ spinæ, putamini, quod nucleum includit, tenaciter inhærentes: ipsum putamen fuscum est, non densum, sed lentum & fractu contumax, interiore parte læve & splendidum, quo continetur nucleus amygdalæ (putamine suo liberæ) magnitudine & colore, forma autem leporino reni similis, intus albus, sapore dulcis ferè ut amygdala aut castanea vulgaris. *Castanea Peruana.*

Eius iconem, in studiosorum gratiam, sub Castaneæ equinæ fructu, suo echinato calice prædito, eadem tabellâ exprimi curavimus à perito & diligente artifice.

PLATANVS, ACER, SORBVS, &c. CAP. VI.

Platanus.

12

TAMETSI Platanus in iis regionibus quas adij spõte non nascatur, quia tamen cum Castanea equina Constantinopoli allata, ad aliquot orgyias mihi Viennæ Austriæ adolevit, illius mentionem hîc obiter facere volui. Historiã apud alios videre licet. *Platanus.*

ACERIS etiam, quod foliorum similitudine proximè ad Platanum accedit. Eius in Viennensi saltu, & aliis vicinis syluis observantur duo illa genera, à plerisq; iã descripta. *Acer*

Latifolium oblongiore florum uva, candidiore & laxiore materie, quod ab imperitis Platani nomine donatũ est: Galli *Plane* vocant, Vngari *Iauor fa.* *latifolium.*

Alterũ minore folio, firmiore materia, crassiore cortice, ab imperitis in Gallia Sycomorus nũcupatum, id Gallis *Erable*, Vngaris *Ihar fa* dicitur. Vtrumq; genus Germani Ahorn vnd Masholtz/ Itali *acero*, Hispani *el azre* appellãt. *minus.*

SORBVS item torminalis Plinio dicta & Herbariorum vulgo, quam Anguilara & doctissimi quique Cratægum Theoph. lib. III. Hist. plant. cap. XV. descriptum esse censent, Viennensi saltui, & plerisque aliis Austriæ & Pannoniæ sylvis familiaris est. Eius fructus Octobri Viennam in forum venalis adfertur, à tenuioris fortunæ hominibus & pueris admodum expetitus: Galli *Alizier*, Germani Adlasber/ Vngari *Barkoczca* vocant. *Sorbus torminalis Cratægus Theophrasti.*

FREQVENS est & iisdem locis, præsertim verò inter saxa & rupes, id Sorbi genus, quod nonnulli Ariam Theoph. esse censent, folio coryli aut alni ferè, sed prona parte omnino incano, fructum ferens superiori proximum sed colore differentem, qui ruber est, minimè edulem, & à nullo animantium, præterquam ab avibus expetitum. Eius nullum vulgare nomen novi præter Austriacum, quod Melperpaum est. *Cratægus Aria cognominata.*

AVCVPARIA etiam cognominata Sorbus à baccarum usu, quòd iis hieme aucupes turdis & merulis insidiari soleant, foliis legitimæ Sorbi, vel Fraxini. Eam Dalechampius cur torminalem censeat, nullam causam video, cùm eius rubris baccis nemo vescatur, sed à solis turdis aliisq; sylvicolis avibus, gallinagine præsertim expetatur: deinde, ubi Platani folia, quæ Plinius Sorbo torminali tribuit? Germanis Vogelbeer/Masbeer vnd Maalbeerpaum: Vngaris *Vörös berkinye* dicitur. *Aucuparia Sorb.*

AT legitima Sorbus plerisque regionibus quas adij satis vulgaris est, foliis superiori proxima, mollioribus tamen, & nõnihil pubescentibus, fructum fert plerisque expetitum, præsertim mulierculis & pueris, & interdum secundis mensis maturus additur. Vngari *Berkinye*, *Sorbus legitima.*

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
1511/D

Acer latifol. Campestre

Lob. ic. 2. p. 199.

Fig. 13.

Cratægus Sorbus torminalis Plinij.

Lob. ic. 2. p. 200.

Fig. 14.

Sorbus legitima. Domestica

Lob. ic. 2. p. 106.

Fig. 15

Austriaci *Ascheritz* vocant: reliqui Germani arborē Speirbaum/ & Sperwerbaum/ fructū Speirling: Galli arb. *Cormier*, fruct. *Corme*: Itali arb. *Sorbolero*, fruct. *Sorbo*: Hispani arb. *Serual*, fruct. *Seruas*.

Iuglandis genus alterum.

HIC autem non possum non meminisse, generis illius Iuglandis haud vulgaris, mihi certè proximis annis demum observati, & nati nuce quæ cum aliis vulgaribus secundis mensis adposita in convivio quodam ad quod eram evocatus: ipsius porrò nucis teneritudo, & longior quā vulgaris forma, me invitabat, ut binas seponerē, ratus diversam à vulgari eam esse arborem, quæ eiusmodi nuces ferret. Hogelando amico nuces mittebam, quæ ipsi non modò germinarunt, sed folia etiam protulerūt, vulgaris quidē Iuglandis foliis formâ similia, hoc est alata, instar foliorum Fraxini, sed lōgè magis tenella, atque in ambitu serrata: quorum odor etiam gravis ut in vulgari.

AVELLANA BIZANTINA.

CAP. VII.

Corylus varij generis.

CORYLVS duorum vulgo est generum, sylvestris sponte nascens passim obvia, & domestica, quæ in hortis colitur. Ea etiam duorum est generum: nam vel oblongiusculum fructum fert eumque duplicem, unius enim nucleus rubra (qui præstantior iudicatur) alterius alba pellicula integitur: vel breviorem & crassiusculum, qualis in Italia, Hispania reperitur, & Londini mihi conspectus est; & Francofurti ad Mœnum satis frequens.

VERVM aliud genus peregrinū & rarum admodū hîc propono, quod anno M. D. LXXXII. primùm

Corylus. Auellana, l.

Auellana pumila Byzantina. pin. 418 no. 6.

ic. 2. p. 192.

Fig. 16.

Pann. 120.

Fig. 17.

Auellanæ Byzantinæ ramus cum fructu minore.

Corylus Colurna, l.

Fig. 18

primùm, deinde quadriennio pòst iterum allatum est Constantinopoli cùm varij generis bulbaceis stirpibus curante Mag^co ac Generoso D. Dauide Vngnad Barone in Zonneck, Consilij bellici in Austria Præsidi, qui & Turcarum Imperatori, eiusque Proceribus in deliciis esse mihi affirmabat.

Eius porrò frutex, eo asserente, supra cubitalem altitudinem raro excrescit, sed pumilus semper permanet: crassos admodum magnosque ferens in tenuibus pediculis calyces callosos durosq; , modò singulares, modò plures simul in eodem pediculo cohærentes, ut vulgaris, extrema parte in multas crassas longasq; lacinias divisos, sede etiam multis fimbriatis appendicibus obsita: sunt verò ij calyces foris valde dura asperaq; lanugine hirsuti, interiore parte læves, continentes fructum Auellanæ sylvestri & sponte nascenti ferè similem, vel aliquantulum breviorẽ, duroq; putamine, ut illæ, constantem, qui nucleum similem continet; quem initio observare non potui, quòd unicum dumtaxat fructum, qualem tum in Pannonicarum stirpium historia expressi, impetrare potuerim: postea tamen cùm plures nactus esset, & aliquot ab ipso accepissem suis calycibus inclusos & exemptos, non modò degustare volui, sed etiam telluri cõmisi in fictilibus, non cum suo calyce, ut antè mihi fuerat significatũ, sed nudos: atq; illi quidem altero dũtaxat à satione anno nati sunt, & in singularem virgulã excreverunt pedalem, quam sine Auellana Byzantina historia.

ordine

ordine oblongiora paulo quàm in vulgari ambiebant folia, perinde tamen rugosa: Eius unicum fruticem humanâ altitudinem superantem, adhuc alebam, cùm Francofurto discessi M. D. XCIII. sed qui ullius fructus specimen nondũ dederat: imò neq; etiam anno M. D. XCV. licet in magnam altitudinẽ excrevisset, ut ad me scribebat, cui arborẽ discedens reliqueram.

ALNVS. CAP. VIII.

Alnus vulgaris.

Alnus altera.

Cornus.

ADEÒ vulgaris est notitiæ Alnus, vt cùm ab omnibus rei herbariæ scriptoribus eius historia sit prodita, supervacaneum esse videatur eius hîc meminisse. Quia tamen quotquot illius historiam dederunt, unicum eius genus agnovisse animadverto, operæpretium me facturum existimavi, si quæ circa hanc stirpem observabam, hîc proponerem.

VVLGARIS illa, omnibus provinciis (quas quidem adij) admodum familiaris est, & Gallis *Aulne*, Germanis Erlnbaum/ Italis *Alno*, Hispanis *Aliso*, Vngaris *Egör fa* dicitur, Græcis κλῆθρα.

At aliud genus alunt Austriæ & Styriæ montana, circa flumina & udis locis, etiã in Danubij insulis circa Viennã frequens est alteri cõmixtum: quod perinde assurgit ut primum: huius cortex candidior est, folia quidem alteri similia & perinde rugosa, minora tamen aliquantum, supernè non splendentia ut in primo genere, sed infernè candicantia: iuli etiam & strobili minores quàm in vulgari, tenellique rami & novella folia nullo lento humore aspersa ut in priore. Vtriusq; differentia rusticis illarum prouinciarum etiam bene nota: nam primũ genus Schwartz erln/ hoc est Alnum nigram: hoc Weiss erln/ id est, albam Alnum appellant. Huius cortex magis refrigerantem & adstringentem cum siccitate facultatem obtinere videtur quàm vulgaris.

FOLIO-

FOLIORVM quædam affinitas facit ut de Corno aliquid subijciam. Nam præter vulgatam, quæ à ceteris qui Plantarũ Historiam descripserunt, est proposita, aliud genus observabam Octobris initio M. D. XCIII. cùm Francofurto Coloniam descenderem, Andernaci ad Rhenum, in horto ejus diversorij cui symbolum S. Spiritus, monente honesto viro Hieronymo Scholier. *Corni maris aliud genus.*

Non minore porrò altitudine assurgebat illa arbor, quàm vulgaris mas, ejusque caudex simili cortice erat obductus: verùm ramuli, illius ramulis longè fragiliores, folia ex adverso eos amplectentia, brevi pediculo, instar foliorum vulgaris, nitentia, nec illis minùs nervosa, in ambitu non serrata, sed vulgaris folijs latiora, ex quorum alis cutaceæ thecæ emergebant etiam ante brumam, in quibus florum subsequente novo vere explicandorum gemmæ: floret enim cum vulgari, ejusque fructus cum illo maturescit, saturatiùs tamen (ut intelligebam) rubens: crassiora etiam, brevioraque officula habet.

VVLGARIS autem Cornus, sed sylvestrior & magis pumila, frequens nascitur multis Austriæ inferioris syluis. *Cornus mas pumilio.*

EADEM foliorum affinitas facit, ut quæ circa Vlmum etiam observabam, dum Salmanticæ in Hispania agebam, hîc adijciam: nempe Vlmorum, juxta Thormim amnem nascentium quasdam radices in frequentia tenuissimaque stamina desinere, atque cùm præterlabentibus aquis perluantur, rubescentem colorem contrahere. In his nascuntur & latent exigua quædam animalcula locustulis sive exiguis squillulis perquam similia, quæ Salmãticenses piscatores diligenter colligunt in escam capiendis piscibus idoneam. Quæ verò piscatorum oculos effugiunt, si diutiùs illis radiculis implicata persistant, adolescunt, & ex radiculis emergentia avolant instar terrestrium locustarum: postea certo tẽpore in aquas remeant, ad conservandum suum genus. *Locustæ esca piscium: ea ex Vlmi radicibus.*

SILIQVA SILVESTRIS. CAP. IX.

Cercis Arbor Iudæ. Siliquastrum

HVIC arbori Siliquæ sylvestris nomen indidi, non quòd siliquæ veteribus descriptæ similis sit, sed quia nonnullis Hispaniæ locis vulgari nomine sic appelletur.

1. CRESCIT interdum in arborem justæ magnitudinis, locis cultis: sed neglecta & sponte nascens, plerumque inter frutices potiùs, quàm arbores censenda est. Rariores fert ramos alternatim ex lateribus nascentes, cortice ex purpura nigricãte tactos, qui primo Vere ante folia, aut ijs primùm germinare incipiẽtibus, inferiore parte ternos aut quaternos flores simul junctos ferunt, genistæ aut pisorum forma, colore purpureo eleganti: folia deinde ex intervallis prodeunt Asari ferè, minùs tamen carnosa, circinatæ propemodum rotonditatis, nervosa admodum uti Aristolochiarum, & dura, superiore parte viridia, inferiore verò nonnihil candicantia: floribus succedunt membranaceæ purpurascentes siliquæ, & quodammodo transparentes, compressæ, digitalis longitudinis & latitudinis, in quibus semen lentis planum, durum. *Siliquæ syl. historia.*

2. Aliud genus invenitur per omnia ferè simile, præter florem, qui in hoc candicat, cùm in superiore purpureus sit, & corticem virgultorum qui candicat potiùs quàm purpurascit. *Arbor Iudæ albo flore.*

Sponte nascitur primum genus Granatensi regno, & quibusdam aliis Hispaniæ atque Narbonensis Galliæ locis inter sepes. Alitur etiam in hortis non modo in Germania & Belgica, sed etiam in veteri Hispaniæ Castella ob venustatem. Secundum genus flore candido sponte nascens non vidi, sed semine dumtaxat natum quibusdam Belgicis hortis. *Natales.*

VVLGVS Herbariorum Arborem Iudæ appellat: quidam à siliquarum sive loborum generatione Fabaginem: Granatẽses vulgari sermone *Algarouo loco*, hoc est Siliquam fatuam sive silvestrem: Mauritani illius regionis incolæ *Dit*: Castellani propter elegantiam & venustatem *Arbol d'amor*; Galli *Guainier*, quasi vaginalem, quia, ut opinor, ejus siliquæ cultrorum vaginas æmulantur. *Nomina.*

QVO nomine hæc arbor veteribus sit dicta, non facilè dixerim. Nonnulli ad Cercin Theoph. referunt. Sed ea nihil aliud est quàm populi tertium genus eleganter descriptum, *Cercis Theophrasti.*

B quod

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
1511/D

quod Plinius Lybicam appellat, Gaza verò pro Cerci Alpinam posuit: & Cerci κερκὶς vocabulum usurpavit lib. I. Theoph. de plant. Hist. cap. XVIII. inter arbores siliquis præditas post κερωνίαν, ubi quædam Græca exempla non κερκὶς, sed κικὶς legunt. Plinius lib. XXXI. cap. II. meminit Siliquæ silvestris, quam purpureum florem ferre ait: an verò hæc nostra sit, difficile est ex unica illa nota iudicare.

Colytea Theophr.

DVM Mompelij degebam, peritiores rei herbariæ studiosi Arborem Iudæ referebant ad Colyteam Theoph. descriptam lib. Hist. plant. III. cap. XVII. quæ sic habet:

Quæ verò circa Idam provenit Colytea appellata, alterius generis est, fruticosa, nodosa, multis alis concava, non admodum rara, folio laurino latifoliæ Lauri, sed rotundiore amplioreque, ut vel ulmeo simile appareat, oblongius tamen, colore parte altera herbido, tergo autem subalbido nervosoque, nervulis prætenuibus fibrisque inter eas propagines quæ è medio callo costarum in modum excurrunt: &c. Et cap. XIIII. eiusdem libri, siliquas illi tribuit leguminum modo. Quæ sanè notæ, præsertim si utriusque Colyteæ descriptio in unam contrahatur, Arbori Iudæ plurimum conveniunt.

Colutea Theophr.

PORRÒ Colutea quam sponte nascentem in quibusdam Austriæ montanis inveni, egregiè à Theoph. lib. Hist. III. cap. XVII. describitur ante Colyteam. & est satis vulgaris ubique notitiæ. Eam Galli *Baguenaudier* appellant.

Κερωνία.

CETERVM Siliqua Græcis Κερωνία dicta, Valentino regno frequentissima est, ubi eius fructus in iumentorum pabulum cedit. Conspicitur & aliis Hispaniæ locis magnæ altitudinis, lateque ramos spargens: caudex illius crassus, longi firmique rami, folia alata ut Terebinthi aut Pistaciæ, majora, Nouembri & Decembri iulum instar Iuglandis ferè, in flores ex rubro purpurascentes sese aperientem: siliquas deinde digitali longitudine, crassas, edules, quæ grana continent Cassiæ siliquosæ quam solutivam cognominant, granis non dissimilia. Galli arborem *Carouger*, fructum *Carouges*: Germani fructum (nam arbor illis incognita Sant Johans brott: Itali *Carobe & Carobole*: Hispani arb. *Algarouo & Garouo*, fruct. *Garouas*: Vngari, Germanos imitati, fructum *Szent Ianos kenyere*, id est. D. Ioannis panem appellant.

pistacia LENTISCVS, l.

Lentisci historia.

Lob. ic. 2. p. 96.

hisp. 85.

Fig. 28.

CAP. X.

MAGNA solùm ex parte fruticat Lentiscus, multis ab una radice stolonibus & virgultis assurgens, lentis, & viminis instar obsequiosis, cinereo cortice obductis: interdum verò quando non cæditur, sed negligitur (ut plerisque locis ad Anam flumen, quod Hispani *Guadi-ana* appellant, observavi) in arborē iustæ magnitudinis excrescit: folia Glycyrrhizæ, firmiora & duriora, atra viriditate splendentia, alata, hoc est in longo pediculo utrimque sita, foliorum inter se semper contrariis pediculis, ut in Terebintho, Iuglande, Fraxino, Sorbo, & plerisque aliis, nullo tamen extremo imparem numerum (ut in illis) faciente, iucundi cum quadam gravitate odoris, sapore acidiusculo, & adstringente: iis interdum adnascuntur vesiculæ aut folliculi, culicibus exiguis pleni ut in Terebinthinis: flos in alarum cavis circa oblongum pediculum racematim cohærens, muscosus, colore ex herbido pallescente, nonnihil purpurascens: fructus deinde initio viridis, mox ex purpureo rubēs, per maturitatem niger & oleaginosus, ervi magnitudine, nucleo duro, nigro, candidam medullam continente.

Natales.

PROVENIT copiosè per Lusitaniam, Bæticam, regnum Valentinum, & toto illo tractu ad mare mediterraneum obverso, atque in Gallia Narbonensi: floret Aprili, fructus Octobri & Nouembri primùm maturescit.

Mastiche in sola Chio.

Bellonius lib. II. Observat. cap. VIII. refert in insula Chio copiosissimum esse Lentisci proventum, & primarias Insularium opes & fortunas consistere in Mastichis (quam sola hæc insula subministrat) collectione; nec minore impēsa & diligētia Lentiscos istic excoli, quàm in Gallia vites, non differre tamen arborem ab ea, quæ in Narbonensi Gallia & Italia provenit: Idem mihi retulerunt qui Constantinopoli redeuntes, in Chio aliquamdiu hæserunt, nonnihil tamen differre arbusculas ab ijs quæ in Italia nascuntur.

Nomina.

DICITVR Græcis σχῖνος, Latinis Lētiscus, Gallis *Lentisque*, Italis *Lentisco*, Hispanis *Mata*, nonnul-

nonnullis *xarueca*, Lusitanis *arueira*. Ejus resina Græcis ῥητίνη χιΐνη, καὶ μαστίχη, Latinis Resina Lentiscina, & Mastiche, Officinis *Mastix*, Gallis *Mastic*, Germanis Mastich/ Hispanis *Almastiga*, Italis *Mastice*: oleum ex lentisci baccis expressum Gallis *huile de mastic*, Hispanis *azeite de mata*.

Facultates. TRIBVIT Dioscorides Lentisco, Acaciæ & Hypocistidis vires: Mastichen sanguinis rejectionibus, & veteri tussi utilem esse dicit: oleum quod è semine fit, cùm quid adstringendum est.

Cùm in Narbonensi Gallia degerem, oleum ex Lentisci baccis exprimebatur magni ad varia usus, quod in peregrinas regiones asportabatur. Et dentiscalpia expurgandis dentibus idonea, non minùs quàm olim, ex Lentisci ligno conficiebantur: ut etiam in plerisque alijs regionibus, quæ Lentiscum alunt. Hispani tamen majore ex parte festucis è Gingidij sive Bisnagæ umbella detractis, dentes à cibo purgare solent, tametsi apud eos copiosè nascatur Lentiscus: sed unica Bisnagæ umbella plurima dentiscalpia ex tempore subministrat. *Bisnaga.*

TEREBINTHVS. CAP. XI.

Terebinthus. mas & femina. TEREBINTHVM in duo genera, hoc est marem & feminam distinguit Theophrast. lib. Hist. Plant. III. cap. XV: Marem sterilem faciens, feminam fructiferam, quæ duplex sit, una fructum protinus ruffum promens lentis magnitudine, qui concoqui nequit: alia, viridem editum, postmodum ruffum tingens, postremò nigrum faciens magnitudine fabæ, &c.

Ego illas differentias non observavi, tametsi diligenter inquisiuerim: nisi differentiæ sint appellandæ, cùm frutices inter se omnino similes fructum ferunt, alter inanem & rufum, alter interdum ad maturitatem perductum; nonnumquam etiam frutex non adultus, aut nimis umbroso & iniquo loco proveniens, nullum fert.

Terebinthi historia. MAXIMA porrò ex parte Terebinthus fruticat, ramis longis, raris, cinereo cortice tectis: folia illi Lauri, aut Pistaciæ potiùs (quæ plurimorum consensu Terebinthus indica est, cujus Theophrast. lib. IIII. cap. V. meminit) ejusdem cum illa odoris, circa unum pediculum conjugatim vt in Sorbo nascentia, uno, quod extremo pediculo inhęret, impare, & hieme, quantum videlicet mihi observari licuit, decidua. Verè, cùm novella folia, prorsus ferè rubentia extremis ramis germinare incipiunt, nascitur è ramorum tuberculis, copiosus & muscosus, ut oleæ, flos, purpurascens, vel phœniceus, racematim cohærens, qui temporis successu in fructum transit Lentiscino ferè similem, paulò majorem & longiorem, initiò viridem, circa vindemias, dum maturuit ex cæruleo virescentem, tactu pinguem & resinosum, manusq; dum colligitur inficientem, medullam in se continentem. Plerique frutices eum rubescere incipientem, ante maturitatem, inanem abijciunt, Carpobalsamo quod in officinis venale proponitur, planè similem. Fert etiam vindemiarum tempore concavos quosdam folliculos seu vesiculas folijs & ramulis inhærentes, quales ferè in Vlmi folijs nascuntur, sed pallido aut purpurascente colore: interdum etiam extremis ramis oblonga & cartilaginea cornicula, varia forma excrescentia, concava, quæ (uti etiam folliculi) aperta, lentorem quendam continere deprehenduntur cui permixta cinerea & fulginosa excrementa, atque exigua animalcula alata.

Natales. Spontè provenit plurimis Lusitaniæ, Hispaniæ, & Galliæ Narbonensis locis, ubi interdum in arboris formam assurgit: sed maxima ex parte solummodo fruticat. Nusquam, quod sciam, commemoratis locis resina ex Terebintho elicitur: Bellonius in Syria & Cilicia copiosam inveniri, quæ venalis Damascum inferatur, & in Mesopotamia, à Turcis Asamia vocata, quæ in Cairo venditur, refert.

Nomina. GRÆCI τέρμινθον, Latini Terebinthum, Galli *Terebinthe*, Hispani nonnulli, à corniculis, ut arbitror, *Cornicabra*. Fructum ejus Avicenna Granum viride vocat. Resina Græcis ῥητίνη τερμινθίνη. Latinis Terebinthina resina, Avicennæ gluten Albotin, Officinis ignota, nam quam Terebinthinæ nomine donant, Abiegna est.

Facultates. HVIVS cortici & foliis easdem vires tribuit Dioscorides quas Lentisco, similemq; esse illorum & parandi & sumendi rationem. Præterea fructum esui aptum esse, sed stomacho

adversari,

adverſari, excalfacere, urinam movere, venerem excitare, cõtra phalangiorum morſus convenienter in vino bibi. Ejus reſina reliquas antecellit, teſte Dioſcoride: Galenus tamen, nonnullarum facultatum ratione, Maſtichen præferendam cenſet.

Terebinthi fructus edulis. BELLONIVS lib. II. Obſeruationum cap. XCVI. refert, cùm in Cilicia eſſet, in Arabem quendam ruſticum incidiſſe, qui Camelum Terebinthi fructu onuſtum ageret Damaſcum, ut iſtic venderet, vulgò enim illic in cibum recipi. Quod verò ab alio nemine obſeruatum puto, ſcribit idem lib. I. cap. LXV. & lib. III. cap. 49: *Veſicularum Terebinth. uſus.* Thraciæ & Macedoniæ ruſticos menſe Iunio diligentiſſimos eſſe in colligendis nucibus illis aut veſiculis Terebinthi ramulis adnaſcentibus, cùm primùm efformatæ gallarum magnitudine ſunt, ante quam in ampliorem formam aut cornicula excreſcant, & iſtas magno vendere in Pruſa Bithyniæ urbe, magnus enim earum uſus ad ſericea ſtamina varijs coloribus imbuenda; eumque duntaxat in uſum plus quàm ſex millia pondo ſingulis annis inſumi.

C. V. Leonardus Rauwolfius Hodœporici lib. II. cap. VIII. ait Terebinthi, quod Arabes *Bont*, Perſæ *Terbaick* vocant, præter vulgarem duo genera obſervaſſe, unum majus, alterum minus. *Bont quibir. Bont ſougier.* Majoris fructum quem Arabes *Bont quibir* appellant piſtacijs forma valde ſimilem, breviorem tamen & rotundiorem: minoris, qui illis *Bont ſougier* dicitur, cum ſuo cortice magnitudinem, piſo majori æqualem eſſe, in rotundum nonnihil concavam, veluti milium ejus Indicum ſive *Dora*: utriuſque fructum non minùs jucundi ſaporis eſſe piſtacijs, eamq; ob cauſam inquilinos abundè ijs veſci, perinde ut nos pineis nucleis & avellanis. Naſci magna copia in Perſia, Meſopotamia, Armenia, racematim cohærente fructu ut piſtaciæ, vel potiùs ut Terebinthi vulgaris, cujus etiam genus æſtimantur, cùm arbores illum fructum ferentes oblongiuſculis folijs Terebinthum ſatis æmulentur, qua nota à Piſtacia, quæ rotundiora & magis conſpicua habet folia, differunt. *Terebinth. Indica Theophraſt.* Poſſent, præſertim majus genus, ad Theophraſti lib. IIII. cap. V. Indicam Terebinthum referri, & ad *Faël* Serapionis, Avicennæ, & Rhaſis, quemadmodum minus ad eorundem *Bel*, quandoquidem illi ipſi Auctores ſimiles facultates his nucibus tribuunt. *Faël. Bel.*

COGGYGRIA. CAP. XII.

Rhus Cotinus L.

Coggygriæ hiſtoria.

BICVBITALIBVS aut tricubitalibus conſtat virgis, digitalis craſſitudinis, nigricantibus, in numeroſos ſubrubentes ramos diviſis, hic frutex: folia firma, denſa, nervoſa, terebinthinis folijs fermè paria, latiora tamen, & orbiculato ferè mucrone, oblongis, ſubrubentibus pediculis nitẽtia tenuiores ramulos ambiunt, odore quodammodo lentiſcino, guſtuque adſtringente, non injucundo tamen: ea ſub æſtatis finem rubeſcunt, elegantiſſimoque nitore oculos oblectant: emicat è ſummis ramulis quidam veluti racemus multorum floſculorum ex herbido palleſcentium, exilibus, longis & punicantis coloris pedicellis inhærentium: paulatim deinde ſeſe explicant illi pedicelli in latam longamque plumaceam cæſariem, & ſemina plana lenticulæ modo, ſed longè minora ſuſtinent: radix illi dura, lignoſa, raris fibris donata, ut Terebintho.

Natales. Creſcit ſponte in monte Badenſibus thermis, quæ à Vienna quatuor miliaribus abſunt, imminente, viciniſque quibuſdam montanis locis, vbi interdum adeò pumilam erui, ut uix cubitalẽ altitudinem attingeret. Olim etiam legere memini, dum Avenione per Arauſiorum agrum & Boulline ad Montelimar proficiſcerer, Valentiam Allobrogum & Gratianopolim petiturus.

Dann. 98.

Fig. 95.

Floret circa Viennam Auſtriæ inferioris metropolim Maio, calidioribus locis maturius: fructus matureſcit Iulio & Auguſto.

Nomina. Vulgus Herbarioru mappellat hunc fruticem Cotinum, & à Plinio ita vocari exiſtimat. *Cotinus Plin.* Cotini certè breviter meminit Plinius lib. XVI. cap. XVIII. his verbis: Eſt & in Apẽnino frutex qui vocatur Cotinus, ad lineamenta, conchylij colore inſignis. Ex quibus ſanè nemo facilè colligat, an ei ſtirpi quæ apud Herbarios tale nomen obtinuit, Cotini appellatio rectè tributa ſit: ſed ab illis hoc nomen potiùs inditum ſuſpicor, à foliorum tabeſcentium rubro colore, quo Cotinum inficere ſcribit Plinius.

Idem

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
1511/D

Idem Plinius lib. XIII. cap. XXIII. Coggygriam describit in hunc modum: Similis & Coggygria folio [unedoni videlicet] magnitudine minor. Proprietatem habet fructum amittendi lanugine (pappum vocant) quod nulli alij arborum generi evenit. Ea sanè plurimas notas habet nostræ huic stirpi convenientes. *Coggygria. Plin.*

Plinius autem eo loco ad verbum ferè exprimit Theophrasti κοκκυμηλέαν lib. III. Histor. plant. cap. XVI. descriptam post ἀνδράγνην. ὅμοιον δ' ἐςὶ τέτοις τὸ φύλλον κὶ τῆς κοκκυμηλέας τὸ δὲ δένδρον μικρόν. ἴδιον δὲ ἔχει κὶ τὸ ἐκπαππȣ̃σθαι τὸν καρπόν. τȣ̃το γὰρ οὐδ' ἐφ' ἑνὸς ἀκηκόαμεν ἄλλȣ δένδρȣ, ut vulgata habent exemplaria: at κοκκυγίας legisse videtur, non κοκκυμηλέας, quam Gaza prunum interpretatus est, cùm tamen animadvertere potuisset eundem Theophrastum aliam κοκκυμμηλέαν, hoc est, prunum ab hac planè diversam libro IIII. Histor. plant. cap. III. describere. *κοκκυμηλέα Theoph.*

Itaque libenter assentior doctissimo Ruellio, qui κοκκυμηλέας vocem priore loco corruptam esse censet, & κοκκονηλείας legendum esse suspicatur: νηλεία enim apud Theophrastum etiam Vnedonem significat, cujus folijs, fruticis quem describit, folia comparat. Aptiùs igitur meo judicio hanc stirpem Cocconeleian cum Ruellio, aut Coggygriam (si quis fortè Theophrastum sic scripsisse cum Plinio censet) appellabimus, quam Cotinum: cùm κότινος & Theophrasto & Dioscoridi oleaster sit. *κοκκονηλεία.*

Hoc frutice ad paranda coria utuntur Coriarij, non minùs quàm rhoë, cùm alibi, tum circa Viennam Austriæ, ubi etiam rhois vulgare nomen *Sumach* indiderunt.

Rhus obsoniorum & Coriariorum.

CETERVM quia in Rhois, quo coria perficiuntur, mentionem incidimus, ab instituto non erit alienum de eo hîc nonnihil agere, prætermissâ ejus historiâ, quæ luculenter admodum à Theophrasto primùm, lib. III. cap. XVIII. Historiæ plantarum, deinde à Plinio lib. XIII. cap. VI. & lib. XXIIII. cap. XI. postremò à neotericis plerisque descripta est, ne actum agere videamur. *Rhus Coriariorum.*

In Hispanica verò mea peregrinatione, magnum ejus proventum Salmanticensi agro esse, isticque quæstus gratia diligenter coli, observabam. Multi enim agri eo conseruntur, nec minore cura coluntur quàm vineta, alioqui nec tam lætè assurgit, aut si cultura absit, degenerat & sylvescit: imò non desunt qui vitibus interserant, culturæ compendium quærentes, ut eadem operâ cum vitibus fodiantur. Cæduntur singulis annis enati surculi cubitales ad radicem usque aut summam tellurem, deinde desiccantur, in pollinem rediguntur, & in usum convertuntur, ad paranda coria.

Officinæ hunc fruticem *Sumach* nominant Arabica appellatione, Hispani *çumaque*, Galli nonnulli *Rhon*.

Plinius eodem libro XXIIII. cap. XI. meminit alterius Rhuis, diversi à superiore. Nec Rhus, inquit, Latinum nomen habet, cùm in usum pluribus modis veniat. Nam & herba est silvestris, folijs myrti, cauliculis brevibus, quæ venena & tineas pellit: & frutex coriarius appellatur, subrutilus, &c. Hæc herba Rhus, quantum conijcere licet, ea esse videtur quam Brabanti & Batavi *Gagel* appellant, nonnulli Galli *Piment*, magni inter eos usus ad conservandas à tineis vestes, & Belgis etiam ad robur suæ cerevisiæ addendum: illi enim incoquere solent, ut magis caput tentet, & temulentos potores efficiat. Myrica gale. L. *Rhus herba Plinij. Gagel. Piment.*

Est & alius frutex folijs Oxymyrsines, flore albo in Hispania & Gallia Narbonensi frequens, quod à nonnullis Rhus Plinij nuncupatur. Verùm cùm is nullius alterius Rhuis meminerit præterquam illius quam herbam cognominat, & Coriarij fruticis, cujus semen medicamentis & culinæ necessarium: arbitrantur peritiores potiùs ad Dryophoni Plinij historiam accedere: talis enim est lib. XXVII. cap. IX. ejus descriptio. Dryophonon similis herba est, cauliculis tenuibus, cubitalibus, circumdatis vtrimque folijs, pollicari amplitudine, qualia oxymyrsines, sed candidioribus mollioribusque, flore candido sambuci, &c. *Dryophonon Plinij.*

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
1511/D

ROBVR, QVERCVS, CERRVS, CAP. XIII.

Robur III. pin. 420. no. 2.

hisp. 27.

Fig. 27.

parkins theat. 1386.

Robur IIII. Quercus Valentina Clus. pin. 420. no. 3.

hisp. 28.

Fig. 28.

ROBORI quina genera à nonnullis assignari, ab alijs solùm quaterna, Theophrastus lib.
III. Hist. plant. cap. IX. & X. scribit: nonnulla tamen nomine discrepare. Vt verò Idæi di-
Roboris varia genera Theophrasto. videre consueverunt, hæc genera sunt, ἡμερίς, quam nonnulli Robur, Gaza nunc placidam,
nunc quercum vertit; αἰγίλωψ, quæ Cerrus: πλατύφυλλος, quæ Gazæ Latifolia, alijs Quer-
cus: φηγὸς, quæ Esculus: ἀλίφλοιος ἢ εὐφλοιος, Gazæ Salsicortex, alijs Cerrus femina: omnia
fructifera: dulcissimam autem glandem esse φηγῷ, sive Esculo, deinde ἡμερίδι, tertiam πλα-
τυφύλλῳ, quartam ἀλιφλοίῳ, postremam & amarissimam αἰγίλωπι, sive Cerro. Macedo-
nes autem quatuor genera faciunt, ἐτυμόδρυν, quæ Gazæ Veriquercus, πλατύφυλλον quæ dul-
cem, φηγὸν quæ amaram, ἄσπριν, sive Gazæ Cerrum, quę rotundam glandem fert: hanc non-
nulli sterilem omnino, alij vitiosum fructum ferre aiunt, quem nullum animalium gustet
præter suem.

Qui plura de his volet, consulat Theophrastum quo diximus libro, & Plinij Naturalis Hi-
storiæ lib. XVI. cap. V. & VI. Nos verò eas arbores hîc describemus quæ per Hispanias, & in
Aquitania Cantabris finitima vulgò *Roble*, deducto à Robore nomine nuncupantur, quas-
que illis similes in Austria & Pannonia observavimus: insuper Cerrum, & nonnulla de
Quercu non vulgaria.

Robur I. PRIOR igitur, Quercui vulgari admodum similis est, sed humilior, robusta materie,
caudice magis contorto, frequentioribusque ramorum alis cavo: folia magis sinuosa & in-
cisa quàm quercui, nec ita viridia, sed aversa parte molli canaque lanugine pubescentia.

Frequens est in celsis Castellæ veteris montibus, atque in Aquitania supra Burdegalam,
ubi *Roble* dicitur: tametsi idem nomen Hispani etiam tribuant vulgari Quercui, quæ in
Quercus semper virens. Hispanijs frequens est, & montibus Calpi fretoq; Herculeo vicinis semper viret. Quercum
etiam propriè *Quexigo* Hispanis dici, & *Enzina de bellotas gruessas* à quibusdam vocari, mi-
hi relatum est.

Robur II. ALTERA, Quercus ferè magnitudine in Austria, Styria, & Pannonia crescens, strigo-
sior est Quercu, ligno duriore, folio minùs amplo, altera parte nonnihil incano, exiguam
glandem fert: incolæ à duritie Stainaichel appellant, Vngari *Keméni cher fa*, nonnulli *Musral*.

Robur III. TERTIA, humilior est, & interdum humanam altitudinem non excedens alioqui prio-
ri facie, foliorum forma, canicieque omnino similis, ut illius pumilum genus esse videatur:
fert hæc prægrandem gallam, exigui mali magnitudine, adeò copiosam, ut aliquando ramu-
lum, vix palmum superãtem, novem aut pluribus gallis onustum colligere meminerim: in-
hærebant eæ gallæ ipsi ramo contiguæ ferè, sed sine ullo ordine, rotunda quidem & veluti
sphærica

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
1511/D

sphærica figura conspicuæ, sed aliquot tuberculis respersæ: rubent eæ dum recentes, præsertim ea parte qua solem spectant. Inveniuntur & in hujus folijs interdum pilulæ ijs similes quæ Quercus nostratis folijs innascuntur.

Multis Castellæ veteris montibus frequens est, & plerumque numerosis ab eadem radice stolonibus fruticat. Omnes etiam montes Viennæ Austriæ vicini hoc roboris genere abundant, quod similem fert gallam: sed non adeò copiosam.

Hujus ramis contortis, deinde fissis & exsiccatis, Thedæ loco rustici utuntur aliquot Castellæ veteris locis, præsertim circa S. Martinum *Del Castañal*.

QVARTA, in arborem excrescit pusillam: ejus item folia minora sunt, duriora, angustiora, non adeò profundè incisa & sinuata, sed veluti aculeatis denticulis tantùm serrata, infernè quidem candicantia, sed nulla molli lanugine aspersa. Frequentem etiam ista alit gallam superiori similem, & acutis tuberculis ornatam, pallidiore tamen colore. Robur IIII.

Robur V.

29

Robur VII.

30.

QVINTA, huic ferè similis est: sed stolonibus brevioribus & magis contortis, rugosioreque cortice: gallæ item extremis ramulis nascuntur, alijs minores, læves & sine tuberculis, colore ex ruffo nigricante, ijs quæ in officinis venales reperiuntur, perquam similes. Robur V.

Nascitur utrumque hoc genus in Lusitaniæ solitudinibus itinere Vlyssiponensi non procul Ebora, & ab incolis *Carvalla* nuncupatur.

SEXTA humilis est, nec humanam altitudinem excedit, fruticis potiùs, quàm arboris nomine donanda: tenuibus & lentis ramis, folijs secundæ ferè similibus, sed minoribus, nec adeò sinuosis, minorum gallarum, quæ plerumque binæ, ternæ, aut plures simul nascuntur, admodum ferax: Robur VI.

Nascitur in Austria & Pannonia: nullum tamen ejus nomen vulgare intellexi, sed rustici cum secunda confundunt.

INVENITVR & septimum quoddam Roboris genus (nisi quis ad Quercum referre malit) inter Rio frio, & Aldea Galega non procul Vlyssipone, arenoso solo frequentissimum, adeò humile, ut rarò pedem altitudine superet, nusquam alibi mihi observatum. Ejus ramuli tenues & flexibiles, vulgaris Quercus ramulis simillimi: folia ad quintum genus accedunt, aliquantulum tamen majora & molliora. Hoc fert glandem quernæ vulgari haud minorem, interdum etiam crassiorem, calice planiore, admodum amaram. In reliquis generibus, præterquam in secundo, nullam glandem observavi. Robur VII. sive Quercus pumila.

OMNES porrò adstringendi vim habent, teste Dioscoride, præsertim interior & subiectus cortici liber, qui ligno membranaceus cohæret: quinetiam tunica putamini glandis subiecta. Decoctum ex ijs datur dysentericis, cæliacis, sanguinem exscreantibus. Trita in pesso, feminis fluxione vulvæ laborantibus, subditur. Facultates

CETERVM

Quercus CERRVS, l.

Fig. 31.

Cerri historia.

CETERVM Quercus genus non modò in Viennensi saltu, sed plerisque etiam Pannoniæ sylvis frequens est, eadem altitudine qua vulgaris Quercus, atque etiam celsiore assurgens, caudice erectiore, cortice crassiore & magis scabro: folia frequentioribus incisuris, sed minùs altis divisa habet, quàm Quercus, & longioribus tenuioribusque pediculis inhærentia: ramulos breviores, frequentioribus nodis obsitos, gemmas minores, & aliquot gracilibus foliolis ceu staminibus aut villis septas: flores racematim compactos ut Quercus, è quibus, uti nec in quercu nascuntur caliculi, sed ij brevi crassoque pediculo annotinis ramulis adhærent, non in foliorum alis, omnino hispidi, & molliter echinati, in quibus glans est querna paulò brevior, & obtusiore mucrone prædita, quæ Autumno maturitatem adipiscitur: adhærent interdum inter folia, multis veluti squamis constantia capita.

Rustici & materiæ cæsores optimè eam à Quercu vulgari distinguere norunt, illius materiem candidiorem, laxiorémque, & ad opera minùs aptam censentes.

αἰγίλωψ.

THEOPHRASTO Hist. plantarum libro III. cap. IX. *αἰγίλωψ*; Plinio Natural. Historiæ libro XVI. cap. V. Cerrus dicitur: Germanis Cerzaichel/ Vngaris *Cher fa.*

Lithoxyla.

HVIVS Cerri crassiorum atque etiam te-
nuiorum ramorum libralia interdum aut ma-
jora fragmenta in lapides commutata, ipsáque adeò matrice in nigrum silicem conversa (su-
perficie tamen candida & friabili remanente) atque naturales ipsius ligni venas, orbes, re-
liquámque formam etiamnum retinentia, non modò eruta conspexi, & Ill. Heroïs D. Bal-
thasaris de Batthyan (cujus in hac Historia mentio sæpe fit) munere habui: sed ipse etiam
legi anno M. D. LXXX. in montis Eysenberg vulgò nuncupati, & Pinkæ fluvio Pannoniæ
imminentis acclivi, qua ad vallem *Pinkathal* ab ejusdem fluvij eam perluentis nomine nun-
cupatam, descensus est, atque ad Austrum & λυβόνοτον spectat.

Mons ferreus.

Obsitus is mons olim fuit (quemadmodum adhuc vicini) Quercus & Cerri arborum
sylvis: nunc verò vinetis generosissimi vini feracibus, quibus varijs locis inspersæ sunt diver-
si generis præstantissimorum maximorúmque persicorum malorum arbores. Est autem hic
mons cum vicinis aliquot pagis jam memorati Ill. Dn. de Batthyan. p. m.

Generosi vini ferax.

AT in eodem Viennensi saltu, Latifoliæ amplissimas arbores inveni anno M. D. LXXVIII.
cujus omnes glandes è longis pediculis dependentes, maxima ex parte non modò obsitæ, sed
quasi inclusæ erant viridi quadam excrescentia multis inęqualibus angulis prędita & scabra,
quæ resiccata, gallarum modò dura & firma erat, quarum etiam vicem explere potuisset. An
id vitium illi peculiare fuerit, & singulis annis arborem infestet, me latet, ut qui semel dum-
taxat per eam saltus partem iter fecerim.

Quercus latifolia exotica.

CETERVM latifolia Quercus per multas Pannoniæ sylvas visci feracissima est: id
Vngari *Fay gyöngy*, id est arboreum unionem vocant: ipsam verò arborem *Töly fa* Ilicem
esse existimantes.

Viscum quercinum.

BRYI porrò genus plerisque Oceani littoribus observabam, quod, an ad Quercus mari-
næ historiam referri possit, facilè judicare non possum: licet cum ea quæ Theophrasto lib.
Historiæ Plantarum IIII. cap. VII. describitur, nullam affinitatem habeat.

Quercus marina I.

Nascitur autem hæc planta in scopulis qui mari alluuntur, aut marina aqua operiuntur,
sine ramis, sed oblongis latísque folijs, adeò mollibus, ut cùm æstus recessit, nullo modo su-
stinere se queant, sed in saxis strata atque diffusa conspiciantur: multifida verò sunt hæc fo-
lia, & secundùm alarum exortus atque cavitates, bullas quasdam aqua plenas eminentes ha-
bent, eorum verò extrema in quoddam veluti rudimentum exigui cucumeris desinunt, sub-
flavescens, aqua plenum: atra viriditate prædita sunt quamdiu sub aqua latent, aut recenter
à marinis undis ejecta: siccata autem nigrescunt, & glutinis instar splendent. Nullis radici-
bus firmantur: sed lepadum modò saxis, aut Ostreorum testis inhærent.

MEMINI

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
1511/D

Quercus marina.

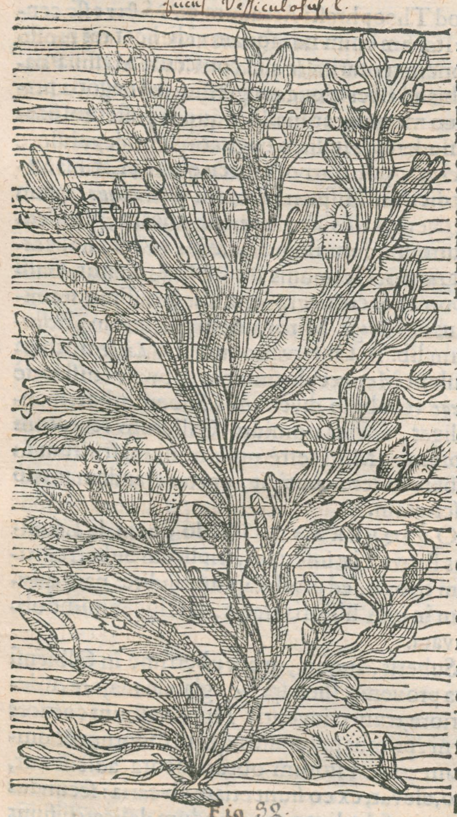

MEMINI & aliud genus in Flandriæ & Zelandiæ maritimis colligere, folijs latioribus, tenerioribus, sinuosis, confertim nascentibus, pedali interdum longitudine, & alia folia ex media costa proferētibus, ut in Chamægenista, ea dum aquis operta sunt virescunt, ejecta verò & resiccata, candicant fragiliáque sunt: in hoc genere nullas vesiculas observavi, sed extrema foliorum plerumque in latum expansa: saxis inhærent, aut trabibus in aquam immissis ad infringendum æstus maris vehementiam. *Quercus marina II.*

QVERCVS verò marina Theophrasti loco jam memorato descripta, folium habet carnosum, tenue, & Myricæ simile, colore ad purpuram accedens: forma flexuosa, atque in latitudinem diffusa, ramos breves, contortos, spissos: magnitudo arboris tota, cubitalis, aut paulò altior. Vtilis mulieribus ad lanas inficiendas. *Quercus marina Theoph.*

Istam aliquando colligere memini ad mare mediterraneum, tempestatibus in littus ejectam cum Alga, & alijs maris purgamētis, dum Mompelij agerem: postea etiam circa Calpen & Valentiam, dum Hispaniam peragrarem; verùm cubito minorem, durissimo ligno. Ejus rami alba salsugine adeò conspersi erant, ut saccharo tecti viderentur, in modum foliorum Tamaricis aut Ericæ vulgaris formati, sed crassiores: interdum etiam omnino purpurascentes fuerunt, nonnunquam partim albis partim purpurascentibus ramulis constantes. Nullas radices habebant arbusculæ, sed infima parte planæ erant, & plerumque aut lapidibus aut ostreorum testis adhærebant.

Multas etiam hujusmodi arbusculas cubitales & ampliores, numerosis ramulis prędițas, tum omnino albas, tum prorsus rubescentes, cum plurimis alijs Naturæ miraculis magnâ diligentiâ conquisitis adservabat Imp. Maximilianus II. feliciss. memoriæ, in sua arce Eberstorff secundo ab urbe Vienna miliari.

SVBER. CAP. XIIII.

SVBERIS duo genera Clariss. Matthiolus observavit: ego unicum tantùm, nisi fortè quod in extrema Aquitania Pyrenæis proxima nascitur, ab eo quòd per Hispanias frequens est, diversum sit. Nam Aquitanicum (quod quidem conspexi) folia non retinet, sed hieme abijcit: ut, cùm mense Aprili in Hispanias proficiscerer observavi, folijs enim prorsus viduatæ erant quotquot Suberis arbores circa Bayonam conspexi. Quare Theophrastus lib. III. cap. XVI. Plantarum hist. non immeritò tribuit Suberi deciduum folium, cùm dicat arborem esse Pyrrehnæ familiarem. *Suberis Aquitanici folia decidua.*

QVOD verò in Hispanijs nascitur, perpetuò viret ut Ilex, cui adeò simile est, ut primo aspectu plerumque fallat, nisi cortex crassus, & disrumpi solitus errorem detegeret. Majus est Ilice plerumque, & caudice (ubi adolevit) longè crassiore, cortice item denso, carnoso, scabro, & rimoso, qui nisi suo tempore detrahatur, dehiscit, alióque subnascente expellitur: eo detracto, qui subest novellus ita rubet, ut procul aspicientibus arbores rubrica aut minio pictæ videantur. Suberis rami Ilignis firmiores sunt, folia majora, longiora, molliora, & supernè magis virentia, interdum nonnihil dentata, aliquando minimè, ut in Ilice. Glans magna, ubi maturuit nigricans, Iligna longior & obtusiore cuspide, calice etiam majore, magis hispido, & per oras molliter echinato: glans admodum adstringentis & exsiccantis gustus, Iligna multò ingratior: magna ex parte conjunctim nascitur, ut pontica nux, sed crasso brevique petiolo, & firmiore quàm Iligna. Ramulis nonnunquam adnascuntur dura & lignosa quædam cinerei coloris tubercula, adeò firmiter inhærentia, ut nisi fracto ramo eximi non possint. *Suber Hispanicum latifolium perp. virens.*

Nascitur plerisque Castellæ novæ, Bæticæq; locis, præsertim circa *el Puerto de Mirabel*, ubi ingentes ejus sunt sylvæ, & tota adeò Lusitania. *Natales.*

Sed Matthioli Suber alterum oblongis angustisque folijs quod Pisano agro nasci tradit, mihi nunquam conspectum, quemadmodum nec illius *Cerrosugaro* Senensi agro frequens, quod

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
1511/D

Quercus Suber latifolium.

Φελλόδρυς. quod Theophrasti Arcadum φελλόδρυν esse censet: Italiam enim numquam vidi, licet ter profectionem tentarim, semel conscensa Massiliæ navi, bis ad alpes usque progressus: sed negotia perpetuo me revocarunt. Ideoque in posterum omnem adeundi Italiam cogitationem deposui.

Φελλὸς. HÆC porrò arbor Græcis φελλὸς, Latinis Suber dicitur. Hispani arborem *alcornoque*, ipsum corticem *corcha de alcornoque* vocant, glandem communi cum iligna nomine *bellota*, Italis arbor *sugaro*, Germanis Pantoffelholtz dicitur. Galli arborem & corticem (qui illis potissimùm cognitus est) *Liege*. Miror autem plurimùm, Bellonium lib. II. Observationum suo *Liege* fructum edulem Memæcylo similem tribuere: nisi fortè *Liege* vocabulo diversam à Subere arborem intelligat, præter omnium Gallorum receptum morem. Mihi certè nullum alium fructum in Subere videre contigit, præter glandem modò descriptam.

Liege Bellonij.

hisp. 28.

Fig. 33.

QVIQVERANVS libello quem de Laudibus Provinciæ inscripsit, triplicem Suberi corticem tribuit, sed præstat ipsum audire: nam quædam in ejus historia tradit, ab alijs minimè observata.

Suber Quiquerani. Suberis, inquit, arbor uberrimè in Olbiensi ora provenit, Ilicis specie, glande majore & deteriore, trunco ingenti. Hunc vestiunt cortices terni: primus præcrassus, qui in cadorum & omnium penè vasorum obturamenta adsciscitur, piscatorumque retia, contra premente plumbo, elevat, ex eo fiunt etiam alvearia: secundus crepidas munit & hibernum calceatum. Ex tertio subtili atque admodum delicato, fiunt pateræ, è quibus quidquid hecticis propinatur, magna utilitate hauritur. Eò melior hæc arbor quò vetustior. Detrahendis corticibus hæc est ratio. Qua stipes telluri committitur, circumscinditur ad lignosam usque materiem, pariterque in summis humeris, antequam in brachia dividat sese: mox à summo ad imum finditur, detrahiturque triplex cortex. Non explanantur aqua, sed igni, nec demuntur nisi tertio mox anno. Quòd si paucis diebus à tonsura largi imbres intervenerint, arbor interit, quod raro accidit, nimirum regione calida & sicca, & temporum observatione raro fallente. Hactenus Quiqueranus.

VERVM in Hispanijs primum illum præcrassum corticem dumtaxat detrahere solent: quo non modo ad cadorum obturamenta, alvearia, & nonnulla etiam vasa rustici utuntur, sed etiam ad tuguriorum, parietum, & murorum prætexta, præsertim in ea Bæticæ parte, quam Estremaduram vocant, ubi interdum totis pagis ædes magnis suberis fragmentis imbricum loco tectas conspicere licet. Idem cortex exteriore illa scabritie derasa muniendis crepidis & hiberno calceatui idoneus: itaque videtur Quiqueranus præter veterum Auctorum sententiam ex præcrasso illo externóque cortice binos fecisse: nam scabritia illa exterior ad nullam rem utilis.

ILEX MAIOR. CAP. XV.

Ilicis 2. genera. ILICIS duo genera recenset Plinius Hist. naturalis lib. XVI. cap. VI. Vnum folio non multum ab oleis distante, quod σμίλαξ Arcadum esse videtur, Theophrasto descripta lib. III. cap. XVI. Hist. plantarum, quam Ilici similem facit, folio non aculeato, sed molliore profundioréque.

Ilicis majoris historia. QVÆ autem mihi cognita, arbor est Mali aut Pyri magnitudine, multo frequentioribus brevioribúsque ramis prædita quàm Suber, quos latè spargit: folia perpetua, supernè viridia, infernè candicantia, gustu adstringente, foliis Suberis minora, & magis orbiculata, in adultis arboribus plerumque sine aculeis, præter novella, & nunc primùm enata, quæ aliquantulum incisa, aculeata sunt: certè in tenellis arboribus ante quam glandem ferre incipiant, omnia folia aculeata observabam. Multos in extremis ramulis fert oblongos iulos, qui in flavos & muscosos flosculos polline & tenui pulvere perfusos explicantur. Glandes è floribus non oriuntur (nam sunt inutiles) verùm ex alijs quibusdam separatis pediculis: eæ autem quernis glandibus sunt similes, nunc majores longioresque, modò minores & breviores, quæ nonnunquam ante maturitatem nigrescunt, & gummi quoddam reddunt gustu calidum,

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
1511/D

Ilex major.

Ilicis majoris ramus floridus.

calidum, saporis tamen non ingrati. Maturarum cortex sive putamen nigricat, nucleus can-
didus, firmus & dulcis est, præsertim majorum: utræque tamen à nonnullis maximè expe-
tuntur, illisque non minùs avidè vescuntur ac nos castaneis aut avellanis: hanc ob causam in
foro Salmanticensi, alijsque Hispaniæ locis, venales mensibus Octobri & Novembri pro-
ponuntur: ut non immeritò dixerit Plinius, per Hispanias glandem secundis mensis inseri.
Hac vix minorem Londini anno M. D. LXXXI. in suburbano quodam horto ad dextram
Tamesis ripam, supra pontem qui utramque urbem conjungit, multis & frequentibus ra- *Ilex Londinensis prior.*
mis præditam admodum fragilibus, in quibus confuso ordine & sparsim nascuntur folia
Hispanicæ folijs similia. Florebat sub finem Maij paulò seriùs quàm in Hispanijs, & glandes
primùm emergentes habebat, quæ an maturitatem consequantur, me fugit: nam sequente
Iulio Britannia excessi.
Altera porrò etiam vastæ magnitudinis in arcis regiæ ad Westmonasterium horto aleba-
tur, sed magnitudine cum superiore non conferenda, licet adeò crasso esset caudice, ut ne- *Ilex Londinensis altera.*
mo amplecti posset. Hæc à superiore nonnihil differre mihi visa est: nam minora & magis
orbiculata habebat folia, buxeis interdum non ampliora, nullis aculeis horrentia, alioqui
subtus incana & supernè virentia, ut prioris folia: nullos in ista flores observavi, & an glan-
dem ferret nemo indicare potuit. An verò Ilex mas sit, quam, Plinio teste, glandem ferre ne-
gant, nihil statuere possum.
Quam doctissimus Matthiolus exhibet, mihi videre non contigit, ad id fortè genus refe-
renda est quod Plinius in Italia nasci tradit folio non multum Oleæ dissimili, nam oblon- *Ilex Matth.*
gum & angustum est: & Matthiolus Hetruriam ea scatere asserit.
VISCVM aut hyphear in nulla Ilice observare memini, sed aliquando granum ex puni-
ceo nigricans in ijs arboribus quæ frequentes nascebantur silva illa ponè cœnobium Gram-
mont vulgò dictum, Mompelliano agro, & interdum, in Bætica præsertim, tenuem & capilla-
ceum muscum cinerei coloris è ramis dependentem, qualem in Ilicis ramo sua glande onu-
sto adpingere curavi: qui verò florem habet, ex priore Londinensi expressus est, nam quos
ex Hispania attuleram ramos, florem omnino corruptum & attritum habebant.
Copiosè nascitur per universam Hispaniam locis præsertim campestribus & collibus, ra-
rò in montibus, Lusitaniæ non admodum familiaris, ubi Suber frequentissimum. Narbo- *Natales.*
nensis Gallia & Provincia Ilice etiam abundant, sed minore glande quàm Hispanica.
Nomen Græcum est πρῖνος, Latinum Ilex, Hispanicum *Enzina*, Italicum *Elce*, Gallicum
Eouse, & *Chesne verd*. Germanis & Vngaris ignota est. Fructum Theophrastus ex Homero *Nomina.*
ἄκυλον vocat. Hispani *Bellota*, aut *Abillota*.

QVIBVS-

Olea Sativa.

Oliva legenda tempus.

Immaturas plerumque condiunt per Hispanias & Galliam Narbonensem: interdū etiam maturas & nigras, præsertim in Lusitania.

Granatensi regno primum Februario colligitur oliva, plerisque verò Hispanię locis, Decembri, ut & in Gallia Narbonensi: hi quidem perticis decutiunt, illi autē rarissimè, sed potiùs admotis scalis manulegunt, ne sequētis anni spem decussis germinibus pręripiāt: vehemēter enim laborant oleæ percussæ, & detrimentū capiunt.

Viscum baccis purpureis.

NON procul Hispali, viscum in oleis copiosè nascens observabam mense Ianuario, olivetorum dominos magno damno afficiens: integros enim olearum ramos, crebrò etiam maximam earū partem cædere coguntur, ne latiùs vitium serpat, alioqui totas arbores occupaturū, & steriles redditurum. Habet verò id viscum baccas non albas, quales in alijs arboribus natum, sed ex rubro purpurascentes, cujusmodi nusquam alibi videre memini. Has cùm in Belgium redijssem, & columbis, & alijs avibus devorandas dabam, ut experirer an nasci vellent arboribus imposito aviū illarum fimo: verùm operá lusi.

Bellonius lib. II. Observationū cap. LXXXIII. simile viscum in oleis Hierosolymitano agro crescere scribit. Oleæ, inquit, istic peculiari nota à reliquis discernuntur: nam viscum quod eis innascitur, rubris baccis est præditum.

Nomina.

Ἐλαία ἥμερος Græcis, Olea sativa Latinis, *Olivo* Italis & Hispanis, *Olivier* Gallis, Oelbaum Germanis. *Olay fa* Vngaris, dicitur: fructus etiā ἐλαία Græcis, oliva Latinis & Italis, *azeytuna* Hispanis (oleum enim olivarum *azeyte* vocant) Gallis Latinos sequutis *olive*, Germanis oelbeer/ Vngaris *olay magh*.

Silvestris Olea.

Facultates.

SATIVÆ oleæ foliorum vis eadem est quæ sylvestris, inquit Dioscorides, sed aliquanto inferior: unde ocularibus medicamentis, ob mitiorem vim convenientior est. Sudor ligno virente accenso manans, illitu sanat lichenes, furfures, & scabiem, &c.

SILVESTRIS OLEA.

CAP. XVIII.

Oleastri historia.

OLEASTER instar Oleæ adolescit, illique per omnia ferè similis est, cortice tamen læviore, rarioribus ramis, minùs frequentibus & brevioribusque angustioribusque folijs, licet eodem modo circa ramos dispositis: flos ut in olea sativa racematim cohærens, fructus exiguis olivis similis, pauca tamen carne pręditus, mucrone recurvo, è longis petiolis racematim dependens, primùm viridis, deinde purpureus, postremò ubi maturuit niger, succo prægnans purpureo, qui gustatus nonnihil linguam vellicat. Tota arbor insigniter amara est.

Natales.

Nascitur quibusdam collibus juxta Tagum, & multis Lusitaniæ desertis confragosisque locis, inter ingentia saxa, præsertim non procul à çerba, postrema Lusitanię (ut nunc circumscripta est) urbe, duobus supra Anam flumen miliaribus, ad radices ferè Castulonensis saltus, quem nunc *Sierra morena*, hoc est Montem nigrum vocant, cujus pars superanda est ijs qui Vlyssipone Hispalim proficiscūtur, ubi magnæ

ejus

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
1511/D

ejus sunt silvæ, in quibus Ianuario mense fructum colligebam anno MDLXV. Maturus fit ejus fructus cum Olea: sed magna ex parte incolis negligitur, & in sturnorum aliarumq; avium escam tantùm cedit.

GRÆCI ἀγριελαίαν καὶ κότινον, Latini Oleastrum & Oleam silvestrem, Hispani *azebuche*, sed frequentius *azuche*: Galli *Olivier sauvage* appellant. *Nomina.*

EASDEM cum Olea vires obtinet, sed vehementiores & plures. Quas verò Dioscorides Oleastro tribuit, easdem Plinius Oleæ adscribit. *Facultates.*

Plura verò de Olearũ generibus, cultu, & alijs eò pertinentibus videre licet apud M. Catonem, M. Varronem, Columellam, Plinium, Palladium, qui exactè omnia ista descripserũt.

OENOPLIA seu NAPECA Bellonij, CONNARVS Alexandrinorum fortè, apud Athenæum.

Rhamnus: Spina-christi

CAP. XIX.

Fig. 89

NON incommodè forsitan Silvestri Oleæ subijciam Oenopliæ, sive Napecæ, cujus Bellonius meminit, historiam: quam Venetijs ad me anno M. D. XCIII. mittebat C. V. Honorius Bellus Vicentinus, Cydoniæ Cretæ Medicinam faciens, unà cum rami suis floribus onusti icone, ipsius manu delineata.

ARBOR autem est, ipso referente, Piri mediocris altitudine, cujus caudicem & ramos tegit cortex exalbidus, ad cineraceum tendens: ejus folia Paliuri Theophrasti, sive Ziziphi rutilæ foliorum sunt æmula, binas uncias longa, unam lata, tribus nervis à petiolo secundum longitudinem excurrentibus prædita, supernâ parte saturâ viriditate nitentia, infernâ ad cineraceum aliquantulum tendentia, quę ramos alternis inordinata ambiũt: ad quorum exortum multi nascuntur flosculi albi, flosculorum Oleę instar peculiaribus longis petiolis singuli nitentes: fructus succedit parvo malo valdè similis, magnitudine, vt plurimum, cerasi, interdum tamen, nucem juglandem etiam æquante, suavis gustus, officulum in se continens olivæ instar. Bifera autem est: nam & novo Vere & Autumno singulis annis fructum profert: vernalis tamen plerumque ad frugem non pervenit, ob imbrium copiam, sed à vermibus corrumpitur. *Oenoplia sive Napeca historia.*

DVO ejus genera: spinosum unum, alterum spinis carens. Spinosum, ab Alpino describitur, qui Connarum Athenæi (& rectè) esse censet, licet icon ipsius, arborem non rectè exprimat. Spinis carens, in Ægypto Syriaque provenit: nascitur & in Creta, in urbe Rhetimo, è Syria allatum, quod non noverat Alpinus, quemadmodum neque ego spinosum: quare diu fui in eâ sententiâ, ut non Connarus Athenæi esset hæc arbor, sed potiùs Polybij Lotus Lybica, ab ipso Athenæo eodem libro paulò pòst descripta: præsertim cùm viderem arborem spinis carere, hancque meam sententiam Alpino significavi, à quo Oenopliæ ramum spinosum accepi, qui, demptis spinis, idem erat cum Napecâ à me descripta. *Ejus genera.* *Natales.*

Vtriusque arboris historia apud Serapionem sub nomine *Sadar* est: sed more suo cũ Loto Diosc. (à qua valdè differt) confundit. Bellonius lib. Observationum II. cap. LXXIX. Napecam inter arbores perpetua fronde virentes enumerat, quod in Ægypto & Syria nascente, verum esse, at in Cretam translatâ, omnino falsum docet experientia. *Sadar Serapionis.*

HÆC arbor in Ægypto & Syria, *Nep*, seu *Nap*, vocatur: at in Creta, proprio nomine caret. Hactenus Honorius Bellus. *Nomina.*

QVAM porrò Democritus apud Athenæum lib. XIIII. Deipnosoph: ab Alexandrinis Connarum appellari tradit: magnitudine parva est, Pino, aut Vlmo, ut ait, similis, utraq; non humilior, crebris ramis, nonnihil spinosis, prælongis: pallido folio, tenero, natura rotundo. Fructum bis quotannis parit Vere & Autumno, apprimè dulcem, magnitudine oleæ phauliæ, carne & officulo, ei, quam diximus oleæ similibus, eximiâ saporis jucunditate. Recens estur: at cùm exsiccatus fuerit, molitur in farinam, quam pedibus calcant, non manibus pinsunt, aut aqua rigant, quoniam respuit ejus natura, sed cogunt in offas negligentiùs, &c. Sed ego non satis assequor Democriti mentem, qui Connarum parvam quum faciat, Pino tamen, aut Vlmo (quæ magnæ arbores) non humiliorem esse scribat. *Connarus Alexandrinorum.*

PROSPER autem Alpinus lib. de Plantis Ægypti cap. v. Arbor, inquit, in Ægypto, quam

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
1511/D

Nabca Alpini. illi *Nabca* dicunt, Loti magnitudine spectatur, instar Acaciæ spinosa, folia ferens Iujubæ proxima, verumtamen latiora: flores Iujubæ floribus quoque planè similes, albos ac parvos, à quibus exeunt pomula rotunda, odorata, dulcia, gustuique valdè suavia, cerasorum majorum Marosticensium appellatorum æmula, quæ apud primates Ægyptios, ac Turcas sunt in magno pretio. Arbor bis in anno floret, Vere scilicet & Autumno, fœcundissimaque est, sed verni fructus non perfectè maturantur, plerique enim ipsorum priùs putrescunt, quàm maturescant: Autumno perfectissimi ac optimi evadunt, esuique summè jucundi: parum tamen nutriunt, facileque, ut cerasa, in stomacho corrumpuntur, eumque offendunt, si immoderatè ipsorum esui indulgeatur. Eam sine dubio esse puto quam Connarum sive Paliurum olim ab Alexandrinis appellatum, Athenæi scriptis constat: etsi fructus & ossa non videantur *Nabca* fructui & ossi omnino respondere, quia hic pomo similis est, & os rotundum habet, non oblongum instar olivæ. Nusquam tamen in Ægypto exsiccatis illis fructibus farinam fieri apud eos animadverti. Sed præcipuus usus ipsorum est recentium, ac viridium pro cibo: eis enim vesci, perinde atque nostris cerasa mandere, consuetudo est.

Ejus facultates. Sed & in medicum usum cedunt: nam cùm eorum facultas frigida sit & sicca, immaturorum frequens est usus ad stomachi alviqùe relaxationem firmandam, succo ex ipsis expresso per os sumpto, aut clysteribus injecto: ex ijsdem fructibus siccis in aqua maceratis fit infusio utilis ad intestinorum relaxationem & ulcera. Sed maturorum siccatorum decoctum aut infusio, familiarissima est ad omnes pestiferas febres: aiunt enim hos fructus miram adversus venenosas qualitates & putredinem efficaciam habere, corque strenuè roborare. Succus item perfectè maturorum, optimus est ad purgandam bilem è ventriculo, & primis venarum ductibus. In omnibus etiam putridis febribus, infusione ex ipsis parata libenter ad sedandum calorem utuntur, &c.

Ceterùm Oenopliæ iconem spinis carentem, qualem ipse Honorius ad me mittebat, exprimi curavi, ut huic capiti adderetur. Ipsius quidem ramos, Cydoniâ reversus, in fasciculum compegerat cum aliquot stirpibus siccis, & seminibus ut ad me, Illustris viri Ioan. Vincentij Pinelli operâ, curarentur: verùm navis, quę ista ferebat, sævis tempestatibus acta, in Siciliam ejecta est, & corrupta, ut fasciculus ille cum magno meo dolore perierit. Exemplum tamen Epistolæ quam fasciculo addiderat, Ianuario mẽse insequentis anni M.D.XCIIII. accipiebam Maij sub exitum, Lugduni apud Batavos: quæ quoniam earum stirpium quas mittebat, amplam mentionem facit, existimavi me operæpretium facturum, si illam ad calcem mearum Observationum adderem: præsertim cùm plerasque contineat, de quibus in meis Observationibus ago. Eam ob causam Lectorem rogatum velim, illam epistolam, & reliquas quas postea ad me misit, legere ne pigeat: nam & eruditæ sunt, & de multis stirpibus agunt, quæ à Veteribus quidem scriptæ sunt, sed pleræque vulgo Herbariorum nondum satis cognitæ.

Rhamnus ZIZIPHUS. l. RUTILA.

CAP. XX.

Ziziphi rutila historia.

Lob. ic. 2. pag. 178.

hisp. 50.

Fig. 40.

PYRI magnitudine interdum assurgit Ziziphus rutila, plerumque minor, contorto caudice, scabro cortice: læves sunt rami ex nigro rufescentes, ad singula internodia binis spinis firmis ejusdem coloris armati, alterâ rectâ, alterâ hami modo incurvâ, ut in Rhamno tertio. Ab istis ramorum internodijs bini, terni, pluresve tenues ramuli exeunt lenti & flexibiles, coloris pallescentis, spithameæ longitudinis, in quibus alternatim & impari ordine folia nascuntur Rhamni tertij, sive Paliuri Theophrasti folijs similia, tribus nervis distincta, per ambitum crenata, dilutiore tamen viriditate prædita, & majora quàm in Rhamno, ad quorum exortus aliquot flores exigui pallidi, quinque foliolis constantes, quales in Rhamno tertio nascuntur, deinde fructus ovali figura, olivę magnitudine, primùm viridis, ubi maturuit, rutilus, dulcis saporis.

Natales. Alitur in plerisque Hispaniæ & Galliæ Narbonensis hortis: spótè nascentem numquã vidi.

Tub.res. MEMINIT Ziziphi Plinius lib. XV. cap. XIIII. Hist. Naturalis in hæc verba. Æquè peregrina sunt Zizipha & Tuberes, quæ & ipsa nõ pridem venêre in Italiam: hæc ex Africa, illa è Syria. Sextus Papinius, quem Cõsulem vidimus, primus utraque attulit, Divi Augusti novissimis temporibus, in castrorum aggeribus sata, baccis similiora quàm malis, sed aggeribus præcipuè decora, quoniam & in tecta jam silvæ scandunt. Tuberum

berum duo genera, candidum,& à calore sericum dictum. Et lib. XVII. cap. X. Et Ziziphа, inquit, grano seruntur mense Aprili. Tuberes meliùs inseruntur in pruno sylvestri, & malo cotoneo,& in Calabrice: ea est spina sylvestris.

COLVMELLA lib. IX. cap. IIII. ubi de Apum pastione agit, Ziziphum duorum generum facit. Arbores, ait, probatissimæ, rutila atque alba Ziziphus. Tuberum etiam meminit lib. XI. cap. II. & inter arbores, quæ primæ florent, recenset. Possunt, scribit, his diebus [pridie videlicet KL. Ianuarias] Cerasi, Tuberes, & Armeniacæ, atque Amygdalæ, ceteræque arbores quę primæ florent, inseri commodè.

Plinius ex eo sumpsisse videtur quæ lib. XVI. cap. XXV. scribit: Floret prima omnium Amygdala, mense Ianuario: ab ea proximè florent Armeniacæ, dein Tuberes & Præcoces, illæ peregrinæ, hæ coactæ.

PORRÒ non desunt qui veteribus etiam Græcis hanc arborem cognitam esse putent, & ad Lotum quam Theophrastus lib. IIII. cap. IV. Hist. Plantarum in Pharide insula Lotophagorum nasci tradit, referendam. Optimè sanè convenire videtur arbori quam Athenæus libro XIIII. Deipnosoph. sub finem, Loti nomine describit ex Polybij Megalopolitani libro duodecimo historiarum, his verbis: *Lotus Pharidis insulæ Theophr.*

Est autem Lotus, arbor minimè procera, aspera, non tamen aculeata [alij spinosa legunt] folio Rhamni, paulò latiore, & crassiore: fructu per initia colore & magnitudine simili perfectis baccis Myrti, dum augescit, coloris phœnicei, oleæ magnitudine, rotundo, nucleo admodum pusillo. Maturus is colligitur & cum alica tusus, ad servorum famulorumq; cibum in vasa conculcatur, ac stipatur: ingenuorum autem edulijs, detracto nucleo, eodem modo reponitur, ac pro cibo est, gustu caricis & palmulis non dissimili, odore tamen suaviori. Fit & ex eo vinum, in aqua macerato, & trito, saporis grati, & jucundi, qualis est optimi mulsi: merum id & sine aqua bibunt, sed ultra decimum diem non perdurat: quamobrem ad usum tam brevis temporis conficiunt. Fit etiam acetum ex eo. *Lotus Athenæi.*

Eundem etiam usum Loto tribuit Plinius ex Cornelio Nepote lib. XIII. cap. XVII. & eo pastos exercitus ultro citroque commeantes per Africam scribit.

GALENO σηρικὰ dici plerisque placet. Verùm recentioribus Græcis ζίζυφα & ζινζυφα esse, Officinis *Iujubas*, certum est. Arbor Hispanis *açofeifo*, Gallis *Iujubier*, Narbonensibus *Guidoulier*: fructus ijsdem *açofeifas*, & *açufeifas*, *iujubes*, *guindoules*: Italis *giugiole*, Germanis autem Rot-Brust-beerlin. *Nomina.*

SANGVINIS acrimoniam edomare creduntur ejus baccæ, & tussim spirandiq; difficultatem lenire illarum decoctum; pectori, renibus, vesicæ prodesse. Galenus Serica parvi succi esse ait, nec concoctioni nec stomacho facilia, insolentibus & effrenatis pueris & mulieribus cibi gratia tantùm expeti, exiguumque præbere alimentum. *Facultates.*

Elæagnus ZIZIPHVS ALBA. angustifolia, l.

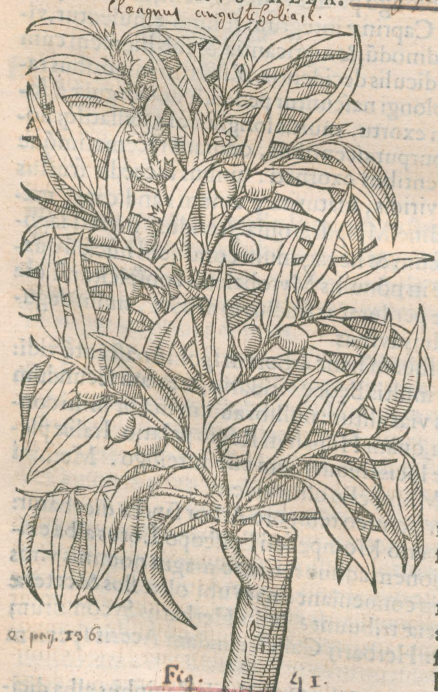

Lob. ic. 2. pag. 136.

Fig. 41.

CAP. XXI.

AD superioris altitudinem interdum assurgit hæc arbor, sed plerũque in latitudinem sese pandit: caudice est satis crasso, cortice levi & candicante: rami qui interdum spinosi sunt, plerasque virgulas habent tenues spinis carentes, ut superior, folijs alternatim & sine ordine etiam nascentibus, salignis similibus, mollibus, omnino incanis exornatas, ad quorum exortum oblongi nascuntur flosculi, coloris ex argenteo pallescentis, gravem, non tamen injucundum odorem latè spargentes & caput feriẽtes, quibus succedunt oblongiusculæ baccæ, exiguis olivis aut ziziphis similes, albæ, fungosa sed dulci carne sive pulpa præditæ, osseo intus nucleo caniculato. *Ziziphus alba.*

Crescit spontè in sepibus cum Rhamno & Vitice juxta urbem Guadix regno Granatẽsi: & in omnibus ferè viridarijs alitur non modò per Hispanias, sed etiam per Galliam & Germaniam. *Natales.*

Floret æstatis initio, fructus Autumno maturescit: sed raro admodum frigidis regionibus fructifera est. *Tempus.*

BELLONIVS libro Observat. II. cap. CXI. existimat esse Ziziphum albam Columellæ, & scribit apud Heracleam agrorum sepes ex hujusmodi fruticibus constare, earumque fructum in urbibus venalem proponi, & à Græcis vernaculo sermone Ziziphia vocari.

Item alio libello quem de Ratione cicurandi sylvestres arbores edidit, quemque etiam nuper *Ziziphus alba Columellæ.*

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
1511/D

Ziziphus Cappadocia. Plin.

admodum latio donabam, à Plinio Zizipham Cappadociam appellari putat, cujus in hæc
verba meminit, de coronis agens lib. XXI. cap. IX. Natur. Historiæ. Duo earum genera, quan-
do aliæ flore constant, aliæ folio. Florem dixerim esse genistas, namque & ijs decerpitur lu-
teus, item rhododendron, item zizipha quæ & Cappadocia vocantur: his odoratus, similis-
que olearum floribus.

Iovis barba Plinij.

NON desunt qui Iovis barbam arborem, opere topiario tõsilem, & in rotunditatem spis-
sam, folio argenteo, cujus Plinius lib. XVI. cap. XVIII. Natural. Hist. meminit, esse existiment.
Anguillara tamen libello de stirpibus, quarta opinione, binas alias proponit argenteis omni-
no folijs, magis ut videtur ad descriptionem accedentes.

Elæagnus Theophr.

ETIAM Elæagnum nuncuparunt nonnulli. Ἐλαίαγνος tamen Theophrasti, quæ lib. IIII.
cap. XI. Hist. Plantarum descripta est, videtur Salicis genus esse: & aliquando illud esse existi-
mavi quod secundùm aquas nascens, ampliora, candidioraq́; habet folia quàm ceterę salices,

Salix latifolia.

ad mali folium nonnihil accedentia, sed longiora: florem seu ïulum mollem, villosum, can-
dicantem ante quàm sese expandat, populi albæ ïulo similem, lignum reliquis salicibus len-
tiùs, & ad multos usus utile. Sed perlecto postea Doctissimi Rauwolfij Hodœporico germa-

Elæagnus Rauvvolfij.

nico idiomate cõscripto, animadverti ipsum aliam arborem observasse apud Halepũ, *Saffaf*
ab incolis appellatam, quæ ad ἐλαιάγνȣ historiam magis accedere videtur, odorato flore præ-
ditam, ex quo organis elicitur liquor ad roborandum cor perutilis. Eam verò esse censet quæ
Arabibus *zarneb* & *zarnabum*, Serapioni *zurumbeth* appellatur.

Nomina.

HANC autem ziziphum scribit idem Rauwolfius circa Halepum & in Libano monte
spontè crescere, & ab incolis *Seisefun* vocari. Vulgus autem plerisque locis Oleastrum appel-
lat, & legitimum esse putat: Castellani & Granatenses *Arbol parayso*, hoc est, Arborem para-
dysi: Galli, teste Bellonio, *Injubier blanc* & *Olivastre*. Matthiolus commentarijs in Dioscori-
dem Oleam Bohemicam appellat & ἐλαίαγνον Theophrasti esse censet.

Melia AZADARAC l. Herbariorum.

CAP. XXII.

Azadarac historia.

Lob. ic. 2. p. 108.

SVPERIORI hanc arborem subijciendã putavi, quoniam à nonnullis eodem cum illa nomine nuncupatur, licet maxima sit inter eas differentia.

EST verò vasta & procera, non minùs aliquando quàm Lotus, caudice crasso, cortice in nouellis lævi, ad ficus corticem ferè accedente, in adultioribus scabro & rimoso: illius folia ad fraxini folia aliquantulum accedũt, sed plurima è ramoso & oblongo pediculo dependent, ut Cicutę aut Barbæ Caprinæ integrum folium æmulentur, viridia admodũ, & nigricantia, & sub hiemem cum suis pediculis decidentia. Æstate in minoribus ramis oblongi nascuntur pediculi aut virgulæ è foliorum exortu, multis longiusculis stellatisq́; floribus purpurascentibus, odoratis racematimq́ue cohærentibus exornati: quibus succedit fructus initio viridis, maturitate autem candicans, magnitudine Mespili aroniæ, fœtidus, ingrati saporis, osseum & hexagonum continens nucleũ qualis ferè in nõnullis Myrobalanis conspicitur. Tota hieme perdurat is fructus in arbore, nullis degustantibus avibus.

Natales.

Nusquam hanc arborem spontè nascentẽ vidi: sed in multis Bęticę viridarijs, & etiam secundùm regias vias alitur: nullibi autem major mihi conspecta, quàm Hispali in Regio palatio. Italiæ plerisque locis frequentem esse intelligo. Memini & in Mompelio olim videre.

Fig. 42.

Arbor sancta. Lotus alba. Ziziphus alba.

ISTIC meo tempore Arbor sancta dicebatur:
Doctissimo & celeberrimo viro Gulielmo Pellicerio Mompeliẽsi Episcopo Lotus alba exi-
stimabatur, alijs verò Ziziphus alba, quam opinionem adhuc retinere magni nominis viros
miror, cùm nullas notas habeat quæ albæ zizipho conueniant: nam ubi oleæ flos & ceteræ
notæ quas Auctores Zizipho albæ sive Cappadociæ tribuunt? Italis Herbarijs Sycomorum
vocari audio, non minùs ineptè & imperitè quàm Herbarij Galli secundam Aceris speciem
eo nomine donarunt.

Nomina.

Bæticis vulgari sermone *Arbol parayso*, quemadmodum Castellanis Ziziphus alba dici-
tur: Italis *Perlaro*: Tripolitanis *Zenselacht*, teste Rauwolfio, qui eam ibidem nascentem
multis Tripolitanæ urbis plateis, ad umbram præbendam, atque alijs locis in sua peregri-
natione

natione observavit, fructum retinentem, donec sequente anno nova germina præbeat.

Plerique eam esse putant, quam Avicenna lib. II cap. XVII. Azedaraeth appellat. Arbor inquit, nota habens fructum similem Nabach [id est loto] & nominant eam in Rechi arborem Myrobalanorum, & est ex magnis arboribus. *Azedaraeth.*

Florem Azadaraeth calidum in tertio, siccum in fine primi, Avicenna loco memorato scribit, & cerebri obstructiones aperire asserit: stillatitium verò ejus liquorem pediculos interficere, & comam alere, si eo vino permisto caput abluatur. Fructum autem pectori noxium, & valdè perniciosum esse. Rauwolfius addit canes interimere, si cum cibo objiciatur: ex quibus quidem facultatibus, Zizipham esse non posse, conijcere licet. *Facultates.*

PINASTER ET ALIÆ RESINIFERÆ.

CAP. XXIII.

Pinaster II. Austriacus.

Pinus sylvestris l. Var. 2a

Fig. 43.

Pinaster III. Austriacus.

Pinus sylvestris l. Var. 3a

Fig. 44.

PINASTRVM appello Pinum siluestrem, sequutus Plinium, qui Natur. Histor. lib. XVI. cap. X. Pinastrum nihil aliud esse quàm Pinum silvestrem scribit, & quæ Theophrastus Histor. Plant. lib. III. cap. X. de πεύκη ἀγρία tradit, ad Pinum silvestrem transtulit. Ejus in meis peregrinationibus varia observavi genera: terna in Hispanijs, quaterna in Austriacis Pannonicisque montibus & silvis.

MAIOR Hispanicus, in Pini altitudinem excrescit, interdum etiam superat, à medio ramosus: folia habet Pini, oblonga, bina semper simul juncta, in viriditate nigricantia, acuminata & pungentia: strobilo paulò minore quàm Pini, alato inter squamas, quibus compactus est, nucleo, molli & nullo putamine incluso, sed tenui cortice duntaxat tecto. Caudex rectus, cortex levior & minus scaber quàm Pini. Plurimam Resinam fundit. *Pinaster I. Hispanic.* Pinus sylvestris l. 1.

Crescit id genus in Aquitania, in Pyrenæis frequentissimè, & plerisq; alijs Hispaniæ locis.

AVSTRIACVS major, duorum est generum, adeò inter se similium, ut pauci, nisi materiæ cæsores, discernere queant: alterum tamen genus lætiore & erectiore est caudice, læviore cortice, majore cono, Austriacis Weisse ferent dictum: alterum crassiore plerumque est caudice, scabriore cortice, folijs paulò crassioribus, minore cono Schwartze ferent appellatum. *Pinaster I. Austriac. duor. gen.*

Tenuia porrò & oblonga habet utrumque genus folia, pungẽtia, bina semper conjunctim ex eodem tubulo prodeuntia, & circa ramos in orbem quasi nascentia. Maio mense in extremis ramis quasi botros sive uvas quasdam fert tenuibus squamis obsitas, qui spontè aperientibus se squamis iulos ostendunt virescentes aut pallescentes, plenos tenui polline luteo, sive farina, quæ levis auræ afflatu dispergitur. Ex medijs deinde botris nova germina eodem mense prodeunt suis novellis folijs tenui quadam veluti membrana inclusis onusta, quæ extrema *Pinaster II. Austriac.*

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
1511/D

trema parte, ante quam folia succrescant & explicentur, fructus rudimentum dant, grandiore jam firmiterq́; ad germinum basim inhærente superioris Autũni immaturo fructu, viridi, ramorum alas spectante & reflexo. Vtrumque hoc genus Vngari *vad fenyö*, & *köz fenyö* nominant, & ex eo passim in montanis Austriacis & Pannonicis conficiuntur asseres, rotæ ab aqua versatæ opera secti: ex albo etiam, quod parum ab Hispanico majore, & solis fortè natalibus differre videtur, scandulæ, & vinearum pali.

Pinaster II. Austriacus alter. Nigri verò genus interdum invenitur tristiore arbore, contorto caudice, & in latum sparsis ramis, minore adhuc quàm præcedens cono.

Pinaster III. Austriacus. CRESCIT & ad nonnullorum Austriæ montium radices in scopulis, & supra Badenses thermas quatuor supra Viennam milliaribus, in montium crepidine tenui gramine obsita, aliud quoddam genus contorto admodum caudice, divaricatis ramis, quorum surculi multò graciliores lentioresque sunt quàm in superioribus duobus generibus: folia item habet illis longè tenuiora & breviora, tametsi bina semper coniunctim ex eodem tubulo in virgarum ambitu nascẽtia: extremis virgis botrus sive uva exiguorum iulorum veluti nucamento tenuiorum squamarum inclusa adnascitur, qui non virescunt aut flavent ut in ante dictis, sed purpurascunt, deinde in tenuissimum pulverem abeunt, succrescente ex eorum medio novo germine suis novellis folijs membrana vel vesicula inclusis onusto: hujus conus etiam minor est, & obtuso plerumque mucrone.

Pinaster II. Hispanicus. | Pinaster IIII. Austriacus.

Pinaster II. Hispanicus. MINOR Hispanicus duorum hominum altitudinem rarò superat, inflexo & contorto caudice, ut plurimùm ab imo ramoso: folia illi majori similia, sed breviora, & diutius virentia: coni etiam minores, oblongi tamen, turbinati, & candicantes, multa plerumque resina infecti, non admodum ijs dissimiles qui Austriaco, albo cognominato, innascuntur: nuclei quales in majore, nigra membrana contecti. Murciano & Valentino regno frequens.

Pinaster IIII. Austriacus. PINASTER pumilio Austriacus humanam non superat altitudinem: sed statim à radice in lentos & obsequentes, tametsi crassos, rugosoque & denso cortice tectos, ramos dividitur, atque in latitudinem diffunditur: hos per singulas squamas bina semper ex eodem tubulo simul prodeuntia & juncta folia ambiunt, quemadmodum in Pinu & vulgari Pinastro, magis tamen carnosa sunt, crassiora, breviora, & obtusiore mucrone prædita, coloreque saturatiùs virente: strobili unciales squamatim compacti lariceis conis haud majores, sed magis turbinati, rectique, pediculo retrorsum non inflexo ut in prædictis generibus, nucleus alatus ut reliquorum, & inter compactiles squamas latens: radix crassa, lignosa, in diversa tendens.

Nascitur

Naſcitur in ſummis Auſtriæ & Styriæ alpium ſupercilijs, inter ſaxa & ſcopulos ut plurimùm, ubi nullæ aliæ arbores proveniunt.

Pinaſter III. Hiſpanicus. **Picea Pumila.**

ALTER pumilio ejuſdem ferè cum ſuperiore altitudinis, licet in lentos & obſequentes ramos diviſus ſit, non ſunt tamen adeò craſſo rugoſoque cortice tecti, neque ita in latitudinem diffuſi: virgæ etiam graciliores, folia exilia, Laricis folijs non diſſimilia, non adeò tamen mollia, neque ut illa decidua, ſed immortali viriditate prædita, ut ſuperiorum folia: ſtrobili exigui & graciles, nucleus etiam puſillus & nigricans, alatus ut reliquorum. Solo Murciano regno genus hoc, idque rariſſimè conſpexi. *Pinaſter III. Hiſpanicus.*

PRIOR, Pinus ſilveſtris montana Theophraſti nonnullis eſſe putatur, quemadmodum minor Hiſpanicus, marina. Pumilio Hiſpanicus, alterum fortè Piceæ genus deſcriptum Bellonio lib. III. Obſervat. cap. XLI. Pinum ſilveſtrem Hiſpani vocant *Pino carax*. Nucum Pinaſtri fructus Plinius Pityidas appellat. Dioſcorides tamen πιτυίδων vocabulum Piceæ Pinuſque fructui indifferenter tribuit: quem vim adſtrictoriam habere, & aliquantum excalfacientem, tuſſi pectoriſque vitijs auxiliari, per ſe, aut ex melle ſumptum, ſcribit. *Nomina.*

E Pinaſtri majoris Auſtriaci inferiore parte, radicibus viciniore, fiunt aſſulæ illæ pingues ad ignem accendendum, & lumen præbendum idoneæ, magni per multas Germaniæ provincias uſus: ſtrangulat enim humor ad radices deſcendens ipſas arbores, ſic ut in Tedam vertantur, ex qua aſſulæ. Eſt verò Tedæ vocabulum ὁμώνυμον, & interdum arborem ſignificat quam Plinius lib. XVI. cap. X. Natur. Hiſt. ſextum reſiniferarum genus facit. Reſinam autem ex Pinaſtro indigenas colligere non obſervavi, quemadmodũ in Aquitania, apud Cantabros, & alijs Hiſpaniæ locis, ubi arbores vulnerantur, ejus rei cauſâ, ſingulis annis novum vulnus ſupra annotinum infligentes, donec ad decimi aut duodecimi pedis altitudinem pervenerint, & humor ab ea parte manare deſierit, tum demùm ſimili modo ex alia parte, ac deinde alia aperitur. *Teda.*

QVÆ verò Theophr. lib. III. cap. X. Plantarum Hiſtor. πίτυς ſit, ex Gazæ verſione & vulgatis græcis codicibus, difficulter admodum judicari poſſe exiſtimo, quandoquidem ejus materiam operibus ineptam eſſe, & magnitudine pino minorem, minuſq; erectam aſſurgere ſcribit. At ut ex melioris notæ codice colligere licet, omnium doctiorum judicio ea eſt arbor quam Plinius appellat Piceam, & apud recentiores rei herbariæ Scriptores eodem nomine donatur: arbor procera, & in metę modum creſcens, folijs brevibus, rigidis, & pungentibus, undequaque ramos ſingulatim cingẽtibus, qui cruciformiter, & decuſſatim in arbore naſcuntur, quam ob cauſam Vngari *keröztös fenyö*, hoc eſt cruciatam abietem nuncupant. Fert verò ea Maio menſe in extremis ramis ſingulares iulos palleſcẽte farina plenos, deinde *πίτυς Theoph.* *Picea.*

ſtrobilos

strobilos sive conos mollibus squamis imbricatim compositis constantes, purpurascentes dum novelli sunt & primùm nati, deinde paulatim in longitudinem excrescentes, quæ in maturis septem aut octo interdum unciarum est, sub quibus exiguum alatum semen, Pinastro simile fovetur.

ἐλάτη ἄῤῥην.

SED & multas habet notas, ex quibus conijcere liceat, Theophrasti loco jam memorato ἐλάτην ἄῤῥενα esse, hoc est, abietem masculam. Eam autem appellant Hispani *Pino alvar*, Germani feuchten/aliqui rot thannen. Meminit etiam Plinius lib. xv. cap. x. Piceæ sativæ quæ sapiniam nucem ferat.

Picea sativa.

Picea pumila.

Pinus alb. 4. C. Var. 2a.

Illius autem genus reperitur, quod numquam valdè assurgit, sed pumilum manet, fertque quædam nucamenta nucis ponticę magnitudine, è squamulis imbricatim compositis, sed in pungens foliolum desinentibus compacta, quæ maturitate dehiscentia, concavas inanitates & veluti cellulas ostendunt, à summis & extremis nucamentis ramuli nonnumquam enascuntur, frequentibus, brevibus, & pungentibus foliolis obsiti: sed & tota arbuscula brevioribus & pallidioribus folijs quàm superior prædita est. In hac neque florem, neque fructum observavi: & haud scio an ferat. Videtur eam C. V. Dalechampius non ignorasse, sed Pinum Tubulum, sive Tibulum vocare. Plinio tamen Tibulus Pinaster est gracilis, succinctior, enodis, liburnicarum ad usus, pænè sine resina.

Pinus tibulus.

Pinus ABIES CVM SVIS IVLIS.

Abies. ἐλάτη θήλεια.

Fig. 49.

ABIES autem Plinij, ἐλάτη θήλεια, abies femina Theophr. lib. III. cap. x. est, arbor celsissima & formosissima, cortice lævi, & candidiore quàm in Picea, ramis etiā decussatim crescentibus, & in latera, velut alæ, expansis, quos ambiunt folia plana in junioribus & bifido mucrone conspicua, supernè viridia, aversa parte cineracea, & utrimque in ramulis veluti pectinatim disposita, ita ut totus ramus complanatus, & compressus videatur: in vetustis autem arboribus folia istum ordinem (nisi in tenellis ramis) non servant, nam rigidiora magisque obtuso mucrone, licet pungenti, redduntur. Adultæ arbores circa majorum ramorum extremos quasi surculos, in singulorum foliorum alis prona parte exigua quædā nucamenta interdum ferunt, è quibus singulares brevesq; iuli emergūt, qui deinde in flosculos explicantur: perdurant ea nucamenta in alterum nōnumquam annum. Crassiores habet quàm Picea conos, obtusa cuspide, latioribusq; squamis præditos, Cedrinorum ferè modo, inter quas prominent veluti membranacea foliola: non propendent ut Picearum coni, sed firmi & quodammodo cælum spectantes, extremis ramis circa arboris cacumen solūmodo nascuntur. Tam verò hujus quàm Piceæ coni virent Autumni initiò, & multam resinam fundunt. Sub Autumni finem & hiemis initium maturitatem consequi feruntur.

Stelis.

In hac porrò arbore viscū, quod Stelin Plinius ex Theophrasto appellat, observavi anno redemptionis humanæ M. D. LXXXIII. sed longè majore deinde copia anno M. D. LXXXV. in vivario Illustris Dn. Hyneck à Waldstain Promarchionis Moraviæ non procul à Piernitz ipsius urbe (cuius arcem incolebat) albis, perinde atque vulgare viscum, baccis præditum.

Nomina.

Tenuiores hujus arboris ramos solent Viennenses, venali vino ante suas ædes suspensos proponere, ut aliarum regionum incolæ hederam. Itali *Abeto*, Hispani *Abeto*, Galli *Sap & Sapin*. Germani Weisse Thannenbaum/ Austriaci simpliciter Thannen nominant, Vngari *fenyö fa buk aleuele egy felöl all.*

Larix.

SED celsissima etiam est Larix, à Theophrasto minimè descripta ut arbitror: nam Gazæ Larix nihil aliud quàm πίτυς est, quam prioribus libris perpetuò Piceam interpretatus est, interdum autem eodem πίτυος vocabulo & piceam & laricem simul expressit.

Plinij larix est Theophr. πεύκη.

CETERVM Plinius de Larice agens, omnia illi adscribit quæ Theophrastus πεύκῃ tribuit, ut ex multis locis inter se collatis videre licet, quorum aliquot in medium proferemus. Theophrastus Plantarum Histor. lib. III. cap. IIII. ἴδια δὲ τοιάδε τῶν ὀρεινῶν ἃ ἐν τοῖς πεδίοις οὐ φύεται: περίτε μακεδονίαν, ἐλάτη, πεύκη, πίτυς, ἀγρία, φίλυρα, &c. Plinius Histor. Natural. libro

libro XVI. cap. XVIII. Montes amant cedrus, larix, teda, & ceteræ è quibus resina, item aquifolia, buxus, ilex, &c. Rursus eodem capite Theophr. ἀείφυλλα μὲν οὖν ἐστι τῶν ἀγρίων ἃ καὶ πρότερον ἐλέχθη, πεύκη, πίτυς, ἀγρία, πύξος, ἀνδράχνη. Plinius eiusdem lib. cap. XXI. Silvestrium generis folia non decidũt abieti, larici, pinastro, junipero, cedro, terebintho, buxo, ilici, aquifolio, &c. Theop. præterea ejusdẽ lib. cap. X. διαφορὰν δὲ ἔχει πίτυς καὶ ἄλλην πρὸς τὴν πεύκην. πεύκην μὲν γὰρ ἐπικαυθεισῶν τῶν ῥιζῶν οὐκ ἀναβλαστάνειν. τὴν πίτυν δὲ φασί τινες ἀναβλαστάνειν ὥσπερ καὶ εἰς λέσβον ἐμπρησθέντος τοῦ πυῤῥαίων ὄρους τοῦ πιτυώδους. Plinius eiusdem lib. cap. X. Larix ustis radicibus non repullulat, picea repullulat, ut in Lesbo accidit, incenso nemore pyrrhæo.

Laricis folia hieme decidua.

Hinc factum esse arbitror, ut eodem capite perpetuam comam Larici tribuat: nam sic scribit, Omnia ea perpetuò virent, nec facilè discernuntur in fronde, etiam à peritis: tanta natalium mixtura est, sed picea minus alta quam Larix, &c. Ipsa tamen experientia aliud nos docet: folia enim, quæ vicena, & plura nonnumquam simul ab eodem exortu è tuberculis ramos confuso ordine ambientibus exeunt penicilli modo, tenuia, mollia, viridia, ijs ferè similia quæ in Corruda tertiâ Hispanicâ à me descripta nascuntur, perennia nõ sunt, sed ineunte hieme decidunt, & novo vere alia ex ijsdem tuberculis renascuntur: rami longi sunt & graciles, deorsum propendentes, in quibus unciales coni è mollibus squamis imbricatim sibi invicem incumbentibus compositi, ex rubro pulcerrimè purpurascentes, dum novelli & recentes sunt, ex ijsdem tuberculis è quibus folia prodeunt, brevi & crasso firmoq; petiolo, sursum, hoc est, ad brachiorum alas reflexo, nitentes, ut mucrone cælum spectent, qui alata parvula semina continent.

Nomina.

Græcis dicitur λάριξ, Latinis Larix, Italis *Larice*, Hispanis *Alerze*, ut asserunt nonnulli, nam nullam in Hispanijs nascentem videre memini: Gallis *Meleze*, Germanis Lerchenbaum / Vngaris *vörös fenyö kibol terebintina lezön*.

Illud autem animadvertendum, Vngaros omnibus arboribus coniferis jam memoratis *fenyö* nomen, quod propriè apud eos Iuniperum significat, adscribere, quia folium spinæ simile & quasi juniperinum habent.

MAXIMA porrò copiâ, harum arborum pleræque crescunt in Viennensi saltu, tum alijs montibus Alpibus vicinis, atque etiam in ipsis Alpibus, exceptis earum summis jugis & supercilijs, ubi nullę, præter pumilionem pinastrum priore loco descriptum, persistere possunt. Crescunt & plerisque alijs Germaniæ & Bohemiæ locis, rariùs tamen Larix.

Abies marina Belgica. Pin. 965. nu. 18.

50.

Fig. 50.

Vinetorum pedamenta & pali Viennẽsi agro ex abiete fiunt, atque etiam ex Pinastro, quem album ipsi cognominant: circa Neapolim verò, & supra Badenses Thermas, totoque illo tractu ex larice (nam eâ abundant) vt quæ corruptioni minùs sit obnoxia.

Canales è Larice miræ longitudinis.

Fiunt item istic ex larice longissimi canales, tectis supponendi & aptandi, ad pluviam & imbres ex ijs decidentes excipiendum, sunt enim commodissimi: nam cùm firma & solida materie constent, diutissimè solis ardoribus, & alijs aëris injurijs resistere possunt, nec findũtur, aut vitium contrahunt, eaque de causâ non picis, non alterius rei inductione egent. Horum magna copia Viennam advehitur quinquaginta pedum aut majore longitudine.

QVI plura de Coniferis arboribus cognoscere volet, Petri Bellonij libellum cui titulum fecit de Coniferis arboribus & perpetua fronde virentibus, cum ijs quæ Matthiolus in primum librum Dioscoridis cap. de Pinu & Picea commentatus est, atque cum alijs qui postea scripserunt conferat.

Abies marina Theophr.

ABIETEM verò marinam quam Theophr. Plant. Histor. lib. IIII. cap. VII. describit, videre non memini, & mihi ignotam fateor: Quercus enim & Abietis historiam confudisse videtur, multasq; notas quercui tribuisse existimo, quæ Abieti, aut ejus generis arbori marinæ meliùs fortasse convenirent.

Memini autem post meum ex Hispanijs reditum observare annis sexagesimo sexto, & sexagesimo septimo supra milesimum & quingentesimum in Flandriæ orâ maritimâ varias arbuscularum formas Ostreorum testis & Mytulorum

Abies marina Belgica.

tulorum conchylijs adnatas, quarum Aliquæ Abietis figuram ita referebant, ut pumilæ Abietes viderentur, ramulis ordine utrinque diſpoſitis, ſed fragiles admodum, & puſillæ, rarò palmi altitudinem excedentes, ex tenuibus veluti ſquamis contextæ, nonnullæ omnino planæ, in orbem prominentibus ramulis aliæ.

Cupreſſus marina Belgica.

Aliæ Cupreſſos ita æmulabantur, ut ſatis mirari nequirem Providentiæ divinæ opus & artificium, ramulis frequentibus in orbem, ſed nullo ordine naſcentibus, & ſurſum ſpectantibus cupreſſinorum foliorum modo efformatis. Harum tametſi aliquot annis inter chartas adſervatarum & compreſſarum rami, ſi in vitrum aut aliud vas aqua plenum injiciantur, ſtatim ſeſe explicare & in orbem diffundi, ſeque ſurrigere incipiunt: eaq; adeò de cauſa piſcatorum vulgus ſatis obſcœnum illis nomen indidit.

Plures adhuc collegeram, ſed cum pleriſque alijs Naturæ miraculis in ciſtâ repoſitas à Divo Maximiliano II. Viennam evocatus, in Belgica reliqui, nec ad manum habui cùm hæc deſcriberem, nec etiam ab eo tempore conſpexi, ideoque earum hiſtoriam dare nequeo.

HARVM autem marinarum plantarum, uti & reliquarum ſtirpium, atque omniũ Naturæ miraculorum diligentiſſimus obſervator erat Illuſtris vir Carolus à S. Audomaro p. m. Dn. de Dranoutre, Moerkercke, &c. Dynaſta.

Myrica marina Batavica.

SED & anno M. D. XCV. inter rejectamenta repertas, maris littore arenoſos aggeres non procul Lugduno Batavorum alluentis, quatuor aut quinque plantulas conſpiciebam conchis Tollinarum adnatas, graciles valdè, digitalis aut majoris longitudinis, in breves & ſalſugine obductos ramulos diviſas, quæ Myricæ vel Ericæ ramulos mirum in modũ referrent.

ARBOR VITAE. CAP. XXIIII.

Thuya occidentalis, l.

Arboris vitæ hiſtoria.

Lob. ic. 2. pag. 224.

hisp 95.

Fig. 51

ADMODVM elegans eſt ea arbor, cujus ramum hîc expreſſum damus, perpetuò viret, caudice eſt recto, aliquot orgyias alto, nodoſo, paulatim ſuccreſcente, cortice ex rubro nigricante, ligno duro; frequentes habet ramos in alarum formam expanſos, qui in alios ramulos planos alternatim è latere ſuccreſcentes diviſi, denuo in multa oblonga folia è numeroſis foliolis, quaternis ſimul ſemper compoſitis conſtantia expanduntur: flores Vere extremis folijs prodeunt, quemadmodum in Cupreſſo, puſilli, flaveſcentes, quorum nonnulli deinde in exiguum fructum pinei nuclei magnitudine efformantur, coni modo è ſex ſquamulis tenellis compactũ, initiò viridem, deinde palleſcentem, poſtremò ubi planè maturuit, nigricantem, quaterna plerumque ſemina paleacea, medio (in quo medulla acris & amariuſculi ſaporis) paululum extuberante continentem. Tota arbor graviter odorata eſt, reliquas congeneres longè ſuperans odore, quem, ſi quis folium nonnihil duntaxat digitis confricaverit, facilè eluere non poſſit. Hunc autem non modò viridis ex ſe exhalat, ſed etiam multis jam annis exciſa & reſiccata retinet.

Natales.

Primùm mihi conſpecta eſt hæc arbor in horto Regio *Fontaine belleau*, non procul Aurelia Gallorum, eò ex Americæ Septentrionali ora, *Canadas* dicta, delata, Gallorum Imperium obtinente Franciſco hujus nominis primo, litteratorum omnium ſummo Mæcenate, nec antè, ut exiſtimo, Europæ cognita. Deinde apud doctiſſimum virum Nicolaum Raſſium Regis cheirurgum celeberrimum, eumdemque omnium Naturæ miraculorum ſtudioſiſſimum & peritiſſimum, qui primus mea opera eam Belgio communicavit, ubi nunc adeò frequens eſt, ut nullus ſit rei herbariæ ſtudioſus, qui eam in ſuo horto non alat: inde porrò in pleroſque Germaniæ hortos tranſijt: facilè enim rami depacti radices agunt, quemadmodum ſæpe ſum expertus, præſertim loco umbroſo & fertili pinguiq; ſolo. Naſcitur etiam ſemine: ſed tenellæ plantæ ante quàm in ramos dividantur & explicentur, Oxycedrum, Iuniperumq; majorem primùm enatas admodum æmulantur. Frigoris patientiſſima eſt: hieme tamen fuſcum & fuliginoſum colorem contrahentibus folijs, quæ novo Vere priſtinum nitorem & viriditatem recipiunt.

θύα Theophr.

AD quam arborem veteribus deſcriptam referenda ſit, non facilè quis conijciat. Plurimi θύαν quam Theophraſtus lib. IIII. Plant. Hiſtoriæ cap. I. montium cacuminibus, locisque algentibus proceram naſci tradit, eſſe exiſtimant, & cujus lib. V. cap. V. meminit in hæc verba: Thyum ab alijs Thya appellatum, naſcitur apud Ammonis fanum, & Cyrenenſi agro, forma Cupreſſo ſimilis, ramis, folijs, caudice, & fructu: vel potiùs ceu Cupreſſus ſilveſtris. Multa etiam ubi nunc urbs eſt: & tradunt contignationes baſilicarum adhuc exiſtere, nulli

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
1511/D

nulli enim putredini obnoxium esse hoc lignum. Crispissima verò ejus radix, ex qua præcipua opera fiunt.

Anguillara porrò Theophrasti Thyam nihil aliud esse censet, quam Sabinam primam, sive vulgarem. Sed licet Sabinæ genus inveniatur bacciferum: ejus tamen fructus, juniperi vulgaris fructu non major, valdè absimilis est cupressino, cui Thyæ fructum Theophrastus similem facit, quemadmodum & totam Thyæ plantam cupresso. Et facilè in doctissimi Guilandini sententiam problematis IX. & X. defensione concesserim, plurimùm ad Thyæ historiam à Theophrasto proditam accedere arborem sui generis Cupresso similimam in Syria, *Sabina baccifera.*

Habhel fructus.

Ægypto, & Arabia nascentem, cujus fructus *Abbel* toto Oriente notissimus, pilularum Cupressi magnitudine, colore rufo in nigrum declivi. Talem verò *Habhel* nomine insignitum, sub anni M. D. LXXIX. initium cum alijs plerisque exoticis mihi dabat doctissimus vir Bernardus Paludanus Frisius, nunc Enchusianus poliatros, & omnium rerum naturalium (quibus amplissimum musæum refertum habet) peritissimus, è peregrinatione sua Syriacâ & Ægyptiacâ redux: quâ de causâ illius iconem lectoris oculis hîc subijciendum duxi. *Abbel.* *Habhel.*

Plinius etiam Naturalis Historiæ lib. XIII. cap. XVI. Thyæ meminit, & pleraque ex Theophrasti loco jam dicto desumpsit.

Non desunt qui ad arborem Brutam (de qua idem Plinius lib. XII. cap. XVII.) referant. Petunt, inquit, in Halimæos arborem Brutam Cupresso fusæ similem, exalbidis ramis, jucundi odoris accensam, & cum miraculo historijs Claudij Cæsaris prædicatam. Folia inspergere potionibus Parthos tradit, odorem esse proximum Cedro, fumumque ejus contra alia ligna remedio. Nascitur ultra Pasitigrin in finibus oppidi Sitacæ, monte Zagro. *Bruta Plinij.*

HÆC quidem arbor ad Cupressum nonnihil accedit: verùm ramos sursum non attollit quemadmodum illa, sed in planas veluti alas expansos, ut dixi, in latitudinē diffundit. Hujus item folia tametsi ex foliolis squamatim compacta, omnino plana sunt non rotunda uti Cupresso, Iunipero maiori, Sabinæ: nec rotunditatem ante contrahunt, quàm in ramos excrescant.

Galli *arbre de vie*, hoc est, arborem vitæ nuncupant, nescio qua ratione ducti, nisi fortè ob immortalem ejus comam, quam tamen cum multis alijs communem habet, aut odoris ejus vehementiam, quam salubrem esse existiment, hoc nomen indiderint. Vulgus Herbariorum & Thuiam & Arborem vitæ appellat. Nonnulli plura Thuiæ genera constituunt, & hanc arborem tertium genus esse volunt. *Nomina.*

NON dubium est, quin ad pleraque sit utilis: nemo verò illius facultates nostro ævo prodidit, quod sciam. Cùm tamen magnam habeat partium tenuitatem, & amaruscula sit, verisimile est digerendi & abstergendi facultate præditam.

HANC porrò describere videtur Oviedus lib. IX. cap XIIII. his verbis. Sunt præterea nonnullæ aliæ, quas inter arbores recenseo, crassitudine & longitudine præaltæ Pini, cujus folia Hispanicam filicem planè referunt, tametsi longè majora: ejusdem tamen formæ, ut videlicet singula folia è multis folijs simul connexis constent. Habent igitur istæ arbores folia veræ Filici omnino similia, satis viridia: & magna ex parte in torrentium ripis & convallibus humidis sponte nascuntur. *Arbor Filici similis.*

IVNIPERVS. CAP. XXV.

IVNIPERI duo genera veteres constituūt, majus & minus. Dioscorides unius fructum nucis juglandis magnitudine interdū augeri, alterius nucē ponticam æquare ait: cùm tamen reliqui Iunipero fructum non majorem quàm myrto tribuant: sed nec ipse cap. de Cedro.

VERVM de Iunipero cujus descriptio à Dioscoridis interprete tanquam notha rejecta est, primùm agemus, deinde de altera cui spina pro folio est.

Iuniperus, quam majorem appello, frutex est humanam altitudinem rarò superans, caudice contorto, non recto, multis ramis prædito, scabro cortice: folia habet carnosa, & ex continua quaternorum foliorum mutuo connexorum serie composita, quemadmodum Cupressus: flores Iunipero vulgari & Oxycedro similes, flavos, sed extremis folijs insidentes ut in Cupresso & Thuia: quibus succedit fructus baccarum myrti magnitudine, rotundus, primùm viridis, deinde ad phœniceum colorem tendēs, qui maturitate nonnihil mollescit, sapore & odore Iuniperi baccis simili, qui tria aut quaterna, vel etiam plura grana oblonga & striata habet, medullam albam & resinam olentem continentia. Vere floret, fructumque diu retinet ante quàm maturescat, uti Iuniperus. Primùm semine natus hic frutex, & adhuc tener, folia habet omnino dissimilia, utpote quæ alterius juniperi folia æmulentur, nisi breviora & paullò molliora essent: cùm verò jam tertium aut quartum annum attigit, rotunda & cupressea folia efformare incipit: ut inferiores rami pungentibus & acutis folijs, summi verò obtusis & rotundis onusti interdum conspiciantur. Quam metamorphosim nisi quis diligenter observaverit, facilè inerrorem induci possit, ut credat adolescentem à jam adultâ diversam plantam esse. *Iuniperi majoris historia.*

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
1511/D

Iuniperus major Diosc. | Iuniperus Alpina.

Fig. 53.

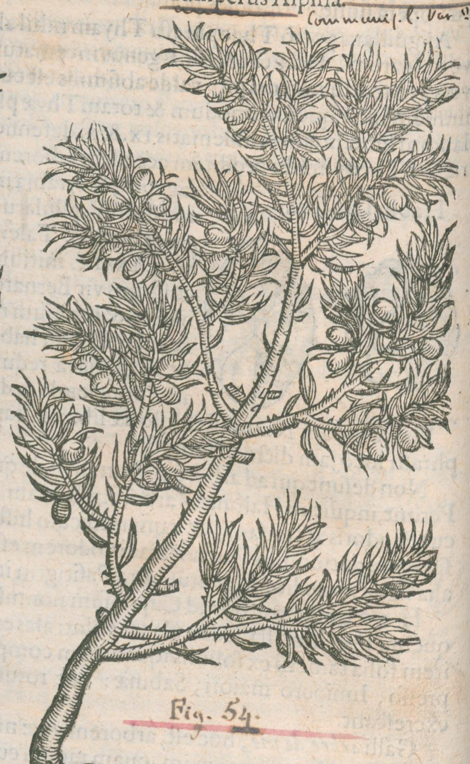

Fig. 54.

Natales.

NASCITVR ad Thyrrhenum mare: nam inter Calpen & Malacam, Bæticæ item & Galliæ Narbonensis ora maritima observabam.

OPTIME convenit hic frutex cum Iunipero majore, quæ tamquam spuria è Dioscoridis codice ab interprete rejecta est, ut dixi. Ejus vero hæc est descriptio.

Iuniperus major Diosc.

IVNIPEVS major, quam aliqui silvestrem Cupressum appellant, alij Mnesitheum, alij Acateram, Romani Iuniperum, vulgò cognita est, Cupresso similis: asperis maritimisq; locis plerumque nascitur, easdem quas supradicta [videlicet juniperus vulgaris] vires habens.

Cedrus Phœnicia minor.

NISI fortè ad Cedrum minorem alteram, quam Theophrastus & Plinius phœniciam vocari, folio ab oxycedro differre, odoratioremq; esse scribunt, ut certè hęc est, referre malit.

Iuniperi majoris & Sabinæ baccif. differentia.

EX Neotericis nõnulli Sabinæ bacciferæ nomine appellarũt, cùm tamen à Sabina baccifera, plurimùm differat odore & forma: nam Sabinæ gravis odor, hæc Iunipero vulgari etiam odoratior: Sabinæ extremi rami in acuta folia plerumque desinunt, contra verò hujus obtusa sunt; Sabinæ item baccæ maturitate nigrescunt, minoresq; sunt quàm hujus, quæ, ut suprà dixi, phœnicei sunt coloris. Sunt etiam qui Oxycedrum folio Sabinæ appellant, Galli, Bellonio teste, *serbin*, quâ nonnulli magno, inquit, errore pro Sabina utuntur. Nec desunt qui Thuiæ primum genus faciant. Ex ejus sanè odore & sapore colligere licet similibus virtutibus præditam esse cum vulgari Iunipero.

Iuniperus vulg. celsior, & arborescẽs.

EA porrò Iuniperus cui spina pro folio est, vix totâ Lusitaniâ reperitur, Castellâ verò novâ admodum frequens est: sed ea præsertim quæ celsior & arborescens supra Segoviam, qua inde Madritium itur, ut istic trabes & ædium contignationes incolæ sibi fabricent: nec immeritò Plinius lib. Natur. histor. cap. XVI. cap. XXXIX. dixerit hanc in Hispaniâ vastam nasci. Sed & in Belgio & plerisque Germaniç locis vulgarem juniperum in justam ferè arboris magnitudinem excrescere observabam, præsertim in hortis & cultioribus locis natam.

ALIAM autem elegantem Iuniperum pungentibus folijs, in Austriacarum Alpium quibusdam jugis mihi primùm observatam hîc adjungam.

Iuniperus alpina.

Cubitalem altitudinem ea non excedit, sed depressa est, & quasi humi spargitur, multoq; crassioribus & brevioribus constat ramis quàm vulgaris, lentis etiam, fractu contumacibus, & contortis: tenellos ramos ambiunt terna folia, æqualiter semper nascentia, ut in vulgari, verùm latiora, breviora, crassiora, nec minùs quàm illa pungentia, colore interiùs ex cæruleo candicante, exteriùs viridi: florem non conspexi: fructum autem in ramulis gestat vulgari similem, paulò tamen (vt mihi quidem videbatur) longiorem, antè quàm plenam maturitatem consequatur: deinde, ubi maturuit, nigrum, ejusdemque cum illo saporis.

Natales.

Crescit in scopulis Durrenstein & Etscheri, quibus duntaxat locis inveniebam Augusto mense

mense pauculas stirpes fructu maturo & immaturo onustas. Gustus autem indicabat, facultates à vulgari non absimiles possidere.

VVLGARIS porrò Iuniperus Græcis ἄρκευθος, Germanis Krametbaum oder Wachholterbaum/ Gallis *Gineure*, Italis *Ginepro*, Hispanis *Enebro*, Vngaris *Tevískes fenyö*. Ejus baccæ græcis ἀρκευθίδες, gallis *graine de Geneure*, italis *Granello di Ginepro*, hispanis *Neurinas*, germanis Krametbeer. *Nomina.*

OXYCEDRVS. CAP. XXVI.

IVNIPERO ferè similis est Oxycedrus, magna ex parte contorto ut illa caudice, interdum etiam in arbusculam excrescens, tenui & rufescente cortice: folia habet Iuniperi vulgaris modo pungentia, aliquantulum tamé longiora & rariora, terna semper circa ramulos simul nascentia ut in Iunipero: fructum initiò viridem, deinde flavescentem, postremò, cùm maturuit, punicei coloris, Iuniperi fructu multò majorem, ut interdum avellanam magnitudine æquet, & tuberculis quibusdam, veluti squamarum rudimentis obsitum, nucleos tres aut quatuor inæquales continentem, majores quàm in superiore, medulla intus alba. Floret Iuniperi modo, & eodem tempore utriusque fructus maturitatem adipiscitur. *Oxycedrus.*

PROVENIT plerisque Hispaniæ & Narbonensis Galliæ asperis locis: nusquam autem majorem videre memini, quam supra Segobiam & Guadatrama, itinere Madritiano, ubi arborum magnitudinem & altitudinem interdum æquat, trunco humani corporis crassitudinem æquante, ex quo, veluti ex trunco Iuniperi, quæ simul cum isto eadem altitudine crescit, ædium trabes & contignationes incolæ faciunt. *Natales.*

Istic porrò in ejus ramis mense Octobri enatam plantulam observabam digiti longitudine, instar visci ramosam, geniculatam, viridem, interdum flavescentem, ramulis miricæ recenter natis, sive ejus plantæ quam nonnulli Salicorniam, Mompelliani marinum Semperviuum vocant, sed paulò minoribus constantem, quorum extremis aliquando inhæret veluti fructus Musci, qui in arboribus aut saxis nascitur, fructui persimilis Acido & valdè adstringente gustu est tota hæc plantula, Oxycedro, veluti viscum in alijs arboribus, innascens. *Viscum in Oxycedro.*

THEOPHRASTVS hunc fruticem ὀξύκεδρον καὶ κέδρον λυκίαν appellat Histor. Plant. lib. III. cap. XII. Plinius, eum sequutus, Natural. Hist. lib. XIII. cap. V. Cedrum minorem Lyciam & Oxycedrum. Nam quam alij pro Lycia exhibent, nihil aliud est meo judicio, quam novella majoris Iuniperi, sive Cedri minoris Phœniciæ planta, quæ baccas proferre non solet, donec Tamaricis sive Cupressi folia contraxerit, licet non desint, qui quartum Thuiæ genus ex ea facere non vereantur. Minorem autem Phœniciam voco, ad majoris Coniferæ quæ & Cedrelate Plinio est, in Syria, Phœnicia & alijs locis crescentis, differentiam. Hispani autem Oxycedrum à Iunipero non discernunt, sed eodem nomine *Enebro* utramque vocant. Narbonenses Galli *Cade* appellant, & oleum ex eo confectum, *huile de cade*, capitis malæ scabiei, quæ illis *Rascle* dicitur, pecorumque scabiei & ulceribus, quibus à tonsurâ nonnumquam infestantur, adprimè utile. Idem oleum, quod cedriæ simile est, Hispani *Miera* appellant. *ὀξύκεδρος. Cedrus lycia. Cedrelate.*

MYRICA. CAP. XXVII.

DVO Myricæ genera Veteres nobis prodiderunt, silvestre unum, aliud sativum sive domesticum.

MYRICA silvestris magna ex parte tantummodo fruticat, interdum in vastam arborem adolescit: scabro caudicis cortice, ramorum verò pumicante: folia habet Cupressi, aut Ericæ humilis vulgaris, coloris ex viridi ad cinereum tendentis: flores extremis ramis in oblongis pediculis confertos & racematim compactos, exiguos, foris purpurascentes, cùm expansi sunt, candidos, quinque foliolis constantes: qui deinde in exiguum semen tomento involutum *Myrica silvestris. 1.*

Myrica silvestris I.

Myrica silvestris II.

lutum efformantur, exiguis veluti valvulis inclusum, quibus maturitate dehiscentibus effluit ut in Salice, Populo & similibus. Ter plerumque in anno floret, vere, æstate, autumno: recentibus floribus semen jam evanescens semper subsequentibus. Hanc Plinius inter eas recenset quæ nullum fructum, imò ne semen quidem proferunt: cùm tamen Dioscorides illi fructum tribuat compage muscosum.

Natales. Nascitur plerumque juxta flumina, aliquando satis etiam procul ab illis: Observabam & in Narbonensi Gallia stagno Volcarum vicinam: nusquam tamen ampliorem videre memini, quàm supra Madritium Regum Hispaniæ Regiam, planicie multis hujusmodi arboribus consita, non procul ab amnium Xarama & Henares confluentibus, sub Compluto, Hispanis *Alcala de Henares* nuncupato, quòd fluvius Henares eam urbem alluat: magnæ tamen istæ arbores, quas hominis ulna amplecti vix potuisset, diversum florem non ferunt ab eo qui in fruticantibus dumtaxat tamaricibus provenit. Frequens etiam hęc est Belgicis hortis. Nusquam eam neque in Hispania, neque in Gallia, perpetua coma virentem vidi: sed novo vere singulis annis nova foliorum germina proferentem.

Myrica silvestris II. ALIVD hujus silvestris genus in Pannonia nascitur solummodo fruticans, nec unquam, veluti superius, arborescens: brumam etiam fert, & riguis ut gallicum & hispanicum gaudet: crassiores huic sunt virgæ, folia crassiora & latiora: singulis annis novos surculos producit cubitales, virides, ut plurimùm desinentes in quandam spicam palmaris aut semipedalis longitudinis, è floribus ex albo purpurascentibus, majoribus quàm in superiore, quinque etiam foliolis constantibus confertam: ijs succedunt oblongi & mucronati caliculi, qui dehiscentes, semen pappo salicis modo involutum ostendunt: ex majusculorum foliorum, surculos ambientium, alis, enascuntur alij ramuli exiguis foliolis onusti.

Natales. Copiosè ad flumen Drasen, ante D. Hippolyti urbem, vulgò Sant Pelten nuncupatum, octo à Vienna Austriæ inferioris urbe miliaribus distantem, crescit: ad amné etiam Schwartze oppidum Neukirche alluens, binis supra Neapolim Austriæ miliaribus, præsertim arenosis illis locis quæ hieme ab ijs amnibus inundantur.

Tempus. Floret Maio & Iunio, ac deinceps tota ferè æstate flores & semen proferre non desinit.

Huic similem, quibusdam Germaniæ locis ad Rhenum fluviũ, & in Tyrolensi comitatu nasci intelligo: frequentem etiam vidi ante paucos annos Londini Trenobantum in aliquot hortis.

Myrica sativa. SATIVAM, quam Dioscorides mitiorem vocat, & in Ægypto Syriaque nasci scribit, fructu Gallæ proximo, gustu adstringente, cujus etiam Plinius meminit, numquam conspexi. Bellonius observationum lib. II. cap. XXV. & XXVIII. in Ægypto se vidisse ait magnas arbores My-

res Myricæ gallam ferentes, ab Arabibus hujus temporis *chermasel* appellatam, magni olim in medicina usus: fructum verò arboris esse negat, sed excrementum potius arbitratur his verbis. Tamarices in Ægypto locis humidis & arenosis siccisque indifferenter nascuntur, illarum enim silvulę perinde in aridioribus locis reperiuntur, atque in humidis littoribus. Eæ autem excrescentiâ, quam gallam nominavimus, adeo onustæ sunt, ut parum absit quin rami nimio pondere rumpantur. *Myrica Ægyptiaca galla Chermasel.*

VOCATUR autem à Græcis μυρίκη, Plinio Myrice, Tamarix & brya silvestris, officinis Tamariscus, Hispanis *Taray*, Gallis *Tamarisque*, Italis *Tamarice*, Germanis Tamarischen baum oder holtz. *Nomina.*

FOLIORUM Tamaricis decoctum ex vino & aceto, lieni indurato prodesse, testes sunt veteres medici, & ipsa etiam experientia: atque in eundem usum potorios calices ex ejus ligno tornari, è quibus bibant lienosi: multis alijs insuper morbis utilem esse Tamaricem: majoris gallam cruentis exscreationibus, & cœliacis in potu dari, & contra profluvia feminarum, regium morbum, & phalangiorum morsus: illitu tumores inhibet: cortex in eosdem usus adhibetur. Decoctum foliorum cum vino potum lienem absumit; multas præterea alias facultates huic frutici tribuit Dioscorides, & Plinius. *Facultates.*

Memini etiam Francofortum ad Mœnum adferri solita doliola è Tamaricis ad Rhenum nascentis ligno concinnata, ad sextarium dimidium fortè capacia, nonnulla etiam paulò majora, quibus contentus liquor lienosus prosit. *Doliola è myrica assolis.*

ERICA Coris folio I.

CAP. XXVIII.

ERICAM Dioscorides lib. I. Myricæ similem facit, longè tamen minorem: libro verò III. Corin folio Ericæ pinguiore ac minore. Plinius Natur. Histor. lib. XXIIII. cap. IX. fruticem esse scribit non multùm à Myricæ differentem, colore Rorismarini & penè folio. Ex quorum sententijs colligi posse videtur, plura esse Ericæ genera, ut certè sunt: quemadmodum ex iconibus & earum descriptionibus subjectis videre licet. *Erica plura esse genera.*

PRIMUM itaque genus Ericæ, simile est Myricæ, & Septentrionalibus regionibus maximè familiare, locis incultis, raro supra cubiti altitudinem assurgens, plerumque minus, tenuibus ramis, duris, lignosis, fruticosum, colore ex nigro rubescente: frequentia habet folia, è foliolis quaterno ordine dispositis constantia, uti Cupressus, tamarix, & similes, viridia admodum, quæ temporis successu in ramulos efformantur: flores secundùm ramulos à medio ad summum usque propendent bullati quodammodo, quaternis foliolis constantes, elegantissimo purpuræ dilutioris colore, interdum etiam, sed raro, albo. Bis quidem floret: sed majore ex parte Autumno tantùm, licet nonnumquam etiam vere. Rariùs provenit in calidioribus regionibus. *Erica Myricæ folio.*

Isti per omnia similem plantam, sed paulò elatiorem, folijs tomentosis & incanis, paulò etiam dilutiore flore inveniebam incultis, supra Windesoram Regum Angliæ Regiam, locis.

ALTERUM Ericæ genus diverso à superiore est folio: etenim Myricæ folio non respondet, sed Cotin, foliorum forma & situ admodum æmulatur. Illius autem generis multæ sunt species, magnitudine, foliorum & florum forma, coloreque, inter se differentes. *Erica Coris folio.*

PRIMA, omnium quas unquam conspexi maxima, humanam altitudinem interdum superat, fruticosa admodum, ligno duro, exrubro nigricãte: folijs exilibus & brevibus, quaterno ordine ramos obsidentibus, gustu admodum adstringente, flore copioso, racematim penè totos ramulos occupante, ut interdum majores rami pedali longitudine onusti conspiciantur: est autem is flos concavus, veluti exiguum cymbalum, oblongus, odoratus, pulcher, albus. I.

Nascitur in Lusitaniæ solitudinibus inter Ulyssiponem & Conimbricam celebrem ejus Regni Academiam: inveniebam etiam citra Tagum decimo ab Ulyssipone miliari, inde Hispalim profecturus. Floret Novembri, Decembri, & Ianuario, his enim mensibus & observavi & legi.

Erica Coris folio II.

Multiflora. l.

Lob. ic. 2. pag. 214.

hisp. 110.

Fig. 59.

Erica Coris folio III.

Viridi purpurea. l.

Lob. ic. 2. p. 215.

hisp. 112.

60. Fig. 60.

Erica Coris folio IIII.

Scoparia. l.

Lob. ic. 2. pag. 215.

hisp. 113.

Fig. 61

II. ALTERA, ejuſdem ferè altitudinis cum prima, etiam fruticoſa, tenuioribus ramis tamen, ejuſdem cum ſuperiore coloris, exilibus ſimiliter folijs quaternis ramulos ſimul amplectentibus, quorum extremis oblongiuſculi flores inſident ſuperioribus ſimiles, colore purpuraſcentes. Tota etiam adſtrictionis particeps.

Provenit ijſdem quibus prima locis, illa etiam frequentior, & eodem tempore florens.

2. Non multùm illi diſſimilis, quæ Narbonenſi agro frequens, longiore paulò & copioſiore eſt folio, flore purpureo, minore, & extremis ramulis
III. confertim ſtipato, cujus iconem exhibere videtur Clariſs. Matthiolus:

TERTIA illis perſimilis, paulò tamen humilior, aliquantulum majora & latiuſcula, nigrioraq; habet folia, quaternis ordinibus circum ramulos naſcentia: plurimos flores per intervalla ſecundùm ramulorum longitudinem naſcentes, ſuperioribus forma ſimiles, herbacei primùm coloris, deinde ex albo purpuraſcentes. Tota etiam adſtrictoria facultate prædita.

Supra Vlyſſiponem frequēs inter ſuperiores, plu-
IIII. ribus tamen locis occurrit, ut etiam citra Tagum. Floret Decembri & Ianuario.

QVARTA etiam fruticoſa eſt, duorum cubitorum altitudine, nonnumquam amplior, fragili ligno, tenuibus & minutis folijs, ut in Corruda prima ferè, viridibus, quæ in deſiccatis nonnihil ramis facilè defluunt: iſtius flos reliquis minor eſt, cavus etiam & herbacei coloris. Extremis ramulis capitula è multis folijs compacta nonnumquam gignit, his nō multùm abſimilia, quæ in vulgari & duriore Thymo aliquando cōſpiciuntur.

Vulgaris

Erica Coris folio v.

Cinerea. C. Var.

Lob. ic. 2. p. 216.

hisp. 115.

Fig. 62.

Erica Coris folio vi.

Cinerea. C.

Lob. ic. 2. p. 212.

hisp. 116.

Fig. 63.

Erica Coris folio vii.

Purpurascens. C.

Fig. 64.

Vulgaris admodum hæc est toti Hispaniæ, Lusitaniæ & Aquitaniæ: nam spatiosis illis solitudinibus,& incultis inter Burdigalam & Bayonam locis, quæ vulgo *Landes de Bordeaux* nuncupantur, nullum ferè aliud virgultū conspicitur. Nota est etiam Narbonensi Galliæ, conficiendis scopis maximè idonea. Verno tempore & sub hiemem floret.

QVINTA minor est superioribus, cubitalis videlicet ut plurimùm altitudinis, ramis gracilibus fruticosa, quos terni per intervalla ramuli ambiũt, ternis folijs admodum exilibus circa illos disposito quodam ordine & serie nascentibus: flores plurimos habet superioribus paulo majores coloris purpurei obsoletioris, confertim circa ramulos longis pediculis inhærentes. v.

Incultis Lusitaniæ locis supra Vlyssiponem frequens. Florebat istic Decembri.

SEXTA admodum similis est quintæ, paulò tamẽ humilior, neque fruticosa, sed omnes ferè virgas seu tenues ramos à radice proferens singulares, cinericeo cortice obductos, quos serie quadam ambiunt ramulorum rudimenta, seu germina è multis folijs confertim nascentibus constantia, nigrioris quàm alterius coloris: flores concavi, quintæ floribus forma similes, elegātissimi saturatioris purpuræ coloris, è longiusculis pedicellis verticillato ambitu, per intervalla, & è summis ramis depẽdent. vi.

Nascentem hanc vidi in Castella veteri Hispaniæ, supra Lutetiam Galliæ, & in Anglia supra Windesoram mense Septembri florentem.

SEPTIMA

VII. SEPTIMA multos teretes humique procumbentes ramos habet, pedales, interdum etiam cubitales, ex atro purpurascentes. Hos plurima gracilia ambiunt foliola, Tertiæ folijs penè similia, paulò tamen longiora, quaternis plerumque, interdum quinis versibus ordine disposita, adstringente gustu: flosculi in summis ramulis oblongi, concavi, purpurei dilutioris coloris, ex quatuor foliolis ejusdem ferè coloris prodeuntes, qui maturi & resiccati, nigricans & minutum semen continent: radix dura, lignosa, in diversa tendens: ipsi tamen procumbentes rami, humique diffusi, tenues capillaresque fibras nonnumquam agunt.

Copiosè admodum crescit supra Seehof in ascensu Herren alben magno miliari germanico supra Gamingam: inveniebam etiam inter saxa & scopulos in ipsis Dürzestein Snealben atque aliarum Styriacarum & Austriacarum alpium præaltis jugis, ubi Iunio & etiam serius floret. Inter Pragam & Noribergam etiam Iunio florentem colligebam anno M. D. LXXIX.

Erica Coris folio VIII.

Fig. 65.

Erica Coris folio IX.

Fig. 66

VIII. MINOR est octava, & pedalem altitudinem rarò superat, magna ex parte humi procumbens, quaternis folijs, ramulos, contrario exortu, semper ambientibus: flores secundum ramulorum summam longitudinem inter folia dependent, cavi, pusilli, in quatuor angulos desinentes, herbaceo colore præditi, in quibus deinde semen: radix dura & lignosa.

Maximâ copiâ nascitur in ascensu montis illius qui superandus est ijs qui Gaminga ad Seehof vicinaque loca proficisci cupiunt, quo loco & florentem & foliacea capitula proferentem Augusto mense collegi, nusquam alibi mihi conspectam. Quartæ genus esse videtur pumilum.

IX. NONA, æquali cum illa excrescit altitudine, tenuibusque virgulis prædita est humi diffusis, ex purpura nigricantibus, quæ summa parte in multos plerumque ramulos dividi solent: folia in ordines & versus digesta, ut in reliquis, tenuia admodum, Ericæ sextæ in Hispania & Gallia nascentis folijs similia, terna semper, quemadmodum in illa, æquali inter se situ virgulas ambiunt: summi ramuli onusti sunt concavis & oblongis flosculis extrema parte in quatuor angulos sectis, coloris cum quatuor illis foliolis, unde enascuntur, carnei, octonis staminulis nigricantibus, stiloque purpurascente è medio flosculo emergentibus: semen maturitate nigricans, exiguum habet: radicem alijs similem lignosam. Adnascuntur interdum hujus etiam ramulis viridia capitula, è latioribus foliolis compacta, capitulorum Thymi modo.

Invenitur hæc apud arcem Stichstain in silva illi imminenti qua ad Sneberg ex arce iter est, alia item ad sinistram oppidi Neukirche silva, & nonnullis montanis Pannoniæ silvis. Floret ut plurimùm Aprili & Maio, quo tempore aspectu venustissima est.

DECIMA

Erica Coris folio x.

Empetrum album

Lob. ic. 2. p. 210.

hisp. 117

Fig. 67.

Erica Coris folio xi.

Empetrum nigrum

Fig. 68

DECIMA fruticosa est, cubitalibus assurgens ramulis, fragilibus, nigriore quàm reliquæ cortice: folia superioribus similia habet, sed nigriora & crassiora, trino ordine circum ramulos disposita, calidiusculi cum quadam adstrictione gustus. Septembri & Octobri fructum à reliquis differentem summis ramulis inhærentem gerit, pulcherrimum, candidum, transparentem, obscuriores & inæquales uniones formâ & colore referentem, succulentum, acidi saporis, tria granula dura plerumque continentem, qui Novembri exsiccatur, & sponte decidit. An floreat ignoro, incolæ negabant, & fructum paulatim intumescere grandiusculumque fieri donec maturescat affirmabant. X.

In unâ Lusitaniâ hoc genus observabam non procul Vlyssipone inter Riofrio & Aldea galega, ubi qui Tagum traijcere volunt, naves conscendunt, & etiam supra Vlyssiponem solo admodum arenoso, copioso suo fructu albo onustum: ut initio mannæ grana isti frutici inhærentia existimarem, adeò procul aspicienti imposuerunt: jam enim primùm exoriebatur Sol, & frigidiuscula erat aura, utpote Novembris initio.

HUMI diffusa est Vndecima, & latas occupat areas, multis ramis lignosis, flexilibus tamen constans, ex atro rufescente cortice tectis, qui interdum fibras agunt, ut latiùs serpere, & sufficiens alimentum meliùs attrahere queant: assurgentes ramulos numerosa ambiunt foliola, ternis, interdum quaternis versibus disposita, crassa & carnosa, superiori ferè similia, sapore primùm linguam exsiccante, deindi acri & linguam vellicante: pusilli ad foliorum exortus flosculi, tribus foliolis constantes, coloris ex herbaceo subalbicantis, purpurascentibus staminulis internè præditi: his succedunt rotundæ baccæ, juniperinis haud minores, initio virides, maturitate nigræ, & purpureo succo, uti mora, plenæ, in quibus multa inæqualia & veluti triangula grana: radix lignosa & dura est. XI.

Hanc florentem, & viridibus baccis onustam, multasque adhuc superioris anni maturas retinentem, inveniebam in præcelsi montis, vulgò Wechsel appellati, scopulis, quinto supra Neapolim Austriæ urbem milliari, mense Iunio. postea etiam Augusto, immaturo & maturo fructu plenam in Sneberg & Snealben celsissimarum Austriæ & Styriæ alpium jugis. Illius etiam arenosis Hollandiæ tumulis erutæ ramum suis baccis maturis & immaturis onustum ad me misit N. V. Ioannes ab Hoghelande anno M. D. XC.

Certum est eam ipsam esse, quam Matthiolus in montibus qui Boëmiam à Silesia dissjungunt inventam, bacciferam cognominat, ac describit, tametsi subvirescentem pulpam suæ fructui tribuat, quæ in mea nigricat, & purpureo succo manus inficit: sed immaturis fortè baccis præditam observavit. Multum autem differt ab Oxycocco Cordi, sive Vaccinijs

palustribus

paluſtribus Dodonæi. Hujus enim folia craſſa, carnoſa, & acriuſcula ſunt, illius autem latiuſcula, prona parte cana, refrigerantiſque & adſtrictoriæ facultatis.

Erica XII.

XII.

DVODECIMA cubitali pænè eſt altitudine, fruticoſa, tenuibus virgulis prædita, quæ ternæ ſemper circum majores ex intervallis naſcuntur: folia ſimiliter terna ramulis innaſcuntur, exigua quidem, ſed latiora quàm in ſuperioribus, inferiore & terram ſpectante parte nonnihil cãdicantia, hirſuta, guſtus adſtringentis: ſummi ramuli ad foliorum exortus verticillatim exornantur per intervalla ternis perpetuò floribus æquali inter ſe ſpatio naſcentibus, & in unam partem converſis, majoribus quàm in reliquis generibus, concavis, ventre magis turgido, coloris ex rubro purpuraſcẽtis, numero ſex, novem, duodecim, quindecim, aut pluribus.

Iiſdem cum Decima, & alijs Luſitaniæ arenoſis locis creſcit ut plurimùm. Floret Octobri menſe, & ſubinde ſemen exiguum, nigricans, quale reliquæ (præter bacciferas) profert.

XIII.

DECIMATERTIA, foliorum forma non multùm ab hac differens, pleriſque Brabantiæ & Geldriæ locis creſcit: nonnullis item Caſtellæ veteris, preſertim circa collem *la peña de francia* vulgò appellatum, in quo monaſteriũ D. Virgini ſacrum, pedalibus ſolummodo fruticans virgis, tenuibus, ex rubro nigricantibus, frequentibus eas cingentibus folijs, quaterno ordine diſpoſitis, ſuperiore ordine anguſtioribus, & Thymi vulgaris minoribus, hirſutis tamen & piloſis: ſummis ramulis plerumque dependent quini aut ſeni flores ſimul juncti, Lilij convallium floribus ſimiles, paulò tamen oblongiores neque adeò ventrioſi ſicut prioris flores, coloris ut plurimùm ex rubro dilutiùs purpuraſcentis: interdum etiam albi. Floret Vere & Autumno.

Ἐρείκη. Tetralix.

Ἐρείκη Græcis, Erica & Erice Latinis, Athenienſibus *Tetralix*, teſte Plinio (Theophraſtus quidem Tetralicem nominat inter plantas quæ æſtate germinant, ſed qualis ſit non deſcribit) Galli *Bruyere*, Itali *Erica*.

Primum verò genus, quod folio Tamaricis eſt, Hiſpani *Quirihuèla*, Luſitani *Queiro* appellant, Germani Heyden / Vngari, apud quos non minus abundè naſcitur quàm in multarum aliarum Provinciarum ſolitudinibus, *téli zöd*, id eſt hiemale viride.

Alterius generis primam Luſitani *atorga* vocant: quartam *urs* & *urgueira*, Hiſpani *breços*: ſeptimam montani paſtores aliqui Zinneck: decimam Luſitani *camarinhera*, fructum verò *camarinhas*, eam Amatus Luſitanus ſuis in Dioſcoridem commentarijs *Acacalim* eſſe exiſtimat, cujus Dioſcorides ſtatim poſt Ericam meminit: duodecima Luſitanis *Iemerinha*.

Acacalis.

Ericæ facultates.

FOLIORVM Ericæ ſuccus oculorum imbecillitatem ſanat, ſi oculis inſtilletur: flos & coma ſerpentium morſibus illitu medetur. Memini, dum Mompelij agerem, Clariſs. virum D. Gulielmum Rondeletium, Regium tum Profeſſorem, felici ſucceſſu uſum eſſe oleo ex Ericæ floribus confecto, ad tollendos herpetes fœdos & jam inveteratos totam faciem occupantes.

Luſitani decimæ fructum, qui Septembri & Octobri venalis Vlyſſipone invenitur, febrientibus exhibent, ad ſitim qua premuntur reſtinguendam: avidè etiam idem fructus à pueris & mulierculis expetitur. Si Acacalis eſt, aquam in qua maduerit ejus fructus, ad collyria quæ ad excitandam oculorum aciem conveniunt, addi, teſtis eſt Dioſcorides.

PRVNVS MYROBALANVS. CAP. XXIX.

Prunus cognominata Myrobalanus.

FACILE adoleſcit hæc arbor, & in vaſtam excreſcit amplitudinem, majoreſque ejus rami ſubinde in alios diviſi, opacam admodum præbent umbram: caudex multò lævior e gratioreque oculis cortice præditus eſt, quàm reliqua prunorum genera: tenuiores rami graciles admodum, tenerrimo cortice veſtiuntur: folia quodammodo media inter Prunum & Ceraſum, tenella, per ambitum ſerrata ſunt: flos candidus, tenuior quàm in vulgari: fructus,

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
1511/D

Prunus Myrobalanus. Domestica, l. var.

Pann. 92.
Fig. 70

fructus, cujus alternis annis feracissimus est, rotundus, oblongo tenuique petiolo inter folia pendens, aspectu jucundus, per initia viret, cùm maturescere incipit rubet, maturitatem adeptus purpura nigro commixta nitet, carnem succulentam & palato gratam, nucleum non admodum magnum habet.

Floret cum alijs ejus generis novo Vere: sub Iulij finem & Augusto fructus maturitatem adipiscitur.

NONDUM vulgaris erat, cùm eam describerem: sed qui habebant, ex Cæsarei Palatij horto nacti erant, ubi omnium primas conspexi ejus arbores tres ingentes, unde primum eò delatas, incertum: nonnulli è Constantinopoli, alij è Gallia genus duxisse arbitrabantur. Certè ea arbor quæ Biturigibus Gallorum Myrobalanorum Chepulorum nomine ostenditur, huic persimilis esse videtur, ut ex ejus folio inde delato mihique donato à Cl. V. D. Ioanne Posthio, nunc Palatinalis Elect. Archiatro, æstimare licet.

2. Nunc in eodem Cæsareo horto illius genus alitur ex superioris nucleo natum, quod minore fructu & dulciore pulpa est: in ceteris nihil à superiore differt.

CUR huic generi Pruni, Myrobalani sit appellatio data, me latet: nam nec fructus similis est, neque ossicula, quæ reliquis Pruni generibus similia habet, licet parva, cum legitimorum Myrobalanorum ossiculis sive nucleis quæ caniculata sunt & striata, quidquam commune habent.

Arbutus, unedo, l.

Lob. ic. 2. p. 141.
Hisp. 77.
Fig. 71.

ARBUTUS. CAP. XXX.

ARBUTUM Theophrasti à Dioscoridea differre peritissimus rei herbariç Anguillara censet. Cujus sanè sententiæ non possum non subscribere: cùm Arbutus mihi hactenus observata, cum Cotonea malo nihil similitudinis habeat.

EST verò pumila arbor, aut potiùs frutex, frequentibus ramis, quorum summitates rubescunt: alioqui trunco & majoribus ramis satis scabro cortice tectis: folia nullo ordine & temerè nascentia ramulos ambiunt, Laurinis similia, ejusdem interdum amplitudinis, per ambitum serrata, semper virentia, lævia & splendentia: flores extremis ramis singulari appendice racematim cohærent, albi, qua parte Soli obversi sunt, nonnihil purpurascentes, concavi, Lilij convallium floribus persimiles: fructus frago similis, orbiculatus, multò major, & rotundis prunis interdum magnitudine par, initio viridis, deinde flavescens, postremò, cùm plenè maturus, rubro colore elegantissimo conspicuus, interiore tamen carne pallescente, edulis, & à tenuis fortunæ hominibus valdè expetitus, ideoque Vlyssipone, & alijs quibusdam locis venalis à rusticanis mulierculis in foro proponitur: semen milio non majus, tenui membrana obductum in meditullio continet. *Arbuti historia.*

Bæticæ

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
1511/D

Bæticæ & Lusitaniç incultis, inter Myrtum, Cistum, & alios frutices provenit, semperque ferè aut florens, aut fructu onusta conspicitur, imò interdum utroque abundans: solet enim deciduo flore, novum germen extremis ramis proferre, in sponsionem alterius floris. In Narbonensi Gallia nascentem etiam observabam. Crevit etiam apud meos Belgas semine, & à nonnullis fictilibus exceptus, cum alijs perpetua fronde virentibus diligentissimè adservari solebat.

Bellonius lib. I. Observationum cap. XLIII. refert in vallibus monti Atho (veteribus adeò celebrato) vicinis, Arbutos nasci vastæ magnitudinis, cùm alibi duntaxat fruticent: ut minus mirum videri debeat, si Iuba (referente Plinio Natur. Histor. lib. XV. cap. XXIIII.) quinquagênum cubitorum in Arabia eas esse auctor est.

Κόμαρος. Μεμαίκιλον.

DICITUR porrò Græcis κόμαρος, Latinis Arbutus, Gallis *Arbousier*, Hispanis *madroño*, Lusitanis, addita aspiratione *madronho*: fructus Græcis μεμαίκιλον, Latinis Vnedo, Hispanis *madroños*, Gallis *arbouses*.

PLINIUS Nat. Hist. lib. XXIII. cap. VIII. ait unedonis fructum esse difficilem concoctioni & stomacho inutilem: lib. verò XV. cap. XXIIII. pomum ejus inhonorum, ut cui nomen ex argumento sit, unum tantùm edendi. Athenæus lib. II. Deipnosophistarum scribit, ei qui plures septem Arbuti fructus ederit, caput dolore vexari. Longè tamen plures ab alijs devorari observabam, cùm per Bæticam & Lusitaniam, Vlyssiponem profecturus, iter facerem, & ipse multos edi sine vllâ noxâ: verum quidem est non adeò grati saporis esse ut fraga.

Facultates.

Amatus Lusitanus ex Arbuti folijs & floribus aquam vitreis organis elici scribit, eamque servari tamquam sacratissimam adversus pestem & venena antidotum.

ADRACHNE (arbutus) THEOPHRASTI. CAP. XXXI.

Potulaca sive ἀδράχνης historia.

Fig. 72.

ISTIUS etiam iconem brevemque historiam, cum Oenoplia suprà descripta, mittebat idem Honorius Bellus.

POTULACA, inquit, seu ἀδράχνη Theophrasti, frequens provenit in Creta, montibus Leucis, & alibi inter saxa, fruticis potiùs, quàm arboris modo: perpetua fronde viret, foliaque habet laurinis adeò similia; ut solo odore dignoscantur: nam Adrachnes folium odore caret: caudicis & ramorum omnium cortex adeò lævis, rubens & splendens est, ut corallij rami esse videantur: æstate rumpitur cortex, & in tenuissimas bracteas decidit, quo tempore neque rubens, neque splendens cernitur, sed medium quendam inter pallidum & cineraceum colorem adquirit: florem & fructum bis, ut Arbutus, profert, & hunc quidem adeò similem, ut alterū ab altero nullo modo dignoscere queas. Differt tamen arbor hæc ab Arbuto: quoniam tantùm provenit in montibus, neque folium serratum habet, neque corticem caudicis scabrum: ligni materies durissima est, fragilis tamen, quia flecti non potest: rusticis igni struendo servit, & ad verticilla conficiēda mulierum fusis appendenda. Theophrastus recenset hanc arborem, inter eas, quæ detracto cortice non intereunt, & perpetuâ fronde virent, hiemeque in cacumine folia retinent: quod ita se habere, à me observatum est: ideo iconem duplicem ad te mitto.

Nomen vulgare.

Vocatur hæc arbor in Creta, & tota ferè Grecia, ἀδραχλα. Hæc Bellus.

Nos autem ex Theophrasti de Historia Plantarum libris I. III. IIII. V. ἀνδράχνης (sic enim habent exemplaria græca, tametsi potiùs ἀδράχνης legendum videatur, quia vulgaris notitiæ herba est ἀνδράχνη) historiam quàm paucissimis verbis concinnabimus.

Adrachnes historia ex Theophr.

Virent, inquit, perpetuò ex silvestribus [præter alias plerasque] ἀνδράχνη, Arbutus &c. Andrachne quidem atque unedo, inferiora folia, ut apparet, abijciunt, summi autem rami (assiduè enim ramos gignunt) semper virent. Arbuto etiam similia folia habet Andrachne, magnitudine non valdè præstans, cortice albo & circumrumpi solito prædita, tum fructu Arbuto simili. Andrachne & Apharca primum fructum maturant, cùm uva dulcescit: posteriorem, cùm floret: bis enim istæ fructiferæ hieme ineunte videntur. Cortice autem in orbem detracto, omnes arbores ferè, necari videntur, excepta Andrachne, quæ tamen & ipsa, si quis carnem vehementer presserit, germenque futurum luxaverit, morietur: itaque veriùs, fortè excepto

excepto subere dixerim: hoc enim & juvari potiùs cortice detracto, affirmant, videlicet tàm externo, quàm carni proximo, sicut etiam Andrachnem. Andrachnes verò lignum mulieribus ad telas, sive opus textorium expetitur.

Plinius autem cap. XXII. lib. XIII. Naturalis Hist. Adrachnen appellat. Adrachnen, inquit, omnes ferè Græci portulacę nomine interpretàtur, cùm illa sit herba, & andrachne vocetur, unius litteræ diversitate. Ceterùm adrachne est silvestris arbor, neque in planis nascens, similis unedoni, folio tantùm minore & nunquam decidente: cortice non scabro quidem, sed qui circumgelatus videri possit: tam tristis aspectu est. *Adrachnes historia ex Plin.*

HANC arborem multis etiam locis, in sua peregrinatione observavit Petrus Bellonius, atque lib. II. Observationum cap. CIIII. scribit, iter facienti Halepo Antiochiam, in tumulis nascentem sibi conspectam, cujus ramos suo fructu onustos, quilibet eorum qui comitabantur, abstulerit, ut in itinere ederet: maturus enim erat, elegantique suo colore, singulos ad edendum invitabat. Racematim autem cohęrebat, magnitudine & colore fructus Rubus idæi, quem Galli *Framboises* appellant, mollisque erat ut Arbuti fructus.

Nos ejus iconem, qualem ab ipso Honorio Bello accepimus, Lectoris oculis subijcere voluimus, tum qualis est suo fructu onusta, tum hieme suo fructu privata, utramque eadem tabellâ expressam.

TINVS, seu Laurus silvestris. CAP. XXXII.

INTER Lauri genera Plinius Nat. Hist. lib XV. cap. XXX. Tini meminit, nulli fortè veterum Latinorum præterea cognitæ, nisi M. Cato lib. de re Rustica cap. VIII. eam Lauri silvaticæ nomine intelligat. Ejus tria genera nonnihil inter se differentia observabam. *Laurus silvatica.*

PRIOR frutex magnitudine Cornum feminam æquat, virgasq; habet oblongas, quadrangulas, ramosas; folia ordine distincta, perpetuo gemina simul inter se adversa, magna, lata, Cornus feminæ folijs pænè similia, ad laurina tamen accedentia, perpetua, hoc est immortalis viriditatis, nigricantia & splendentia, nullo odore, & amaro sapore prædita cum nonnulla adstrictione: summis ramis florum quinis folijs constantium umbellas profert candidorum & odoratorum: deinde fructus succedit Myrti baccis paulò longior, planior, angulosus, cærulei coloris elegantissimi. *Tinus I.*

Nascitur præruptis & lapidosis locis inter alios frutices, & in sepibus circa oppida Lusitaniæ *Montemor ho novo*, & *Tomar*, ubi cum suo flore & fructu colligebam mense Novembri, tametsi aliàs Iulio & Augusto floreat, fructus Octobri maturus sit.

Tinus II.

Tinus III.

ALTER, eadem qua superior altitudine assurgit, frequentioribus & firmioribus ramis, cortice ex rubro virescente tectis: circa quos folia superioris, aliquantulum angustiora & oblongiora, *Tinus II.*

longiora, pluribus venulis distincta, sibi invicem opposita, ut in priore: flores extremis ramis umbellatim etiam nascuntur, colore nonnihil foris purpurascente, minùs odorati quàm superioris: fructus etiam minor est plenior, nigrior.

Vno dumtaxat loco in Lusitania quodam monasterio *Pera Longa* dicto, locis incultis supra Vlyssiponem recens extructo, observavi secundùm piscinas, & deinde Bæticæ maritimis.

Tinus III. TERTIVS in Belgicis hortis mihi primùm conspectus, semine ex Italia delato natus apud nobilem & clariss. virum Ioannem à Boisot, peritissimum & diligentissimum rei herbariæ cultorem, arbusculæ magnitudine, quę singulis annis florem & fructum ferebat. Alunt nunc & plerique alij rei herbariæ studiosi, nobilesq́; viri & matronæ, ramis ex ea quam dixi arbuscula detractis & terræ commissis enatos frutices. Minore verò est folio quàm superiores, Laurino tamen latiore, lævi, nigricante, perpetuo, ramos ordine quodam per intervalla ambiente, ut in superioribus generibus: umbellæ florum nonnihil foris purpurascentium summos ramos coronant, deinde fructus ex cæruleo nigricans, lævis, minor quàm in alijs. Bis plerumque floret Vere & sub hiemem.

δάφνη ἀγρία. Silvestris laurus. THEOPHRASTO lib. I. cap. XV. inter perpetuo virentes è silvestribus, dicitur δάφνη ἀγρία, à Plinio Tinus & silvestris Laurus. Lusitani priorem *Vua de perro* (est tamen & alia planta dissimilis hoc nomine donata) Alterum *follado*, à foliorum ut arbitror frequentia, Bætici *durillo*. Italicam Anguillara *lauro salvatico* vulgari nomine dici scribit, & à Brutijs *Molesso*: Bellonius *Lentagine* nuncupat.

ALATERNVS. CAP. XXXIII.

HVIVS fruticis perpetuo virentis duo genera, in mea peregrinatione Hispanica observare memini.

Alaternus I.

Alaternus II.

Alaternus I. VNVM arborescens interdum, longis ramis, non admodum crassis, neque in multas alas diuisis, flexilibus deinde virgultis, quæ externo cortice è candido virescente integuntur, latente sub eo membrana quadam flavescente quæ lignum ambit: ramos vestiunt incondito ordine disposita folia, media inter Oleæ atque Ilicis folia magnitudine, crassiuscula, leviter per ambitum serrata, ex viridi nigricantia, gustu ingrata, & cum amaritudine paululum mordicantia: ad singulorum foliorum qui in ramulis nascuntur, exortus, flores oleæ similes, coloris ex herbido pallescentis, racematim ex oblongis pedicellis dependent vere, interdum etiam media hieme. Nullum in hoc fructum vidi.

Alaternus II. ALTERVM multò humilius est, ramis brevioribus, cortice qui eos ambit, ex albo, viridi, & purpurascente coloribus simul permixtis infecto: folia illi superiore minora, magis circinatę

rotundita-

rotunditatis, in ambitu etiam ſerrata: ex foliorum alis flores è longiuſculis pediculis dependent ut in ſuperiore, illis tamen majores, & coloris magis herbacei: quibus ſuccedit fructus racematim cohærens, Lentiſcini magnitudine, initio viridis, deinde nonnihil rubeſcens, qui tribus nucleis conſtare videtur: pleniorem, & nigri coloris, maturitate fieri arbitror, nam immaturo fructu colligebam Aprili, & floribus onuſtum Februario & Martij initio.

Primum genus Vlyſſiponẽſi agro, locisq; vicinis in Luſitaniâ obſervabam. Alterum etiam iiſdem locis, præterea multis Bæticæ, tum Granatenſi regno & Valentino.

PLINIVS lib. XVI. cap. XXVI. Alaterni meminit, cui folia inter Ilicem & Oleam tribuit. Hæc adeò cauſa fuit cur huic frutici Alaterni nomen dederim, non Celaſtri quem Theoph. etiam inter perpetuo virentes recenſet, & tardè fructum maturare ait. Nec refert quod Plinius Alaternum neget fructum ferre, etenim in arbore non valdè ſibi nota hallucinari potuit, quemadmodum in ceteris quas eodem loco commemorat. Fructum, inquit, arborum ſolæ nullum ferunt, hoc eſt, ne ſemen quidem, tamarix ſcopis tantùm naſcens, populus, alnus, ulmus attinia, alaternus, cui folia inter Ilicem & Oleam. Nemo enim rei herbariæ adeò ignarus eſt, qui alnos ex ſemine, quod in globulis adultiores ferunt, naſci non ſciat, cùm & ipſis ruſticis id ſit notum: tamarix ſanè ex ſemine non ſemel mihi nata eſt: populos, ſalices ſeminibus papposa lanugine involutis provenire, ulmos item attinias ex ſamaris (ferunt enim ſemen ſed minùs quàm latifolia) plerumque vidi. *Celaſtrus Theophr.* *Plinio Alaternus ſterilis.*

CETERVM Alaternum eandem cum Theophraſti Philyca eſſe, Bellonius lib I. Obſervat. cap. XLII cenſet. Nemo eſt in monte Atho, inquit, cui arbor Plinio Alaternus dicta, veteri legitimo nomine, quo ipſe Theophraſtus illam donavit, Philycæ, ignota ſit: Corcyrenſes verò & Cretenſes ἐλαιάπρινον appellant, quia ejus folium inter Ilicem & Oleam medium eſt, teſte Plinio. Theophraſtus quidem varijs locis in ſua Plantarum Hiſtoria τῆς φιλύκης καὶ τῆς κηλάστρου meminit, ſed formam non deſcribit: utramque tantùm maturè germinare, & ſerò fructum reddere, Philycæ honorem in alendo pecore, ſemper enim fronde abundare, maximè flexibilem eſſe, candoreque Celaſtri. *Philyca Theophr.* *ἐλαιάπρινος.*

Luſitanis prior *caſca* appellatur, quibuſdam *filiguero* & *ſanguentio*: Gallis, Bellonio teſte, *Dalader*, & *ſanguin blanc*: Lucenſibus *Iletro*. Anguillara Alaternum vocari tradit vulgari appellatione *Alatrerna* & *Linterna*.

Nullum illius uſum medicum novi. Sed Luſitani aſſerebant ejus cortice in aqua decocto piſcatores ſua retia ſubrutilo colore inficere: & tinctores è fragmentorum ligni, quod pallet, decoctione, nigreſcentem è cæruleo colorem conciliare.

PHILLYREA, latifolia I.

CAP. XXXIIII.

Fig. 77.

PHILYRAM, de qua Theophraſtus, à Phillyrea Dioſcoridi deſcripta diverſam eſſe, nemo, ut opinor, jam ignorat. Nos de Phillyrea hîc agemus, cujus aliquot genera in Hiſpanijs & Narbonenſi Gallia obſervabam, omnia folijs concinno ordine diſpoſitis, & contrario inter ſe petiolorum exortu naſcentibus, ut in Olea, Myrto, & plerisque alijs.

PRIOR altius aſſurgit quàm Ilex coccigera, ramoſque habet pollicaris vel etiam amplioris craſſitudinis, cortice viridi, ſed candicantibus maculis aſperſo, tectos: folia Ilicis coccigeræ, majora, viridiora, craſſiora, in ambitu nonnihil ſpinoſa, adſtringentis quidem guſtus, ſed non ingrati. Hujus flos non eſt mihi conſpectus, ſed fructus Lentiſcino æqualis, è foliorum alis dependens, maturitate niger, oſſiculum continens. *Phillyrea I.* latifolia I.

ALTERA priorem magnitudine ſuperat, multis ramis candicante cortice obtectis prædita: folijs Alaterno priori pænè ſimilibus, firmioribus tamen, & minùs nigricantibus, ſaporis quidem aliquantulum acris, ſed in quo amaritudo ſentiatur. Neque iſtius florem conſpexi, ipſum autem fructum racematim inter folia propendentem, magnitudine granorum piperis, aut fructus Myrti, rotundum, nigrum, calidi guſtus, oſſeum & durum nucleum candido & fragili cortice obductum continentem, Decembris initiò legebam. *Phillyrea II.* latifolia I.

TERTIA ſuperioribus minor eſt ut plurimùm: illius tamen arbuſculam videre memini duorum hominum altitudinem æquantem, & ab illa ramulum ſuis floribus onuſtum avellebam, *Phillyrea III.*

Phillyrea II. *Latifolia, l. var.*

hisp. 61
Fig. 78

Phillyrea III. *Media, l.*

hisp. 63
Fig. 79

Phillyrea IIII. *angustifolia, l.*

Lob. ic. 2. p. 132.

80.

hisp. 64
Fig. 80

lebam, è quo subjecta icon delineata est, & cum plerisque alijs stirpibus in meâ peregrinatione collectis adservatur. Ejus autem rami exalbido cortice teguntur, ut in alterâ, aliquantulum rugoso: folia habet superioribus angustiora, nullis crenis serrata, ejusdem ut in præcedente coloris, adstringentis gustus: flores oleæ similes pusillos, ex herbaceo candicantes, confertim inter foliorum exortus nascentes: fructum deinde rotundum, superiori similem.

Phillyrea IIII. QVARTA humanam altitudinem æquat, ramos tamen minores & frequentiores habet quàm superiores, nigriore cortice tectos: folia Oleastri, angustiora, viridiora, amaritudinis non expertia: flores etiam exiguos, albicantes, oleæ similes, simul congestos, & inter foliorum alas circa ramulos nascentes: quibus succedit fructus, maturitate niger, baccarum Myrti magnitudine, ossiculo duro præditus.

Phillyrea V. QVINTA, jam descriptæ, forma, magnitudine similis, in hoc differens quòd ejus rami tenuiores, rariores minusque conferti: frequentiores etiam habet virgas à radice germinantes, fractu satis contumaces: folia etiam ex adverso disposita, paulò longiora & angustiora quàm Quarta, oleastrinorum modo firma, saturatiùs virescentia, subacris saporis. Hanc & flore & fructu carere incolæ mihi affirmabant: sed utrũque superiori similẽ proferre non dubito.

Natales. Prior frequens est in Lusitaniæ incultis circa Eboram. Altera varijs Lusitaniæ locis, in sepibus, sed nusquam copiosior quàm circa Tomar insignem pagum, unde plurimum fructum in Belgium detuli. Tertia desertis Bæticæ locis: ejus etiam unicam arbusculam in Narbonensi

nensi Gallia conspiciebam ad ingressum pagi *Peraul*, vicini Volcarum stagno, secundo à Mompelio miliari. Quarta abundè in Castella nova Hispaniæ, locis incultis non procul à Tago flumine dissitis invenitur, & frequenter Mompeliano agro in sepibus. Quintam nusquam alibi vidi quàm in incultis Castellæ veteris & Bæticæ.

Omnes autem, præter secundam, cujus fructus amicis à meo reditu communicatus, & à plerisque terræ creditus non est natus, non modò in cultissimis hortis Illustrium virorum Dn. Caroli à Divo Audomaro, Domini in *Dranoutre, Moerkerke*, &c. Dn. *Ioannis de Brancion*, sed etiam in elegantissimis Nobilium virorum Dn. Ioannis Dilfi, Ioannis Boisot, Generosæ Dn. Mariæ de Brimeur Magnifici viri *Conradi Scheti uxoris*, *Raphaëlis de Coxia* pictoris Regij, Georgij van Rye mercatoris Machliniensis, & aliorum quorundam rei herbariæ studio se oblectantium, conspectæ aliquando fuerunt. Et posteriora quidem tria genera alias species peperisse videntur: nam quædam breviore & latiore folio, aliæ longiore & angustiore, quædã etiam serrato aliquantulum folio natæ sunt, à matre nõnihil degenerãtes.

Φιλλυρέα Græcis dicta, Latinum nomen non habet: sed græca voce Phillyrea dicenda. Prior à quibusdam vernaculo Hispanorum sermone *azebo* dicitur, illius semen Oxyacanthę nomine ad Belgas missum. Altera Lusitanis *adorna*. Tertiæ, quartæ, & quintæ indifferenter nomina dabant incolæ, modò *piadera*, modò *ladierna*, nunc *lentisco*, nonnulli etiam *torvisco* (quod Thymeleæ proprium & peculiare est) nuncupantes. Tertium genus Peraulanis stagni Volcarum accolis, si benè memini, *alader* dicebatur. Quartum verò meo tempore Mompelianæ academiæ studiosi, nunc Oleastrum, interdum etiam Halimum appellabant. *Φιλυρέα.*

DIOSCORIDES Phillyreæ folia commanducata, ad oris ulcera commendat, vel eorum decocto collui os jubet: pota verò urinam ac menses ciere dicit. *Facultates.*

HALIMVS.

CAP. XXXV.

VNVM Halimi genus Dioscorides tradit. Plinius Naturalis Historiæ lib. XXII. cap. XXII. duo genera recenset, & tertium ex Crateva addit.

HALIMVS ergo Dioscoridis, quem & majorem & latifolium appellare licet, frutex est omnino candidus, Rhamno similis, ipso etiam candidior, eademq; altitudine assurgens, multis ramis ex una radice prodeuntibus, crassis, lignosis, & fragilibus, nullis rigens spinis: folia oleæ, seu potius Rhamni, breviora tamen & latiora, interdum rhomboide figura, alba, carnosa, quodammodo splendentia, saporis acidi, circa ramos, nullo servato ordine temerè nascuntur: flos oleæ pænè, muscosus, purpurascẽs, racematim in summis ramis cohæret: deinde semen latum Atriplicis, aut portulacæ quam marinam vulgò appellant, copiosum: radix dura est, lignosa, & in multos ramos sparsa. Floret æstate, semen Autumno maturescit: inveni etiam Decembri florentem & maturo semine onustum. *Halimus I.*

PLVRIMVS sponte provenit Vlyssipone vicinisque locis ad Tagum, aut ejus ostia, & æstuaria mari proxima in sepibus mixtim cum Rhamno, aut solus: Hispali item in sepibus. Natus etiam nobis semine quod Vlyssipone attuleram, quem etiamnum apud quosdam rei herbariæ studiosos ali existimo: verùm minùs albus erat quàm natali loco, & ampliora nactus folia, Atriplicis silvestris ferè magnitudine & forma, carnosa tamen, & salsedinis nonnihil retinentia. *Natales.*

Frustra hunc, verbis Amati Lusitani inductus, Salmanticæ ad ædem D. Virginis, cui cognomen *de la Veiga*, fluvio Thormi vicinam, sepe requisivi: sed Rhamnum istic frequentem, quemadmodum tota illa suburbiorum parte inveni: nisi Atriplicem silvestrem, illic ut plerisque alijs locis satis abundè nascentem, pro Halimi frutice fortassis sumpserit.

HALIMI genus aliud, supra cubitalem, aut sesquicubitalem non assurgit altitudinem, flagellis potiùs, quàm ramis, adeò infirmis, ut plerumque procumbant & humi fundantur, candidis quidem illis, sed minus superioris ramis: hujus folia oblonga, angusta, pinguia & carnosa, cinerei & albicantis coloris: flos summis flagellis racematim cohærens innascitur, *Halimus II.*

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
1511/D

Halimus II.

Atriplex portulacoides l.

Lob.ic.1.p.392.

Fig. 82.

herbacei potiùs quàm purpurascentis coloris, deinde semen superiori penè simile, paulò tamen minus. Floret quo superior tempore.

In maritimis regni Valentini nascitur: videre & legere etiam memini in aggeribus illius Insulę, quam duo Rhodani cornua faciunt, inter Fanum D. Ægidij & Arelaten, cum Mompellio Arelaten & inde Massiliam proficiscerer. Alitur etiam à nostratibus in hortis. Alebat etiam Viennæ in suo horto cultissimo Cl Vir Doctor Ioannes Aicholtzius insignis Medicus, & dùm vixit amicus carissimus, adeò prolifico semine, ut plurimæ illi plantulæ singulis annis sponte nascerentur.

Halimus.III.

AD Halimi etiam genera referri potest alia planta non modò in maritimis Mediterranei maris, sed etiam ad Oceanum sitis, ut in aggeribus Flandriæ, Zelandiæ, & Hollandiæ nascens, pedalibus ramis, humi procumbentibus, ex cinereo colore purpurascentibus, folijs priori similibus, pinguioribus & magis carnosis, minùs tamen incanis, & ex viridi potiùs canescentibus: flos etiam extremos ramulos ambit racematim, ex herbaceo purpurascens, deinde semen secundo simile.

CL. Vir Iacobus Dalechampius (ipsum enim magnæ illius Plantarum Historiæ, quæ proximis his annis Lugduni apud Rovilium expressa est auctorem esse judico) verùm Dioscoridis Halimum Tholosæ in hortis coli ait: sed cùm fructum Ribes vulgari similem ei adpingat, dubia mihi est ejus fides. Dioscorides enim nullius fructus in ejus Historia meminit: nec ipse etiam Plinius. Ego verò primum quem descripsi, legitimum Dioscoridis ἅλιμον esse censeo, & mitius genus Plinij: Lusitani *Salguedeiras* à salsugine, Hispalenses *marisma*, quòd maritimis crescat, appellant. Alter silvestre genus Plinij videtur, cui tenuiora folia tribuit: illius vulgare nomen mihi ignotum. Tertius vulgò Portulaca marina dicitur.

ἅλιμος.

Omnes autem perpetua sunt fronde, & aliquid adfine cum Atriplice silvestri (cujus varia inveniuntur genera foliorum amplitudine & exilitate inter se differentia) habere videntur, & fortè etiam facultates non dissimiles.

Halimi facultates.

HALIMI folia Dioscoridi & Plinio, cibi gratia decoquuntur: radix drachmæ pondere in aqua mulsa pota, tormina discutit, ruptaque & convulsa mitigat. Plinius deinde utrumque genus prodesse dysentericis etiam exulceratis cum pane, stomacho verò ex aceto. Vlceribus vetustis illini crudum, & recentium vulnerum impetus lenire, & luxatorum pedum ac vesicæ dolores: sed in eisdem remedijs, effectus majores silvestris esse, & in sananda hominum ac pecorum scabie: semine linguæ subdito sitim non sentiri, &c.

Lusitani certè tenellas prioris, atque etiam Rhamni cimas in cibos recipiũt. Clariss. eques Damianus de Goës, idemque vir doctissimus, Halimi majoris folia cum furfuribus decocta, & podagris quæ à calida causa proveniunt, malagmatis modò calida imposita, dolores lenire mihi affirmabat, cùm Vlyssipone essem.

Tertij generis turiones & folia Flandri, Oceani accolæ, sale condire solent, & in vsum servare, non secus ac Tyrrheni maris maritimis vicini, fœniculum marinum.

FRVTEX CORONARIVS.

CAP. XXXVI.

Syringa vulgaris.

VALDE elegans est hic frutex, multis ab radice longis virgis præditus, rectis, cinereo cortice tectis, digitalis aut majoris crassitudinis (quæ tandem brachialis interdum evadit) nodosis & quodammodo geniculatis, multam medullam in se continentibus: hæ demum in multos tenellos virides ramos spargũtur, quos ex intervallis bina semper folia contrario pediculorum exortu nascentia exornant, laurinis majora, oblõga, per extremum mucronata, rugosa, viridia, in ambitu crenata, amariusculi, primùm degustantibus, saporis, deinde acris: flores extremis ramulis insident, terni, quini, septeni, nonnumquam plures, bini semper inter se oppositi, extremo impare: constant ij quatuor folijs mucronatis, albis, numerosis fibris pallidis mediam floris cavitatem & umbilicum occupantibus, odor jucundè gravis, qualis in aureorum malorum & citriorum floribus: his succedunt capitula è multis quasi valvulis compacta, supernè obtusa, primùm viridia, deinde maturitate nigricantia,

quibus

quibus dehiscentibus, oblongiusculum & tenue semen excidit, quod plerumque novellas plantas sequente anno procreat: nascitur etiam avulsione, & stolonibus radices spargentibus mirè se propagat. Floret Iunio, semen Augusto maturum est.

Nusquam sponte nascentem hunc fruticem vidi, sed in Belgicis hortis mihi primùm conspectus, nescio unde delatus: postea in Hispanijs unus aut alter, è Belgio haud dubiè missus. Nunc pauci sunt, in Germania, alijsque vicinis regionibus horti, in quibus ob odoris suavitatem & elegantiam non alatur.

Frutex coronarius.

ὄστρυς Theophrasti.

AN veteribus fuerit cognitus hic frutex, nondum statuere possum: passim verò ab Herbarijs Frutex coronarius, quòd ejus flos odoratus in coronas interdum addatur, & Syringa à virgarum rectarum longitudine & fungosæ interioris medullæ copia, appellatur: Austriacæ matronæ, Welsche holder/ id est. italicam sive peregrinam sambucum à florum odore vocant. *Frutex coronarius. Syringa.*

Sunt qui ὄστρυν Theophrasti esse censeant. Sed cùm illius ὄστρυς, quam à nonnullis ὀστρύαν appellari dicit, adeò luculenter sit ab ipso descripta Hist. Plant. lib. III. cap. X. non video quibus rationibus suam opinionem stabilire possint. Nemo enim in re herbaria vel mediocriter versatus est, qui non agnoscat Ostryn sive Ostryam, illam esse arborem quæ in omnibus penè Germaniæ, Galliæ, Pannoniæ, & multarum aliarum Europæ Provinciarum silvis obvia est, τῇ ὀξύᾳ sive fago, non fraxino, ut vult Plinius, qui lib. XIII. cap. XXI. Natur. Hist. eam describit, corpore & cortice similis, folijs fagi sed minoribus, durioribus, per ambitum serratis, non splendentibus supernè ut illa, ante hiemem tamen, priusquam defluant, similiter flavescentibus, extremis ramulis spicam alatarum ligularum, in quibus semen hordeo simile latet, propendentem ferens. Herbarijs quibusdam Fagulus dicitur, nescio quo auctore, nisi fortè à fagi similitudine nominis occasionem sumpserint. Germani Hanen buche appellant, Galli *Cherme*, Atrebates mei populares ad græcam vocem alludentes *Hestre*, è cujus crassioribus virgis crates texuntur. *ὄστρυς ἢ ὀστρύα Theophr.* *Plinius emaculatus.*

Coronarius porrò frutex an vllum in medicina usum obtineat, nondum intellexi: sed nobiles apud nos matronæ, floribus syndone munda exceptis, & in conclavi ab aëre perflato supra mensam stratis, singulisque diebus marcidorum & pridianorum loco recentibus suppositis, chirothecas suavi odore imbuere solebant.

EST alius quidam frutex à nostris etiá Syringa vocatus, superiori dissimilis. Nam quamvis ab eadem radice multas proferat virgas rectas & nodosas, magis tamen fraxini, quàm Syringæ superioris, tenellas virgas referre videntur: multis etiam fruticat ramis, circa quos ad singulos nodos bina folia contrario situ nascuntur, latiora quàm in præcedente, & longiore *Syringa cæruleo flore.*

nixa

Syringa cæruleo flore.

Lilac Matthioli.

nixa petiolo, crassiuscula, dura, nigricantia, & ad populi nigræ sive hederæ foliorum formam accedentia: summis ramis oblongos veluti racemos fert, è quibus multi flores superiore minores, obsoletioris cærulei coloris dependent, odorati quidem, minus tamen quàm prioris Syringæ: ijs succedit longiusculus fructus, duabus veluti mẽbranaceis valvulis constans, quo bina oblonga & compressa semina continentur, coloris ex atro rufescentis. Facilè pangitur.

Hunc etiam alunt nostratium horti, atque plerique Germaniæ, & aliarum Prouinciarum: floret cum superiore, interdum maturius.

LILAC hunc vocat Doctiss. Matthiolus, & ex pictura quę Cōstātinopoli fuit illi allata, tum ramulis flore & fructu refertis ab Antonio Cortuso sibi missis, qui ex Aphricâ acceperat; sed in eo fallitur quod fructum pistacijs similem illi tribuat, nucleo intus conferto & admodum pingui, ex quo oleum exprimatur, quod de Ben appellant: nam hujus fructus multum à Pistacijs differt, ut ex ejus historia liquet.

Cauda vulpina.

Bellonius hujus meminisse videtur Observationum lib. III. cap. L. Nam postquam dixit Turcos nullis parcere sumptibus, & summam adhibere diligentiam, in conquirendis exoticis arboribus, quæ elegantibus floribus sint præditæ, addit: Alunt fruticem hederæ folijs perpetuò virentem, violaceis floribus, oblongum pediculum ambientibus, & vulpinæ caudæ crassitudinem ęquantibus, qua de causa ipsi sua lingua vulpinam caudam appellant.

Verùm nostra Syringa cærulea perpetuam non habet comam, ut ille Caudam vulpinam habere asserit: sed deciduo est folio, ut superior.

Evonymus I. sive latifolius.

Evonymus I. latifolius.

EVONYMVS. CAP. XXXVII.

NON minùs familiaris est universæ Pannoniæ Evonymus vulgo dictus, quàm reliquis provincijs quas quidem adij: alit tamen etiam quædam alia ejus genera nusquam alibi mihi observata.

VIRGAS habuit primum genus, cùm id reperi, cubitales duntaxat, lętas & fractu contumaces, quas ambiebant bina folia ex adverso semper nascentia, leviter in ambitu serrata, Evonymi vulgaris folijs non absimilia, quod ad formam attinet, sed longè majora, Citriæ mali folijs amplitudine non cedentia, viridia, gustus ingrati & amari: radicem digitalis crassitudinis summa tellure in cubitalem longitudinem excurrentem, multisq; flavescentibus fibris donatam. Nullos tum flores observabam: sed posteaquam in cultissimo horto C.V. Doctoris Ioannis Aicholtzij, Viennensis Medici, vetere amicitia mihi cōjuncti, cui binas stirpes quas erueram, adoleverunt; ad humanā vel ampliorem altitudinē post paucos annos excreverunt, ampliora folia nactæ sunt, flores & semen tulerunt. Maio enim mense oblongi tenuesq; inter infima folia pediculi nati sunt, è quibus aliquot dependebāt flosculi, quatuor albicātibus foliolis & ad carneum quodammodo colorem accedentibus præditi, forma persimiles Evonymi vulgaris floribus:

floribus: quibus successit fructus, ut in vulgari, quadrangulus, interdum etiam quinque angulis constans, major tamen, & quasi alatus, maturitate dehiscens, & alba grana aurea pulpa inclusa nonnumquam Augusto, sed potissimum Septembri mense continens. Sub Autumni finem, folia abjicit cum reliquis arboribus quibus perpetua non est coma, & extrema ramulorum cuspide oblongam gemmam, spem proximæ novo vere germinationis, producit.

Natales. Vno dumtaxat loco hunc fruticem observabam anno reparatæ salutis humanæ M. D. LXXIX. Maio mense in silva illa quæ ex *Grebén* Ill^ris Dn. Balthasaris de Batthyan arce descensus est versus Waraſdinum, ea Pannoniæ parte, quæ olim Interamnis appellabatur, nunc autem Slavoniæ nomen obtinet, Germani Windischeland vocant, ultra Dravum flumen: & inde binos illos frutices Viennam adferebam.

Evonymus II.

Evonymus II. BICVBITALIBVS ramis assurgit alterum, aut etiam majoribus, digitali, interdum pollicari crassitudine, lentis & obsequiosis, dense cortice obductis, viridi primùm, deinde multis nigricantibus maculis aspero, qui in summo dividuntur in plures ramulos, ordine & serie quadam inter se oppositos, quos exornant folia similiter ex adverso sita, latifoliæ Myrti folijs paria, teneriora, leviterque in ambitu crenata, gustu primùm exsiccante, deinde amariusculo & calido: è quorum sinu, in oblongis gracilibusque peduncul is, unus, bini, aut ad summum terni flosculi splendentes & purpurascentes dependent, quatuor foliolis constantes, umbilico quadrato, & luteis staminulis quatuor angulos occupantibus, Coggygriæ flori non multùm absimiles, majores tamen: fructus succedit in quadrangulis siliquis vulgaris Evonymi similibus, spongiosus, aurei coloris, ijs dehiscentibus tenui filo propendens, in quo grana extima parte nigra & splendentia, Fraxinellæ granorum instar, bina interdum & terna eodem loculo & pulpa comprehensa.

Natales. Copiosè nascitur in silvosis utriusque Pannoniæ montibus: sed qui Alpes attingunt, id alere desinunt. Invenitur & in Moravia: nusquam verò abundantiùs, quàm in silva arci Greytzenstein Ill. Comitis Nicolai de Salmis vicina, secundo à Vienna Austriæ miliari, ad lævam Danubij ripam. Floret Maio: fructus Augusto plerumque maturescit, maturiùs quàm vulgaris, & primum genus hîc descriptum.

Εὐώνυμον. Εὐώνυμον Græcorum, Evonymus Latinorum censetur potiori doctorum virorum parti is frutex qui apud Herbariorum vulgus tale nomen obtinuit, tametsi quidam aliter sentiant, **Τετραγωνία.** & τετραγωνίαν (Gaza quadratoriam vertit) cujus solum nomen apud Theophrastum lib. III. Hist. Plant. cap. VI. inter sero germinantes invenitur, esse volunt: ejus autem εὐώνυμον, aliam quandam stirpem, quam infra suo loco describam.

Evonymus vulgaris. PORRÒ vulgarem Evonymum à capris maximè appeti, & ejus folijs avidè sine noxa vesci, dum in Pannonia essem, didici, eamque ob causam, ab Vngaris *kechke rago fa*, id est, à capris rosa arbor dicitur: licet id Theophrasti opinioni repugnet, qui Evonymi folia, capris præcipuè, mortifera esse scribit. Germanis autem Spindelbaum dicitur, Gallis *Fusain*, & *bois à faire lardoires*.

PERICLYMENVM. CAP. XXXVIII.

Periclymeni duo genera. VVLGARIS Periclymeni, duo genera sunt cognita, utrumque vicinis fruticibus plerumque se circumvolvit: sed illud quod in Septentrionalibus Regionibus nascitur, extremis ramis multos flores odoratos admodum, & rubrum fructũ in unum caput coactum profert; alterum in calidioribus regionibus veluti Italia, Hispania, Narbonẽsi Gallia crescit, latioribus folijs & binis aut ternis acetabulis extremos ramulos ambientibus, in quorum singulis seni plerumque flores exoriuntur præcociores & minùs odorati quàm in priore, quibus succedunt baccæ ferè puniceæ. Vtrumque genus Belgicis & Germanicis hortis valdè familiare, pergulas interdum vestit. Neutrum spontè nascitur, quod sciam (certè non observavi) in Vngaria, Austria, Bohemia: Matronæ Austriacæ Rosen von Jericho appellant.

Secundi generis Periclym. 1. ALIVD porrò genus est, quod nullo adminiculo egens, per se consistit. Istius plura genera observabam. Nam præter primum, cujus cùm luculenta descriptio extet Pemptade III. lib. III.

lib. III. cap. XXIIII. Historiæ stirpium Clariss. Viri Remberti Dodonæi Cæsarei Medici, hîc repetendam esse non duxi: Lectorem tamen admonitum volui, inæquales baccas non ferre, quemadmodum nonnulli existimant, sed geminas semper, easque perpetuò ferè æqualis magnitudinis, cùm in Pannonia, Austria, Moravia, Bohemia, ubi plurimùm, tum in Allobrogum, Helvetiorumque alpibus, & alijs locis in quibus spontè crescit. In Belgicis autem hortis cultum, vix unquam æquales ad maturitatem perducere deprehensum est; at cùm altera excrescat & turgida fiat, una semper exilis, plena tamen remanet, lagenulamque gestatoriam, aut cucurbitulam referre quodammodo videtur.

Periclymenum rectum II.

Lonicera nigra L.

hispan. 93.

Fig. 88

Periclymenum rectum III.

Lonicera cærulea L.

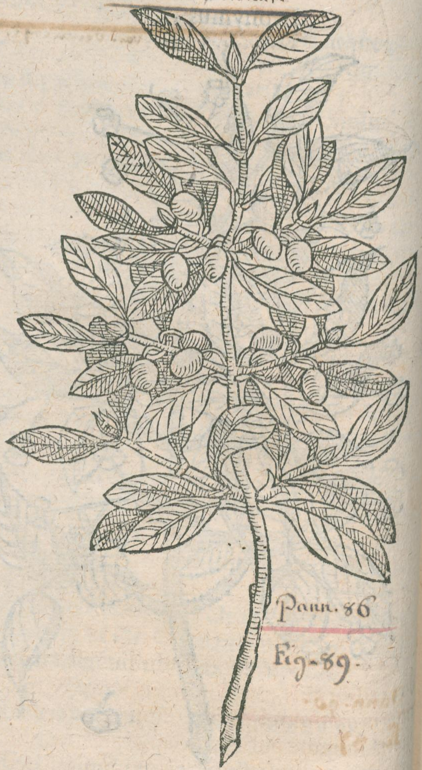

Pann. 86

Fig. 89

Secun. gen. Periclym. II. ALTERUM humilius est, humanamque altitudinem rarissimè attingit: multò graciliores & rariores habet ramos albicante cortice tectos: folia priore teneriora, longiora, in ambitu nonnihil serrata, supernè virentia, infernè minus incana quàm primi: tenellis germinibus enascuntur inter folia graciles pediculi; unum interdum, sed binos ut plurimùm flores sustinentes, superiore minores & teneriores, non pallescentes ut illi, sed purpurascentes, quibus succedunt gemelli fructus æquè magni ac in priore, etiam æquales, nigri tamen, non rubri, succulenti, gustu ingrato. Radix dura est & lignosa.

Hujus unum fruticem in Pyrenæis montibus, binos aut ternos apud Allobroges, deinde frequentiores varijs montibus Austriæ & Stiriæ, inveniebam.

Secun. gen. Periclym. III. TERTIUM ejusdem cum secũdo altitudinis, crassiusculo est stipite, multos in ramos diviso, nigricante cortice obductos, qui scaber est, & plerumque multis locis hiat: interdum statim à radice in multos ramos sese dividit: tenelli ramuli purpurascunt, & incana lanugine pubescunt: folia contrario situ inter se disposita, ut in reliquis Periclymeni generibus, illi quòd rubras baccas fert non dissimilia, exsiccantis & amariusculi gustus: flos non fuerat mihi conspectus cùm hujus historiam primùm evulgarem, quandoquidem sub finem Iulij solummodo observatus frutex suo maturo fructu onustus: at aliquot deinde annis elapsis, seminatæ stirpes, tertio à satu anno, flores è tenellorum ramorum alis pediculo inhærentes, protulerunt geminos, rudimento fructus, ut ceterorum, innixos, pusillos, pallescentes, cavos & in quinque lacinias divisos, ut reliquorum Periclymeni surrecti generum flores, è quorum umbilico prodeunt quinque staminula flava appendice insignita, fructus singularibus baccis, utrimque inter folia brevi pediculo dependentibus, constat, Chamæmespilo Gesneri magnitudine æqualibus, sed longioribus paulò, coloris cærulei, quæ vinoso & acidiusculo succo plenæ, manus rubro colore inficiunt, & multa plana grana continent. Radix lignosa latè diffunditur, & multis fibris prædita est.

Crescit spontè ad radices cujusdam montis pago Malitz vocato contigui, ad sinistram, via quæ

quæ ad Taurum, superioris Stiriæ Saltzpurgensem Ditionem pertingentis præcelsum montem, ducit: nunc autem semine natum in quibusdam hortis alitur. Incolæ fructum diligenter colligunt, & in tinctorium usum reponunt.

Periclymeni III. & IIII. flores.

III Lonicera Caerulea, l. IIII. Lonicera alpigena, l.

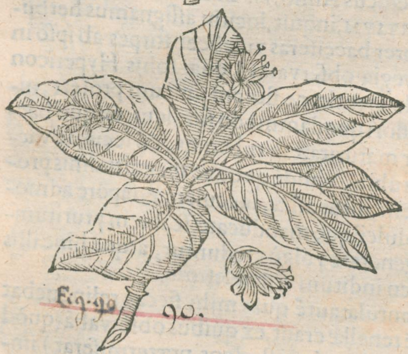

Fig. 90. 90.

Periclymen. rectum IIII. cum fructu.

Lonicera alpigena, l.

Fig. 91.

QVARTVM genus humilius est, rarò cubitalem superans amplitudinem, ramis secundo crassioribus, candidioribus, lentis & fractu contumacibus: folia illi omniū maxima, Laurinis non minora, per extremum mucronata, supernè virentia, infernè candidiora, nulla tamen lanugine pubescentia, neque in ambitu serrata, duriora etiam quàm superiorum: flores in longo crassiusculoq; petiolo gemelli, secundo forma similes, nunc ex purpura candicantes, modò purpurei: fructus plerumque unicus, rarò geminus, tametsi gemino flori succedat, omnium crassissimus, exigui cerasi magnitudine, ruber, succulentus, transparens, duplici in summo, ubi flores inhæserunt, stigmate notatus, sed unicum granum continens. *Periclym. surrect. IIII.*

Frequens est in montibus Pyrenæis & Allobrogicis, sed omnium abundantissimum in Pannonicis, Austriacis, & Stiriacis, præsertim supra monasterium Neuberg, vbi, & in reliquis vicinis Alpibus plurimæ stirpes elegantissimæ proveniunt.

Florent omnia surrecti Periclymeni genera Aprili & Maio, fructus Iulio & Augusto plerumque perficitur.

Primum genus Hunds kirschen & Beinholtz à quibusdam appellatur vulgo, quidam Xylostei nomine, postremam Germanicam vocem exprimentes donarunt Austriacarum & Stiriacarum Alpium incolæ tria priora genera Hunds beer vocant. Quarti nullum vulgare nomen didici. Verùm mihi non probatur eorum sententia, qui hoc genus Plinianam Chamæcerasum esse existimant: cùm ejus fructus nulla saporis gratia commendetur, nullamque habeat tota stirps cum Ceraso affinitatem. Sed magis verisimile judico, ipsius Chamæcerasum non esse diversam ab ea quæ plurimis Pannoniæ, & vicinarum quarundam Provinciarum locis spontè provenit, cujus historia paulò pòst sequetur: nec mihi satisfaciunt qui Ficum Idæam, cujus Theophr. lib. III. Plant. Histor. cap. XVII. meminit, esse volunt: nam hæc planta nullam, mea opinione, notam habet cum ipsius, nec cum Pliniana ficu Idæa convenientem. *Nomina.*

AD Periclymeni etiá genera proculdubio referenda est hęc elegās planta, cujus iconē cum descriptione liberaliter pro mutua quæ inter nos erat amicitia cōmunicabat C. V. Thomas Pennæus Londinensis medicus, cum alijs aliquot elegātissimis stirpibus, de quibus suo loco. *Chamæpericlymenum.*

CAVLICVLIS verò dodrantalibus est, quibus quatuor, sex, rariùs octo adhærent folia ex adverso per intervalla sita, Phillyreæ Narbonensis, sive mediæ, folijs similia, sed paulò majora, magisque nervosa, in mucronem desinentia, quinque costis ab ipso pediculo ad mucronem excurrentibus. E supremorum foliorum cavis duo veluti ramuli exeunt binis folijs eodem

Chamæpericlymenum.

Cornus Suecica, l.

Aliud Chamæpericlymenum tenerius.

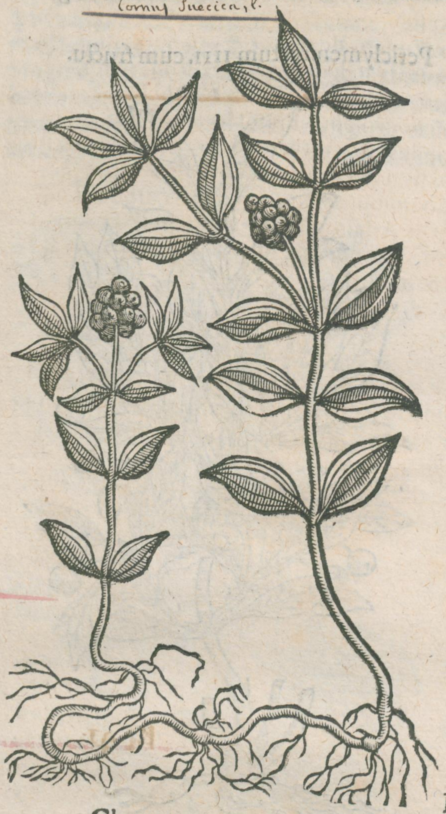

Pann. 88.

Fig. 92.

dem modo quo in caule dispositis præditi, qui cacumine quaterna alia folia gestant. Ex istorum ramulorum medio, pediculus nudus & sine folijs exit, in cujus summo rubræ baccę (flores non fuere observati) racematim cohærentes nascuntur, Prutenis rusticis circa Gedanum vulgò Dantiscum appellatum expetitæ atque etiam in Norwegia & Suecia, ubi in maritimis copiosè nascitur, tenui radice se propagans, & vicina loca occupans, hinc inde fibras spargit.

Qui ad me mittebat, Chamæpericlymeni nomen, nec immeritò indidit.

CONSIDERANDVM porrò an eadem non sit (certè persimilis) cujus brevem historiam mihi communicabat, & plantulas aliquot siccas relinquebat doctissimus vir D. Henricus Hoierus Medicus Anno M. D. XCVI.

TERTIVM, inquit, locum assignamus herbulæ [inter bacciferas videlicet stirpes ab ipso in Norwegia observatas] quæ folijs Hypericon humile mentitur: florem unicum profert, nigellæ flori quodammodo similem, ex quo baccæ per maturitatem rubentes, nō secus ac vaccinia rubra, ejusdē quoque magnitudinis propendent, intus albæ, succulentæ, sapore admodum dulci: quę manducatę, scabiem pruritumque generare vulgò creduntur, atque hinc illis nomen inditum Schrubbebeeren.

Nomen.

Plantulæ autē quas mihi siccas relinquebat valdè tenellæ erant, ex quibus observabā (quod Hoierus brevitati studens prætermiserat) singulis surculis sive cauliculis sena plerūque, interdum octona inhærere folia, ex adverso, sive contrario situ semper nascentia, in imis cauliculis minora, in extimis ampliora, Ascyri folijs valdè similia, è quorum sinu ad latus pediculi florem sustinentis, aliquando unicus, ut plurimùm bini, utrinque scilicet unus, exsurgūt ramuli binis aut quaternis folijs simili serie dispositis præditi: florem porrò summis cauliculis nitentem, quatuor folijs candicantibus cōstantem, in cujus medio multarum baccularum suis petiolis inhęrentium rudimenta nigricantia, quæ magnam gratiam flori addere debent.

Chamæ-mespilus Gesneri.

Cotoneaster, l.

Fig. 93.

CHAMÆMESPILVS GESNERI.

CAP. XXXIX.

Chamæmespili historia.

FREQVENS est hic frutex in omnibus non modò Alpibus, sed montibus etiam quibusdam Viennæ Austrię vicinis, bicubitalibus, vel cubitalibus, interdùm etiam longè brevioribus virgultis, pro locorum, in quibus crescit, naturâ, lentis, nigro cortice tectis, sic tamen ut tenelli rami canescant: folia alterius generis Idææ vitis folijs haud multùm dissimilia sunt, magis tamen ad cotoneæ mali foliorū similitudinem accedunt, minora tamen, crassiora, supernè virentia, infernè canâ lanugine pubescentia, alternatim in virgultis nascentia. Ineunte Verè singulorum foliorū alis flosculos profert herbacei coloris, concavos, ternos aut quaternos, in uvam quasi cōgestos, qui deinde in fructum extuberant rotūdum, magnitudine baccarum myrti,

myrti, aut potiùs Spinæ appendicis, sive vulgatæ oxyacanthæ, colore foris initio subflavescente, deinde rubro, carne intus pallida, fungosa, oxyacanthæ iam dictæ ferè sapore, quina officula sive semina continente. Augusto maturus est.

GESNERO Chamæmespilum appellare placuit: quem alij recentiores sequuti sunt. In Epistolis satis apertè docet à Cotonastro ipsius (ne quis eandem stirpem existimet) differre, cui majora folia, baccas non adeò rubras, nec adeò rotundas tribuit. Sunt qui Dioscoridis ἐπιμηλίδα, & Theophrasti mespilum ἀνθηνοειδῆν esse censent. Epimelis sanè Dioscoridis, quam & σιτάνιον appellari ait, vulgaris nostra mespilus est. Anthenoides verò Theophrasti (quam Gaza Gallicæ appellatione expressit) qualis sit, non facilè judicari posse arbitror. Mihi porrò videtur hîc frutex plurimas notas habere communes cum κομάρῳ sive arbuto Dioscoridis, quæ à Theophrasti Arbuto differt, ut cap. de Arbuto adnotavi. Anguillaræ autem videtur Dioscoridis κόμαρος esse Andrachne, quam Theophrastus Plant. Histor. lib. III. cap. XVI. Arbuto subjungit, illique similem facit folio & fructu.

Ἐπιμηλίς. Ἀνθηνοειδής.

Κόμαρος. Diosc. Andrachne Theophr.

VITIS IDÆA.

CAP. XL.

IDÆÆ Vitis nomen diversis stirpibus tribui video à Rei Herbariæ peritis: sed maxima pars Myrtillum germanicarũ officinarum, hac appellatione Theophrastum intelligere, vult. Sunt qui alium fruticem ab eo describi arbitrantur Nos utriusque generis stirpes hoc capite describemus, à priore initium faciẽtes, quod plurium opinione id nomen sibi vendicare debet: cujusque species (præter vulgarem nigris baccis, aliam buxeis nec deciduis folijs, baccisque rubris, & tertiam palustribus nascentem) duas ab alijs minimè descriptas observasse puto.

Vitis idæa. πολύσπημος.

PRIOR flexilibus est ramis & humi diffusis, gracilibusque, multis germinibus vix è musco (quo rami occultantur) prominentibus, in quibus nullo ordine digesta sunt folia, prioris Ledi alpini folijs penè similia, paulò tamen longiora, angustiora, teneriora, minusque crassa, admodum venosa, supernè virentia, infernè dilutiora, leviter per oras crenata, & mollibus quibusdam villis hirsuta, longo pediculo inhærentia, gustus valdè adstringẽtis: in summis germinibus præcedentis anni, baccas fert (florem non observavi) rotundas, cerasij nonnumquam magnitudine, oblõgis & tenuibus pediculis dependentes, coloris initiò viridis, deinde rubri, postremò nigri, succulẽtas, non ingrati saporis, nulla officula continentes, sed plana duntaxat semina, alba, numero ut plurimùm quina: radix lignosa quibusdam fibris donata est, & rami per terram sparsi similes fibras nonnumquã agunt.

Vitis idæa I.

Maturis & immaturis baccis onustum hunc fruticem, juxta Ericam bacciferam alteram nascentem, in unius Sncalben jugi supra Neuberg scopulis mense Augusto eruebam.

VICINIOR est vulgari Altera, quæ ramos etiam habet humi interdum diffusos, teretes, lentos, nonnumquam verò firmos & erectos, cortice modò cinereo, modò rubescente tectos, in multas alas divisos, & in his folia, illi quæ rubro est fructu forma similia, sed teneriora, venosa, subtus exalbida, gustus adstringentis & nonnihil acidi: flos vulgari similis, ex candido purpurascens, concavus, labris in quinque crenas divisis, & exteriùs reflexis, suis intus staminulis: fructus vulgari similis, maturitate niger, saporisque gratia non minùs quàm vulgaris officinarum myrtillus commendabilis, plurima granula in se continens: radix est dura, lignosa, multis fibris capillata: sarmenta, sive rami procumbentes, subinde radices agunt.

Vitis idæa II.

Invenitur in Veitzalben jugo duobus supra Neuberg germanicis miliaribus: postea etiam observabam in descensu Herzen alben supra Zechof multo fructu onustam, atque in Etschero Austriæ monte supra Gamingam. Anno deinde M. D. LXXIX. reperi in silva Noribergensi urbi proxima, ad Latomias, ubi & vulgares nigris & rubris baccis maxima copia nascuntur, sub Pinastris, Piceis & Abietibus, duce & comite C. V. Ioachimo I. F. Camerario. In Silesiacis verò montibus etiam provenire audio.

FORMA & amplitudine hæc à superioribus differt: etenim multis stolonibus statim à radice fruticat, ternos, quaternos, & quinos interdum cubitos altis, crassis, valdè ramosis, nigricante cortice obductis magna ex parte: primo vere folia ex gemmis in ramulorum lateribus

Vitis idæa III.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
1511/D

Vitis idæa II.

Vaccinium uliginosum, L.

Fig. 95.

Vitis idæa III.

Mespilus amelanchier L.

Fig. 96.

nascentibus promit subtus omnino incana, & multo tomento obsita, supernè autem viridia, è quorum medio veluti corymbacea florum quinis foliolis candidis constantium coma emergit, sine odore: folia deinde paulatim sese explicant, tomentosamque illam lanuginem abijciunt, & in ambitu serrata conspiciuntur: fructus floribus succedit, rotundus, niger, umbilico quinque alis aut lacinijs septo, spinæ appendicis fructu major, succulentus, subdulci melleoque sapore, quali ferè Ceratia seu Siliquę, continens dena aut plura grana oblongiuscula, plana, subnigra.

Abundantissimè nascitur montibus Viennæ Austriæ vicinis, veluti ad Brunnam, Medeling, Cumpostkirche, Baden, Fischa, atque etiam ad radices Styriacarum alpium. Floret, ut dixi, ineunte Vere, fructus Augusto maturus est.

Nomina. An priorem rectè in hanc classem retulerim, alijs judicandum relinquo: nec enim mihi ipsi in illius nomenclaturâ satisfacio. Ledi alpini generibus adscribi posset, nisi baccę quibus prædita est, & aliæ quædam notæ refragarentur. Vulgare nomen non intellexi. Simlerus verò ad Commentarij de Alpibus calcem ejus meminisse videtur, & Garlobsstuden appellare: nam parum à Rosæ montanæ frutice differre asserit. Hujus sanè folia satis ad illam accedunt.

Altera ab Austriacarum & Stiriacarum alpium Venatoribus Jegerber nuncupatur, libenter enim ejus baccis victitant, ut ipsi mihi retulerunt: unde nomen inditum. In Silesia vocatur Rausch/ quemadmodum & ea quæ rubro fructu prædita est, & palustris: similem etiam apud illos usum obtinent, qualem Ledon alpinum Infectoribus alpinis præstat.

Tertiam Itali Vitem Idæam Theophrasti, cujus meminit lib. III. cap. XVII. Hist. Plantar. esse censent. Austriaci rustici montani Fliegenber vocant, vel quod muscæ ejus fructum ob dulcedinem appetant, aut quia neglecta ab avibus, muscisque in pabulum cedunt. Pena & Lobelius *Amelancher* nomine describere videntur in doctissimis Adversarijs. Iosias verò Simlerus Flubirlin/ hoc est, pyrum petræam, loco supra memorato (ni fallor) appellat. Gesnerus in Epistolis varia (si modo hanc intelligit) tribuit nomina, Myrtomalidis, Petromelidis, Pyri cervinæ, Pyrastri idææ. Dalechampius Epimelidem alteram vocat, & rubrum fructum tribuit, Cotonastrum Gesneri esse censens: deinde alio loco Amalanchier illi ἀμαμηλὶς seu ὁμομηλὶς Athenæi lib. XIIII. est.

Pyrus petræa. Myrtomalis. Petromelis. Pyr9 cervina. Pyraster idæa. Epimelis altera. ἀμαμηλὶς. ὁμομηλὶς. Cotonaster. Cydonago. Dyospiros.

COTONASTRVM porrò, quem Gesnerus Cydonaginem, Dyospiron & Wildkutten in Epistolis appellat à superiore omnino distinguere videtur, cùm illius baccas rutilas esse ait, siccas, carne & succo nullas, seminibus intus quaternis triangulis.

Eum

Coronaster fortè Gesneri.

Mespilus chamaemespilus, l.

Fig. 97.

Arbutus Vva Vrsi, l.

hisp. 79.

Fig. 98.

Eum fruticem legisse arbitror in Snealben jugis Iunio florentem & fructus rudimentum efformantem, cubitalibus ramis, lentis, nigro cortice tectis & nudis, quorum summitates desinebant in brevia germina incana, quinis aut senis folijs prædita malo similibus, supernè virentibus infernè nonnihil candicantibus, in ambitu serratis, gustus amaricantis: inter quæ veluti umbella flosculorum occultabatur quinque folijs constantium, coloris purpurascentis, quorum deinde sedes in exigua mala extuberabat. Illum ipsum quem legebamus ramum hîc adpingi curavimus. An verò Agriomelea Bellonij, quam lib. I. cap. XVII. in Cretæ montibus invenisse scribit, exiguorum malorum pyris forma similium feracem? Ea sanè Ομομηλίδι Athenæi quodammodo convenire videtur: & ipse Bellonius eodem loco, Allobrogum Amalancier, sive Cretensium Codomalo, ab Agrimelea distinguit. *Agriomelea. ὀμομηλὶς Athen.*

VVA VRSI. CAP. XLI.

Vva Vrsi Galeni.

FRVTICAT pedalibus ferè ramulis, flexibilibus & lentis, humi diffusis, rubescente cortice tectis, ut teneriores Arbuti ramuli: folia illi frequentia, nullo ordine ramis adhærentia, Arbuti folijs minora, carnosa, Chamæleæ Italicæ foliorum planè æmula, minimè tamen hirsuta, cum adstrictione amaricãtia: extremis ramulis flores profert ex candido purpurascentes, sive candidos, quibus leuiter purpurascẽs color admixtus sit, cavos, Arbuti floribus similes, & uvæ modo simul congestos: fructum (quem non vidi) incolæ rubentem, rotundum, exigui cerasi instar, acidum referebant: radix parva sed lignosa. Perpetua fronde viret.

Vnico loco nascentem conspexi arido solo & aprico, via regia, in colle imminẽti cuidam viculo *Venta el bahul* vocato, inter Guadix & Baça, regno Granatensi, iam florentem Martio anni M. D. LXV. seriùs tamen plerumque florere, fructum æstate maturescere, & in planta ad hiemem usque perdurare ipsi incolæ affirmabant.

PERITIORES quidam Hispani quibus eam ostendebam, Chamædaphnen esse existimabant, crassitudine foliorum proculdubio decepti. Mihi verò ad amussim quadrare videtur ἀρκτοσταφύλῳ quam Galenus lib. VII. cap. IIII. De Composit. Medic. κατὰ τόπους his verbis describit. *ἀρκτοσάφιλος.*

Vva Vrsi in Ponto nascitur, planta humilis & fruticosa, folio Memæcyli, fructum ferens rubrum, rotundum, gustu austerum.

Nam quod nonnulli Vvam ursi Galeni à Theophrasti Vite idæa differre nõ putant, falluntur illi meo judicio: quandoquidem Vitis idæa nihil aliud esse videatur quàm ea planta cujus superiore capite aliquot genera descripsi. Et hæc à Vitis Ideæ illo genere pumilo quod buxeis folijs semper viret & rubris baccis prẹditum est, multis notis differt, licet non- *Vva ursi differt à Vite idæa.*

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
1511/D

nulli qui huius iconem à me in Hiſpanicis obſervationibus ante exhibitam ab illius icone diſcernere non noverunt, ita ſenſiſſe videantur. Magis adhuc falluntur qui hanc meam cum Alpigena & Chamærhododendro Lobelij confundunt: nam ſi vtriuſque hiſtoriam & iconem diligenter contuliſſent, plurimùm inter ſe diſcrepare animadvertiſſent.

Alpigena.

Non deſunt qui Vvam urſi faciant ſpinam illam perpetuò virentem Oxyacanthæ vulgari floribus & fructu perſimilem, quæ in Belgicis hortis Pyracanthæ nomine ali ſolebat. Eam Anguilara, & rectè quidem meo judicio, Oxyacantham legitimam eſſe cenſet: nam Theophraſtus lib. I. Hiſtor. Plant. cap. xv. & lib. III. cap. IIII. perpetuam comam Oxyacanthæ tribuit. Dioſcorides Pyraſtri folio eſſe ait. cumque inſuper baccas habeat myrti, plenas, rubras, fragiles, &c. aptiſſimè Oxyacantham referre mihi videtur.

Pyracantha. Oxyacantha.

CHAMAECERASVS, Prunus l. Vac. pumila .7 CAP. XLII.

Periclym. ſurrect. IIII. non eſſe Chamaceraſ.

Pann. 90.
Fig. 99.

SVPRA dixi, eorum ſententiam mihi non probari, qui quartum Periclymeni ſurrecti genus Plinianã Chamæceraſum eſſe exiſtimant, & meas rationes iſtic attuli. Plinius quidem Nat. Hiſt. lib. XV. cap. XXV. enumeratis aliquot Ceraſi generibus, addit: *Sunt & Macedonica parvæ arboris, raroque tria cubita excedentis: & minore etiamnum frutice Chamæceraſi.* Neutram autem harum, fruticem illum qui inter Periclymeni genera deſcriptus eſt, dici poſſe cenſeo: ſed eos quos nunc deſcribam.

Chamaceraſi hiſtoria.

VARIAE altitudinis invenitur Chamæceraſi frutex: nam interdum in cubitalem, bicubitalem, aut ampliorem magnitudinem attollitur, umbroſis videlicet locis & tenui ſolo: ſiccioribus autem locis, & juxta ſemitas plerumque ſupra pedalem altitudinem non aſſurgit. Tenues autem & lentos habet ramulos ſeu virgas nigricante ex cinereo cortice obductas, quæ ex intervallis quædam tubercula, & veluti gemmas proferunt, unde tanquam ex cachrye, aliquot exigua foliola, Myrti Tarentinæ folijs æqualia prodeunt, ſimulque flores bini, terni, quaterni aut plures ſeſe explicant, candidi, quinque foliolis conſtantes, multis in medio ſtaminulis prædití, Ceraſi vulgaris floribus perſimiles, minores tamen: infra hos flores, atque etiam in extremis virgis, ex alijs tuberculis exeunt ſine floribus folia ſuperioribus majora, Ceraſi vulgaris acerbo fructu foliorum formam imitantia, & in ambitu ſimiliter crenata, longè tamen minora, & atra viriditate ſplẽdentia, ſubamari guſtus: floribus ſuccedit exiguus fructus, rotundus, carnoſus, maturitate ruber, exſiccantis minuſque grati ſaporis, quàm ſint acida ceraſa, oſſeo intus nucleo: radix craſſa, longa, dura, paucis fibris prædita, profundum petens, & quæ difficulter erui poſſit.

Natales.

Creſcit paſſim in Pannonia, Auſtria inferiore & Moravia, editioribus ſicciſque locis, ad vinetorum etiam in collibus ſitorum margines, & juxta publicas vias. In Bohemia videre non memini. Floret Aprili cùm primùm folia germinare incipiunt: fructu Iunio, interdum etiam Iulio duntaxat maturus eſt.

Nomina.

Græcis χαμαικέρασος dicitur, Latinis Chamæceraſus, Germanis Auſtriacis Erdt weixel/ Vngaris *Vad-meggy*, id eſt, ſilveſtris meraſus (meraſum enim vocant illam ſeriùs matureſcentem Ceraſum auſtero fructu nigro) Gallis, apud quos ſponte non naſcitur, *Ceriſier nain* nuncupari poterit.

Ceraſus Macedonica.

CETERVM Macedonica Ceraſus per Pannonias & Auſtriam, in agrorum & vinetorum marginibus frequentiſſima eſt, raro ad trium cubitorum altitudinem accedens, nihil in reliquis à vulgari, quæ acerbum & rubrum fert fructum differens: nam flores, fructum, folia ſimilia habet.

Mahaleb.

INVENIVNTVR porrò in Auſtriã & Pannoniã alij frutices qui cum Ceraſo aliquam affinitatem habent, & à nonnullis inter ejus genera referuntur: quemadmodum qui à pleriſque Mahaleb vocatur, odorato flore, in ſcopulis & ſaxoſis Pannoniæ locis naſcens, & collium urbi Viennenſi vicinorum radicibus, à ruſticis Auſtriacis eam ob cauſam Stein weyxel/ hoc

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
1511/D

hoc est petrosa Cerasus appellatus. Hunc etiam plerisque Narbonensis Provinciæ & Allobrogum locis non procul à Rhodano sitis observare memini. Sunt qui Vaccinium Plinij, & Lacatha, cujus nudum nomen apud Theophrastum Plant. Hist. lib. III. cap. IIII. & VII. extat, esse censent. Plinius tamen Nat. Hist. lib. XVI. cap. XVIII. Vaccinia aquosis solummodo nasci tradit, tingendi causa ad servitiorum vestes: in quem sanè usum neminem hunc fruticem aut ejus baccas usurpare intellexi; at palustris illa Vitis idæa, cum ea quæ nigris & rubris baccis, est tincturæ apta, quemadmodum paulò ante annotabam. *Vaccinium Plinij. Lacatha Theophr.*

Cerasus item avium, aut Cerasus racemosa vulgò herbariorum nuncupata, in silvis frequens, Germani *Elern oder Eleren* dicunt, Vngari *Zelnice fa*. Belgicæ officinæ, ante quàm res herbaria adeò exculta esset, pro Vitice habuerunt. Sunt qui Padum Theophrasto lib. Hist. Plant. III. cap. I. esse censent. Sed cùm Theophrastus eo loco Padum duntaxat retulerit inter arbores umbrosis gaudentes, nulla addita descriptione: quâ ratione suam opinionem stabiliant, non video. *Cerasus avium. Padus Theop.*

MYRTVS. CAP. XLIII.

CATO tria Myrti genera tradit, nigram, albam, & conjugulam. Plinius lib. XV. cap. XXIX. Naturalis Hist. suo tempore aliter distincta fuisse Myrti genera refert, videlicet in sativam atque silvestrem, & in utroque genere latifoliam inveniri. Sativarum genera topiarios deinde facere, Tarentinam folio minuto, Romanam patulo, Exoticam densissimo, senis foliorum versibus: eam verò non esse in usu: ramosam utramque aliam, Conjugulam se existimare, quæ suo tempore Romana nuncuparetur. *Myrti tria genera veteribus nota.*

Ego verò in Hispanica mea peregrinatione, & alijs quæ adij locis, multo plura genera observare memini: nec dubito quin ex satione major adhuc varietas oriri possit. *Myrti Classis I.*

Myrtus Bætica latifolia, domestica. pin. 469. no. 3.
Communis, l. Var. Baetica.

100

VNVM, satis crassis ramis, folijs duplici serie rariùs dispositis, magnis, ut interdum ad Lauri tenuifoliæ aut Arbuti foliorum amplitudinem ferè accedant, dilutiùs paulò virentis coloris, odoratis: rariùs hoc floret aut fructum fert, quia texendis sepibus, quas tõdere solent, eo plerũque utantur. *Myrtus Bætica latifolia domestica.*

Nusquam id genus vidi, nisi in monasterio quodam Hispali, & in lætissimis Mauritanorum Granatæ viridarijs, in quibus, piscinas & lacus claudebant sepes illo Myrti genere constantes, & ex alio quodam non multùm huic dissimili, minoribus tamen, & paulò densioribus folijs, cujus nos hîc picturam damus.

SECVNDVM genus altiùs fruticat, & à radice plurimos densos, crassos, firmosque ramos promit: folia superioris secundę speciei similia habet, sed adeò confertim nascentia, ut penè mutuo sese contingant petioli, duplici interdum serie, sæpius triplici, valdè odorata: flos ejus candidus quinque folijs constat, cerasiorum floribus ferè similis, albis villis plenus, odoratus: cui succedit paulò oblongior fructus quàm in Tarentina, initiò viridis, deinde cùm maturescere incipit, purpurascens, tandem plenam maturitatem adeptus, niger, vinosus, grati saporis, candida incurvaque grana in se continens. *Myrtus Bætica latifolia exotica.*

Hoc genus in Complutensis arcis horto primùm mihi conspectum, multis ejus fruticibus serie quadam & ordine dispositis, elegantissimo spectaculo, cùm semper vireat: deinde Cordubæ in quibusdam hortis.

TERTII generis unicam arborem vidisse memini in Hieronymitarum monasterio, primo ab vrbe Corduba miliari, eadem foliorum densitate & serie quâ secundum genus, verùm minore folio & saturatiùs virente: fructu etiam majore & magis orbiculato, qui reliquorum Myrti generum fructus instar, alba & inflexa grana habet, minora tamen quàm superioris. *Myrt. Bæt. angustifolia exotica.*

QVARTVM genus non adeò densè fruticat, neque multum assurgit, tenuibus & fragilibus ramis, folijs ejusdem cum tertio magnitudinis, similiter mucronatis, duplici serie rariùs circa *Myrtus Bætica silvestris.*

Myrtus Bætica angustifolia. | Myrtus Bætica silvestris.

Fig. 101.

hist. 130

Fig. 102.

circa ramos nascentibus, nigricantibus, odoratis: flos alijs similis est: fructus rotundus, oblongis pediculis ex foliorum alis prodeuntibus inhærens, copiosus, initiò viridis, deinde candicans, maturitate niger, vinosus, grati admodum cum quadam adstrictione saporis.

Natales. Sponte prouenit plerisque agris & collibus Extremaduræ (quæ Bæticæ pars est ad Anam flumen sita) & Lusitaniæ illi conterminæ, adeo copiosè, ut per aliquot miliaria, nulli ferè alij frutices conspiciantur. Octobri interdum florentem, sed maxima ex parte fructu onustam hanc Myrtum colligebam, cùm Madritio Vlysipponem proficiscerer, locis incultis & procul à mari, procul à fluminibus dissitis, nunc lætioribus, viridioribusq; & amplioribus folijs, nunc planè exsuccis, & ferè rigentibus pallescentibusque, pro locorum natura & situ: nam in convallibus nata, multò lætior & viridior semper erat.

Myrtus domestica fructu albo. 1. QVINTVM genus satis altè fruticat tenellorum & rubentium ramorum frequentia densum, folijs omnium minimis, angustioribus, & magis mucronatis quàm in ulla Myrto, saturatius virentibus, fragrantis odoris: flos par reliquis, tum etiam fructus, qui initio quidem viret, maturitate autem non nigrescit ut reliquorum, sed exalbidus manet.

2. Hujus generis invenitur alia species ejusdem cum superiore formæ, sed per omnia tenerior, exiliore & angustiore folio.

Primùm mihi utraque hæc Myrtus conspecta est in hortulo illustris viri Dn. Ferdinandi Cotinho Lusitani, peregrinarum & exoticarum rerum studiosissimi, & multis longinquis peregrinationibus clari: cujus hortuli sepes ex hoc Myrti genere constabant. Istic Musam nascentem, & aliquot alias peregrinas stirpes vidi. Est verò is hortus in editiore urbis parte extra mœnia, apud quem veteres aliquot inscriptiones marmoribus insculptas videre licet.

Conspiciuntur omnia ista Myrti genera (præter primi speciem priorem) apud C.V. Dn. Ioannem Boisot doctissimum & rei herbariæ studiosissimum, qui omnium primus ex seminibus à me communicatis aluit: deinde apud plerosque alios quibus communicavit: rami enim in terram pacti radices agunt, sed quintum genus omnium facilimè comprehendit.

Myrti classis altera. NVNC verò apud eundem, & apud illustres viros Ioannem de Brancion, & Ioannem Dilfum ipsius agnatum, nobilesque Matronas, Mariam de Brimeur Conradi Scheti, Margaretam de Clermes Præsidis Namurcensis, uxores, aliosque quamplurimos in Belgio rei herbariæ studio sese oblectantes, alebantur & alia Myrti genera ab his quæ descripsi diversa: quorum nonnulla latiore erant folio, quædam mediocri, alia minore.

1. LATIFO-

Myrtus domestica fructu albo.

1. LATIFOLIAE quædam amplo est folio, quod tamen primæ classis Latifoliæ primæ magnitudinem non æquat, viridi, rariore ordine, & eo duplici circa ramos disposito. *Myrtus latif. fol.*

2. Alia paulò minor est, interdum vegetiore viridioreque folio, quandoque pallidiore, & tristiore.

3. Tertia densiore est folio, & magis mucronato, eodemque nunc vegetiore & lætiore, nunc etiam pallidiore.

QVAE medio est folio, non multum absimilis est quarto generi à me in superiore classe descripto, sed minùs nigricantibus & quodammodo pallescentibus virgultis, longiore etiam fructu. *Myrtus media.*

MINORE quæ est folio, omnium frequentissima in Septentrionalium regionum hortis fuit, ante quàm minor illa prioris Classis nota esset. Ejus cùm ramuli faciliùs radices agant, si pingui solo pangantur, quàm hujus, etiam satis vulgaris facta est multis Germaniæ hortis. Habet verò minor hæc conferta admodum folia, duobus ut plurimum versibus in ramulis disposita, nonnumquam ternis: quemadmodum in alijs generibus aliquando etiam accidit. *Myrtus Tarentina.*

Florent plerumque istic Autumno, fructus rarissimè ad maturitatē pervenit, sed in ipsa planta tota hieme hærens, cùm rursus sub Veris finem aëri exponitur, inanis & immaturus decidit.

DICITVR autem Græcis hic frutex μυρσίνη, Latinis Myrtus, Gallis *Myrte* & *Meurte*, Hispanis *Arayhan*, Italis *Myrto & Mortella*, Germanis Myrtus baum. *Nomina.*

Primum, secundum, & tertium genus in prima classe descriptum Hispani *Arayhan morisco*, hoc est Myrtum Mauritanicam vocant. Latinis poterit esse Exotica, licet ternis, ad summum, foliorum versibus distinctam viderim, cùm Plinius senos versus suæ exoticæ tribuat. verùm quidem est adeo densè stipata interdum nasci in secundo & tertio genere folia, ut pluribus versibus constare videantur.

Quartum genus Hispani simpliciter *arayhan & myrta* vocant: eam silvestrem judico, quoniam spontè locis incultis provenit. Sed ὀξυμυρσίνη ab hac planè segreganda est, sui generis inter silvestres propria. Plinius tamen lib. xv. cap. vii. in quo de factitijs oleis agit, silvestrem myrtum minore semine à quibusdam oxymyrsinem vocari scribit, ab alijs chamæmyrsinem, ab alijs acaron à similitudine. *Myrtus silvestr. ὀξυμυρσίνη. Chamamyrsine. Acaron.*

Quintum genus Candida myrtus appellari poterit à baccarum exalbidarum colore. Et omnes istæ myrti (præter quartam) hortenses & domesticæ.

Latifoliam quæ in Belgicis hortis alitur, Romanam dici posse existimo, quam Plinius eandem cum Conjugula Catonis esse putat: eam ex Italia & Roma in Belgicam illatam certum est, nam in Hispania videre non memini. Hortensis Belgica minutiore & densiore folio, ad Tarentinam meo judicio referenda est. Nisi quis potiùs ita censeat, candidam minutissimo omnium folio in prima classe repositam, Tarentinam esse vocandam. Nam cum Cato tantùm nigræ, albæ & conjugulæ meminerit: jam verò conjugula Plinio fit Romana, nigra ex fructu satis nota: restat candida, quæ ad nullum Plinio descriptum genus referri possit, quàm Tarentinam. Sic Hortensis illa in Belgicis hortis ab initio culta, minutiore folio, non incommodè Ægyptiam Theophrasto de Causis Plantar. lib. vi. cap. xxvii. descriptam referet, quam & angusta fronde, nigroque fructu esse, & alias odore præcellere asserit. *Romana. Conjugula. Tarentina. Ægyptia.*

PORRÒ Myrti folia viridia & sicca, ipsæque baccæ, cùm foris imposita, tum intra corpus sumpta, restringendi vim habent. Multæ præterea Myrti facultates apud Diosc. lib. i. reperiuntur. *Facultates.*

Bellonius lib. i. Observationum cap. lii. refert Illyricos myrti folijs coria perficere, quemadmodum Macedones Rhoë, Ægyptios Acaciæ siliquis, Asiæ minoris incolas glandium Esculi calicibus, Gallos Quercus libro, Phryges silvestris Pini corticibus.

MYRTO-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
1511/D

MYRTO-CISTVS PENNAEI. CAP. XLIIII.

hypericum Balearicum, l.

Μυρτο κίςος. balearica.

Fig. 104.

Parkins. theat. 665

ELEGANS est hæc planta, cujus iconem C. V. Thomas Pennæus Londinensis Medicus anno M. D. LXXX ad me mittebat, & subsequente anno Londini in Anglia siccam ostendebat, quam ille ex Balearium insularum majore, vulgò Majorica nuncupata erutam μυρτο-κίςον appellavit: cujus rei causa illius historiam inter Myrtum & Cistum reponere libuit.

FRVTEX est interdum tricubitalis, scabro admodum cortice, & veluti quibusdam tuberculis obsito, qui in vetustis ramulis facilè abscedit & sponte decidit: folia sunt penè Myrti (quorum dorsum non minùs scabrum est quàm ipsi ramuli) supernè lævia, conjugatim ut in Cisti & Myrti generibus circa ramulos nascentia: flores summis virgis insident lutei, quinque oblongis folijs cōstantes, & multis in meditullio longiusculis staminulis præditi: his succedit oblongum & pentagonum capitulum semine plenum.

Tota stirps odorata est, & lentorem, sive pinguem quendam succum, quali Cisti Ledi genera madent, effundere videntur.

CISTVS MAS. CAP. XLV.

Cisti summa genera.

CISTI duo prima (ut Plinianis utar verbis) genera Dioscorides facit, marem & feminam: deinde tertium addit Ledon dictum.

Ego, illius vestigijs insistens, tria etiam summa genera constituam: deinde singula in eas species quas observavi, dividam, initium à Mare facturus.

Cistus mas I. cum Hypocistide.

albidus, l.

Cisti maris quinque species.

Cistus mas I.

Lob. ic. 2. p. 111.

hisp. 185.

Fig. 105.

Hypocistis rubra.

MAREM porrò Cistum appello, qui florè quidem, ut reliqua Cisti genera silvestrem rosam æmulatur, sed colorem rubrum nunc saturatiorem modò dilutiorem habet: cujus quinque species foliorum forma aut colore inter se differentes observabam.

PRIMVS Cistus mas, cujus hîc iconem cum sua hypocistide exhibeo, humanâ altitudine plerumque fruticat, ligno satis fragili, & candicante cortice tecto: frequentibus ramis alternatim semper ex adverso respondentibus: eandem etiam seriem servantibus folijs, quę omnino sunt incana, molliora & longiora in novellis plantis, in adultis verò, contractiora, duriora, & aspera, foliorum salviæ modo, mucronata, adstringentis gustus: flos ejus Cynorhodi aut silvestris rosæ magnitudine, quinque folijs constans, dilutioris rubri coloris seu, ut vocant, incarnati, multis staminibus croceis medium florem, ut in Rosa simplici, occupantibus: flori succedunt capitula quædam pentagona, dura, hirsuta, incana, mucronata, in quibus exiguum est semen ex rufo nigricans, seminis Hyoscyami aut Papaveris magnitudine.

Ad hujus radices, quæ summis cespitibus diffunduntur & cohærent, copiosè nascitur elegantissima omnium quas umquam viderim, Hypocistis, nouo Vere, cùm Cistus jam ad explicandos flores se parat: nam quando primùm è terra emergit, purpureum sive kermesinum sericum

sericum esse diceres: deinde paulatim assurgens,& sese explicans,multum de pristini coloris elegantia remittit, & cytinos suos profert candicantes, turgidos & lento succo plenos: qui à peritis pharmacopœis densatur & in usum adservatur.

Frequens est hic Cistus,cùm in Hispania,præsertim ea parte quæ Bætica appellatur, tum in Lusitania & Gallia Narbonensi,maximè Setio monte.

Cistus mas II.

Cistus mas V.

SECVNDVS eadem altitudine qua superior assurgit, interdum etiam majore, non minùs fruticoso stipite,neque minore ramorum frequentia:minùs tamen candicat:folia habet eodem ordine disposita,molliora tamen,longiora, angustiora,& magis mucronata: flos ejus superiori similis,carnei coloris: capitulis etiam & semine parum differt. *Cistus mas II.*

Nascitur & in Hispania,& diutiùs reliquis maris generibus floret:illius item ramuli teneriores,rorulentum quidpiam pingue & odorum sub Autumnum contrahunt.

Dubium non est,quin Hypocistis sub hoc genere etiam crescat: nullam tamen, quemadmodum nec sub tribus subsequentibus,observavi.

TERTIVS superioribus brevior est, non minùs tamen fruticosus: tenuiores habet ramos,folia superiore breviora,dilutiore viriditate prædita, magis rugosa, pinguia & odorata; florem alijs similem,dilutius rubentem, & aliquantulum odoratum, quam notam in reliquis Cisti Maris generibus non deprehendi: hujus capitula superioribus paulò minora sunt, & suis involucris(quæ florum calices sunt) diutiùs occultantur,semen in capitulis æquale. *Cistus mas III.*

Hunc duntaxat in Lusitania sponte nascentem, supra Olyssipponem itinere Conimbricensi,atque etiam in maritimis observabam.

QVARTVS humana altitudine plerumque attollitur, ut reliqui fruticosus, & ramulis aliquantulum incanis: ejus folia reliquis majora & quasi orbiculata, nonnihil hirsuta & rugosa:flos superioribus forma similis, paulò major, & colore saturatiùs rubente: hirsuta, dura, pentagona capitula, superioribus majora, in quibus semen rufum, majus quàm aliorum continetur. *Cistus mas IV.*

Invenitur Regno Valentino & Arrogonum, audio etiam in Italia frequentem esse: natus in Belgicis postea hortis, semine ex illis provincijs misso.

QVINTVS humilis est, & supinus ut plurimùm, multis pedalibus aut paulò amplioribus ramis ex eadem radice prodeuntibus: folia crispa sunt & quodammodo sinuosa, candicantia & hirsuta, gustus acerbi & adstringentis: flores ramulorum summitatibus æquali altitudine & quasi umbellatim nascuntur, superioribus paulò minores, sed elegantis ex rubro purpurascentis coloris & intensioris quàm in quarto: capitula reliquis minora, suis involucris plerumque contecta,semen continent reliquis simile sed magis atrum. *Cistus mas V.*

Hunc in sola Lusitania nascentem videbam solo admodum arenoso: nec usquam frequentiorem

quentiorem quàm apud monasterium *Pera longa* dictum, quinto supra Vlysipponem miliari, semine maturo onustum, flore in nonnullis plantis etiam Novembri mihi conspecto. Semen in Belgium reversus, ut ceterorum Cisti generum aliquot amicis communicabam: sed nemini natus est hic frutex, præterquam uni Petro Coudebergo Pharmacopæo doctissimo & rei herbariæ studiosissimo, quem tamen diu conservare non potuit, nam subsequens hiems satis rigida abstulit.

Reliqua genera quæ hiemem superarunt, omnibus rei herbariæ studiosis qui in Belgio vivunt, satis nota, cùm ea aut in suis hortis alant, aut aliquando aluerint.

Florent verò omnes isti Cisti Aprili, aliquando etiam maturiùs, nonnumquam seriùs, pro regionum & locorum natura & temperamento; semen Augusto, Septembri & Octobri maturescit.

QVATVOR priora Maris genera communi vocabulo dicuntur Hispanis *estepa*: quintum genus peculiariter Lusitanis *rosella* vocatur.

CISTVS FEMINA. Salviæfolius, l. CAP. XLVI.

Salviæfolius, l.
Prod. 1. 265

Cisti feminæ varietas.

Lob. ic. 2. p. 112.

hisp. 141
Fig. 108

CISTVM feminam etiam in suas species distribuam. Nam aut elatior est, & rectis virgis fruticans, sicut Mas: aut supinus & humi sparsus, ut Erica vulgaris Myricæ folio. Deinde utrumque genus colorem in flore variat, qui maxima ex parte candidus est, quandoque luteus, seu Ochræ colore.

Cisti feminæ historia.

EST igitur Cistus femina frutex ramosus, cubitum interdum altus, nõnumquam humi stratus, gracilibus, nigricantibusq; ramis, folio non minore quàm in maris quarto genere, circinatæ ferè rotunditatis, rudi & aspero, viridi tamen, saporis adstringentis & acerbi: florem habet paulò minorem quàm mas, quinti generis flori penè similem, album, nonnumquam etiam flavum, luteis fibris, ut in rosa silvestri, medium florem occupantibus: capitula minora sunt maris capitulis, nigriora, non mucronata, sed nonnihil compressa superiore parte, semen paulò nigriùs & satis magnum continentia.

Recti & supini qui album florem gerit magna est in Hispania, Lusitania, Gallia Narbonensi & Aquitania abundantia. Qui verò luteum profert, nonnullis duntaxat Hispaniæ locis, & extrema Aquitania Cantabris finitima, circa Bayonam vidisse memini.

Hispani Cistum feminam vulgò *xara-estepa* vocant, nomine ex Maris & Ledi appellatione composito. Narbonensis Galliæ incolæ, qui circa Mompelium vicinisque locis habitant, meo tempore *mouges* vernacula lingua dicebant.

Κίστος. Κίσθαρος. Κίσσαρος.

CISTVS autem uterque, mas & femina, Græcè dicitur κίστος Dioscoridi, quem & κίσθαρον & κίσσαρον à quibusdam vocari scribit.

Theophrast. emaculatus.

PORRÒ, quàm multis annis habui opinionem, hîc dissimulare nõ possum. Ea est, Theophrasti græcum exemplar multis jam sæculis mendosum fuisse, & Historiæ Plant. lib. VI. cap. II. initio, κίστου pro κισσοῦ legendum esse, errore à librarijs facilè admisso, ob vocum affinitatem.

Nam cùm Theophrastus de arboribus agens lib. III. Hist. Plant. cap. ultimo, adeò diligenter Hederam in summa genera, humi repentem & in altum se attollentem; hanc denuò in tria genera, candidam, nigram, & quæ Helix appellatur: tertiò, singula genera in multas species distribuerit. Cur lib. VI. ejusdem Hist. cap. II. quasi sui oblitus, inter suffrutices Hederæ denuò meminit, ejusque duo duntaxat genera facit, utrique florem rosæ silvestris tribuens? cujus obsecro quænam est similitudo cum Hederæ flore omnibus notissimo?

Plinius Theophr. mendosum exẽplar sequutus.

Certè sic ego existimo, mendosum Theophrasti exemplar in causa fuisse, cur Plinius (qui plerumque ex Theophrasto sua depromit) de Hedera acturus lib. XVI. cap. XXXIII. Nat. Hist. ex Theophr. lib. VI. capitis secundi initium ad verbum mutuatus, reliquam deinde Hederæ historiam ex ejusdem lib. III. persequutus sit.

Sic enim habet Theophrastus, καὶ γὰρ κισσοῦ δύο γένη διαιροῦσι. τὸ μὲν ἄρρεν, τὸ δὲ θῆλυ τῷ
τὸ μὲν μεῖζον καὶ σκληρότερον, καὶ λιπαρότερον ἔχειν καὶ τὸ ἄνθος ἐπιπορφυρίζον. ἄμφω δὲ ὅμοια τοῖς
ἀγρίοις, πλὴν ἔλαττω καὶ ἄοσμα.

Plinius autem, Hederæ duo genera prima, mas & femina: major traditur mas corpore, & folio

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
1511/D

folio duriore etiam ac pinguiore, & flore ad purpuram accedente. Vtriusque autem flos similis est rosæ silvestri, nisi quod careat odore.

Item lib. XXI cap. IX. de coronis agens. Vtuntur è ferulis, & corymbis, & hederæ flore purpureo. Est & in alio genere earum silvestribus rosis similis. Et in ijs quoque color tantùm delectat, odor autem abest.

Similiter cùm de Ladano agit lib. XII. cap. XVII. Hederam pro Cisto ponit. Verum autem Ladanum (inquit) Cypri insulæ, & esse œsipum hircorum barbis genibusque villosis inhærens, sed hederæ flore deroso pastibus matutinis, cùm est rorulenta Cypros, &c. Quod satis indicant subsequentia verba. Sunt qui herbam in Cypro, ex qua id fiat, Ledam appellet, &c. Nam Ledon Cisti genus esse, neminem ignorare arbitror, & paulò pòst demonstrabimus.

Sed lib. XXIIII. cap. X. κισσὸν à Cisto distinguit. Nam posteà quàm de Hederæ facultatibus egit, subjungit, Græci vicino vocabulo ciston appellant fruticem majorem Thymo, folijs ocymi. Duo ejus genera. Flos masculo rosaceus, feminæ albus. Ambo prosunt dysentericis, &c. Et paulò pòst, Sub his maxime nascitur Hypocistis, quam inter Hederas diximus.

CETERVM Cisti folia, & parva germina trita, adeò desiccant & adstringunt, ut ulcera glutinare valeant: Flores autem efficaciores sunt, sic ut cum vino poti dysenterias, ventris imbecillitates, fluxusque & humiditates persanent: nomas per se illiti cohibent, vetustis vlceribus, & igni ambustis cum cerato medentur. *Cisti facultates.*

HYPOCISTIS verò, quæ Græcis ὑποκιστὶς dicitur, à nonnullis ῥόβηθρον, ἢ κύτινος cognominatur teste Dioscoride. Plinius scribit orobathion à quibusdam dici, arefactam in umbra, sistere alvum ex vino austero nigroque, siccare & spissare, & rufam stomachi rheumatismos emendare: potam tribus obolis, sanguinis excreationes, cum amylo dysenterias potam & infusam, vetera quoque ulcera purgare. *ὑποκιστὶς. ῥόβηθρον. κύτινος. Orobathion.*

CISTI FEMINAE CLASSIS ALTERA. CAP. XLVII.

ALIQVOT præterea Cisti genera in Hispania & Lusitania observabam, quæ ad Feminam veluti ad primarium genus, meo judicio, potiùs referenda, quàm ad Marem, aut Ledon: quandoquidem nullo pingui lentoque liquore sunt obsita, nec roseum sive purpureum florem habent. *Cisti feminæ Classis II.*

Cistus folio Halimi I.

Fig. 109

Cistus folio Halimi II.

Fig. 110

PRIOR cubitales aut ampliores profert ramos, graciles, satis fruticosos, in quibus folia Portulacæ marinæ similia, sed omnino incana ut Halimi (à quo cognomen indidi) obtusiore mucrone, subacidi & adstringentis gustus: summis ramis multi inhærent flores, quinque folijs constantes, flavi coloris, minores quàm in superioribus, illi Cisti generi quod nonnulli *Cistus folio Halimi I.*

Helianthe-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
1511/D

Ciſtus folio Lavendulæ. Ciſtus folio Sampſuci.

Fig. III.

Fig. II2.

Ciſtus folio Thymi.

Fig. II3.

Helianthemon vocant, ſimiles, ſuas fibras in medio continentes: his ſuccedunt longiuſcula & triangula capitula, exiguum ſubrutum ſemen continentia.

Hypociſtis lutea.

Ad hujus radices Hypociſtin naſcentem omnino luteam, ſive ochræ colore, ipſius plantæ florem colore referentem, Ianuario menſe anno M.D.LXV. reperiebam. Hanc pueros & paſtores manducare intellexi.

Ciſtus folio Halimi II.

ALTER procerior eſt priore, firmioribus ramis & incanis ut prior: folia etiam habet Halimi, paulò tamen longiora, anguſtiora, magis mucronata, & dorſo elatiore, incana tamen tota & ſicca, ſubacidi etiam & adſtringentis ſaporis. Iſtius neque florem, neque ſemen vidi.

Vterque frequens eſt in Luſitania arenoſo ſolo & aura marina afflato, inter Ericas, non procul Olyſſippone, nuſquam alibi mihi conſpectus.

Ciſtus folio Lavendulæ.

TERTIVS plerumque cubitali aſſurgit altitudine, plurimis ramis, iiſque brevibus præditus, circa quos confertim naſcuntur folia anguſta, incana, Lavendulæ folijs proxima, adſtringentis guſtus: flores ſuperioris floribus non multum abſimiles, parvi, candidi: ſemen non obſervavi.

Hic frutex adeò Lavendulæ ſimilis eſt, ut excepto odore & ſapore, pro ea ſumi poſſit: & certè quas plantas initiò conſpexi negligebam, Lavendulam eſſe exiſtimans, ſed floribus deinde conſpectis in aliquot alijs plantis, diligentiùs obſervatas, Ciſti genus eſſe deprehendi.

Solo Valentino regno hoc Ciſti genus inveniebam aridis & petroſis locis quarto à Valentia miliari, Aprilis initio.

Ciſtus folio Sampſuci.

QVARTVS frutex eſt multos graciles ramulos proferens, in quibus folia parva, quaſi circinata,

nata, incana, Sampsuco similia, paulò minora, & dorso eminente, contrarijs inter se pediculis, ut in ceteris Cisti generibus, nascuntur, & adstrictionem habent cum quadam aciditate & salsedine conjunctam: flos in summis ramis copiosus quinis albis folijs constat, quorum meditullium macula ex purpura nigricans inficit, villis & staminibus flavis medium florem occupantibus: capitula deinde lini ferè exigua, trigona, in quibus semen minutum Hyoscyami, ex nigro candicans sive cinereum continetur: totus verò oblongus ille ramulus qui florem & capitula sustinuit, semine maturo arescit, ut in singulis Cisti generibus.

Primùm hunc inveni in Hispaniç Castella veteri, supra oppidum cui nomen D. Martini *del Castañal*: deinde copiosum circa *Caraiçejo*, & toto Bætico agro inter Tagum & Anam flumina.

Hispani *Quiruêla* aut *quiriuêla* appellant, communi fermè cum Ericæ minoris vulgatioris vocabulo, quia fortassis inter Ericas numerant.

QVINTVS pedali fruticat altitudine, ramulis ex purpura nigricantibus, duris, lignosis, qui magna ex parte sine folijs conspiciuntur, præterquam circa eorum summitates, in quibus confertim nascuntur exilia admodum, viridia, Thymi foliorum æmula, adstringentis gustus: florem summis ramis fert superiori similem, minorem, & nullis maculis infectum: semen non observavi. *Cistus folio Thymi.*

Hic mihi solùm conspectus est extrema Bæticæ parte, qua Castellam & Lusitaniam spectat: fieri tamen potest ut etiam alijs locis nascatur.

CISTI FEMINAE TERTIA CLASSIS. CAP. XLVIII.

SVPERIORIBVS proculdubio conjungendæ sunt plantæ, hoc capite subijciendæ, cùm & forma respondeat, nec dissimile sit temperamentum. *Cisti feminæ Classis III.*

Chamæcistus I.

Cistus helianthemum. L.

Fig. 114

Chamæcistus II.

Cistus serpillifolius. L.

Helianthemum oelandicum Bsd. 1. 276.

Fig. 115

OMNIBVS nota est planta pluribus regionibus vulgaris, quam Germani, quòd locis incultis inter Ericas nascatur, & folijs Hyssopum vulgarem æmuletur, *Heyden yssop* appellant, floribus vel albis, aut pallidis, sed maxima ex parte aureis, qua de causa Herbariorum in Germania vulgus Consolidam auream nuncupat. Sunt qui Plinij Helianthen esse volunt, alij Panacem Cheironeium Diosc. cui folium amaraco simile, florem aureum, radicem parvam nec altè demissam tribuit. Ego ad Cisti feminæ tertiam classem reducendam censeo: quemadmodum & alia genera subsequentia in meis peregrinationibus observata. *Chamæcistus I. Consolida aurea. Heliantha. Panax Cheiron.*

MVLTOS promit Chamæcistus alter ex eadem radice ramulos, tenues, oblongos, summa tellure sparsos, subrubentes, in quibus exigua folia, ordine quodá & duplici serie, quem- *Chamæcistus II.*

admodum

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
1511/D

admodum in reliquis Cisti generibus, disposita, Serpillo ferè similia, nigricantia & hirsuta, crassaque: sub florum autem partum, in novellis ramis, longiora & candidiora: flores in extremis ijsdem novellis ramulis terni aut quaterni, oblongis & hirsutis pedicellis inhærentes, quinis folijs, ut superioris flores, constantes, illisque magnitudine pares, sed aurei planè coloris & odorati: semen observare non licuit: radix multifida, aliquot fibris latè sparsis capillata.

Nusquam nisi in summis Austriæ & Styriæ Alpibus inveniebam, idque semel, mense Augusto florentem: in hortum verò translata, ubi illam aliquot annis alui, Maio mihi floruit: sed flores cum suis pedicellis nimium caduci, omnem observandi seminis occasionem planè ademerunt.

Chamæcistus III.

Chamæcistus IIII.

Chamæcistus III. DODRANTALIBVS est Tertius ramulis, humi similiter diffusis, quos bina semper contrario inter se situ sepiunt folia, Myrti tarentinæ folijs æqualia aut angustiora, supernè cinerea quadam lanugine obducta, infernè verò omnino incana, gustu adstringente & nonnihil amaro prædita: pedicellos postea exerit duas aut tres uncias longos, quibus insident quini aut seni flores superiori ferè forma similes, quos pictor malè expressit, & sculptor corrupit, lutei coloris: his succedunt trigona parva capitula, semine inæquali, minuto, ruffo plena: radix lignosa, dura, vivax: in hoc etiam ramuli flores sustinentes, maturo & deciduo semine, exsiccari & confringi plerumque solent.

Maxima abundantia nascitur in omnibus illis montibus qui à Calemberg Danubio imminenti, ad Alpes Austriacas continua quadam serie procurrunt, tum etiam in Hamburgensi Pannoniæ monte, alijsque ejusdem Provinciæ locis sublimioribus præsertim, siccisque, gramine tamen tectis agris. Floret Maio, semen maturum est Iunio.

Chamæcistus IIII. QVARTVS exigua est planta, tenuibus, lignosis, humique sparsis virgulis prædita: folijs primo generi, quod Helianthen putant, similibus, minoribus tamen, omnino cădicantibus, gustu adstringentibus: flores extremis ramis insident, quinque folijs constantes coloris interdum albi, ut plurimùm pallidi, staminibus medium florem occupantibus: semen triangulis capitulis Lino paribus inest exiguum, rufum. Radix lignosa & fibrosa.

Chamæcistus V. QVINTVS ab hoc non differt magnitudine & ramulorum tenuitate: flores item similes, semina similia: sed folia angusta omnino & tenuia, Cisto folijs Thymi (qui quintus est in secunda Cisti feminæ classe) respondentia, incana etiam & ejusdem temperamenti. Radix perinde dura & fibrosa atque superioris. Flores aperit uterque Maio.

Frequens est utraque plantula Salmanticensi agro, ubi *perdiguera* ab incolis appellatur, quia perdices circa eam frequenter se volutant, & pulverant.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
1511/D

Chamæcistus V.

Cistus pilosus l. Var.

Clus. c. 2. p. 116.

Hisp. 151

Fig. 118.

Chamæcistus VI.

Cistus humana l.?

Fig. 119

Chamæcistus VII.

Azalea procumbens l.

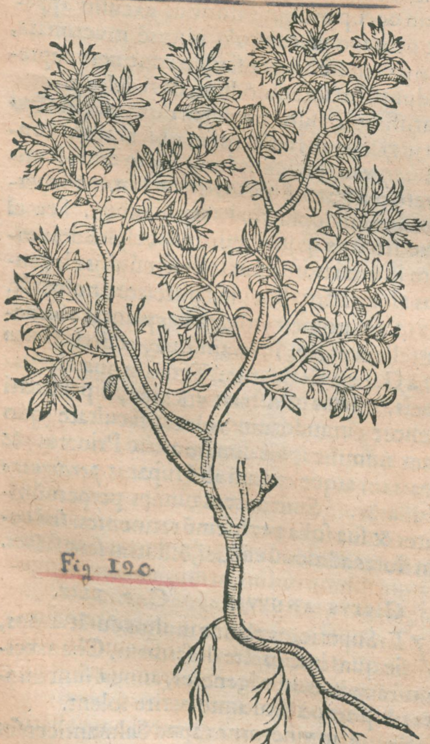

Fig. 120.

Sextus dodrantales aut majores humiq; fusos ramulos habet, multis oblongis angustisque folijs, nullo certo, sed cõfuso ut plurimùm ordine dispositis, septos, præter vulgarẽ in omnibus Cisti generibus foliorum situm, saporis initio velut gummosi, deinde amaricantis: extremos ramulos bini aut terni occupant flores quinque foliolis constantes, lutei, cum suis in medio staminulis, coloris: quibus succedunt trigona capitula satis magna, majusculum & inæquale semen continentia: radix lignosa, dura, vivax, foris nigro cortice obducta, & in aliquot ramos sparsa. *Chamæcistus VI.*

Rarior est, nusquam enim nisi in monte Badensibus thermis imminenti, quarto à Vienna Austriæ miliari, atque in Hamburgensi duobus à Posonio Vngariæ urbe miliaribus, pauculas plantas inveniebam florentes mẽse Iunio, quo tempore, aut paulò pòst, semen etiam perficit.

Oblongis, quandoque dodrantalibus tantùm serpit Septimus ramis, humi diffusis, nigricantibus, in multos alios breves ramulos divisis: folia frequentia & conferta sunt, bina semper inter se opposita, exigua, Serpillo minora, Thymi durioris folijs haud majora, crassa, superiore parte viridia, infernè candicantia, amaricãtis saporis: extremis ramulis innascuntur bini aut quaterni flosculi simul juncti, perpusilli, è quinque foliolis cõpositi, carnei quasi coloris: his succedunt capitula, maturitate in quinque crenas sese aperientia, & semen exile admodum ostendentia: radix dura, lignosa, aliquot fibris donata est: quinetiam rami subinde tenues fibras agunt. Exsiccata planta non injucundo spirat odore. *Chamæcistus VII.*

Chamæcistus. VIII.

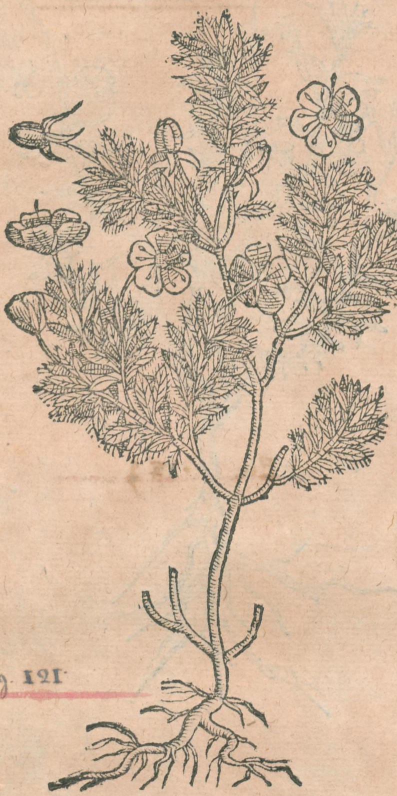

Chamæcistus VIII.

Nascitur tenui solo inter saxa, in summis Sneberg/Snealben/ & alijs Austriacarum Styriacarumque Alpium superciliis. Floret Iunio, interdum etiam paulò maturiùs, pro temporis quo nix, quæ juga illa tegit, maturè aut serò solvitur, ratione.

Cùm Pannonicarum stirpium historiam primùm evulgavi, nondum mihi constabat quò istam plantulam referre deberem, quòd mediam quandam naturam inter Chamæcistum & Cneωrum Matthioli obtinere videretur: eam ob causam inter utriusque capita locaveram, & ἀνώνυμον reliqueram, liberum cuique faciens quo potissimùm nomine appellare liberet. Sed diligentiùs postea observatam, inter Chamæcisti genera reponere placuit, impellentibus me, ut ita facerem, aliquot causis.

OCTAVVS palmaris est aut paulò amplior, superioribusq; firmior, multis lignosis, rectis & nigricantibus ramulis præditus, quos numerosa & adeò conferta ambiũt folia, ut quaternis versibus digesta videãtur, Myrti minoris folijs non dissimilia, minora tamen & hirsuta, licet atra viriditate supernè splendeant, quorũ gustus adstrictionis particeps est: flos unicus interdum & alter extremis ramulis exit, satis crasso pediculo subnixus, unico quidem constans folio, sed quinque profundis crenis, ijsdemq; velut circinatis diviso, ut quinque folia habere videatur, ejusdem cum primo genere penè magnitudinis, coloris ex albo purpurascentis, & quasi carnei dilutioris, decem staminibus extrema parte nigris, & stylo oblongo purpurascente medium florem occupantibus: floribus excussis apparent pentagona capitula obtusè mucronata, quę maturitate aperta, semen continere deprehenduntur exile admodum, flavi coloris.

Rarissimum hunc fruticem duntaxat in Sneealben jugi scopulis nascentem observabam, unde florentem sub mẽsis Iunij finem erui; semine verò prægnantẽ in Veytzalben summo supercilio, duobus supra Neuberg miliaribus. Semel atque iterũ ex ijs jugis cum suo cespite desumptum in meũ hortulum trãstuli cũ alijs elegantibus alpinis stirpibus: sed mitescere noluerũt.

Cistus annuus.

Nomina.

NVLLVM nomen vulgare has plantas obtinere intellexi præter Primam, quæ, ut dixi, Heyden ysop à Germanis dicitur: Tertiam quæ ab Austriacis Heyl aller Welt kraut vocatur, à præstanti videlicet curandorum vulnerũ facultate (quo etiam nomine ipsos donare audio Priorem) & Quartam atque quintã ab Hispanis *perdiguera* appellatas. Sunt autem omnes perpetuò virentes & sua folia per hiemẽ retinentes: sed eorum flores admodũ caduci, & statim senescẽtes.

CISTVS ANNVVS. CAP. XLIX.

VT Superiores plantæ multos durãt annos, sic quas hoc capite describam, Chamæcisto, mea opinione, cõgeneres, annuæ sunt duntaxat, & primo à satu anno perire solent.

Cistus annuus I.

I. PRIOR in vinetorum apud Salmanticenses marginibus, & Granatensi Regno mihi observata, longiusculis hirsutis, rectis, & raris est virgulis, folijs autem amplioribus quàm in Chamæcisto primo, magisque viridibus, adstringentis

gentis

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
1511/D

gentis gustus: flos Chamæcisti primi flori similis, pallidus aut albicans est, semen minutum rubescens in trigonis capitulis, duplo quàm Chamæcisti primi majoribus continetur.

Castellani *turmera* vocant, quia forsitan, ubi hæc nascitur, tubera, quæ illis *turmas* dicuntur, crescant, Granatenses *yerva del quadrillo*. An Hydnophyllon herba, quam Pamphilus in glossis, teste Athenæo lib. 11. Deipnosoph. tradit supernascentem tuberibus, cujus indicio subesse tubera cognoscunt? *Hydnophyllon.*

2. Ejus alia species invenitur longioribus aliquantulum virgis, non tamen minùs hirsutis, angustioribus etiam folijs, cujus flos minor, pallidus, valdè caducus; capitula & semẽ similia.

ALTERAM, Madritiana silva inveniebam, secundo ab urbe Lutetia miliari, pedali altitudine assurgentem, exiguis, tenellis, rectis, nec admodum ramosis cauliculis: oblongis folijs, angustis, hirsutis, diluta viriditate præditis, quæ cum ramulis per Caniculę æstus pingui quodam & lento humore sunt obsita: flos pusillus est, quinque folijs constans, punicante macula insignitis, pallidi alioqui coloris ut superior: tenella admodum & triquetra capitula pusillum & cinereum semen continent. *Cistus annuus II.*

Hujus nullum vulgare nomen intellexi. Sed utraque Maio mense floret.

Prioris semen, maximè commendari ad nephriticos dolores, atque ad alios usus utile esse, me monebat Doctiss. vir Simon de Tovar Hispalensis Medicus.

CISTVS LEDON. CAP. L.

SVPEREST ut tertium Cisti genus in suas species etiam distribuamus, quæ non minùs variæ sunt quàm in Cisto femina. Initium autem abs omnium vulgatissimo, & pinguissimo per Hispanias nascente faciemus. *Cistus Ledon.*

Cistus Ledon I. angustifolium.

1. PRIMVM igitur Ledon fruticat ad hominis altitudinem, quam etiam interdum superat, ramis frequentibus, lignosis, duris, nigris: folia, quemadmodum & rami, ex adverso sita sunt, oblonga, transversum digitum quandoque lata, nonnumquam etiam latiora, supernè ex viridi nigricantia, infernè candicantia, quæ cum tenellis ramulis pingui quodam odorato, calido, & transparente liquore adeò copioso aspersa sunt, ut procul etiam ex splendore conspici & agnosci possit, odor autem octava miliaris germanici parte naribus percipi: flore est inter reliqua Cisti genera & pulcerrimo & amplissimo, magnæ Rosæ instar, simplici quinque foliorum textura, omnino interdum albo, sed cujus singula folia circa unguem ex purpura nigricante macula rhomboide nunc majore, modò minore & angustiore, ut plurimum infecta sunt, floris umbilico multis croceis fibris pleno, ut in alijs Cisti generibus: capitula in longis pediculis, folijsque suis denudatis, omnium maxima, rotunda ferè & plana, non mucronata, & sæpenumero decagona, dura, interius flavescentia, quibus dehiscentibus, semen decidit copiosum, subrufum, omnium minutissimum. *Ledon I angustifolium.*

Tota planta, dum resiccata est, quendam candorem contrahit, pinguem tamen illum suum lentorem & suavem odorem non amittit, sed eum retinet ad multos etiam annos.

Crescit hoc genus multis Hispaniæ & Lusitaniæ locis frequentissimè, pistoribus ad calfaciendas fornaces, & tenuioris fortunæ hominibus struendo igni serviens. Nusquam tamen abundantiùs quàm in collibus eorumque declivibus inter Tagum & Anam flumina, & toto ferè monte *Sierra morena* nuncupato, ut mihi aliquando contigerit ad viginti ferè miliaria per hujusmodi frutices iter facere.

2. Superata Calpe, littore marino, quâ Malacam iter est, latiore nascitur folio, quasi ad Lauri angustifoliæ foliorum formam & amplitudinem accedente: non minus tamen pingui lentoque illo humore abundat, quàm jam descriptum. *Ledon I latifolium.*

Hispani utrumque *xara*, Lusitani priorem speciem *estepa* appellant.

ALTERVM genus, ubi sponte nascitur, brevius est, & bicubitalibus duntaxat assurgit stolonibus, ramosis: rami sunt fragiles, folia omnium, inter Cisti genera quę observabam, maxi- *Ledon II. latifol majus.*

 ma, su-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
1511/D

Ledon latifolium 11. majus.

Cistus populifolius l. β. minor Prod. 1.266

Lob. ic. 2. p. 121.

hisp. 158.

Fig. 124

Ledon 11. latifolium minus.

Cistus populifolius l. var.

Lob. ic. 2. p. 121.

Fig. 126

Ledon IIII. pin. 467. no 8.

Lob. ic. 2. p. 122.

Ledon 11. latifol. minus.

hisp. 160.

Fig. 125.

Ledon III. Cyprium.

Cistus creticus l.

ma, supernè viridia, infernè nonnihil candicantia, Hederæ foliorum formam interdum, & Populi nigræ plerumque æmulantia, satis rudia & carnosa, hieme rubedinem nonnullam contrahentia, subacidi & adstringentis saporis flos candidus, Cisti feminę flori par: capitula pentagona, mucronata, exili & nigricante semine referta sunt.

Tenellæ plantæ neque pingues, neque odoratæ sunt, sed annotinæ duntaxat, & vetustiores, Autumno præsertim, quo tempore omnes Cisti species quæ pingues sunt, abundantiore succo, crassiore saltem & magis tenaci prægnantes esse mihi visæ sunt.

2. Hujus generis alia species etiam invenitur, per omnia ferè similis, sed humilior, neque cubitum excedens: folia etiam minora. flore, semine, gustu conveniunt.

Vtrumque genus nascitur in ea montis Mariani (vulgò Sierra morena dicti) parte, quæ superanda est ijs qui Vlyssippone Hispalim iter faciunt. Invenitur etiam quibusdam collibus Granatæ vicinis.

Primam speciem incolæ *xara-xarguna*, & *xaron* vocabant: Granatenses *xara-estepa*, eodem quo Castellani Cistum feminam nomine. Altera species incolis *xaquarça* dicitur.

TERTIVM in Hispanijs non observavi, sed semine ex Italia misso Cyprij Ledi nomine, nobis & plerisque alijs Belgis rei Herbariæ studio sese oblectantibus natum est, cubitali, interdum majore altitudine, fruticosum, nigricantibus ramis, carnosis folijs, & præ saturata viriditate nigricātibus, mediæ inter primi & secundi

generis

generis folia magitudinis, brevioribus tamen, & rhomboidis quodammodo figuræ, quę cum novellis ramis lento & roscido humore obsita sunt, non adeò tamen abundanti & denso, neque etiā adeò odorato, ut in primo genere: flos albus est, secundo generi similis, semen etiam exile nigricans in rotundis capitulis

QVARTVM genus multis ramis fruticat, cubito longioribus, lentis & flexibilibus, hirsutis, albicantibus: folia reliquis Ledi generibus molliora, ad Cisti feminæ folia accedunt, verùm paulò longiora, angustiora, hirsuta, nigriora, & lenta pinguedine conspersa, non modò verno tempore, sed etiam per totam æstatem conspiciuntur: flos albus est Cisti feminæ flore non minor, nec ei absimilis: capitula exigua membranaceis quibusdam & laxis involucris tecta, semen continent omnium inter Cisti genera maximum, nigrum. Ledon IIII.

In sola Castella veteri hoc genus observabam, vicinis pago S. Martini *del Castañal* locis, ubi ab incolis *Ardivieja* nuncupatur, adeò frequens, ut vulgare sit istic proverbium, *Quien al monte va, y mas no puede, A lomenos ardivieja coge.* hoc est, Quicunque montem accedit, potiùs quàm inanis redeat, vel Ardivieja (plantam vilissimam) colligat. Apud nostros Belgas satum feliciter provenit.

Ledon V.

Cistus Monspeliensis l. Vaū ..

Lob. ic. 2. p. 119.

Fig. 127.

Ledon VI.

Cistus libanotis l.

Lob. ic. 2. p. 119.

hisp. 162.

Fig. 128.

QVINTVM eadem qua proximè descriptum assurgit altitudine, verùm ramis duris, lignosis, nigricantibus: oblongis oleæ folijs, angustioribus, fuscis, pinguibus, & lento humore conspersis, quemadmodum & novelli ramuli: flos albus omnium ferè minimus: longa & angulosa capitula, in quibus semen ex rufo nigricans, exiguum. Ledon V.

Ad hujus radices genus illud αἱμοδώρου, sive Cynomorij, Hypocistis nuncupatum, adnatum inveniebam, multis veluti squamis, ut quod in aliorum Cisti generum radicibus crescit, compactum, pallescentis coloris, quibusdam tamen lineis purpurascentibus & nonnihil virescentibus distincti, cytinos suos summa parte proferens, lentoque & glutinoso succo totum prægnans.

Nihil isto Ledi genere vulgatius toto Valentino regno, & Narbonensi Gallia, ubi aliud Ledum non observabam: sed in plerisque alijs Hispaniæ & Lusitaniæ locis etiam invenitur.

SEXTVM penè Quinto simile est, breviùs paulò, minoribus angustioribusque folijs, lento humore aspersis, quemadmodum illius folia: flos major est, albus item, & quinque folijs constans, semen etiam respondet. Ledon VI.

SEPTIMVM cubitale est, multis & frequentibus ramis fruticans, cineraceo colore præditis, quos sepiunt frequentissima folia Rorismarini coronariæ foliorum æmula, omnino canescen- Ledon VII.

Ledon VII.

Ledon VIII.

Ledon IX.

canescentia & hispida, nec minùs pinguia, & lento succo perfusa cum suis tenellis ramulis, quàm quintum genus: flos summis ramis copiosus, candidus, superiori similis, nec semen dissimile.

Valentino etiam Regno hæc duo postrema mihi duntaxat observata sunt, circa Xativa, & ab incolis *xaguarço* dicuntur.

Ledon VIII. OCTAVVM eadem qua superiùs magnitudine crescit, rami tamen magis expansi sunt, folia tenuiora, superna parte ex fusco viridia, inferna verò candicantia, ut Rorismarini coronariæ folia videantur, gustu tamen adstringentia, licet lento quodam & pingui humore sint cum tenellis ramis obsita: numerosi flores secundùm ramorum longitudinem nascuntur quinque folijs constantes, exigui, postremò tamen descriptis pares, lutei coloris: semen in pusillis capitellis ex cinereo nigricans.

Invenitur hoc frequens incultis illis locis citra Tagum, supra Olyssipponem, cum Cisto folijs Halimi, & nonnullis Bæticæ, ubi ab incolis *Romero*, id est, Rosmarinus appellatur.

Ledon IX. NONVM minus est superiore, folia paulò majora, neque subtus incana ut in præcedente, sed rariora & magis glutinosa sunt: ramulos, quibus flos inhæsit, tenues, exsuccos, planeque retorridos, aliquot inania capitula & omnino hiantia jam excusso semine, sustinere deprehendebam.

Ledon X. DECIMVM pedali duntaxat est altitudine, ramulis exilibus, lignosis, satis tamen fragilibus, nigricantibus, pinguibus, & quodam lento humore madentibus: folijs longè minoribus quàm in Nono, non multùm à Thymi folijs dissidenti-

Ledon x.

hisp. 167.
Fig. 132.

dissidentibus: flores non observavi, quemadmodum nec in superiore: sed in oblongis ramulis quasi umbellatim prodeuntia capitula exigua & superiore parte aperta, inania jam & cum suis ramulis arida.

Nascuntur verò hæc duo postrema, in extrema Bæticæ parte, qua Castellam novā spectat, ab incolis *xaguarço* nuncupata: tametsi posterius nonnulli etiam *tumeruela* appellent, quòd sub ea fortè tubera, vel potiùs, ut existimo, Hypocistis, quæ illis tuberis fortasse loco observata est, nascantur: tubera enim Hispani *turmas*, ut antè dixi, vocant.

Non minus perpetuò virente nec decidente sunt folio ista Cisti genera, quàm Mas & Femina.

GRÆCIS porrò hic frutex λῆδον, Latinis Ledon dicitur: Plinius etiam Ladan appellat. Pingue verò illud quod ex eo colligitur λάδανον, Latinis Ladanum, officinis Laudanum. *λῆδον. Ledon. Lada. λάδανον.*

EIVS colligendi rationem Dioscorides lib. I. Plinius Naturalis Historiæ lib. XII. cap. XVII. descripsere. Quam verò inter recētiores Bellonius lib. I. cap. VII. Observationum in Creta observasse ait, adscribere hîc libet, cùm ab alio nemine sit adhuc prodita.

Græci colligendo Ladano peculiare instrumentum parant, vernaculo sermone illis Ergastiri dictum. Est verò id instrumentum rastro dentium experti simile: huic affixæ sunt multæ ligulæ sive zonæ è corio rudi nec præparato confectæ. Eas leniter adfricant ladaniferis fruticibus, ut inhæreat liquidus ille humor circa folia concretus, qui deinde à ligulis per summos Solis ardores cultris est abradendus. Itaque Ladanum colligendi summus, imò intolerabilis est labor, cùm totos dies ardentissimo caniculæ æstu in montibus hærere necesse sit: neque facilè quisquam alius ad id colligendum operam sumit præter Calohieros, hoc est, monachos Græcos. Nusquam autem majore copia per totam insulam cogitur, quàm ad montis Idæ radices, pago Cigalinus nuncupato, & apud Milopotamo. Hactenus Bellonius. *Ladani colligendi ratiò.*

Si quis tamen in Hispanijs huic colligendo operam navare vellet, multò minore, ut mihi videtur, negotio magnam ejus longè purissimi, resinosi, & odorati copiam colligere posset, cùm integræ aliquando, ut dixi, silvę inveniantur omnium pinguissimi illius Ledi quod primo loco descripsi: neque illo ex Aphrica invecto, magna ex parte impuro, opus esset.

CETERVM Ladanum primo excessu calidum est, adhæc substantia tenui, proinde emolliens, & moderatè digerens, atque etiam concoquens: itaque mirandum non est, si peculiariter ad uteri vitia conveniat: similiter adstrictionis paulum habet, quocirca etiam defluentes capillos retinet: nam quidquid pravi humoris ad radices eorum resedit, id omne absumit, tum meatus quibus infixi sunt, contrahit.

LEDVM ALPINVM — CAP. LI.

I. LEDO non ineptè subjungetur odoratus hic atque elegans frutex, multis cubitalibus, lignosis, duris, humi, ut plurimum, diffusis, cinereoque cortice tectis ramis præditus: quorum extremi ramuli confusè nascentibus folijs sunt obsiti, Chamælææ Italicæ foliorum æmulis, duris, supernè viridibus & splendentibus, infernè dilutiore colore conspicuis, mucrone interdum rotundiore & obtusiore, in ambitu villosis hirsutisque ut sunt & nova germina, adstringentis saporis: germinum extremis insidet coma florum deorsum inflexorum & propendentium, campanulæ modo concavorum, qui summa labra quinque divisuris secta habentes, foris intensiùs rubent, & argenteis veluti guttis (cum ipsis unde dependent petiolis) conspersi sunt, interiore verò parte dilutius rubri, aliquot staminulis intra latentibus, suaviusculi odoris: ijs succedunt exigua capitula quinque cellulis constantia, in quibus semen fulvum, minutissimum scobis instar: viridia capitula trita, suo odore capitis gravedinem quodammodo inducunt: radix dura, lignosa, oblonga: sed & rami per terram sparsi interdum fibras agunt. *Ledi alpini historia.*

Invenitur in summis Sneberg/Snealben/Wechseln/Durzenstein aliarumque vicinarum Alpium jugis inter saxa, ad devexa plerumque latera. Observavi etiam supra Gamingam, Chartusianorum

Ledum Alpinum.

Rhododendrum hirsutum. l.

Fig. 133.

norum cœnobium, in montis aſcenſu lapidibus ſtrato, qui ſubeundus eſt ijs, qui ad Schoſ/& vicinas Alpes proficiſcuntur.

Ledi alpini genus alterū. # Rhododendrum ferrugineum. l.

2. Aliud ejus genus invenitur in Snealben ſupra Neuberg/ rarioribus folijs, nec ita confertis, majoribus, durioribus, admodum venoſis, longiore mucrone prǫditis, minimè in ambitu hirſutis, & prona plerumque parte flaueſcentibus, aut ferrea rubigine nigricantibus: flores habet ſuperiori ſimiles, ſed paulò dilutiores, capitula & ſemen ſimilia. Hujus folijs & ramis adnata aliquando reperiuntur tubercula nunc nucis ponticæ, modò piſi magnitudine, inæqualia, foris rutilante aut palleſcente nonnumquam colore, intus fungoſa, & alba pulpa plena, adſtrictionis participe, quæ gallarum vicem præſtare poſſint.

Floret utrumque genus Iunio & Iulio: ſemen ſub Auguſti finem, aut paulò ſeriùs matureſcit.

Nerion alpinum.

NERION alpinum nobilis idemq́ue doctiſſimus Vlyſſes Aldrovandus hunc fruticem appellat, teſte C. V. Conrado Geſnero in deſcriptione Montis fracti. Alpini paſtores Alpꝛoſen & Bergꝛoſen nominant, ut ipſe eodem loco & in Epiſtolis, & Simlerus ad calcem Commentarij de Alpibus referunt, quidam Barenbluſt/ nonnulli Hunerlaub vocant. Primum genus omnino intelligi exiſtimarem à Clariſs. Viris Pena & Lobelio in Adverſarijs, ſub Alpinæ Chamærododendri odoræ nomine, niſi bacculas aſparagi vel taxi pares illi tribuerent, quas in noſtro non reperias; ſed pentàgona tantùm capitula, ut ex ejus deſcriptione ſatis liquet. Alterum plurimum convenit cum eorum montana Chamæleæfolia, ſive Lentiſcifolia Chamęrododrendro minus odora. In Obſervationibus prioris iconem exhibet Lobelius Balſami alpini nomine: pictor tamen flores fideliter non expreſſit, quos in quinque crenas, non in quatuor, diviſos eſſe comperiſſet, ſi ramos ſuis floribus onuſtos, à me anno M. D. LXXIIII. amicis Machliniam miſſos (è quibus illam iconem expreſſit) diligentiùs conſideraſſet: licet non negem interdum fieri poſſe, ut quatuor tantùm crenis dividantur, ſic nonnunquam ludente in floribus natura: at omnes in eodem ramo tales natos eſſe, credibile non eſt.

Chamærododendros alpina.

Chamærodod. Chamælea folia. Balſamum alpin.

Evonymus quorundam.

Hic eſt frutex quem à nonnullis Evonymum dici, ante memini, neſcio qua ratione ductis. Nam in hoc ubi fructus ſeſamo proximus in quo acinus in quaternos verſus digeſtus, qualem Theophraſtus, ſive granum quadrangula figura, quod Plinius, illi tribuunt? Ex modò deſcripta ſanè hiſtoria ſatis liquet ne minimam quidem notam ad Evonymum referri poſſe. Itaque cum Geſnero loco ſuprà memorato, & in Epiſtolis, Ledi potiùs eſſe, quàm Nerion aut Evonymum arbitror, multum me impellente, ut ita cenſeam, hujus ſtirpis odore & temperamento. Ruſtici & Paſtores eorum montium in quibus obſervaui, utrumque genus Rauſch appellant, eoque Tinctores qui vicina loca inhabitant, utuntur ad lineas penulas nigro colore inficiendum. Nullum præterea uſum apud eos obtinere intellexi.

LEDVM SILESIACVM. CAP. LII.

Ledi Sileſiaci hiſtoria.

CISTI Ledi generibus adnumerandum etiam eſſe hunc non minùs elegantem & rarum fruticem, non eſt dubium: ijs enim odoris fragrantia proximus eſt.

CVBITALIBVS autem interdum eſt virgis, firmis, lignoſis, cortice cinereo obductis, quarum extrema in plures alias tenuiores & quodammodo purpuraſcentes, eaſque etiam nudas dividuntur: illæ viciſſim in alios dodrantales ramulos, virentes quidem, ſed tomento quodam rubiginei coloris obſitos, quos nulla ſerie digeſta ſed confuſa ambiunt folia, Libanotidis coronariæ folijs ferè ſimilia, ſed longiora, ſupina parte viridia, adeoq́ue in pronam partem reflexa & convoluta, ut ejus nihil conſpici poſſit præter nervum ſecundum folij longitudinem excurrentem, ſimili tomento, cùm petiolo cui inhæret, pubeſcentem, grati & ſuavis odoris, acriuſculi tamen ſaporis: ſummis iſtis ramis inſident capita ex multis brevibus quaſi ſquamis ferrugineis compacta, è quibus deinde ſeſe explicat corymbacea quædam multorum florum coma, oblongis, tenellis, atque virentibus, nonnihil tamen lanuginoſis,

pedicellis

Ledum Silesiacum.

pedicellis inhærentium, grato odore nares ferientium, quinis foliolis albis constantium, non subluteorum (ut temere quidam qui siccum cum flore ramum duntaxat conspexit, asserere non est veritus) decem candidis staminulis cum stylo medium florem occupantibus: his demum succedunt oblongiuscula capitula, pentagona, officulis fructus corni, aliquando magnitudine non cedentia, quæ dum adhuc viridia sunt, argenteis punctis distincta esse videntur, sed maturitatem adepta, rubiginei sunt coloris, semenque continent oblongum, flavescés, adeoque exile, ut scobis, è ligno à vermibus eroso sponte decidentis, instar sit. Verùm peculiare est in istis capitulis, ut matura deorsum inflectantur, terramque mucrone spectent, magna Naturæ providentia, ne semen temere effluat: nam præter reliquorum consuetudinem, à pediculo, non ab extrema cuspide, aperiri & dehiscere solent: maturo semine, terni aut quaterni alij ramuli rubigineo tomento obducti cum suis folijs in comæ lateribus nascuntur, spem florum in sequentem annum pollicentes: radix lignosa est, & brevibus fibris donata.

Tota planta, præsertim floribus onusta, odorata est, & aromaticum quidpiam spirat: quare mirum non est, si, teste Matthiolo, vestibus injiciatur ad eas à tineis præservandas.

Nascitur plerisque Silesiæ locis, unde non modò aliquot stirpes erutas, quæ in meum hortulum translatæ per biennium duntaxat creverunt, sed etiam recentes ramos elegantissimis floribus & suo fructu onustos, ad nos mittebat anno M. D. LXXVIII. Cl. V. D. Achilles Cromerus Nissenus, tunc R^mo ac Illmo Episcopo Vratislaviensi à secretis, nunc verò Brunnensis in Moravia πολίατρος: qui nos etiam pro nostra amicitia peramanter admonebat, ad montium radices aliquot se plantas invenisse, quæ flores sex folijs constantes, duodenisque staminibus præditos præferrent. Insuper addebat, qui illi dux viæ fuisset, Venatorem adfirmare, similem plantam in summis montium jugis conspexisse, jam suis floribus ornatam, quæ digitalem longitudinem non excederet: nominatam autem ab eo Heydnisch binkraut/ hoc est, peregrinam apiariam, quia videlicet apes ejus floribus delectantur. *Natales.* *Apiaria peregrina.*

Floret sub finem Iunij & Iulio, semen Augusto & Septembri maturum est: inhærentque interdum in sequentem usque annum capitula, sic ut recenti flore, & fructu superioris anni vacuo, nonnumquam & tertij anni fructus pedicellis, onusti rami conspici possint.

ROSMARINVM silvestre vocatur hic frutex à Matthiolo: sed, ut dixi, ad Ledi genera potiùs referendus videtur, in qua sententia est doctissimus noster Lobelius: ideoque Ledum Silesiacum nuncupavi. Si quis Boëmicum (quod in Boëmia teste Matthiolo nascatur) aut folijs Rorismarini cognominare malit, à foliorum cum illo similitudine, per me licet. Cordo haud ignotum fuisse arbitror, & Plantarum Historiæ lib. I. Chamæpeucen ab eo appellari. *Rosmarinum sil. Matthioli.* *Chamæpeuce Cordi.*

NON dubium est, quin, si quis periculum faceret, ad pleraque magni usus futurus sit hic frutex. Atque adeò Silesij, teste Cromero, adversus articulorum contractiones utilem felicissimo experimento compererunt, totius plantæ decocto in solium infuso, cui ægri insideant, eoque remedio subinde repetito. Idem me hujus oleo stillatitio Fabiani Ilges Nisseni tum Pharmacopæi opera & diligentia vitreis organis extracto, mense Octobri anni M. D. LXXXII. donabat: Anno autem subsequente, ipsemet Fabianus Ducis Brigensis nunc Pharmacopœus, oleum quod è summis ejus fruticis ramis florentibus exceperat ad me misit: quod cùm admodum fragrans sit, & stirpis florumque nativum odorem retineat, easdem proculdubio facultates etiam obtinebit. Nondum tamen quempiam periculum fecisse intellexi.

IISDEM porrò locis quibus id Ledum crescit, nonnumquam invenitur frutex quidam pedalis altitudinis, rarò amplior, tenuibus subrubentibus virgis præditus, quæ deinde in teneriores candicantesque ramulos dividuntur, angustis longisque folijs temerè & confuso ordine eos vestientibus onustos, supernè virentibus, infernè verò canescentibus, & Salicis *Cisti Silesiaci genus.*

pumilæ

Rosmarinus silvestris ἄοσμος. pen- 468- nu. 16.

Rosmarin sil. ἄοσμ.

Fig. 135.

Gerard hist. 1292.

pumilæ angustifoliæ, quæ paulò pòst describetur, valdè similibus folijs, nullius grati odoris, sed peradstringentis saporis: summis etiam ramis insident capitula ex multis brevibus squamis compacta cachryos modo, è quibus sese explicant aliquot flosculi tenuibus oblongisque pedicellis inhærentes, quinque foliolis, ut superioris, præditi, sed diversi coloris, rubri nimirum dilutioris sive quodammodo carnei, quibus excussis pentagona conspiciuntur capitula brevia, obtuso mucrone, exili, pallescente semine plena.

Eodem quo superior tempore floret, & maturum semen profert.

HVNC sub anni M. D. LXXXII. Autumnum, è Silesia ad me mittebat Cl. V. Fridericus Sebizius Ducis Brigensis Medicus, hac inscriptione, *Ros marinus silvestris ἄοσμος*. Similem verò ante multos annos Machliniæ aluimus in horto; & florentem, non procul Loon arce, inter Brabantinæ Campaniæ ericeta erutum, accepimus.

SPEIRÆA THEOPHR. fortè.
CAP. LIII.

Speiræa Theophr. fortè.

Speiræa Theophr. fortè.

Salicifolia, l.

Fig. 136.

BRIGA Silesiæ etiam mihi Viennam misit elegantem hunc fruticem idem Sibizius, ipso Vere, anno M. D. LXXXVI. qui in meo hortulo repositus, egregiè provenit (umbroso enim loco collocaram ut facilius comprehenderet) & sequēte anno flores & semē protulit.

DVORVM autem cubitorum altitudine assurgit, tenuibus ramis seu virgis puniceo cortice obductis, per quos sine ullo ordine sparsa sunt frequentia, longiuscula & angusta folia, salignis proxima, per ambitum serrata, supernè dilutiore viriditate prædita, infernè veluti ærugine aspersa, exsiccatis cum quadam amaritudine conjuncti gustus. Extremi ramuli, digitalis ferè longitudinis, satis crassam spicam ferunt exiguorum florum, uvæ in modum congestorum, quinis folijs cōstantium, è quorum umbilico multa staminula prodeunt, coloris cum suo flore ex albo rubescentis sive carnei, nullo peculiari odore præditorum, nisi qualis ferè in florente olea est: illis evanescentibus succedunt pusilla pentagona capitula, quæ ad plenam maturitatem pervenientia, tenuissimum & pulvereum quodammodo semen flavescens effundunt. Mense Iulio floret, sub Augusti finem semen maturescit.

Qui ad me mittebat Sebizius, percontabatur an ad Syringam referri posset, propter pentagona capitula forsitan quę Syringæ albo flore capitulis haud absimilia, minora tamen, pollinem potiùs, quàm semen effundentia. Sed ego ad σπειραίαν, cujus Theophrastus lib. I. cap. XXIII. Hist. Plant. inter frutices qui spicam pariunt meminit, commodè referri posse judico: Sic enim ait, πλείω δ' ἀκρόκαρπα τῶν ἄλλων ἢ τῶν δένδρων. οἷον τῶν τε σιτηρῶν τὰ σταχυώδη. καὶ τῶν θαμνωδῶν, ἐρείκη, καὶ σπειραία, καὶ ἄγνος, καὶ ἄλλ' ἄττα. Et fortasse commodiùs quàm Vsburnum Matthioli, quod nonnulli σπειραίαν esse volunt.

SALIX ANGVSTIFOLIA PANNONICA. CAP. LIIII.

PRÆTER vulgaria Salicis genera, quorum superior Pannonia non minùs ferax est quàm reliquæ quas adij Provinciæ, peculiares quasdam salices in ea observabam, quas alibi videre non memini.

Salix angustifol. Pannonica.

CRESCIT ergo peculiare quoddam genus juxta torrentes & udis locis, crasso caudice, & ramis in multo tenuiores frequentioresque ramulos divisis preditum, quàm vulgaris ea salix quæ angustis alioqui folijs prona parte incanis est: hujus insuper folia non modò subtus canescunt, sed licet supernè viridia, quadam tamen alba lanugine pubescunt, angustiora sunt, in longiorem mucronem desinunt, frequentioraque in ramulis nascuntur: flores alijs generibus similes, pallidi, semenque minutissimum, nigrum, candida mollique lanugine exceptum, levis auræ arbitrio huc illuc fertur. Solet etiam hæc Salix alia quadam peculiari nota à ceteris distingui: nam plerumque subrubentibus quibusdam tuberculis, baphico cocco ferè similibus, onerata habere folia conspicitur. Vienna torrens, sub urbe Vienna in Danubium influens, ea maximè abundat.

Viscum salignum.

IN insula porrò Danubij quæ è regione Posonij est, altissimas & crassissimas salices conspiciebam maxima prægrandium Visci fruticum copia onustas. Audio etiam circa illam ipsam urbem & in Castaneis arboribus, & Coryli, rosarumque fruticibus, viscum nasci, mihi id affirmante ornatissimo viro Andrea Heindl, ejus urbis Pharmacopæo.

Eleagnus Theophr. Siler Plinij. Leucophlaos Dalechāpij.

VNGARI salicem latifoliam aquaticam, quam ego aliquando Eleagnum Theophrasti esse suspicatus sum, Anguillara Siler Plinij esse credidit, Dalechampius platyphyllon leucophlæon cognominat, appellant *Reköttye fa*, vulgarem luteam sive pallidam *Saar fiz*, rubram *Köz fiz fa*, amerinam ex qua corbes fiunt, *kötö fiz*. Germani omnes communi vocabulo, Weidenbaum/Weiden/ & Felber nominant, Galli *Saulz ou Saules*. Itali *Salice*, Hispani *Sauze*.

SALIX PVMILA. CAP. LV.

MONTIVM herbosa & aperta juga pumilas alunt, quæ tribus generibus (præsertim quas observare potui) discernuntur.

Salicis pumilæ latifol. genus I. & II.

Salix pumila latifolia I.

PRIMVM enim virgas habet minimi digiti crassitudine, humi fusas, pedales, interdum etiam majores, frequentibus preditas ramulis, qui sursum attolluntur, & inter gramina emergunt uncialibus ferè folijs obsiti, supernè viridibus & splendentibus, infernè subcinereis & quodammodo canescentibus, non multum absimilibus Vitis idææ II. folijs. Fert ea in tenellis ramulis flosculorum molles spicas, quibus succedunt capitula ut in majore & latifolia salice, quæ matura aperiuntur Augusto, mollemq; lanuginem fundunt, in qua pusilla nigra grana latent: radix admodum crassa est, pro plantæ tenuitate, crassisque & obliquè sparsis fibris firmata.

Salix pumila latifolia II.

ALTERVM similes fundit virgas, humi etiam jacentes, nonnumquam paulò longiores, magis scabro cortice tectas, & in frequentiores ramulos divisas, quas similia cum superiore folia ambiunt, magis mucronata, supernè viridia, infernè splendentia, licet tenui lanugine pubescant. Hujus florum spica, sive iulus crassiusculus est, illi pænè similis qui in latifolia salice nascitur: radix cum superiore convenit, imò crassior quodammodo videtur, non minus quàm illa dispersa, virgis etiam, secundum radicis caput, interdum fibras agentibus.

Salix pumila angustifol. I.

TERTIO generi graciliores sunt virgæ, ut plurimùm pedales, nonnumquam dodrantales duntaxat, rectæ, lentæ, subflavo cortice tectæ: uncialia folia, sativi lini foliorum modo angusta, supina parte viridia, prona verò cinerea, & cum novella adhuc sunt, omnino cana: flos ut in vulgari flavescens, exigua, brevi, mollique spica ante folia nascitur, at in candidam de-

Salix pumila angustifolia I.

Pann. 103.

Fig. 138.

Salix pumila angustifolia II.

140

Pann. 104.

Fig. 139.

dam deinde lanuginem resolvitur: radix digitalis crassitudinis, obliqua, nigra, & tenuibus fibris donata est. Crescit etiam hoc genus in udis cæduis silvis infra Francofortum ad Mœnum.

Salix pumila angustifol. II. INVENITVR porrò in Pannoniæ & Austriæ quibusdam depressis cæduis silvis & uliginosis pratis, Quartum quoddam genus, gracilibus & cubitalibus interdum virgis assurgens, non minùs quàm in superiore lentis, quæ à medio ad summum ramulorum, multas ferunt exiguas florum spicas, molles & incanas, maturitate in pappum & lanuginem abeuntes: folia superiore breviora, angustiora, supernè viridia, infernè cana lanugine pubescunt & splendent: radix superiore non minùs crassa est, & tenuibus fibris prædita: sed & virgulta secundùm summum radicis caput, qua telluri cohærent, subinde tenues & capillatas fibras agunt.

Nec huic dissimilis, paulò tamen latioribus folijs prædita, quę passim in fabulosis Hollandiæ aggeribus Oceano objectis inter gramina & spartum, *halm* illis nuncupatum, nascitur.

CHAMELÆA. CAP. LVI.

Chamelaa I. historia. SVRCVLOSVS frutex est Chamelæa, ramis palmaribus, interdum minoribus, præsertim calidis regionibus: folijs perpetuò virentibus, Oleæ similibus, minoribus tamen nec incanis, sed viridibus, gustus initio amari, deinde linguam vellicantis: flores habet exiguos, pallidulos aut flavos, tribus foliolis constantes, ex foliorum alis prodeuntes, fructum tricoccum tithymali modo, pelliculâ primùm viridi, deinde per maturitatem rubrâ, amari & fervidi gustus, obductum, durum, & ubi exsiccatus fuerit, fuscum. Floret Aprili, fructus Augusto maturescit.

Natales. Nascitur Valentino & Aragonum regno totaque Catalonia: verùm multò brevior & candidior quàm in Gallia Narbonensi. Certè Mompeliano agro circa Miravaux, & vicinum illi collem, viaque ad Frontignanum urbem, Setio monti, quod vulgò *Cap de Sete* dicitur, proximam, frequens est, ubi multò vegetior & viridior quàm in Hispanijs. Nunc etiam à rei herbariæ studiosis in Germania & Belgio alitur.

Nomina. Χαμέλαια Græcis, quasi humilis Olea dicitur: Dioscoridi etiam πυρὸς ἄχνη, ἢ ἄχνηστος, ἢ κόκκος κνίδειος dicitur: apud Latinos Græcum nomen retinet Chamelææ. Quidam Hispani *Olivilla* vocant, Narbonensis Provincia *Garoupe*.

Facultates. DIOSCORIDES auctor est pituitam & bilem detrahere, in catapotijs sumptam, ita ut duæ

Chamelæa tricoccos.

duæ Absinthij partes ad unam Chameleæ misceantur, & Hydromelite exceptæ in catapotia cogantur: in ventre tamen non liquefieri, sed quotquot assumpta sunt regeri. Hujus item folijs cum melle tritis sordida ulcera & crustosa repurgari. Easdem pænè facultates tribuit illi Plinius lib. XXIIII cap. XV. Nat. Historiæ: sed lib. XIII. cap. XXI. Chameleam cum Thymelæa confundit.

ALIVD porrò Chamelææ genus nobis ex Italiâ defertur ab hac planè diversum. Id recto stolone fruticat, ramosque habet admodum flexibiles, tenaci cortice, & qui difficile disrumpi potest, obductos, folia admodum conferta, carnosa, Daphnoidis foliorum formam imitantia, multò tamen minora, & incanâ lanugine, infernè præsertim, pubescentia: flores simul congestos, quatuor foliolis constantes, dilutissimè purpurascentes, ex lanuginosis colorisque argentei calyculis prodeuntes: fructum non tricoccum, ut superior, sed unicum, oblongiusculum, tenui miniata membrana tectum, succulenta carne, & fervidum nucleum in se continente, præditum. *Chamelæa II.*

Eum fruticem duntaxat apud nos videbam in hortis cultum, bisque interdum eodem anno florentem. Viennæ Austriæ aliquoties illius semen terræ credidi, & natas plantulas diligenter summaque curâ conservare volui, sed subsequens hiems semper corrupit.

THYMELAEA.

CAP. LVII.

FRVTEX est Thymelæa pollicaris interdũ crassitudinis, cubitalis verò altitudinis aut amplior, & in multas virgas divisus cubitales, pulchras, tenues, rectas: quas sepiunt perpetuò virentia folia Lini ferè, sed majora, latiora, non obtusa cuspide ut Chamelææ, neque adeò fragilia, sed mucronata, lenta, & gummosum quiddam, si dentibus atterantur præbentia: flores fert in extremis virgis copiosos, quatuor foliolis constantes, Oleæ ferè similes, candidos, racematim fermè propendentes: deinde fructum baccarum myrti interdum magnitudine, paulò longiorem, initio viridem, postea corallij modo rubrum, carne succi plena Cerasorum instar, sub qua latet unicum semen, nigra fragilique pellicula, album & fervidi saporis medullam obvolvens: radix lignosa est & dura, in tenellis plantis raphani modo efformata, crasso cortice tecta, sed, quemadmodum tota planta, lento & admodum tenaci. *Thymelææ historia.*

Nascitur per totam Hispaniam locis asperis, & plerisque Narbonẽsis Galliæ. Floret autem Iulio, & toto nonnumquam Autumno, semenque subinde profert. *Natales.*

GRAECI θυμελαίαν vocant, nonnulli etiam χαμελαίαν, teste Dioscoride, καὶ πυρὸς ἄχνην, ἢ κνέσρον, ἢ κνέωρον (tametsi eodem capite folia peculiariter κνέωρον appellari dicat) Euboenses αἰτώλιον, alij λῖνον. Latini Thymeleæ appellationem retinent: Hispani *torvisco*: cujus baccis men- *Nomina.*

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
1511/D

cis mense Octobri & Novembri aviculis plerumque insidiantur. Ejus fructus Græcis κνίδειος κόκκος, Latinis Granum cnidium peculiari voce dicitur. Hallucinantur enim, inquit Dioscorides, qui coccum cnidium fructum esse Chamelææ existimant.

Facultates. FOLIA per messes colligi debent, & siccata in umbra recondi, auctore Dioscoride: &, si dare libebit, antea tundi & nervi eximi. Purgant autem, & aquosa ducunt, si acetabuli mensura vino diluto macerentur, moderatiùs autem, addita lente cocta, aut contritis oleribus. Seminis medulla, bilem, pituitam, & aquas per inferna detrahit, si viginti granorum pars interna bibatur: verùm fauces adurit: itaque cum farina aut polenta, aut in uvæ acino dari debet, aut melle cocto obducta devorari. Plures ejus facultates apud Diosc. lib. IIII. videre licet.

SANAMVNDA HISPANICA. CAP. LVIII.

SVPERIORIBVS meritò cōjungi posse existimo duo suffruticum genera, quæ Sanamundæ nomine donata per Hispanias observabam, quibus addi potest & tertium illis simile.

Sanamunda I. Passerina ciliata l.

Lob. ic. 2. p. 217.

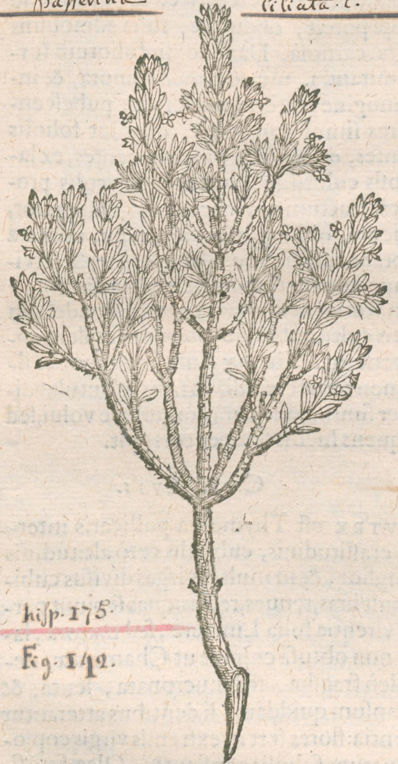

hisp. 175.

Fig. 142.

Sanamunda II. pin. 463 no. 5.

Lob. ic. 2. p. 218.

hisp. 176. Fig. 1

Fig. 143.

Sanamunda I. PRIMVS Suffrutex multis cubitalibus ramis ab eadem radice fruticat, obsequiosis, flexibilibus, cortice exteriore nigrescente obductis, alium interiorem lentum & in tenuia fila se dividentem complectente: folijs Chamelææ æmulis, minoribus tamen, brevioribus, carnosisque, ad Tithymalum paralium, aut Myrtum proximè accedentibus, sed aliquàtulum hirsutis, circa ramulos confertim & serie quadam distributis, gummosis si mordeantur, amaris initio, deinde acribus & adurentibus: flores inter folia nascuntur Oleæ similes, oblongi, in quatuor foliola per extremum divisi, lutei: fructus (ut ex relatu accepi) penè Thymelææ est, sed nigricantis coloris: radix crassa, & lignosa.

Frequens est regnis Granatensi & Valentino, in apricis & Sole illustratis locis: Verno tempore floret, hoc est, Martio & Aprili.

ISTIC ab Herbarijs, hoc est, ijs qui Stirpium notitiam se habere profitentur, Sanamunda vocatur, à rusticis verò *mierda-cruz*, ob purgandi videlicet facultatem, cujus causa rusticis illius regionis magno in usu est.

Sanamunda II. ALTER cubitalis etiam altitudinis frutex est, ramis lentis, flexibilibus, carnoso & denso cortice intectis, qui (sublata exteriore cute) per totam plantam, præsertim circa radicem, Lini aut Cannabis modo in fila diduci potest: superiores ramusculi densorum, confertorum, lanuginosorum, & veluti tomento quodam obsitorum foliorum comam pariunt, superiore minorum, & mucronatorum, salsi nonnihil gustus, sed deinde acris & calidi: exornatur hæc coma flavescentium flosculorum Oleæ similium numerosa sobole: radix crassa & lignosa superiori similis est.

Istius

Istius fructum observare etiam non potui, quandoquidem Februario florentem inveniebam petroso & salebroso loco, maritimis Bæticæ, inter Calpen & Estepona, montibusque Granatæ proximis.

GRANATENSIBVS Mauritanis Sanamunda vocatur, apud quos purgandorum corporum gratiâ frequenter vsurpatur. Drachmæ enim pondere cum decocto Cicerum sumpta, mirificè purgat per inferiora. Circa Calpen, ubi vulgò *Burhalaga* appellatur, nullus illius usus, præterquam ad excalfaciendas fornaces.

Sanamunda III.

TERTIVS duos superiores magnitudine excedit, candidioribus & multò lentioribus virgis, quarum cortex supra modum lentus est & frangi contumax: extremi ramuli frequentes & ferè omnino tomentosi, procumbentem comam habent, & frequentibus foliolis obsiti sunt, carnosis, parvis, Sempervivo minori Dioscoridis, quod nonnulli, Illecebram vocant, valde similibus, urentis etiam facultatis: flores superioribus similes interdum herbacei sunt, aliquando pallentes. Sed neque istius fructum observare licuit; floret autem cum superioribus. *Sanamunda III.*

Invenitur hoc genus toto illo tractu maritimo Meridiei objecto, qui ab Herculeo freto, ad Pyrenæos usque excurrit.

QVO porrò nomine vulgari appelletur, ignoro. Similem autem fruticem siccum ad nos aliquando miserunt C. V. Alfonsus Pantius Medicus & Professor Ferratiensis piæ memoriæ, & amplissimus Iacobus Antonius Cortusus Patavinus patricius; hic quidem Ericæ Alexandrinæ nomine, ille verò Cneωri.

Verùm Cneωrí-ne, an alio nomine, Veteribus descriptæ sint hæ stirpes, alijs judicandum relinquo. Certum tamen est, Thymelææ congeneres esse, & ijsdem facultatibus pollere.

CNEΩRVM MATTHIOLI. CAP. LIX.

ILLIS subjiciendum existimavi elegantem hunc suffruticem, cui multi sunt rami graciles, flexibiles, lenti, surculosi, ab ipsa protinus tellure emergentes & humi diffusi: folia nullo ordine disposita ramulos ambiunt, viridia, cutanea, Thymelææ veræ proxima, ingrati primùm, deinde amari saporis, nulla aut perexigua (quantum quidem gustanti deprehendere licuit) acrimonia prædita: flores in summis surculis, sex, septem, aut plures, conferti, quatuor foliolis constantes, ex rubro purpurascentes, Centauri minoris florum penè æmuli, ingrati etiam & amari saporis, aspectu tamen pulcherrimi, atque odorati, caput (si diutiùs naribus admoveantur) tentantes: ijs succedit fructus exiguus, Thymelææ fructui haud dissimilis, non ruber quidem, sed candidus, oblongiusculus, semen continens cinerea membrana tectum, rotundum, Thymelææ grano par: radix longa, minimi digiti ut plurimum crassitudine, interdum nigricans, majore verò ex parte flavescens, lenta, superna parte nonnunquam gracilior, unde rami flexibiles & humi dispersi emergunt, & subinde, secundùm alarum cava, satis crassas fibras flavescentes agunt. *Cneωri Matth. historia.*

Provenit in multis montibus Viennæ vicinis tantâ abundantiâ, ut rusticæ mulieres, dum floribus abundat, multos ejus manipulos in forum venales adferant, cum alijs varij generis floribus, exornandorum tricliniorum gratia. Nascitur etiam in Pannoniæ silvis editiore loco sitis ultra flumen Rabum sive Arabonem. Frequens etiam crescit quibusdam siccioribus pratis Francoforto ad Mœnum vicinis, præsertim silva quadam quercubus consita, circiter miliare infra eam urbem ad sinistram fluminis, inter Ericas, ubi illam candidis etiam floribus variantem conspiciebam, cujus etiam manipulos rusticæ mulieres in foro venales proponunt. *Natales.*

Aprili plerumque florere solet, nonnumquam etiam Maio: fructus maturus est Iunio. Adeò autem fœcundus est hic suffrutex, ut sæpenumerò ter eodem anno floreat, novis floribus semen semper consequentibus, quod probè maturum, bis eodem anno de una eademque planta colligere memini Viennæ Austriæ.

Daphne Cneωrum Matthioli.

Cneωrum alb. Theoph.

Fig. 145.
parkins. theat. 201.

MATTHIOLVS Commentarijs in Diosc. cap. de Cinamomo hunc suffruticem pro Cneωro albo Theophrasti proponit. Cùm verò, quale sit Theophr. Cneωrum, cujus lib. VI. cap. II. Hist. Plant. duo genera facit, album & nigrum, difficulter judicari possit, cur huic stirpi Cneωri nomen accommodare voluerit, multi mirantur. Postrema autem editione cap. de Thymelæa lib. IIII. aliud nobis Theophr. Cneωron adfert, nullis, ut ipsius verbis utar, deficientibus notis. Sed cùm nudam tantùm imaginẽ addito Cneωri nomine nostris oculis subijciat, illiusque historiam planè subticeat, si parum fidei, ipsius assertioni adhibuerimus, nemo, ut opinor, vitio vertet. Diosc. & Gal. Cneωron, ad Thymelæam & Chamelęam referendum esse censent doctissimi quique. Peritissimus Anguillara opinionum lib. I. cap. de Cassia, Cneωrum utrumque Theoph. arbitratur esse nostrum Roremmarinum coronarium & Lavendulam, & Gazam mendosum exemplar secutum, ὁ δὲ μέλας ἄοσμος, pro εὔοσμος legisse, propterea nigrum odore carere interpretatum esse. Cujus rei caussa mirificè illum exagitat Matthiolus. Certè meus Theophrasti Græcus codex qui Venetijs anno M. D. LII. Aldinis typis cusus est, disertè habet ὁ δὲ μέλας εὔοσμος.

Gaza mendosum exemplar sequutus.

Ceterùm nisi in hac planta, acrimonia, quæ quidem sensu percipi possit, abesset, ad Thymelææ genera, aut ipsi cõgeneres stirpes (quales multas inveniri paulò antè monuimus) hunc suffruticem referendum esse censerem. Vulgarem autem appellationem cur apud rusticas mulierculas nullam invenerit, satis mirari nequeo, quandoquidem illius flores ipsis adeò familiares sint, & in delicijs. Nonnulli tamen rustici Stein roselin/ hoc est, petræam rosulam vocant.

Stein roselin.

Quibus verò facultatibus prædita sit hæc planta, mihi adhuc incompertum.

Hippoglossum Valentinum.
globularia alypum l.

hisp. 180.
Fig. 146.
parkins. theat. 199.

HIPPOGLOSSVM VALENTINVM.
CAP. LX.

Hippoglossi Valentini historia.

SVFFRVTEX hic potius, quàm herba, cubitali aut ampliore altitudine assurgit, multis ramis lignosis, duris, fragilibus tamen, & nigricantibus prẹditus, circa quos, ex tuberculis interdum multa confertim & simul juncta folia nascuntur, in tenerioribus verò ramulis, qui plerumq; rubescunt, rariora, Myrti ferè, longiuscula, ex cæruleo nigricantia, carnosa, nigricante pediculo, acuto mucrone, extremæ amaritudinis: summis ramulis singulares inhærent calices squamatim compacti, interioris orbis florum Scabiosæ, aut Morsus Diaboli magnitudine, qui florem continent villosum & lanuginosum, ex cæruleo candicantem in meditullio, at in ambitu omnino cæruleum: semen ignoro, nam florentem duntaxat conspiciebam: radix dura est & lignosa.

Natales. Februario mense floribus onustum hunc suffruticem inveniebam in Bæticæ solitudinibus cir-

bus circa Antequeram, Martio autem inter Velez & rubio & Lorca, quæ Eliocrota veteribus dicitur, Murciani regni urbes, totoque Valentino regno.

BAETICI, *Coronilla de frayles*, hoc est, coronulam fratrum sive monachorum, quasi eorum orbicularem tonsuram flore referentem, & *siempre enxuta*, quià semper arida & exsucca videtur, appellant. Murciani verò & Valentini vulgari voce *segullada*. *Nomina.*

Nonnulli Valentinæ academiæ Professores Hippoglossum esse censebant: sed nihil cum Hippoglosso Dioscoridi descripto commune habet, nisi quis fortè ob foliorum ejus cum Rusci folijs affinitatem ei hoc nomen donandum putet, quæ tamen in hoc frutice circa pediculum oblongiora & angustiora sunt: præterea dissimiles utriusque facultates.

Alij Alypum nominare malunt: sed cùm planè arida sit & succi expers, non video qua ratione suam sententiam stabilire possint. *Alypũ quorundam.*

CETERVM circunforanei Bæticæ medici ejus decoctum propinare dicuntur ijs qui Gallica scabie sive Venerea lue laborant, non sine magno (ut aiunt) successu. *Facultates.*

CASIA QVORVNDAM. CAP. LXI.

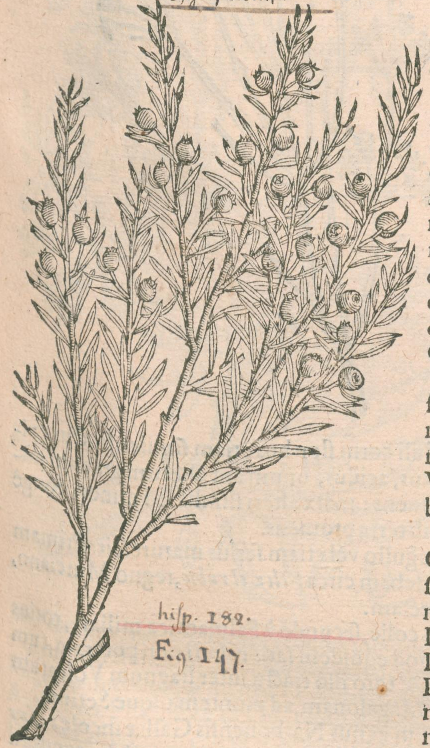

CVBITALIS est hæc planta, fruticosa, tenues virgas ferens, virescentes, lentas, interdum etiam nigricantes, præsertim dum novellæ sunt: & in his folia Lini rariùs per ramos sparsa, amari saporis: flores aliquot ex luteo virescentes & palliduli, muscosi, corni florum æmuli, adstrictoriæ facultatis, in eodem pediculo congesti innascuntur: fructus deinde qualis Myrti, initio viridis, ubi maturuit ruber, Corallij aut Asparagi maturo fructui similis, subdulcis, lentusque, tandem nonnihil acrimoniæ exerés, osseo intus nucleo, qui medullam cõtinet albam, dulcem. Radice nititur dura & lignosa. Floret æstate, fructus Octobri, vel etiam ante maturescit. *Osyris Plinij fortè.*

Varijs Hispaniæ locis crescit secundùm vias: frequentissimè autem Granatensi & Valentino regno. Mompeliano etiam agro olim observare memini, ad ingressum Peraul, pagi ad stagnum Volcarum siti, deinde silvula Egremont cœnobio proxima, in qua multæ elegantes stirpes.

EO quo istic versábar tempore, à studiosis pro Osiride habebatur: subsequentibus annis Caseam appellare maluerunt, quod nomen etiam nonnullis Hispaniæ locis obtinet. Doctissimus Plaça Medicus & Professor Valentinus Plinij Polygonum esse existimabat: verùm ad quod Polygoni ab ipso descripti genus referri possit, non video. Hispanorum vulgus *Badajoz* & vicina loca Bẹticæ, qua Lusitaniæ conjungitur, incolens, *guardalobo* vernacula lingua appellat. *Casia.* *Polygonum Plin.*

Si quis cum Osyride Plinio descripta conferet, aliquot notas communes habere deprehendet: nihil tamen statuere volo. Certè κνέωρος Theophrasti, quem Casiam ab Hygino vocari Plinius tradit, cujusque ipse lib. XXI. cap. IX. Nat. Hist. ex Theophrasto duo genera constituit, esse non potest. Sed neque etiam Virgilij Casia, planta odorata, cujus in Bucolicis & Georgicis meminit.

VVA MARINA VVLGARIS. CAP. LXII.

HVIVS duo genera per Hispanias mihi sunt observata, sola duntaxat magnitudine inter se differentia.

PRIMVM humana interdum altitudine fruticat, Spartij, quod Hispani *retama* vocant, modo, brachialis crassitudinis aliquando stipite, oblongis ramis, nigricantibus, qui deinde multas virgulas ferunt pedales, tenues, multis internodijs distinctas, ut Equisetum ferè, propendentes, sine folijs, admodum adstringentis saporis: florem secundum internodia confertum, minutum, & muscosum, corni floribus non absimilem, pallidum: deinde fructum exiguis moris similem (ut mihi quidem retulerunt incolæ, nam florentem duntaxat videbam) rubentem, succulentum, acidum, in quo pauca grana, milio ferè similia insunt, foris nigra, intus alba: radix dura, lignosaque est. *Polygonum III. Plinij majus.*

ALTERVM humile est, gracilibus, sarmentosis & frequentibus ramulis fruticosum, qui internodijs ut in superiore distinguũtur, humi sparsâ & profusâ comâ, sine folijs, ut Primum, *Polygonũ III. Plinij minus.*

Polygonum IIII. Plinij majus. — Polygonum IIII. Plinij minus.

ephedra distachya l. var. — ephedra distachya l.

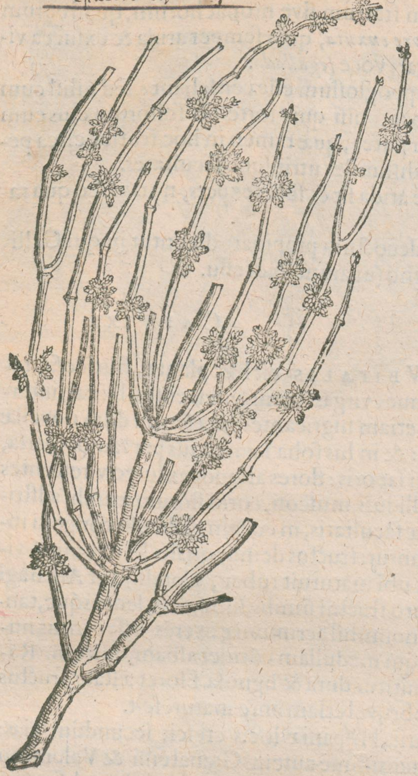

hisp. 184.
Fig. 148.

hisp. 185.
Fig. 149.

nec minùs adstringens: flores sunt muscosi palliduli corni floribus etiam similes: fructus exiguis moris par, per maturitatem ruber, succulentus, acidus, unum aut alterum granum milio pænè æquale, foris nigrum, intus album continens: radix alteri similis sed minor: longè etiam lateque serpens, & subinde novas proles sub terra promens.

Natales. Floret utraque planta Maio mense: fructus Augusto vel etiam seriùs maturescit. Primam tamen initio Martij floribus onustam deprehendebam circa *Velez el rubio*, regno Murciano, ubi plurima nascitur, nusquam alibi mihi conspectam.

Alteram frequentem inveniebam in quodam colle, secundo à Salmantica miliari, totius ferè Hispaniæ meditullio, longissimè à mari. Quod equidem satis mirari non poteram, cùm antea nusquam observassem nisi maritimis locis, & toto illo tractu inter stagnum Volcarum & ipsum mare Mediterraneum, supra Peraul & Magalonam, ad montem usque Setium.

Nomina. HISPANI primum genus *belcho* vocant. Alterum genus Narbonensis Galliæ incolę *rasins de mar*, hoc est, uvam marinam appellant. Cùm istic vivebam, peritiores pumilum genus ad Dioscor. τράγον quod & τράγανον dici ait, lib. IIII. descriptum referebant: cujus sanè aliquot notæ non ineptè huic plantæ quadrant. Postea nonnulli ad Androsacen retulerunt, Bellonium sequuti, qui Observation. lib. III. cap. XLI. de Androsace agens, hanc innuere videtur.

Τράγον. Τράγανον. Androsace Bellonij. Croton Anguill.

Peritissimus Anguillara, Crotonis, cujus Nicandri interpres mentionem facit, nomine, hanc, ni fallor, describit opinione duodecima. Crescit, inquit, ad flumen Sebenicum in Dalmatia humilis frutex, Pino valdè similis, frequentibus nodis, cujus folia [cirri seu ramuli potiùs] Equiseto minori similia sunt, ejus flos rufescens, tametsi pallescentem viderim, qui deinde in fructum extuberat rotundum Ceraso minorem, maturitate colorem rubrum contrahentem, qui etiam edi possit. Nascitur locis asperis, montosis & saxosis, &c.

MULTIS verò notis, hujus primum genus præsertim, cum Polygono quarto Plinij quadrare mihi videtur, quod his verbis describit lib. XXVII. cap XII. Quartum genus silvestre appellatur, pænè arboris modo frutex, radice lignosâ, stirpe Cedri rubicundo, ramis sparti, binûm palmorum, nigris geniculorum ternis quaternísve articulis. Huic quoque spissandi natura, sapor mali cotonei.

Deinde quas Dioscorides Polygono tribuit facultates, adhuc hodie apud ejus regionis, ubi hic frutex nascitur, incolas, in usu sunt: illius enim decoctum penis & vesicæ ulceribus conferre asserunt.

Ephedra. Caucon. Anabasis. POSSET tamen ad Ephedram forsitan etiam referri, cujus idem Plinius lib. XXVI. cap. VII. in hæc verba meminit: Caucon, quæ & Ephedra, ab alijs Anabasis vocata, nascitur ventoso ferè tractu, scandens arborem, & ex ramis propendens, folio nullo, cirris numerosa, qui sunt junci

junci geniculati, radice pallida. Datur ex vino nigro austero trita ad tussim, suspiria, tormina, &c.

Hanc Bellonius lib. I. & III. Observationum arbores conscendere dicit, cujus & fructum Androsaces similem, rubrum edisse refert.

Ego verò hanc plantam solam ferè nascentem, & sese sustinentem, nec ullo adminiculo egentem semper inveniebam.

ANAGYRIS. CAP. LXIII.

TAMETSI nonnulli plura Anagyris genera se vidisse referant: ego unicum legitimum, quale videlicet à Veteribus descriptum est, tantum observasse ingenuè profiteor.

ARBVSCVLA autem est humanam altitudinem non multum superans, calidioribus præsertim regionibus (nam alibi duorum etiam hominum magnitudinem æquantem conspexi) multis ramis fruticosa, cortice ex viridi nigricante obductis, è quibus ramuli prosiliunt onusti folijs trifolij ferè mænianthis, hoc est, ternis simul junctis, sed supernè dilutius virescentibus, aversâ autem parte incanis, ut viticis folia, odoris, ut spatulæ fœtidæ vulgaris, (quam nonnulli Xyrin esse volunt) adeo gravis & tetri, ut transeuntibus suo fœtore caput offendat. Ex foliorum sedibus & alis, bini, terni, aut quaterni ad summum flores simul prodeũt oblongi, quinque folijs constantes, genistæ ferè aut Cytisi florum modo, sed quorum supremum, quodque reliqua integit, brevius est, & minimè, ut in illis, reflexum, coloris intensius aurei, reliquis pallescentibus: siliquæ deinde succedunt digitalis longitudinis, pollicaris verò latitudinis, cartilagineæ, in quibus terna aut quaterna semina, nonnumquam plura, satis magna, exiguis phasiolis æqualia, renis forma, quæ initio candicant, deinde purpurascentem colorem contrahunt, tandem, cùm plenè matura, ex cæruleo nigricant: ut aptissimè Dioscorides ποικίλον dixerit: nam in eodem fructu non exacte maturo tres differentes colores subinde conspiciuntur. *Anagyris vera.*

Primùm omnium hunc fruticem nascentem inveniebam primo ab Arelate lapide, saxoso quodam colle, qui dicitur D. Antonij, monente C. V. eodemque primario Mompelianæ Academiæ Professore D. Guilelmo Rondeletio. Deinde frequentem circa Hispalim totius Bæticæ Emporium celeberrimum, tum etiam ad Mundam, Malacam & Valentiam. *Natales.*

Floret istic Ianuario & Februario, æstate semen maturescit. Hujus porrò ligni matrix sive cor, non nigricat, sed nonnihil potiùs pallescit.

Ἀνάγυρις καὶ ἀνάγυρος, à nonnullis etiam ἄκοπος Græcè appellatur, teste Dioscoride & Plinio, Latinis Anagyris, Herbariorum vulgò Faba inversa. Vulgare nomen Hispanicum non intellexi. *Nomina.*

TENERA folia trita Dioscorides refert illitu tumores reprimere, &, si partus hæreat, & secundæ mensésque morentur, drachmæ pondere bibi in passo: sic & suspiriosis dari, & contra capitis dolores in vino: difficulter parientibus adalligari, ita ut à partu statim auferantur. Plinius addit, in vino vetere ad phalangiorum morsus dari. Radicis cortex, utrique, concoquendis discutiendisq; adhibetur: & semen manducatum, vomitiones vehementer ciet. *Facultates.*

CYTISVS. CAP. LXIIII.

IN tanta opinionum varietate de Cytiso, licet judicare difficile sit, quis legitimus Cytisus veteribus descriptus; peritiores existimant eum esse quem C. V. Bartholomæus Maranta proponit. Ceterùm nemo, uti spero, inficias ibit, quin quos hoc capite enumerabo frutices, ad Cytisi genera etiam referri debeant. *Cytisus πολύσπορος.*

PRIOR interdum arbusculæ magnitudine excrescit, duro stipite, cujus materia flavescit, sed cor sive pars interior nigricat: is autem cum majoribus ramis & virgulis candicante cortice obducitur: tenelli ramuli toti villo obsiti: folia numerosa ramos ambiunt, terna uni pediculo inhærentia Medicæ modo, dilutioris viriditatis, saporis viridium leguminum, amari tamen; *Cytisus I.*

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
1511/D

Cytisus I.

Genista Canariensis, l. — Lob. ic. 2. p. 47.

hisp. 191
Fig. 151

Cytisus II.

Spartium Complicatum, l. — Lob. ic. 2. p. 47.

hisp. 192
Fig. 152

Cytisus III.

hirsutus, l. — Cytisus triflorus l. 2. 156 — Lob. ic. 2. pag. 48.

hisp. 195
Fig. 153

ri tamen: aliquot flores extremis ramulis quasi ſpicæ inſtar naſcuntur, Geniſtæ ſimiles, minores, lutei, nonnihil odorati: deinde lobi Geniſtæ pares, oblongi, aſperi tamen & hirſuti, in quibus exiguum ſemen, tumidiuſculum, nigricans, Geniſta minus: radix lignoſa, & in diuerſa tendens.

Cytisus II. ALTER duorum cubitorum duntaxat altitudinis, fruticoſus, virgas profert candidas omnino, tenues, ramoſas: folia ſuperiori ſimilia, terna ſemper ex uno pediculo naſcentia, minora, prorſus incana, numquam expanſa, ſed ſemper quaſi complicata, prominente dorſo, impensè amara: flores, ut in altero, extremis ramis inſident ſuperioribus forma ſimiles, ſed intenſior & planè aureus color: ſiliquæ etiam longiuſculæ, aſperæ, ex purpura nigreſcentes, mucrone deorſum inflexo: ſemen paulò majus eſt, & ſubnigrius altero; radix ſimilis.

Natales. Vterque creſcit Salmanticenſi agro, & alijs utriuſq; Caſtellæ locis ſecundùm publicas vias. Florent Iunio, ſemen proferunt Iulio & Auguſto. Seminibus inde ad amicos in Belgium miſſis nonnulli in ſuis hortis aluerunt, ubi longè majores adoleverunt: ſed ſubſequutis poſtea Belgicis motibus, cùm negligeretur, & intermitteretur neceſſaria cura, præſertim hiemali tempore, utrumque genus perijt.

Cytisus III. TERTIVS humanam altitudinem attingit, virgasque habet longas, non admodum fruticoſas, neque lentas, nigreſcente cortice obductas: folia trifolij aut medicæ, terna ſimul uni petiolo inhærentia, ſupina parte viridia, prona verò ſubrufa lanugine hirſuta, leguminum amariuſculi ſaporis: flores ex alarum ſinu reliquis majores, cum Geniſtæ majoribus floribus comparandi,

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
1511/D

Cytisus IIII.

Cytisus V.

comparandi, aureo colore fulgentes. Hujus semen observare non licuit, cùm solum modò admontium radices circa Calpen & Bæticæ maritimis Februario florentem invenerim.

Duorum superiorum nullum vulgare nomen intellexi, iste verò ab incolis *Escabon* dicebatur.

QVARTVS cubitales & majores habet virgas, lentas, vimineas, in multas alas divisas, quas sparsim & sine ordine ambiunt terna perpetuo folia eidem pediculo inhærẽtia, viridia, emi- *Cytisus IIII.* nentiore dorso, amariusculo sapore prædita: summæ virgæ in oblongam spicam florum quatuor foliolis constantium desinunt, qui pisi florum formam æmulãtur, longè tamen minores sunt, lutei coloris, suavisque odoris & melleum quiddam spirantis: siliquæ deinde succedunt longæ, planæ, exiguum flavescens semen continentes: radix dura, lignosa, longa, rarioribus fibris donata est.

Copiosè nascitur non modò in omnibus silvis Viennensis agri, & secundum vias, sed ple- *Natales.* risque Pannoniæ locis, & in ea Austriæ inferioris parte, quæ veteri circumscriptione Pannoniæ non continetur. Crescit & in Hercyniæ silvæ parte quæ Boëmiam undique cingit, vbi florere incipit sub finem Iunij, & Augusto plerumque cessare solet: at in Austria & Pannonia maturiùs.

CVBITALES nonnumquam sunt Quinto virgæ, rectæ, tenues, vimineæ & lentæ: quas ab *Cytisus V.* infimo ad summum usque exornant folia terna etiam uni pediculo inhærentia, proximè descripto ferè similia, sed angustiora, omnino incana, amari gustus, quæ trita pinguia esse videntur: ex singulis interdum foliorum sinubus ramuli prodeunt, similibus folijs, sed minoribus obsiti, ferentes in summo quinos aut senos flores loti pratensis herbę (quam à pręgrandibus siliquis nonnulli siliquosam cognominant) floribus persimiles, aurei coloris, odoris non expertes: deinde ex folliculis siliquas oblongiusculas, planas, hirsutas omnino, atque in his subruffum semen, planum, nonnumquam tumidiusculum & rotundiusculum, durum, quod maturitate dehiscentibus siliquis excidit: radix dura est & lignosa, nigricans, summa tellure sparsa.

Frequens est toto Viennensi agro, præsertim supra Phasianorum fabricam, & multis alijs *Natales.* cum Austriæ superioris & inferioris, tum Moraviæ & Pannoniæ locis aridis propter vias.

Floret Iulio, & subinde in Autumnum usque: semen sub Augusti finem, & Septembri maturescit, sed vermiculis illud erodentibus est valde obnoxium.

Integras sæpenumero hujus fruticis stirpes vulgari cuscuta, quam plerique legitimam *Androsace Dioscor.* Dioscorid. Androsacen esse existimant, obsitas inveni.

Cytisi v. species altera.

Cytisus VI.

Cytisus VII.

Cytisi v. species altera. 2. Ejus aliud genus est multò majus, crassioribus virgis, admodum hirsutis, rectis, folijs duplo amplioribus, siliquis seu lobis majoribus: ipsi etiam flores colore magis aureo rutilant.

Iuxta sepes in Pannonia & Austria nascitur, sed rariùs est, & minùs obvium super ore. Illius etiam semen vermiculis obnoxium.

Cytisus VI. SEXTVS pedalibus, rarò cubitalibus assurgit ramulis, tenuibus, omnino incanis: quos exornant terna semper folia, brevi pediculo inhærentia, quorum medium duplo longius est reliquis, cinerei & canescentis coloris, adstringentis verò & linguam exsiccantis saporis: ramusculi ferè ab imo ad summum per singulorum foliorum exortus, floribus aureo colore fulgentibus, jucundi odoris, onusti sunt, binis aut ternis simul nascentibus ex molli quadam, & candida lanugine hirsuta vaginula, similis cum superioribus formæ, sed minoribus. Semen non observavi.

Natales. Invenitur varijs Hispaniæ locis, præsertim Bætica: sed nusquam abundantiorem videbam quàm Valentino regno, ubi plurimus ejus usus est: nam illius ramis nudis & à suis folijs liberis supra tegetes, ab his qui bombyces alunt, sparsis, jam saturi mori folijs bombices, sericea sua stamina his ramis advolvunt, que deinde à mulierculis & pueris explicantur. Valentini *boxa*, & *boxa blanca* appellant.

Cytisus VII. ALIQVOT habet Septimus ramos humi fusos & sparsos, tenues, lentos, fractu contumaces, qui nullis aut certè rarissimis folijs sunt obsiti, multos autem ex lateribus ramulos proferunt, tenellos, hirsutos, in quibus folia longis pediculis nixa, terno semper numero, breviora

viora quàm in Quinto genere, elato dorso, supernè viridia, infernè cana lanugine pubescentia, amariusculi saporis, & herbacei odoris: ex alarum in extremis ramulis, & per totos interdum ramulos sparsarum sinu prodeunt terni aut quaterni simul juncti, nonnumquam singulares flores, Quinti flori forma similes lutei coloris, qui tamen dum marcescere incipiunt, aureum colorem adeò saturum contrahunt, ut purpurascere videantur: folliculi, unde flores emergunt, pallent & lanugine pubescunt: siliquæ planæ & hirsutæ subfuscum exiguum semen continent: radix dura, lignosa, juxta quam rami per terram sparsi subinde fibras agunt.

Spontè provenit silvula quadam ad Lachn pagum primo ab urbe Vienna miliari, & plerisque alijs locis urbi vicinis: crescit etiam in utriusque Pannoniæ silvis, & in Interamni ultra Dravum flumen. Maturiùs floret superioribus Pannonicis, Maio videlicet, nonnumquam etiam Aprili, & novos interdum ex ramulis flores per totam deinde æstatem profert. *Natales.*

2. SED & hujus generis alia species invenitur pedalibus virgis, tenuibus, viridibus, supinis & humi fusis, quas ambiunt similia folia: flores etiam pares extremis virgis quini, seni, aut plures simul congesti innascuntur, nulli autem per virgas sparsi ut in superiore: siliquæ & semina non differunt: virgarum, foliorumq; pars inferior & siliquæ molli hirsutiâ pubescunt. Hunc in solis Pannoniæ silvis Maio mense florentem inveniebam. *Cytisi VII. species altera.*

SCIO & alios aliquot frutices Cytisi nomine proponi: quia verò diligenter ab alijs descripti sunt, hîc subjiciendos non æstimavi, sed eos tantùm quos à nemine antè observatos, & Cytisi nomine comprehendi posse putavi. Quarti tamen historiam noster Lobelius in adversarijs prodidisse videtur.

PORRÒ Cytisi folia refrigerare, tumores inter initia discutere, si cum pane trita illinantur: decoctum potu urinam ciere, Dioscorides scribit. Columella lib. V. cap. ultimo, Plinius lib XIII cap. XXIIII. addunt ex Aristomacho Atheniensi, nutricibus in defectu lactis aridum & in aquâ decoctum, potui cum vino dari: firmiores, celsioresque infantes fieri: & alia pleraque ad Cytisi culturam, & pecorum ex eo pabulum, pertinentia. *Cytisi Facultates.*

COLUTEA SCORPIOEIDES. CAP. LXV.

CYTISO cognatæ sunt eæ stirpes quas hoc & proximè sequente capite describam, ideoque ponè Cytisi genera collocandas esse existimavi.

Colutea scorpioides I. elatior

Coronilla emerus L.

Fig. 159

Colutea scorpioides I. humilior.

Coronilla emerus L. var.

Fig. 160

MULTAS Prior ex una radice fert bicubitales, interdum & tricubitales virgas, graciles, satis tamen firmas, in frequentes ramos divisas: folia alata septem aut novem uni costæ inhærentia, bina semper ex adverso sita, uno impare extremam alam occupante, coluteæ folijs *Colutea scorpioides I. elatior.*

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
1511/D

Coronilla Coronata, l. Colutea scorpioides altera.

Fig. 161

Colutea scorpioides 1. humilior.

Natales.

Colutea scorpioid. II.

similia, sed minora, saturatè virentia, ingrati admodum & amari saporis: è singulis ramulorum alis prodeunt tenues pediculi sustinentes plerumque binos, nonnumquam ternos flores Coluteæ similes formâ & colore, sed minores & nonnihil odoratos: siliquæ teretes, oblongæ, quibusdam veluti articulis distinctæ, oblongæ, lævia, subfusci coloris & ingrati saporis semina, singula singulis articulis inclusa habent: radix lignosa est, longè lateque dispersa.

2. Est & altera humilior, humiq; diffusa, neque foliorum numero, aut situ, aut formâ, neque florum formâ & colore, à superiore differens: sed hujus virgę palmares aut pedales duntaxat, hieme interdum marcescere solent, & novo vere denuò è radice novæ germinare: siliquę & semina paria: radix similiter dura & lignosa latè se spargit, & fibris aliquot donata est.

Sponte nascūtur ad Calenberg viciniisq; Viennæ montibus abundè, tum etiam in nonnullis Pannonię montanis locis. Priorē etiam in Belgicis hortis jam diu antè conspexeram: & ejus Pena & Lobelius in Adversarijs meminerunt, in Valena Mompelliani agri silvâ nasci afferentes. In hortis culta longè major evadit. Posteriorem nunquam antea observaveram. Sed & ea in hortis culta paulò major fit, & plerumque virgas hieme retinet. Florent Maio.

Altera nititur radice crassâ, & lignosâ, lentâ tamen, & flavescente cortice obductâ, multisque fibris prædita: ex qua plures singulis annis ineunte vere novas producit virgas pedales, nonnumquam etiam cubitales, lentas, vimineas, læves, virides, & in his temerè sparsa alata folia, quina, septena, aut novena uni costæ inhærentia, exsiccantis primùm gustus, deinde nonnihil acrimoniæ in summis labris relinquentis: flores in foliorum oblongis virgulis inhærent copiosi, leguminacei, in orbicularem coronam dispositi, flavi, nullo grato odore commendati: quibus succedūt articulatim distinctę siliquę superioribus breviores, semen in singulis articulis continentes, Polygalæ valentinæ modo.

Crescit in montium, qui à Danubio & Calenberg illi imminenti ad Alpes extenduntur, radicibus, inter vepres & ad vinetorum margines. Floret Iunio, nonnumquam etiam Maio: subsequens hiems virgas corrumpit.

Coronilla Polygala Valentina, l.

Coronilla coronata Prod. 2. 810.

hisp. 197.

Fig. 162.

Natales.

Polygala 1.

POLYGALA VALENTINA.
CAP. LXVI.

Frvticosa est hæc planta, binos palmos alta, multas ferens virgulas lentas, sparti aut junci instar: folia singulis costis inhærent impari plerumque numero, quina, septena, aut plura, Lenticulę similia, magis tamen carnosa, & ad rutæ colorem accedentia, adstringentis & ingrati gustus: flores meliloto similes, lutei, coronæ in modum, summis virgulis (quæ magnâ ex parte nudæ sunt, & maturo semine exarescere solent) insidunt: incurvæ, deinde, longæ & teretes succedunt siliquæ, tribus aut quatuor internodijs distinctæ, quæ semen continent durum, oblongiusculū, nigrum, ingrati saporis: radix longa, dura, lenta, crassiuscula est.

Perpetuò

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
1511/D

Perpetuò virens est: floretque Aprili, Maio, & Iunio, semen verò Iulio maturum. Inveniebam etiam Septembri florentem, & calidioribus locis maturè admodū, videlicet Februario. Salmanticensi agro frequens est secundum vias: Granatensi, Murciano, & Valentino regnis, locis arenosis & collium declivibus observabam. Apes ex ejus flore plurimùm mel colligere creduntur.

VVLGO Salmanticensibus *Coroñilla de Rey* dicitur, quasi sertula regia, & istic officinæ Meliloti vice utuntur. Granatenses & Murciani *Lentejuela*, id est, Lenticulam, Valentini Polygalam appellant.

IN collibus silvosis Valentiæ Hispaniæ vicinis invenitur & alia huic admodum similis, sed majoribus virgis, firmioribus, & utcumque rubentibus: majoribus etiam, viridioribus, frequentioribus & carnosis folijs: majoribus & dilutioris coloris floribus: siliquis etiam paulò crassioribus: semine verò omnino simili. *Polygala II.*

EIVSDEM urbis item maritimis Tertia, oblongis, lentis, fungosis seu medullosis, & omnino virentibus virgis prædita, quas rara obsepiunt folia, superioribus adhuc crassiora & molliora: flos Secundæ par: semen observare non potui.

Viret etiam perpetuò utraque: sed in collibus nata diutissimè floret, Vere & Autumno. Prima & Secunda, ante meam ad Cæs. Maximilianum II. profectionem, in Belgicis hortis alebantur.

PORRÒ Polygala Dioscoridi & Plinio gustu est adstricto, quæ pota lactis abundantiam facit.

ANONIS NON SPINOSA, sive MITIOR. CAP. LXVII.

ALVNT Silesiaca prata Anonidis quoddam genus à vulgari diversum, quod ab alijs minimè observatum existimo.

Anonis mitior I.

Fraxinella.

MVLTOS annuatim ex radice durâ, lignosâ, & perenni fert cubitales, nonnumquam longiores surculos, rotundos, lentos, firmos tamen, ramosos, molli lanugine obductos: multa folia alternatim caulem latâ basi amplectentia, plerumque terna ex eodem pediculo prodeuntia, interdum singularia, molliora & ampliora quàm vulgaris: summæ virgæ & rami desinunt in oblongam spicam florum vulgari quidem similium, sed coloris magis sanguinei: fert deinde siliquas vulgari persimiles, & ipsum etiam semen. Tota planta lento quodam humore graviter & hircinum virus olente obsita est, Fraxinellæ ferè odoris instar: nullo autem aculeorum vallo munita est. *Anonis mitior I. purpureo flore.*

EST & aliud genus huic adeò simile (præsertim si utrumq; in hortis colatur) ut ante quàm flores explicentur, nisi diligenter inter se conferantur, vix discerni queant: paulò tamen pinguius *Anonis mitior II. luteo flore.*

guius deprehenditur, nec adeò graviter odoratum: præterea ubi sponte nascitur, candidius est: ejus item flores, qui lutei sunt, breviore spica nascuntur.

Trifolium fœtidum. Prioris semen è Silesia nobis missum est Trifolij majoris & fœtidi nomine, plantæ etiam ex eo natę. Alterum frequens nascitur cùm in Narbonensi Galliâ, ubi primùm obseruabam, tum in Hispaniâ & Lusitaniâ. Floret utrumque genus Iunio & Iulio.

CVM totâ quasi facie Anωnidem vulgarem, exceptis spinis referant hæ plantæ, licebit eas nominare Anωnides non spinosas sive mitiores. Posteriorem nonnulli Hispani Ciceris silvestris genus esse autumabant: Pena & Lobelius Plinij Natricem esse censent, cujus lib. XXVII. Nat. Hist. cap. XII meminit: sed ejus Natricis radix duntaxat hirci virus olet recens eruta, non tota planta. Cumque nullam pleniorem descriptionem addat, difficile esse existimo, quænam illa Natrix sit, judicare. *Natrix Plinij.*

Fraxinella. OLET etiam hircum vulgò Fraxinella appellata, cujus radix Dictami albi nomine in officinis nota est, & usurpatur. Illius passim in Pannonicis silvis, Viennensique saltu, duo genera inveniuntur: Vnum elatius, oblongiore florum spica, saturatioribusque floribus & nigrioribus folijs: Alterum humilius, breviore spica, dilutioribus floribus & folijs: *Varietas.* Vngari *Dictamus* & *zaruas fu* vocant. Crescit & in Francofordiano saltu, in quo aliquot plantæ repertæ niveo flore præditæ.

DORYCHNIVM HISPANICVM. CAP. LXVIII.

hisp. 202.
Fig. 165.
Parkins. theat. 360

Dorycnio congener planta.

pin. 332. no. 8.

hisp. 204
Fig. 166.

Dorycnium Hispanicum. FRVTICOSA & ramosa hæc est planta, pedem aut ampliùs alta, tenues producens virgas, incanas, flexibiles: folia oleæ albicantia, minora & breviora, terna simul, interdum etiam plura ab eodem exortu prodeuntia, in novellis ramis, qui nondum florem protulerunt admodum frequentia & confertim nascentia, adstringentis gustus: flos copiosus, parvus, trifolij pratensis æmulus, albus, veluti in capitulum congestus summis virgis insidet: quo decidente, quaternæ, quinæ, aut plures interdum succedunt simul junctæ valvulæ, ervi magnitudine, rufescentes, in quarum singulis, ut plurimùm singula semina continentur versicoloria, qualia penè Tithymali paralij, ejusdemque formæ, coloris & magnitudinis. radix dura & lignosa nigricat. Perennis est, nec sua folia abijcit, nisi novis receptis.

Natales. Exit copiosè Salmanticensi agro, & alijs Hispaniæ locis, secundum vias & incultis: memini & Narbonensi agro videre: frequentissimam etiam non modò circa Viennam Austriæ, sed plerisque Pannoniæ locis, calidiore tamen regione magis incanam. Floret Maio & Iunio: semen valvulis hiantibus exilit Iulio.

QVOTQVOT erant Salmanticæ rei herbariæ studiosi, Dorycnium vocabant, eo quo istic versabar tempore, quo etiam nomine apud Mompelianos, ante multos annos donatū fuit.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
1511/D

Anguillara etiam hanc sententiam amplecti videtur, Opinionum libro XIIII. Ejus semen à C.V. Vlysse Aldrovandro aliquando missum fuit Trifolij albi appellatione; & ex illo plantæ natæ. Salmanticense vulgus *myediega* vocat. *Trifolium album.*

Ceterùm, licet cum Dorycnio Dioscoridi descripto nonnullas notas communes habeat, ejus tamen historiæ per omnia respondere non videtur.

HVIC ferè similis planta Valentino regno & quibusdam Bæticæ locis nascitur, cubitalibus & viminis modo lentis virgis, superiore gracilioribus, brevioribus & latioribus folijs, breviq́ue pediculo ternis aut quinis simul junctis, ramulos amplectentibus, salsi & nonnihil acrimoniæ obtinentis gustus: oblongi ramusculi, ternos, quaternos, aut quinos flores sustinent, Medica majores, viridis coloris: alioqui tota planta candidior est superiore, imò tota incana: ejus neque semen, neque radicem observabam: sed ramulum qualem equitando abrumpere potui, exprimi jussi, & hîc apposui. *Dorycnio congener planta.*

VETERES porrò Dorycnium somniferum esse scribunt, & copiosiùs haustum mortem adferre. An verò planta, hoc capite descripta, soporifera sit, neminem periculum fecisse arbitror.

GENISTA TINCTORIA. CAP. LXIX.

Genista tinctoria Hispan.

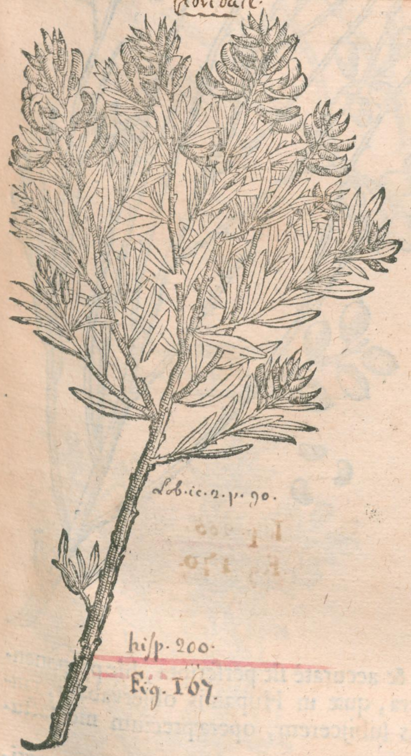

Genista tinctoria vulgaris.

AD duorum cubitorum altitudinem crescit interdum hic frutex, nudo stipite, enodi, recto, digitali crassitudine, candicante cortice tecto, qui in multiplices breveséque ramos, tenellos & fragiles summa parte dividitur: hos ornant folia Lini aut Thymelææ, frequentia, supernè virentia, infernè verò incana & argentei planè splendoris, gustus initio exsiccantis & nonnihil adstringentis, deinde subamari: flores summis ramulis nascuntur spicatim congesti Genistæ tinctoriæ Germanicæ similes, lutei. Tota planta elegans est aspectu. *Genista tinctoria Hispanica.*

Quo tempore floret, sub ea crescit Hæmoderi quoddam genus elegans, pedalis altitudinis, brachialis interdum crassitudinis, multis floribus à medio scapo ad summum usque exornatum, magnis, oblongis, luteis, extrema parte hiantibus & in quinque partes divisis: totum humidum est, pingui oleaginosaque materia turget. *αἱμόδωρον.*

NVSQVAM hunc fruticem conspiciebam, quàm Murciano regno secundùm vias nascentem, & Martio mense florentem. Incolæ stirpem ipsam *scopa* appellabant, Hæmoderum autem sub eâ nascens, *yerua tora*, quia forsitan si vaccæ eo vescantur, ad venerem excitatæ taurum appetunt.

CETERVM suffruticem illum qui à tingendi usu, floris Tinctorij, vel Genistæ tinctoriæ

nomen invenit, in Hiſpanijs videre non memini: at in Auſtriæ & Pannoniæ ſilvoſis locis, & ad montanorum pratorum margines frequentiſſimum conſpexi. Vngaris *Feſtö verag* dicitur. Frequentiſſimus etiam in omnibus pratis quibus proximæ ſilvæ, cùm Francofordiano agro, tum pleriſque alijs Germaniæ locis.

SPARTUM GRÆCORUM. CAP. LXX.

Geniſta Plinij. OMNIBUS notiſſimum, Spartum, ſive Spartium Dioſcoridis, eſſe Plinij Geniſtam, ſive Hiſpanicam & Africanam odorato flore, virgulis planè junceis & fructu contumacibus, quibus rara quædam, dum floret, inhærent folia brevi decidua, ut tota deinde planta ſine folijs conſpiciatur.

Spartium Dioſcoridis Geniſta Plin.

Spartium II. Hiſpan.

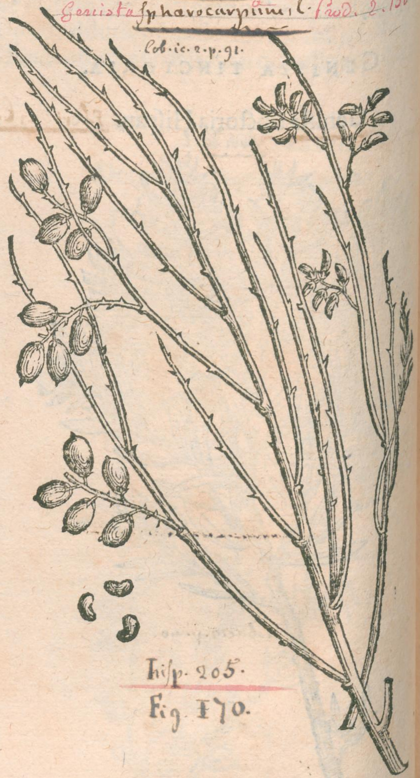

Illius hiſtoriam, cùm à pleriſque diligenter & accuratè ſit perſcripta, hîc proponendam non duxi: ſed ſi alia quædam ejus genera, quæ in Hiſpanijs obſervabam, tanquam nova, & à nullo adhuc exhibita, oculis ſubjicerem, operæpretium me facturum exiſtimavi.

Spartium II. Hiſpan. EST verò unum cubitali plerumque ſtipite, pollicem craſſo, ſcabro & ſtriato cortice tecto, qui in plures cubitales vireſcentes & ſtriatos ramos dividitur, & hi deinde in junceas, ſtriatas, virides virgulas, quæ novellæ adhuc & primùm germinantes, aliquot folijs exornantur, ſtatim atque planta florere incipit deciduis, ut tota deinde ἄφυλλος conſpiciatur: è virgularum lateribus prodeunt longi pediculi, è quibus dependent aliquot exigui flores, glycyrrhizæ vulgaris aut trifolij pratenſis floribus pænè ſimiles, lutei, inodori: ſuccedunt cartilaginei, rotundiuſculi lobi, vulgari fabæ quæ in jumentorum pabulum cedit, perſimiles, ex flavo ruſeſcentes, in quibus unicum maxima ex parte ſemen (rarò bina) continetur, durum, nigrum, exiguo reni ſimile, quod in lobis agitatis aut concuſſis crepitat, & ſonitum edit: radix dura eſt & lignoſa.

Spartiũ III. Hiſpan. ALIUD longè majus, & hominis altitudinem ſuperans invenitur virgulis priore tenerioribus, lentioribus, & magis obſequentibus, flore ejuſdem cum ſuperiore formæ, ſed paulò majore, & omnino albo: lobi etiam conveniunt, minores tamen ſunt & minus ſemen continent.

Natales. Primum varijs Caſtellæ utriuſque locis creſcit arenoſo ſolo, & Maio floret, ſemen maturum eſt Iulio. Alterum Gadibus duntaxat, & locis vicinis aurâ marinâ perflatis, mihi conſpectum

ſpectum

Spartium III. Hispan.

hisp. 207
Fig. 171

spectum est, arenoso & sterili solo, suis floribus onustum Februario. Lobos observare non potui in ipsa planta: sed mihi deinde ab amico missi sunt ex Hispanijs.

VTRUMQUE genus Hispani *retama* vernaculo sermone appellant: Genistam verò odoratam *hiniesta* & *yniesta*: vulgarem & Septentrionalibus regionibus peculiarem, quæ istic etiam plerisque locis nascitur, *scobas*, quòd illâ, quemadmodum nostrates, scoparum, quibus ædes purgant & everrunt, loco utantur. *Nomina.*

CETERUM hanc plantam ad Spartum, quod Dioscorides σπαρτίον vocat, referendam omninò existimo. An verò iisdem facultatibus prædita sit, non intellexi. *Σπαρτίον.*

De Sparto autem Hispanico junci folio, de cujus usu Plinius lib. XIX. cap. II. Natur. Historiæ prolixè agit, postea scribemus.

CHAMÆGENISTA.
CAP. LXXI.

GENISTAE illius, quæ per universam ferè Germaniam, Galliam, Angliam atque Belgicam vulgatissima est, cuiusq; flores nondum expansos Belgæ muriâ condiunt, & capparum loco edunt, spontè nascentis nulla vestigia observare potui in Pannonia & Bohemia, neque totâ Austriâ & Moraviâ. Sed duo Chamægenistæ genera plerisque locis sese obtulerunt. *Genista vulgaris.*

PRIMUM multis palmaribus, interdum etiam pedalibus aut majoribus virgulis humi diffunditur, teretibus, lentis, striatis, virentibus, & in aliquot ramulos divisis: per quos confuso ordine, & quasi temerè sparsa sunt foliola, bina, terna aut quaterna, ab eodem exortu & tuberculo prodeuntia, Genistæ vulgaris Germanicæ folijs similia, eminentiore dorso, & quasi complicata, supernè viridia, infernè nonnihil incana, amariusculi gustus: ex illorum alis singuli aut bini flores lutei, quatuor foliolis constantes, Genistæ germanicæ florum æmuli, sed minores, nullo interdum, aut certè perexiguo odore præditi, nonnullis locis satis odorati, nascuntur: quibus deinde succedunt planæ siliquæ, hirsutæ, exiguũ flavescens semen Cytisi generibus simile continentes: radix est dura, lignosa, aliquot fibris donata: sed & virgulæ secundùm radicem, qua terrâ integuntur, plerumque fibras agunt. *Chamægenista I.*

Chamægenista I.

Fig. 172

Nascitur multis Pannoniæ locis ad viarum & silvarum margines, editis, siccis, atque desertis nonnumquam agris. In cultis & inter vepres aliquando magis luxuriat, & in majorem altitudinem excrescit. Floret Maio, quandoque etiam Aprili.

ALTERIUS, quæ plano eoque altero ex altero nascente est folio, quod deinde in cauliculum convertitur, historiam, cùm ab alijs sit prodita, hîc retexendam non æstimavi. *Chamægenista II.*

Hanc plantulam olim apud Helvetios cùm istac iter facerem, & quibusdam Germaniæ locis colligere memini. Deinde in Pannoniâ sponte & copiosè nascentem observabam in silvâ

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
1511/D

Chamægenista II.

Genista sagittalis. l.

Lob. ic. 2. p. 92.

Fig. 173.

Chamægenista peregrina.

Genista tridentata. l.

Lob. ic. 2. p. 92.

Fig. 174.

silvâ Nemethwywar Ill^ris Dn. Balthasaris de Batthyan urbi & arci munitissimæ proxima, atque supra Sopronium urbem vulgo Oedenburg dictam, Austriacis: sed omnium affluentissimè inter Sakturnya Ill^ris Comitis de Zrinio minutissimam arcem, & Fridaw Magnifici Dn. Michaëlis de Zck arcem in collibus: & nunc proximè in silva quadam miliari circiter infra Francofortum, ad sinistram Mœni fluminis, ubi etiam frequens Primum genus, & pleræque aliæ stirpes.

TERTIVM porrò elegans quoddam genus, Secundo quodammodo affine, solis Valentini regni locis incultis & asperis observabam, quod prætermitti non debuit.

Chamægenista peregrina.

VIX palmari magnitudine assurgebat hæc Chamægenista, admodum tamen fruticosa, folijs Chamelææ proximis, brevioribus, duris, & carnosis, aliquantulum in ambitu sinuosis & crispis, rigidiusculisque, uno ex altero è medio folij nervo prodeunte, quemadmodum in superiore, interdum etiam binis ternísve simul exorientibus: hic verò nervus paulatim intumescit, & in ramulum convertitur, sic cùm tota planta foliosa sit, & non nisi folijs constare videatur, fit tandem admodum fruticosa: in extremis istis folijs quini, seníve, aut plures flores simul juncti, ex villosis calyculis nascũtur, minores quàm in Genistâ, aurei planè coloris, nisi bina inferiora folia incana lanugine pubescerent. Florentẽ duntaxat colligebam quo dixi loco, mense Martio. Postea tamen resiccatas plantas nactus sum pedales aut ampliores.

AVSTRIACI Vngaris vicini Priorem Gelbe klee/ hoc est, trifolium luteum appellant: Alteram Germani Erdpfrimmen/ id est terrestrem Genistam, nonnulli Genistam sagittalem. Tertiæ nullum vulgare nomen intellexi.

CETERVM in Pannonia etiam vulgatissima est ea Genistæ species, spinis & aculeis horrens, quam nonnulli Genistellam spinosam nominant, Vngari *Iglicze*, hoc est, Aculeatam, Germani Stichend pfrimmen. Frequens est & circa Francofortum & multis alijs Germaniæ atque Belgicæ locis.

ANΩNYMOS COLVTEAE FLORE. CAP. LXXII.

FLORVM similitudo & aliæ quædam notæ faciunt, ut hanc ἀνώνυμον quidem, sed elegantem, & à nemine adhuc, ut arbitror (præterquam à me in Pannonicis) descriptam plantam superioribus subjungam.

Ἀνώνυμον Coluteæ flore.

RADICEM autem habet longè lateque summa tellure serpentem, lignosam, lentam tamen, & subinde capillares fibras agentem, ex quâ prodeunt multi lenti & obsequentes ramuli,

Anonymos flore coluteæ.

Polygala chamaebuxus l.

Fig. 175.

muli, dodrantales, & circa exortum, qua terrâ integuntur, fibras plerumque agentes: folia in his buxi æmula ferè, carnosa, viridia, paulo tamen magis mucronata, confuso ut plurimum ordine disposita, gustantibus ingrata primùm, deinde amara & acria: in extremis ramulis prodeunt inter folia flores terni aut quaterni, oblongi, majore ex parte odoris expertes, nonnullis autem locis suavem & narcissinam quandam fragrantiam referentes, tribus folijs constãtes, quorum duo alba sunt, & alarum modo sursum expansa, exalbida galeola illorum exortum integente, tertium in longiusculum veluti tubulum convolutum, sursum per longitudinem apertum est, extremitate concavâ & incurvâ, lutei coloris, & per vetustatem omnino interdum purpurascentis aut rubescentis: floribus succedunt latæ & compressæ siliquæ, Thlaspi latifolij thecis paulo minores, virides, quę bina plerumque (nonnumquam unicum tantùm) continent grana, exigui ervi magnitudine, nigricantis ex cineraceo coloris, hirsuta, & veluti quoddam animalculum ementita, Polygalæ vulgaris majoris rubræ (de qua postea) semini haud absimilia, minora, quæ, aperientibus sese per latera loculis, sponte decidunt.

2\. Interdum etiam pro loci natura floris colorem variare deprehenditur: nam bina illa folia alarum instar sursum expansa, galeolaque eorum exortum tegens, alba non sunt, sed pulcerrimè ex purpura rubent, tertium autem veluti in tubulum convolutum flavescit, ejusque extrema pars aurea est. ἀνωνύμου C.f. varietas.

Frequens est Prior non modò in montibus Calenberg, Medeling, & Badensibus thermis imminentibus, sed & in alijs ad Austriacas & Stiriacas Alpes excurrentibus, qui omni Resiniferarum arborum genere integuntur, inter saxa: plurimis etiam Pannoniæ locis est obvia, veluti apud Posonium, Sopronium, & Zolonock. Altera multò rarior inventu. Floret verò utraque Aprili & Maio, semen prioris (nam alterius non observavi) Iunio perficitur.

NVLLVM nomen huic suffrutici imposui, cùm dubitem an à veteribus fuerit observatus: pręterea ut studiosis ansam prębeam diligentiùs veteres Auctores excutiendi, & apud illos aptam aliquam appellationem inveniendi, ne perpetuò ἀνώνυμος maneat. A rusticis negligitur, propterea nullo illam nomine dignantur: quidam tamen, à perpetua viriditate, Wintergrüen appellari dixerunt.

SPINOSI SVFFRVTICES ET ἘΠΑΛΛΟΚΑΥΛΟΙ.

NVNC ferè peractâ Arborum, Fruticum & Suffruticum descriptione, operæpretium me facturum existimavi, si spinosos Frutices & suffrutices, easque Stirpes quæ caducæ per se consistere nequeunt, sed aliarum adminiculo egent (Theophrastus ἐπαυλοκαύλους, vel ἐπαλλοκαύλας appellat, Gaza amplexicaules vertit) adjungerem. Initium autem faciam ab illis Suffruticibus, qui Genistæ flore sunt prædita. ἐπαλλοκαῦλοι.

ASPALATHVS ALTER. CAP. LXXIII.

TAMETSI sciam hunc fruticem non esse legitimum Aspalathum alterum: quia verò tale nomen à plerisque obtinuit, immutandum non putavi, præsertim cùm ad quem fruticem veteribus descriptum referri debeat, adhuc ignorem, nisi fortè Scorpij generibus adscribendum esse quis censeat.

TOTA PLANTA cubitum non excedit, fruticosa admodum & ramosa, multis horrens spinis deorsum inflexis, firmis, acutis, in quibus enascuntur pusilla folia lentis magnitudine, viridia, qualia etiam (sed teneriora) fert in novellis ramulis, quibus subsunt recens nati aculei: flores in firmioribus & rigidioribus spinis, terni, quaterni aut plures simul nascuntur, Genistæ similes, minores, coloris nunc lutei, nunc pallescẽtis: semen in parvis siliquis exiguum. Aspalathus alter 1.

ALIVD

Aspalathus alter III.

Spartium Scorpius l. Var. 2a

Genista scorpius Prod. 2. 148

hisp. 209

Fig. 176

Aspalath. alter II. ALIUD ejus genus robustius, & aliquantum firmius, nonnumquam altiùs excrescens, cujus flos perpetuò pallidior est, alioqui non multum priori dissimile.

Aspalath. alter III. TERTIUM genus ad cubiti nonnumquam magnitudinem accedit: plerumque tamen minus est, & pedalis tantùm altitudinis, totum etiam tenerius: ramuli in multo plures spinas divisi, istæ denuò in alias, sic ut singulę spinæ totidem Abrotoni multifida folia videantur, nisi aculei obsisterent, qui, à negligentiùs considerantibus, vix animadvertuntur: Vere ex ramulorum lateribus exigui alij prodeunt ramusculi cani & hirsuti, quibus adnata sunt mollia & incana lentis folia, majora quàm in primo genere: in summis illis ramusculis flores priori similes, paulò majores, lutei nascuntur.

Lob. ic. 2. p. 94.

Natales. Crescit Primum, cùm in Cantabris superato Pyrenęo saltu, tum varijs alijs Hispaniæ locis, & Narbonensi Gallia. Secundum in Castella veteri tantummodo observabam. Tertium in Cantabris duntaxat tertio à Victoria urbe miliari, ad radices Pyrenæorum, quâ Hispaniam spectant.

Nomina. PRIMUM genus ab Herbariæ rei studiosis Salmanticæ & Mompelij Aspalathus alter vocabatur, vulgo Salmanticensium, & aliorum, apud quos nascitur, Hispanorum, *eulalia*: secundum Castellanis *aulaga*: tertium Cantabris *hallada*.

Facultates. FLORIBUS prioris cum saccharo fermentatis, Salmanticenses ad firmandas & restaurandas collapsas vires utuntur.

Scorpius I.

Ulex Europaeus l.

Fig. 177

SCORPIUS. CAP. LXXIIII.

Nepa. DUO plantarum genera, quæ plurimùm ad Scorpij, quem Gaza Nepam interpretatus est, historiam accedere videntur, in meis peregrinationibus observabam.

Scorpius I. PRIMUM cubitali aut ampliore altitudine assurgit, multis virgis ex atro virētibus, striatis, densissimo spinarum vallo obsitis fruticosum, quæ deinde spinæ alijs minoribus sunt circumseptæ: folia nulla, nisi primo vere, apparet, brevi decidua. Flores Genistæ minores pallidi, interdum verò adeò rufescentes, ut rubere videantur, præsertim sub Autumnum: siliquæ deinde succedunt breves, cylindraceæ, magna ex parte inanes, aliquando tamen ferentes exiguum semen pallidum aut subfuscum, ut Genista vulgaris Septentrionalium: radix singularis in alias tenues se spargens, & interdum latè se propagans.

Floret Maio & Iunio, & quandoque totâ æstate: circa Autumnum verò, denuò floribus onusta conspicitur, eoque tempore saturatiores & magis rutili sunt, ut plurimùm, flores.

Scorpius II. ALTERUM pedis altitudinem rarò superat, totum densissimis spinis horrens, quæ non confuso ordine ut in superiore nascuntur, sed seriem quandam servant, & semper contrario inter se exortu binæ nascuntur, virentes quidem, sed languidius quàm superioris, neque aliæ ex alijs: summis ramulis inhærent bini aut

terni

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
1511/D

Scorpius II.

terni flores superiori similes, lutei coloris, mense Martio: quo tempore exiguas brevesque siliquas, vel potiùs semina ervi magnitudine, inclusa membranâ quadam multa incanaque lanugine hirsuta, deprehendebam densissimis ipsius plãtæ spinis occultata, ut ex superiore æstate deciderant: adeò verò canescebant, ut initio aranearum telas esse existimarem: radix singularis, sed in plures deinde propagines sparsa, dura, & lignosa est.

Primum varijs Belgicæ, Germaniæ, Galliæ, Hispaniæ, Angliæ locis conspexi, nusquam tamen frequentiùs, quàm incultis illis locis supra Burdegalam, Bayonensi itinere, & apud Cantabros Pyrenæorum jugorum accolas, ubi tantâ magnitudine assurgit, ut duorum hominum altitudinem æquare nonnumquam viderim, crassitudine verò brachium humanum. Alterum collibus Granatæ vicinis itinere Cordubensi duntaxat, nec usquam alibi mihi conspectum. An porrò Echinopoda, cujus doctissimus vir Honorius Bellus in alterâ ad me epistolâ meminit? plurimùm certè ad illam mihi accedere videtur. *Natales.*

GALLI primum genus *Ionc morin*, Aquitani *jauge*, Belgæ Gaspeldoꝛne appellant: nullum vulgare nomen Hispanicum intellexi. Alterum genus Granatenses *Molino* vocant. *Nomina.*

QVAS facultates Scorpius planta habeat, nemo tradit. Solus Plinius adversus sui nominis animal valere auctor est.

ERINACEA.

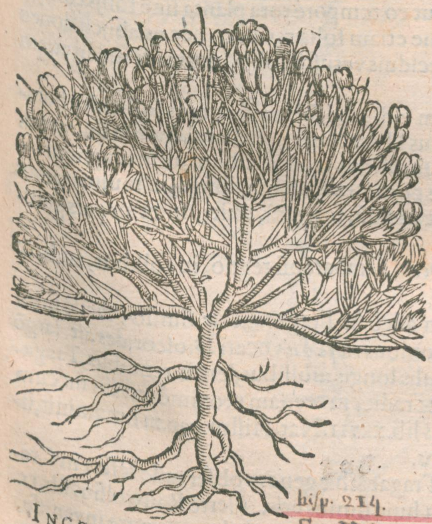

CAP. LXXV.

PLANE nova, & tota elegans est hæc planta, dodrantalis, in orbem per solum diffusa, multis spinis virentibus, sive aculeis horrida: flores Genistæ, ex cæruleo purpurascentes, minores, calyculis inclusi hispidis, villosis, omnino ferè incanis, bini aut terni simul semper conjuncti: foliola interdum, dum floret, producit, sed rarò, eaque perpauca, Lenticulę similia, quæ cùm brevi marcescant & decidant, tota planta maxima ex parte sine folijs spectatur, & multiplici spinarum vallo Erinaceum in se convolutum repræsentat: radix lignosa & magna est pro plantæ proportione. *Erinaceæ historia.*

Nascitur regno Valentino, affluenter verò circa Siete aguas oppidulum, septimo ab urbe Valentia miliari, Madritiano itinere, asperis locis & secus vias. Aprili florentem observabam & eruebam iter istac faciens anno M. D. LXV. semen observare non potui, mense sequente in Belgicam reversus. *Natales.*

INCOLAE *erizo* vocant, hoc est Erinaceum, quoniam erinaceum animal terrestre, dum in orbem se contrahit, aut marinum, aculeorum & spinarum vallo planè æmulatur: quæ adeò causa fuit, ut illi Erinaceę nomen inderem, donec cõmodiùs aliquod ex veteribus Scriptoribus dare possimus. An verò incolæ ad medicũ aliquem usum adhibeant, non intellexi. *Nomina.*

TRAGACANTHA ALTERA.

CAP. LXXVI

TRAGACANTHAE, quam aliquando Massiliæ florentem, & fructu præditam observare memini, simillima est hæc planta, fruticosa admodum, multos pedales habens ramulos flexibiles, latè circumquaque sese diffundentes, candicantes, &, dum adhuc tenelli sunt, *Tragacantha altera.*

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
1511/D

Tragacantha altera, Poterium fortè. Χάλκειον Anguil. Poterium Dalechampij. spinosum l.

Astragalus poterium Prod. 2. 298

Lob. ic. 2. pag. 27.

hisp. 216.

Fig. 180.

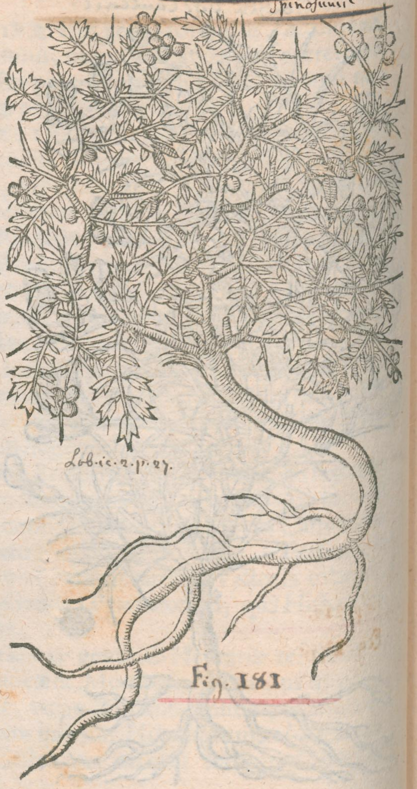

Lob. ic. 2. p. 27.

Fig. 181

ſunt, lanuginoſos, multis longis caneſcentibus ſpinis horrentes: foliorum plurimę ſimul junctæ alæ, Lenticulæ aut Tragacanthæ proximæ, exiguæ, candidæ, lanuginoſæque primo vere per intervalla exeunt, dulcis ſaporis: folijs hieme decidentibus, nervi illi medij quibus folia inhærebant, in rigidas & acutas ſpinas evadunt, ut eo tempore tota planta ſine folijs conſpiciatur, contra quàm in Tragacantha, quæ hieme etiam folia retinet, nec ea abijcit donec nova ſequente anno adquiſierit: tum demum deciduis vetuſtis folijs, nervi illi medij etiam in ſpinas abeunt.

Iſtam neque florentem, neque ſemen ferentem vidi: ſed ſub ea plurimos folliculos bombycinis ſimiles, aut Alceæ illius, quam Matthiolus Hypecoum appellat, folliculis ferè pares, inanes inveni, quos ab illâ excidiſſe, & florem ex ſimilibus prodire album, non magnum incolæ referebant: de ſemine nihil certi intelligere potui: radix lenta, longa, in multos ramos diviſa, nigro cortice foris obducta, materie intus candidâ, fungosâ, dulci, interior pars gummoſum quidpiam & ſubdulce refert.

Natales. Naſcitur plurima circa Guadix, & *la Venta el peral*, Granatenſi regno, in collibus, arido & inutili ſolo: nec alio loco conſpexi.

Ποτήριον νευρὰς. VVLGARE nomen non intellexi. Sed cùm adeò ſit Tragacanthæ ſimilis, facilè mihi perſuaderem eſſe legitimum ποτήριον, quod ab Ionibus νευράδα vocari Dioſcorides ait, largè fruticare, ſpinis horrere, ſpiſſa lanugine eſſe, ramulis longis mollibus, lentis, tenuibus, Tragacanthæ proximis, in collibus & aquoſis naſci, & radicem reciſam proximè terram ſuccum gummi ſimilem reddere tradit: cujuſque Plinius lib. XXVII. Nat. Hiſtor. cap. XII. meminit, *Phrynion.* illam etiam à quibuſdam phrynion vocari ſcribens.

BELLONIVS lib. I. Obſervat. cap. XVI. duo Tragacāthæ genera obſervaſſe refert in Cretenſium montium verticibus: earum fortè altera huic ſimilis erit. Certè Rauwolfius lib. II. ſuæ Peregrinationis cap. XII. ſcribit tria Tragacanthæ genera in Libano monte inveniſſe, quorum unum meam hanc referret; alterum humilius, illi ferè ſimile, ſed luteis floribus, quorum ſinguli in orbicularibus flaveſcentibus folliculis includuntur, racematim quaſi in longiuſculis virgulis naſcuntur; tertium ejuſdem penè altitudinis, pluribus virgis firmioribus purpuraſcentibus aſſurgens, incana lanugine Poterij capitula ſuſtinentibus, & purpureis floribus ſpectabile.

Rauvvolfius tria Tragacanthæ genera obſervavit.

Cla. V. Dalechampius, optimè de litterariâ re meritus, Poterium in Allobrogibus prope Muram oppidulum Gratianopoli vicinum in ſilvoſis convallibus reperiri ait. Sed ſi eam intelligit quæ ab alijs pleriſque Poterij nomine donatur, vereor, ut ſuam opinionem legitimis rationibus tueri poſſit; quippe cùm ea plāta penitus à Tragacantha differat, & folia Pimpinellæ vulgaris, quam Germani Sanguiſorbam vocant, virentia supernè, paululum candicantia

cantia

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
1511/D

cantia infernè habeat, minora & teneriora, spinas molles hinc inde per supremos surculos transversim & obliquè sparsas (cujus rei causâ à nonnullis Pimpinella spinosa appellatur) & radicem tenuem, duram, exsuccam. Poterium verò teste Dioscoride & Plinio frutex est longos habens ramos, spinis horridos lanugine spissa tectos, Tragacanthæ proximos, radices longas admodum, nervosas & firmas, quæ proximè terram recisæ dant succum gummi similem. Pimpinellam illam spinosam aliquoties sanè mihi semine natam, diligenter in horto & fictilibus conservare volui, sed semper hiems subsequens abstulit. nonnumquam etiam mihi missum ejus semen Stœbes Theophrasti nomine: &, vulgo adhuc ipsam plantam in Creta vocari ἀσέϐιδα, scriptum. De illa consule Honorij alteram epistolam, quæ ad calcem harum Observationum adjecta.

Anguillara opinionum lib. VIII. videtur Pimpinellam illam spinosam ad Χάλκειον sive Ærariam Theophrasti referre. Doctiss. autem Rauwolfius, qui eam in Libano monte etiam invenit, scribit libro & cap. jam memoratis, ab incolis *Bellan* vocari. Χάλκειον.

STRABO scribit circa novam Carthaginem plantam quandam esse, de cujus cortice telæ pulcerrimæ conficiantur: an hæc mea sit, ignoro, nullam enim qualem ille describit, dum istac iter facerem, observabam, aut istic nasci ab incolis intelligebam.

CETERVM Dioscorides Poterij radices tusas, præcisis nervis & vulneribus glutinandis illini, decoctum ejus nervorum affectibus prodesse, testis est. Easdem facultates tribuit illi etiam Plinius, & addit, in vino potum, rubetarum veneno auxiliari. *Poterij facultates.*

RHAMNVS. CAP. LXXVII.

DVO Rhamni genera Theophrastus lib. III. cap. XVII. Histor. Plant. facit, album & nigrum, utrumque aculeigerum, & folijs perpetuis. *Rhamni genera.*

Rhamnus I.

Lycium Europæum, l.

hisp. 67.
Fig. 182.

Rhamni I altera species.

Lycium afrum, l.

Lob. ic. 2. pag. 180.
hisp. 68.
Fig. 183.

Dioscorides tria genera describit, nisi mendosum sit exemplar, ut peritissimus Anguillara suspicatur, qui tertium adsciticium esse putat. Et sanè, cùm Dioscorides easdem facultates suo Paliuro tribuat, quas Theophrastus Paliuro libro & cap. supradictis descripto: verisimile est tertij Rhamni descriptionem quæ apud Dioscoridem extat, ad Paliuri ejus historiam revocandam, plerasque enim notas habet cum Theophrasti Paliuro communes.

EST verò Rhamnus frutex faciendis sepibus idoneus, rectis virgis, in multos ramos divisis, candidis, quæque validis ac firmis aculeis horrent: folia plerumque quaterna aut quina ad singularum spinarum exortus nascuntur, oblonga, subpinguia, subablida, oleæ similia, sed tenera & succulenta, Autumno, novis succrescentibus, interdum decidua; flores Autumno longiusculi, candicantes, extremis oris in quinque crenas divisi: quibus decidètibus seminis *Rhamnus I.*

K quoddam

quoddam rudimentum, ut in Iasmino, relinquitur: numquam tamen ejus fructum videre mihi contigit: crassa multiplicique radice firmatur.

Rhamni I. altera species. 2. Istius generis alium observabam Rhamnum pænè similem, sed humiliorem, frequentioribus ramis fruticantem, minoribus folijs, magis carnosis, salsi gustus, superiore candidiorem: floribus ejusdem cum illo formæ, sed purpurei planè coloris.

Rhamnus II.

Rhamnus III. fortè niger Theoph.

Rhamnus II. ALTER flexibilioribus est virgis & ramis, spinarum etiam vallo horrentibus, angustioribus folijs, neque adeò carnosis, perpetuis tamen ut in priore: flos oleæ herbaceus circa ramos frequens, deinde fructus rotundus, maturitate flavescens & tota hieme in frutice permanens. Totus autem frutex pulvere respersus videtur.

Rhamnus III. TERTIUM his addo fruticosum, frequentibus ramis, Spini in sepibus nascentis & pruna silvestria ferentis magnitudine, cortice nigro tectis, & longis spinis armatis: folia ex quibusdam tuberculis, ut in priore, multa simul enascuntur, longa & angusta, carnosa, viridia, adstringentis gustus, & Rhabarbari saporem utcumque referentis, perennia: flos Veris initio parvus, herbacei coloris, pluribus & confertim juxta folia nascens: æstate nigrum fructum fert parvo pruno silvestri similem, rotundum, acerbum.

Natales. Prior Rhamnus multis Hispaniæ, Lusitaniæ, Narbonensis Galliæ locis nascitur: Illius alteram speciem uno tantùm loco proximè Horiuëlam urbem, veteribus Orcelim dictam, ad flumen Serabin, nunc *Segura* appellatum, Valentini regni extremis limitibus observabam. Alter non modò in Belgicis maritimis, sed etiam in quorundam montium vallibus, secundùm amnes crescit. Tertium incultis Granatensis & Murciani regni locis, frequentem inter alios frutices inveniebam.

Nomina. Rhamnus niger Theophr. NOMEN Græcum ῥάμνος, Latinum etiam Rhamnus. Hispani priorem *scambrones* appellant; alteram ejus speciem *spino*: tertium *spino negro*, qui ad Theophrasti Rhamnum nigrum forsitan referri posset. An verò is sit quem Bellonius in Creta inveniri ait nigro fructu, ignoro. Missus est ad nos ex Hispanijs, ejus fructus Lycij nomine, ex quo natæ plantæ.

Facultates. DIOSCORIDI omnium folia igni sacro, & serpentibus ulceribus efficaciter illinuntur. Sic etiam Plinio. Salmanticæ & alijs quibusdam Castellæ locis, prioris folia cum turionibus, ex oleo, aceto, & sale eduntur primis mensis, habent enim acrimoniam quandam cum aciditate conjunctam, quæ saporis gratiam conciliat. Tertij fructus decocto, relaxata & dissoluta membra, podagræ etiam dolores utiliter foveri incolæ referebant.

LYCIUM.

LYCIVM QVORVNDAM. CAP. LXXVIII.

SVPERIORIBVS adijciendus videtur hic spinosus frutex, multas ab radice virgas proferens, cubitales, vel etiam ampliores, rectas, tenues, rubentes, multis ramulis præditas, qui in acutam spinam plerumque desinunt, tametsi alios aculeos hinc inde sparsos habeant, breves interdum & infirmos, nonnunquam verò firmos, & multis folijs obsitos ut in Rhamno priore: folia nullo ordine digesta sunt, spini foliorum æmula, sed multò breviora, Myrti Tarentinæ aut Buxi folijs quodammodo similia, lenti gustus & cum aliqua aciditate mordicantis. Nec florem, nec fructum videre contigit: nam Novembri, & novo vere duntaxat hunc fruticem inveniebam aliqua ex parte suis folijs viduatum. *Lycium quorundam.*

Apud Complutum urbem, quam Hispani *Alcala de Henares*, quòd propter eam labatur amnis Henares, alijsque novæ Castellæ locis, & Bæticæ parte, quam vulgò Extremaduram cognominant, circa fluenta, & declivibus locis, hieme exundantibus nascentē observabam. *Natales.*

QVONAM referendus esset hic frutex, diu dubitavi, & etiamnum dubito. Sunt nonnulli qui ad Lycium referri debere putant. Castellani, quibus scoparum usum præbet, & in fasces colligatus calfaciendis pistorum clibanis servit, *tamujos*, sive *tamuëxos* vocant.

CETERVM, vox *tamuëxo*, mihi in memoriam revocat quendam suffruticem in incultis nascentem, quem incolæ *tamoxo* appellant. Assurgit is pedali altitudine, frequentibus ramusculis præditus, qui adeo exiguis & cōfertis foliolis onusti sunt, ut ramusculorum lignum vix conspici possit: ea ex cineraceo virentia sunt, & extremæ amaritudinis. *Tamoxo.*

Fueritne autem veteribus cognitus hic frutex, & quo nomine ab illis vocatus, ignoro.

Legitimum porrò Lycium, in sua Peregrinatione observavit Doctiss. Leonardus Rauwolfius, cùm in Libano monte ubi ab incolis *zaros* vocari ait, tùm Hierosolymis Ioppen proficiscens, cujus succum Arabibus *Hadhadh* appellatione cognitum esse scribit, & fruticis iconem lib. IIII. inter plerasque alias exhibet. *Lycium legitimum.*

SPINA INFECTORIA PVMILA. CAP. LXXIX.

INFECTORIA Spina, cujus baccarum succo, viridem colorem conciliant picturis, & libris, quæque Rhamnus solutivus à Recentioribus nuncupatur, multis Pannoniæ locis vulgatissima est, ubi interdum arboream amplitudinem adipiscitur. De ea nobis non est sermo: sed de alijs duobus fruticibus, qui illi admodum affines esse videntur. *Rhamn. solutivus.*

PRIOR bicubitalibus assurgit ramis, in multas alas divisus, cortice lævi, Spinæ infectoriæ colore & substantia simili tectis, qui membranâ superiore detractâ, ex viridi pallescit, & amariusculi saporis est: ramuli paucis spinis horrent, sed ipsi in spinas plerumque desinere solent: folia illi vulgari ferè similia, minora, angustiora, ad pruni silvestris sive spini folia plurimùm accedentia, gustu linguam exsiccante: florem ut in vulgari congestum ejusdem coloris & formæ, hoc est ex pallido herbaceum, quatuor foliolis constantem, minorem tamen habet, radicem ut in alijs fruticibus lignosam. *Spina infectoria pumila I.*

CVBITALES habet Alter ramos, minimi interdum digiti crassitudine, magna ex parte minores, nigro rugosoque cortice obductos, superiore parte in ramulos divisos, qui tenuiore lævioreque cortice tecti, plerumque in acutam spinam desinunt: folia Myrti, aut Pruni silvestris potiùs, breviora tamen & minora, viridia, per ambitum nonnihil serrata, adstringentis primum, deinde nonnihil amaricantis gustus: flores inter folia herbaceos, quatuor folijs constantes: fructum deinde Spinæ infectoriæ vulgari non absimilem, binis, nonnunquam etiam ternis veluti commissuris distinctum, initio viridem, deinde per maturitatem nigrum: radicem crassam, lignosam, duram, raras fibras in latera spargentem. *Spina infectoria pumila II.*

Exit Prior frequens in Leytenberg & vicinis montanis silvis. Alter abundanter in monte

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
1511/D

Spina infectoria pumila II.

Smilax aspera rutilo fructu.

Smilax aspera rutilo fructu.

Smilax aspera nigro fructu.

Badensibus thermis imminente, & vicinis jugis loco petroso & salebroso. Vterque floret Maio, & Iulio fructum perficit.

SPINAM infectoriam pumilam hos frutices appellavi, quia magnam affinitatem cum vulgari habent, licet minores sint. Si quis tamen Lycij genus potius esse censet, ejus arbitrio permitto in quam referat classem velit. Neutrius vulgarem appellationem intellexi. Et haud scio, an aliquo in usu sint apud eorum locorum, in quibus nascuntur, accolas.

SMILAX ASPERA. CAP. LXXX.

ASPERÆ Smilacis duo inveniuntur genera: unum frequentibus spinis horridum, rutilo fructu: alterum paucioribus aculeis armatum, sed folia nullis, nigro fructu.

PRIMA Smilax, longis, frequentibus, valdè implicatis sarmentis, nunc in hanc, modò in alteram partem, certâ quadam serie servatâ, inflexis, lentis, & multis spinis horrentibus nascitur: ex singularum alarum sinu capreolos producens, quibus proximos quosque frutices & arbores amplectendo, ab imis ad summa repit: folia ad singulos inflexus, hederæ, non angulosa, sed à pediculo latiora, deinde sensim in mucronem desinentia, nunc ampla & viridia, modò angustiora & albis maculis conspersa, spinosâ cute, ut inquit Plinius, hoc est nervo illo medio eminentiore & foliorũ oris aculeatis & spinosis: flores exigui, stellati, sex foliolis constantes, multi, ad singulos extremorum ramulorum inflexus (qui multiplices sunt) conjunctim ex eodem tuberculo, sive (ut Theophrastus ait) ἀπὸ ἑνὸς σημείου ex uno & eodem vestigio exeunt, cãdidi, odorati, racemi in modum propendentes: fructus deinde exiguis uvis Labruscæ æmulis constans, maturitate rutilus, nucleos tres, binos, unicum, pro acinorum magnitudine continens, duros, osseos velut Asparagi, foris nigros: radix longè latéque serpentes sub terrâ fibras habet, tenues, candidas, & germinâ summâ tellure spargit minima, interdum digiti crassitudine, nodosa seu articulata, albicantia.

ALTERA similibus cum priore sarmentis & claviculis proxima quæque amplectentibus nascitur, non est tamen adeò spinis horrida, folia etiam paulò breviora, atriora, molliora, nullis, aut certè rarissimis aculeis obsita habet: flos alteri omninò formâ similis, sed colore differens: nam ex albo quasi carneus est, fructúsque rudimentum, quod ex medio flore tamquam umbo prominet, rubescit, plenè autem & maturus fructus non est rutilus ut in priore, sed omnino niger, & succulétior, quantum quidem mihi videtur: officula cõvenit...

Tempus.

Seriùs florent, imò Autumno etiam ipso cum suo fructu Octobri & Novembri florentes reperiebam: at frigidis regionibus culta, & fictilibus adservata, Autumno duntaxat florent, numquam

Smilax aspera nigro fructu.

Fig. 189

numquam semen perficit. Mihi magna ex parte altero duntaxat à satu anno germinare cepit, nonnumquam & tertio. Perpetuò folia retinet.

Crescit prior varijs Hispaniæ locis, & in Narbonensi Gallia, aspero & arido solo: nascitur & in alijs calidioribus regionibus: raram in Lusitania conspiciebam. Alteram autem plerisque illius Provinciæ locis circa sepes, & collium convexa, & extremâ Bæticæ parte, quâ Lusitaniæ contermina est. *Natales.*

Σμίλαξ τραχεῖα Dioscoridi appellatur, σμίλαξ simpliciter Theophrasto. Gaza Hederam Ciliciam interpretatur, quia Plinius lib. XVI. cap. XXXV. scribit Smilacem Hederæ similem, primùm è Cilicia profectam. Hispani priorem *çarça parilla*, hoc est Rubiviticulam appellant: Secundam extremæ Bæticæ incolę *uva de Perro*, id est, uvam caninam, Lusitani contermini *recama*, Olysipponenses *allega caon.* *Nomina. Hedera Cilicia.*

CETERVM Dioscorides ait folia & acinos, ante & post epotos, venenorum antidota esse: & acinorum succo, inquit Plinius, infantibus sæpius instillato, nulla venena postea nocitura. Mihi in Hispanijs relatum est, ejus radice uses, Americanæ Zarzæ parillæ loco, non sine successu: & multorum opinio est Zarzam parillam Smilacem esse novi orbis. *Facultates.*

ROSA. CAP. LXXXI.

NON minùs varia Rosarum genera conspiciuntur in Austrię hortis, quàm in alijs plerisque Provincijs. Aliquot tamé istic aluntur quæ ante videre non memini. Sunt & Sylvestres prius mihi non conspectæ, de quibus omnibus suo ordine. Sed ante quam illarum historiam describere adgrediar, quædam de Centifolia rosa, cujus Theophrastus, deinde eum sequuti Plinius & Athenæus, meminerunt, præmittenda esse existimavi: & de quibusdam alijs rosis, quæ postea ad meam notitiam pervenerunt, dicendum. *Rosa Centifolia.*

Rosa centifolia Batavica.

Fig. 190

Theophr. ergò Plant. Hist. lib. VI. cap. VI. sic ait. Τῶν δὲ Ῥόδων πολλαὶ διαφοραὶ πλήθει τε φύλλων, καὶ ὀλιγότητι, καὶ τραχύτητι καὶ λειότητι, καὶ χροιᾷ καὶ εὐοσμίᾳ. τὰ μὲν γὰρ πλεῖστα πεντάφυλλα, τὰ δὲ δωδεκάφυλλα, καὶ εἰκοσάφυλλα. τὰ δ' ἔτι πολλῷ πλεῖον ὑπαίροντα τούτων. ἔνια γὰρ εἶναί φασιν ἃ καὶ καλοῦσιν ἑκατοντάφυλλα· πλεῖστα δὲ τοιαῦτά ἐστι περὶ Φιλίππους, οὗτοι γὰρ λαμβάνοντες ἐκ τοῦ Παγγαίου, φυτεύουσιν, ἐκεῖ γὰρ γίνεται πολλά. σμικρὰ δὲ σφόδρα τὰ ἐντός· ἡ γὰρ ἔκφυσις αὐτῶν οὕτως, ὥστε εἶναι τὰ μὲν ἐκτός, τὰ μὲν ἐντός, οὐκ εὔοσμα δέ, οὐδὲ μεγάλα τοῖς μεγέθεσιν: ἐν δὲ τοῖς μεγάλοις εὐώδη μᾶλλον ὧν τραχὺ τὸ κάτω.

Plinius autem lib. XXI. cap. IIII. Nat. Hist. de Rosa agens sic scribit. Genera ejus nostri fecere celeberrima, Prænestinam & Campanam. Addidere alij Milesiam, cujus sit ardentissimus colos, non excedentis duodena folia. Proximam ei Trachiniam minus rubentem, mox Alabandicam, viliorem albicantibus folijs, vilissimam verò plurimis sed minutissimis *Varia Rosarum genera apud Plin.*

Spineolam. Differunt enim multitudine foliorum, asperitate, lævore, colore, odore. Paucissima quina folia, ac deinde numerosiora: cùm sit genus ejus, quam Centifoliam vocant, quę est in Campania Italiæ, Græciæ verò circa Philippos: sed ibi nō suæ terræ proventu. Pangæus mons in vicino fert, numerosis folijs ac parvis: unde accolę transferentes conserunt, ipsaque plantatione proficiunt. Non autem talis odoratissima est, nec cui latissimum maximumque folium: breviterque indicium est odoris, scabritia corticis.

Athenæus verò lib. XV. Deipnosoph. (ejus verba latinè expressa addam, nam græcum exemplar præ manibus non habeo) Rosarum multa esse genera, Theophrastus lib. VI. inquit, & horum plurimis in flore quinque folia, quibusdam duodecim, alijs viginti, nonnullis circa Philippos [Macedoniæ oppidum] centum, quas plantant ex Pangęo rranslatas, ubi copiosæ proveniunt. Harum pusilla valde sunt interiora folia: sic enim illa prodeunt, ut intrinsecus alia sint, extrinsecus alia, sed nec ampla, nec odoris jucundi. Suavius olent quibus folia quina, si scaber est cortex inferior. Præstantissimus odor Cyrenis: quamobrem nobilissimum est illic rosaceum unguentum.

Cyrenaica rosa.

Odoratissimam etiam apud Cyrenas nasci, auctores sunt locis suprà citatis Theophrastus & Plinius.

Rosa 60. foliorum.

Herodotus autem in *Vrania*, sive lib. VIII. rosas in Midæ Gordio geniti hortis sua sponte nasci refert sexagênum foliorum, fragrantiore odore quàm ceteras.

Centifolia Batavica I.

AN porrò, quæ apud Batavos Centifoliæ nomine dicitur Rosa, ea sit, cujus prædicti Auctores mentionem faciunt, hęreo. Nam illi Centifoliam inodoram esse, & pusilla habere folia, scribunt. Quæ autem apud Batavos alitur, non modò referente N. V. Ioanne ab Hoghelande (qui binas ejus plantas sub anni M.D.XXCIX. initium mihi misit, quas cùm prævaluisse putarem, corruptas esse deprehendi, præter unius radiculæ fragmentum) Prænestinis majores, & perinde ferè odoratas intellexi: sed etiam Francofurti ad Mœnum apud Balthasarem & Carolum Hoyke Belgas fratresque germanos illo ipso anno conspexi: sequente verò, ex neglecto illo, & veluti abjecto fragmento nata mihi est stirps, quæ altero anno nempe XCI. circiter quadragenos flores tulit, non omnes tamen ejusdem amplitudinis, sed in nonnullis numeravi centena vicena folia, extrinsecus majora, intrinsecus pusilla, staminum locum explentia, &, in ipsum calicem reflexa, odorem autem deprehendi prænestinæ, ad albam nonnihil accedentem, colorem prænestinæ non dissimilem.

Rosa Centif. Batavica alba.

Istius etiam stirpem unam, quę album florem ferat, habere se ait idem Hoghelandus, mediæ inter illam & proximè sequentem magnitudinis, quam albam majorem provincialem appellari ait, ut superiorem, majorem Prænestinam.

Centif. Batavica II.

Sed & rarius aliud Centifoliæ genus apud eosdem Batavos inveniri, nuper ad me scripsit ille ipse Hoghelandus, priore aliquanto minus, hoc est, mediæ inter illam & vulgarem prænestinam magnitudinis, alioqui, color, odor, forma, conveniunt: quod verum esse ex ejus planta ab illo M.D.XCII. missa, sequente anno deprehendi.

Prioris generis aliquot parvas stirpes postea accepi ab ornato viro, eodemque docto & diligente pharmacopœo Delphensi, Theodorico Clutio, quarum paucæ quædam bellè germinarunt, ut permansuras sperem: sequente anno una florem tulit.

Prænestina alba.

Non desunt, qui Prænestinam albi coloris inveniri asserant: mihi certè nondum videre contigit, nisi fortè ea sit quam honestus vir Wilhelmus Osterrat Francofurtensis civis unicam in culto suo horto alit. Illius flos multò dilutior Prænestina, & ferè albicans, perinde tamen magnus & plenus, in quo nonnulla etiam folia observavi media ex parte candicantia, altera purpurascentia, vel similis coloris venis aspersa. Anno etiam M.D.XCIII. florem mihi protulit ea quam ad me Hoghelandus miserat, planta.

Rosa versicolor.

Illi congener esse videtur elegans illa rosa, de qua honestus vir Ioannes Resteau, civis Coloniensis, superioribus Autumnalibus nundinis apud me verba fecit: se videlicet Colonię in suo horto alere rosam Prænestinæ similem forma & magnitudine, quæ ut plurimùm dimidia ex parte candida folia haberet, reliqua rubra, aut tertia duntaxat ex parte alba, vel nunc integra alba, modò integra rubra inter se commixta conspiciantur. Ejus prolem sequente Octobri ad me mittebat, quæ prævaluit quidem, sed nondum florem ullum dederat, quum Francofurto excessi.

Flava plena.

Accipio etiam flavas rosas multiplici foliorum serie præditas extare: nuper enim Viennа Austriæ ad me scribebat nobilis Matrona, ejus ipsi factam esse spem, & alij se similes expectare retulerunt. Memini certè aliquando videre, Constantinopoli allatos chartaceos quosdam hortulos varij generis stirpibus ornatos, quæ ex chartâ tenuissimè incisâ tam affabrè constructæ, & singulæ suis coloribus adeò eleganter depictæ erant, ut magnam admirationem & voluptatem spectatoribus adferrent: inter eas erant & flavæ rosæ plenæ, & aliæ pleræque stirpes raræ & elegantes.

Adonidis horti Chartacei.

CETERVM ad eas quæ præter vulgares à me observatæ sunt, redeamus. Illarum autem variæ sunt species.

Rosa I.

PRÆNESTINÆ, quam vulgus Provincialem vocat, valde similis est Prior, nec illâ minus altè assurgit: in solo flore discrimen est, qui circiter quadragenis aut pluribus folijs, paulò amplioribus, & saturatius nonnihil rubentibus constat, multis staminibus flavis umbilicum occupantibus, alabastroque multo crassiore & breviore, quam ob causam Tulpet roose vulgo appellatur.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
1511/D

appellatur: odor minus suavis, & albæ ferè proximus. Hujus genus album florem ferens apud Batavos invenitur, Centifoliaque alba illis dicitur, de qua supra.

Valde frequens est Viennensibus hortis, & tota Austria, nullius tamen apud illos usus, quàm ad eliciendam stillatitiam aquam. Francofurti ad Mœnum quædam ejus stirpes Prænestinis mistæ aluntur. Floret cum ceteris Iunio, interdum etiam Maio.

Rosa sine spinis. pin. 482. no. 14.
Rosa Clusiana Rod. & Bel.

Pann. 108
Fig. 191

Rosa Cinamomea pleno flore.

Pann. 110
Fig. 192

MULTIS statim à radice assurgit Altera virgis, humanam altitudinem interdum æquantibus si fertili solo & umbroso loco pangatur: ut plurimùm verò longè infra eam magnitudinem, & cubitalibus duntaxat, vel sesquicubitalibus, lævibus & sine spinis, viridibus, in varios ramos diductis: folia habet alata, hoc est ternis aut quinis uni costæ (quæ subaspera est) inhærentibus, binis semper inter se oppositis, extremo impari satis amplo, constantia, fusca viridi atque superne nitentia, inferne canescentia: extremis ramis insident flores, oblongis hirsutisque pediculis inhærentes, multiplici foliorum numero constantes, Prænestinis majores, mediique inter illas & rubras coloris, jucundi odoris: fructus brevis, crassus, penè orbicularis, maturitate rubens, inæquale semen, &, ut rectè Theophrastus notat, κνηκώδες, ut omnia Rosarum genera, lanugine involutum continet: radix dura, lignosa plerumque, aliarum instar, sub terra propagines in lateribus spargit. — *Rosa II. sive sine spinis.*

Hujus cognitionem acceptam fero C. V. D. Ioanni Schrötero seniori, Ienensis Academiæ in Thuringia Primati, & Ill^morum^ Ducum Saxoniæ, Landgraviorum Thuringiæ, & Principum Coburgensium & Wimariensium tum Medico, qui ab Illma Principe Principum Wimariensium matre eam nactus, liberaliter Viennam usque mihi misit anno M.D.LXXVI. Floret autem Iunio. Vidi etiam multos post annos in quorundam Patriciorum hortis Francoforti ad Mœnum. Nec desunt qui flore albo se conspexisse affirment. — *ejus varietas.*

2. Aliud ejus genus invenitur non valde dissimilibus virgis, Viennæ Austriæ etiam ante meum in eam urbem adventum, in quibusdam hortis cultum, quod minores & rariore foliorum textura constantes flores profert, colore penè fecum vini rubri. — *Rosa sine spinis altera.*

PARI propè Tertia est magnitudine: rarò enim duorum cubitorum altitudinem superantem Viennæ observavi, frequentibus & brevibus ramis donatam, purpurascentibus, qui raris & brevibus spinis armati sunt: foliorū alæ illis similes quæ in Rosa, vulgo Canellæ cognomen adepta, sunt, hoc est, ex quinis aut septenis folijs æquali inter se spatio distantibus constant, uno hinc, altero inde, geniculatim conjugatimque semper adhærente, unoque in cacumen exeunte, coloris superna parte viridis, inferna candicantis: flores vulgari Cinamomeæ rosæ similes, sed majores, & multiplici pusillorum foliorum glomeratione constantes, — *Rosa Cinamomea pleno flore.*

quemad-

quemadmodum alba & Prænestina: odor ferè qualis in Alba vulgari plena: fructum nondum videre licuit, tametsi multis annis aluerimus: ejus radix latè admodum serpit, & vivax est, novas virgas subinde producens.

Ejus natales dubij.

Vnde primùm Viennam allata sit, plerique dubitant: nõnulli tamen ex Tyrolensi Comitatu originem ducere existimant: alij è Gallia Moschatę pleno rubro flore nomine missam. Tunc in omnibus Cæsareis hortis, quorundamq; Principum virorum, & Nobiliorum matronarum, & aliorum qui herbariæ rei studio oblectantur, alebatur: multò verò frequentiorem postea apud Mag^{cos} ac Generosos Dominos Adolphum Hermannum & Georgium Riedesel zu Eysenpach/ patrueles, Hassiæ Mareschalcos hereditarios: sed omnium frequentissimam Cassellis in amœnissimo cultissimoque horto Ill^{mi} Principis Wilhelmi Landgravij Hassiæ, &c. altiùs multò, & supra humanam altitudinem sese attollentem, interdum etiam Autumno rursus florentem, quæ tamen florem minus plenum superiore, quæ Viennæ est, habere mihi visa, & stolones atque ramos minùs rubentes.

Rosa campestris odorato flore.

Spinosissima, l.

Pann. III

Fig. 193.

Rosa campestris cum suo fructu.

Spinosissima, l.

Pann. 114.

Fig. 194.

QVARTA humilis est & fruticosa, folijs illi quæ album florem fert, persimilis: sed ejus flores, licet albi, longè minores, neque unquam planè sese explicantes, ejusdem cum alba vulgari odoris & coloris, qui tamen plus carnei admistum habet. Paulò seriùs alia floret.

Hanc primùm observabam in cultiss. D. Ioan. Aicholtzij horto, unde illam adquisivisse ignorantis: deinde Francoforti ad Mœnum in quorundam Patriciorum hortis. Plurimùm autem meo judicio accedere videtur ad Græculam Plin. quam lib. xxi cap. xxx describit.

Rosa græcula Plinij fortè. Rosa campestris odora.

QVINTA cubitalibus aliquot, aut ad summum, sed rarissimè, bicubitalibus assurgit virgis, firmis, duris, lignosis, rubescentibus, densissimo spinarum vallo munitis, ex quibus frequentes confuso ordine oriuntur spinosi ramuli, virides, singuli suum florem sustinentes, album, odoratum, quinque folijs constantem, luteæ aut Canellæ rosæ vulgaris æqualem, capillaceis quibusdam staminibus cum suis apicibus luteis medium floris umbilicum occupantibus: fructus rotundus, brevis, initio viridis, deinde, plenam maturitatem adeptus niger, crassa, angulosa, candida, dura semina continet: folia sunt inter eam quæ luteos simplices fert flores, & illam quæ ab aggeribus in quibus sponte provenit, sive à Pimpinellæ foliorum similitudine nomen apud Belgas accepit (duinen roosen & pimpernelle roosen enim appellant) ferè media, per ambitum serrata, & nullius splendoris; radix dura, lignosa, in diversa tendit.

Invenitur multis circa Viennam locis, præsertim editioribus & montosis. Floret Maio, quo tempore rusticæ mulieres plurimos ejus fasciculos, ob odoris gratiam, venales in forum deferunt. Fructus Augusto maturescit.

SEXTA

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
1511/D

SEXTA pedales, atque aliquando cubitales etiam ex eadem radice profert virgas, virides, lentas, infernè paucis, supernè multis spinis rigentes: foliorũ alas rubræ simillimas, quinque aut septem folijs supernè viridibus, infernè candicantibus constantes: summis virgis & ramulis innascuntur satis magni calices sive alabastri, hirti barbatique, quales in rosis rubris simplici foliorum ordine constantibus, ex quibus deinde sese explicant magnæ, non omnino odoris expertes rosæ, quinque folijs præditæ, initio rubræ, deinde paulatim remittente & quasi evanescente rubedine, carnei fere coloris, multis luteis staminibus, floris umbilicum, quemadmodum in alijs rosis, occupantibus: fructus ruber, rotundus, omnium maximus & pyri in modum turbinatus, fulvescente pulpa, inæqualia alba semina continet. *Rosa pumila.*

Nascitur passim in cæduis silvis, aliarum silvarum marginibus, sublimioribus & desertis agris per Austriam inferiorem & universam Pannoniam. Floret Iunio, fructus maturescit Augusto, & plerumque tota hieme ipsi stirpi inhæret.

Non ineptè, meo quidem judicio, χαμαιρόδον græcè dicetur hoc Rosæ genus, Latinè Rosa pumila: Austriaci Erdtrosen vnd Heydrosen/ Vngari verò *Paragi rosa* appellant. *Χαμαιρόδον.*

C. Var. 1°

RVBVS IDÆVS PLACAE. CAP. LXXXII.

Lob. ic. 2. p. 212.

Fig. 195.

IDAEI rubi genus mihi ostendebat C. V. Ioannes Plaça Medicus & Professor Valẽtinus, eodem cœnobio, quo Perseã superiùs descriptam, primo ab urbe Valentia miliari, sine spinis, folijs rubi mollioribus, longis sarmentis per terrã sparsis, cujus fructum dicebat Rubo vulgari minorem, aliâs illi admodum similem. *Rub idæus Placa.*

Ansam fortè præbuit Plaçæ ut hanc plantam rubum Idęum censeret, Dioscoridis Latinus codex, qui capite de Rubo idæo, quod est in quarto libro, hæc verba, *quanquam & sine spinis inveniatur*, addita habet, præter Græci codicis fidem.

CETERVM in Austriacis & plerisque Germaniæ silvis sponte provenit Rubus ille baccis sive moris rubris, nõ modò saporis, sed etiã odoris gratia commendatis: Eum Germani Hinber/ Galli *frambosier*, fructum *framboses* appellant: peritiores Idæum esse censent, de quo Diosc. ut dixi, lib. IIII. Plinius lib. XVI. cap. XXVII. Nat. Hist. & lib. XXIIII. cap. XIIII. in hæc verba scribit. *Rub. idæus vulgaris.*

Idæus rubus appellatus est, quoniã in Ida, non aliâs, nascitur. Est autem tenerior ac minor, rarioribus calamis innocentioribusque, sub arborum umbra nascens. Hujus flos cum melle epiphoris illinitur, & ignibus sacris, stomaticisque ex aqua bibendus datur, ubi stomachicis legendum cum Dioscoride: nam lib. XVI. cap. XXVII. contra stomachi vitia bibi scribit. *Plinius emaculatus.*

Rubus porrò idæus hic in hortis colitur duorum generum, rubro videlicet & albo fructu.

RVBVS SAXATILIS, sive PETRAEVS. CAP. LXXXIII.

PEDALEM non superat altitudinem, teretibus, subrubentibus, & hirsutis viticulis, in quibus bina aut terna folia, Rubo Idæo à plerisque nuncupato penè similia, hoc est terna simul ex eodem pediculo nascentia, rugosa, non hirsuta tamen, nullisque spinis horrentia, valde exsiccantis & adstringentis gustus, deinde amariusculi: in summis viticulis & supremis earum alis flores quidem fert (sed cujus formæ aut coloris, ignoro, verisimile est Rubo idæo aut humili pares) deinde fructum rubo vulgari aut Idæo minorem, hoc est minore acinorum numero constantem: etenim binos tantùm, ternos, quaternos, aut ad summum quinos acinos habet, longè tamen majores quàm in ullo alio rubi genere, omninò rubentes, & adeò succi plenos, ut quodammodo transpareant, acidi & palato gratissimi saporis: continent singuli isti acini singula grana alba, rugosa & inæqualia, adstringentis gustus: radix longè lateq; serpit, & longas interdum viticulas humi spargit, quæ subinde radices agunt. *Rubus petraus.*

Abundè provenit in saxosis collibus Neuberg monasterio imminentibus, sub celsissimo ejusdem nominis monte, cujus summum jugum perpetua nive obsitum. Crescit & in alijs scopulis qui circa celsissimorum montium radices sunt, non in ipsis montium jugis. Augusto mense colligebam maturo suo fructu onustum. *Natales.*

RVBVM

l.

Rubus saxatilis alpinus.

Nomina.

χαμαιβάτος.

Rubus idaeus Gesneri.

Pann. 116.

Fig. 196.

RVBVM saxatilem sive petræum appellavi, quia solis saxosis & petrosis locis inveni, aliud enim nomen magis proprium mihi non succurrebat. Rustici montani Steinber/hoc est petræas baccas vocant. χαμαιβάτος Theophrasti non ineptè meo judicio etiam dici posset: Gaza humirubum interpretatus est. Quanquam proximè ad Chamæbaton etiam accedat humilis ille rubus plerisque Belgicæ silvosis locis & agrorum marginibus interdum nascens, baccis sive moris succulentis, paucis & exiguis acinis constantibus, modò nigris, modò cæruleis, palato admodum gratis. Occupat etiam ille multos Austriæ & Pannoniæ agros, Vngaris *szeáöry* dicitur; vulgaris verò rubus *chypke fa*, & *fődy szedör*, id est terrestris morus.

Notus autem Gesnero haud dubiè fuit humilis hic rubus, eumque in descriptione montis fracti Idæum appellat. Rubus idæus, inquit, fructu rubi ferè, absque ullis spinis, humilis planta, lignosa radice, folijs rubi vel fragi, acinis binis, ternis, aut singulis in uno fructu acido sapore, in saxo. Meminit & in Epistolis. Simlerus etiam Commentario de Alpibus.

Similem planè meo suis baccis onustum, eodemque nomine apud montanos pastores insignitum, ex Silesiæ montanis scopulis erutum, ad me mittebat D. Achilles Cromerus anno M. D. LXXX. quem copiosè ad metallicas fodinas Zuckmantel nasci postea scribebat.

Rubus CHAMAEMORVS, l.

Chamæmorus Anglicana.

Pann. 118.

Fig. 197.

CAP. LXXXIIII.

INTER mites Rubos etiam censenda est hæc elegans planta, cujus iconem & historiam nobis cōmunicabat C. V. Thomas Pennæus, Londinensis medicus, suprà memoratus, Chamæmori appellatione inditâ.

DODRANTALIBVS autem prædita est viticulis, in quibus alternatim tria, quatuor, rarius quinque, folia scabra, malvæ, vel potiùs mori [*novellæ videlicet & primùm natæ, malim tamen cum Ribes vulgaris folijs conferre*] folijs non valde dissimilia, in quinque præcipuas partes divisa, & per ambitum serrata, longis pediculis innixa, qui ex binis alis sive apophysibus cauliculum amplectentibus exeunt. Summũ caulem exornat flos unicus quinq; foliolis ex nigro purpurascentibus constans. Fructus mori fructui [*rubi vulgaris verius*] simillimus (unde nomen) sed paulò minor, primùm albicans & acerbus, postea ruber, ex acerbo dulcis: radix utcunque nodosa, ex singulis nodis paucas fibras spargens, mirè se propagans, & quam longissimè serpens, adeò ut brevi tempore maximum spatium occupet. Floret Iunio & Iulij initio: fructus Augusto maturus est.

Natales.

Nivosa & aperta loca amat, summosque montes, & magnâ copiâ inter ericas provenit monte Engleborow totius Angliæ celsissimo, duodecim miliaribus à Lancastria.

Nomen.

ANGLI *knotberries* appellant hoc est, nodosam baccam, à fructu nodis simili. Gustu adstringit, exsiccat, & refrigerat.

CHAMAE-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
1511/D

CHAMÆMORVS NORWAGICA CAP. LXXXV.

CHAMÆMORO superiori valde affinem in Norwagiâ & finitimis regionibus nasci, ex doctissimi viri Henrici Hoieri Medici, ad præstātissimum virum D. Petrum Pauwium publicum in Lugdunensi apud Batavos Academiâ Professorem epistolâ intelligebā: qui & ejus fructum conditum sub extremum annum M.D.XCIII. mittebat, & insequentis anni Iunio virgulas, cum folijs & flore inter chartulas repositas.

Chamæmorus Norwagica.

ERANT autem hæ virgæ tenues, digitalis longitudinis, fusci coloris cortice obductæ, quibus inhęrebāt uncialibus petiolis folia, vulgaris Ribes folijs nō valde dissimilia, sed paullò magis orbiculata, in breves aliquot lacinias divisa, tribusque eminentioribus nervis aversâ parte prædita, è quibus multæ venæ ad circumferentiam sparguntur, in ambitu dentata: è summis virgis exeunt oblongiores tenuioresque petioli sustinentes singularem caliculum, è quo flos emergit candidus, nunc quaternis, modò quinis foliolis constans, umbilicum occupantibus multis exilibus staminibus albis cum flavis apicibus: flori fructus succedit, fragi magnitudine, rubens aut pallidus, cujus interior pulpa mollis, humida, mucilaginosa, exilium acinulorum plena, gustu non insuavis.

Natales. Nomen.

Paludosis & humidis locis gaudêre, ex Hoieri epistolâ didici, & maturitatem adquirere fructum, mensibus Iunio, Quintili, Sextili: ab incolis verò Moltebeeren appellari.

CETERVM, quæ conservandi hujus fructus ratio, quàm admirabiles ejus facultates, cùm ex ipsius Hoieri epistolâ, tum ex ijs quæ ipse anno sexto & nonagesimo supra millesimum & quingentesimum præsens mihi Lugduni confirmabat, subijcere libuit.

Conditura fructus.

EX ipso fructu, inquit, Electuarium rudi minervâ conficiunt quotannis Norwagij, atque Finmarchij, in hunc fermè modum. Baccas in fictili aut aheno per se ad mediocrem consistentiam coquunt, nullo alio addito liquore: cùm enim succi plenę sint & molles, alieno humore irrigari non expetunt. Quanquam in delicatioribus sunt nonnulli, qui melicrati Fionensis (quo summè delectantur Septentrionales isti) aliquid affundant. Hanc confectionem idoneis vasis exceptam, &, ne corrumpatur ab ambiente aëre, butyro dissoluto obductam, usui studiosissimè reservant: nobile sanè, & probatissimum illis adversus scorbutum remedium. Etenim non facilè credas, quæ miracula ista gens, solâ hac medicinâ faciat quotidie: ut omnino fatendum sit, nihil ad hanc esse vel cochleariam illam tot encomijs hactenus celebratam, vel becabungiam, vel sisymbrium cardaminem, & id genus alia, quibus Germani sese efferunt. Et meritò admiranda singularis Dei benignitas, quod Nordlandiæ longiùs ad Septentrionem remotæ, & fœdissimis morbis ob cæli soliq; inclementiam miserabiliter scatenti, indigenis remedijs prospicere voluerit: enimverò morborum crudorum, putridorum, melancholicorum, mira hic ubique seges. Idcirco necessitas miseros rusticanos varia auxilia edocuit, ut nunc vel in gravissimis casibus pauperculus aliquis accommodatè sibi suisq; mederi sciat. Ita nonnulli scorbuticos, quamvis ridiculè, tamen benè atque utiliter hunc in modum curant. In vicinam aliquam insulam moris abundantem exponunt, ibidemq; solos relictos, domum non transferunt, priusquam sanitati sint restituti. Tum enim illi, quasi ab omni humanitate exclusi, vitæ tamen (quod credibile est) cupidi, moris istis vesci coguntur, sive ut extremo remedio promissam sanitatem recuperare tentent, sive ut sitim, quâ ut plurimùm torquentur, extinguant. Dumq; hoc ad satietatem agunt, sine dubio intra paucos dies oppidò convalescunt. Hieme verò quando id non licet, electuario suo non minùs feliciter utuntur, sine certâ dosi, aut custodiâ. Aliqui toto curationis tempore, nullo alio alimento utuntur. Hactenus Hoierus.

Facultates.

Scorbuticos curandi apud Norvvegos ratio.

SED & ille ipse alterius cujusdam Bacciferæ, similibus pænè superiori folijs, à se in Norwegia observatæ historiolam mihi anno M. D. XCVI. communicabat.

Chamæmorus altera Norvvag.

PROXIMAM [*à superiorę videlicet*] inquit, laudem meretur, fruticosa quędam stirps, quę Ribesium foliolis & fructu, pro suâ proportione adeò æmulatur, ut nō dubitem tertiam Ribesij speciem appellitare. Dodrantalis est, cortice petiolorum nigricante, folijs latis, dissectis vitis foliorum modo: baccæ in cujusque pediculi apice quamplurimę conjunctæ tamquam in umbellâ, non, ut in vulgari Ribesio, è multis oblongis racemulis pendentes, rubent, acidulæ, saporis valde grati. Incolis Tettebeeren nuncupantur.

Tettebeere.

CVM in Ribes vulgaris mentionem inciderimus significandum existimavi Austriacas & Stiriacas alpes ejus quoddam genus alere, nihil, vel quàm minimum à vulgari differens, fructu tamen non acido, sed dulci.

Ribes vulgar. dulci fructu.

Est præterea Secundum genus amplioribus folijs & majore fructu, licet acidi saporis ut vulgaris: hujus enim flos variat, quia qui in vulgari herbacei coloris est, in hoc eleganter rubet & puniceus est. An huic similis quam N.V. Ioannes Boisot in horto Bruxellis alebat?

Ribes vulgar. rubro flore.

Mittebat etiam anno M.D.XXCIX. aliud Ribes genus ex Anglia acceptum ad me N.V. Carolus de Tassis veredariorum Antuerpiæ præfectus, quod uvæ Crispæ rubro fructu appellatione inscriptum erat. Postea tamen è Iacobi Gareti epistolâ Londino ad me missâ fructum ferre intelligebam (meus enim frutex flores quidem tulit, deinde corruptus est) vulgari similem,

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
1511/D

Ribes vulgaris fructu dulci. alpinum l.

Fig. 198

Berberis vulgaris. l.

Fig. 199

Ribes μελανό-καρπος. milem, paullo majorem, confertim tamen in eodem pediculo non nascentem, sed singularem ut in uvâ crispâ.

Grossularia fructu obscurè purpurascente. CERTE anno M.D.XCIIII. Leydæ conspiciebam Grossulariæ genus amplioribus nigrioribusq; folijs, spinas ad singulos foliorum exortus binas vel unicam habens (interdum etiam nullas) breves & vulgari multò infirmiores, prȩter alias inertes & longè breviores sparsim ramis cortice ex fusco purpurascente tectis innascentes: fructum, dum immaturus est, vulgaris instar virentem, qui maturus purpurascit, plenâ autem maturitate ex purpurâ atrum colorem contrahit perinde ac nonnulla pruna. Atque id esse arbitror, quod paullo supra significavi ex Anglia missum.

Grossularia majore fructu. Vulgaris tamen genus etiam invenitur uberius nascens, amplioribusque folijs & majoribus baccis præditum.

Ribes vulgar. nigro, & albo fructu. VNGARI porrò vulgarem rubro fructu (nam quæ nigrum fert illis est ignota, multò autem magis quæ albo fructu prædita est, mihi paucos ante annos cum Grossulariâ fructu obscurè purpurascente cõmunicata) *apro tengöri zölö*, id est, minorem marinam uvam appellãt. Quidam, teste C. V. Iacobo Dalechampio, hunc fruticem & Grossulariam sive uvam crispam vulgarem, Theophrasto cognitos esse volunt ἴσου nomine: *Ἴσος Theoph.* an verò Grossulariæ hæc appellatio convenire possit, ambigo, quandoquidem Theophrastus nullas spinas ἴσῳ (quem Gaza Aequum interpretatus est) tribuit, quam notam adeò insignem & singularem diligẽtissimus & accuratissimus scriptor haud dubiè non prætermisisset. Ejus verba subjungam, ut sunt lib. III. Hist. Plant. cap. XVII. Τοῦ δὲ ἴσου, τὸ μὲν, λεύκον, τὸ δὲ, μέλαν· καὶ τὸ ἄνθος ἑκατέρου καὶ ὁ καρπὸς κατὰ λόγον· ὁ μὲν, λευκός, ὁ δὲ μέλας· ἐνίων δὲ καὶ ὥσπερ ἀνὰ μέσον ὂν τὸ ἄνθος ἐπιπορφυρίζει· καὶ οὔτε οἰνωπὸν, οὔτε ἔκλευκόν ἐστιν, ὥσπερ τινῶν· ἔχει δὲ καὶ τὰ φύλλα λεπτότερα καὶ λειότερα καὶ τὰς ῥάβδους, τὸ λευκόν.

Ribes legitim. Arabũ. DE Ribes autem legitimo, libenter acquiesco sententiæ C. V. L. Rauwolphij, qui nascentem ejus plantam in monte Libano observavit, ut ipse lib. II. cap. XII. suę per ea loca Peregrinationis scribit. Legitimum, inquit, Ribes Arabum istic inveni Septembri mense, tamquam primùm, & præter anni tẽpus erumpens, sine flore & semine, duobus duntaxat folijs præditũ, hirsutis, orbicularibus, Petasitis foliorũ vulgo crediti amplitudine, quæ brevibus, sed crassis & nõ minùs succulẽtis, quàm ipsi caules, pediculis inhȩrebãt: è quibus caulibus fit (quemadmodum in Halepo conspexi) legitimũ Rob Ribes Serapionis. *Natales.* Gaudet humidis locis, crassam habet radicẽ ex nigro purpurascentem, longiusculã, rugosam, incurvã & flexuosam, fatis ingrati saporis: caules, ut præcedẽte capite adnotat, pænè cubitales, hirsutos, unciã crassos, virides, infernè (ut etiam Serapio prodidit) purpurascentes. Ante ipsum porrò, etiam illo ipso loco observabat Petrus Bellonius, ut apparet ex libro, in quo de Coniferis arboribus agit.

Berberis vulgar. CETERVM per Vngariam, Austriam & vicinas Provincias, frequentissimus etiam est spinosus

Spina appendix Plinij.

nosus ille frutex, qui in officinis Berberis appellatur, Germanis Erbsel/Gallis *Espine vinette*, Italis *Crespino*, Vngaris *iröm barbara*, & *faÿ soska*, hoc est, vinum barbarum, & arborea acetosa, nuncupata. Hadrianus Iunius vir eruditissimus, & alij docti, Spinam appendicem Plinij esse censent. Ego, tametsi illorum sententiæ facilè subscribere possem, retinent me tamẽ dubium quædam notæ peculiares & manifestæ in Crespino, sive Berberi officinarum, quæ in Spinæ appendicis historiâ non fuissent prætermissæ, si eam intellexisset Plinius, nempe flavum lignum, & magis flava radix, etiam ad tingendum apta, deinde trium illarum spinarũ ad singulos nodos perpetua series. *Nomina.*

Sic verò ego existimo, Spinæ appendicis descriptioni non minùs bellè quadrare eam Spinam, quæ passim tonsilis, præsertim apud diligentes & curiosos hortorum in Belgio cultores, macerie implexâ, extimas hortorum oras ambit, rubentibus baccis fœcundas, quam Germani Hagdorn/ Galli *Aubeespine*, Vngari *Galaginya fa* appellant: vulgus Herbariorum Oxyacantham nominat. *Spina appendix Plinij.* *Nomina.*

PRÆTER verò multiplices facultates Berberis vulgaris, quæ officinis notæ sunt, & à C. V. Matthiolo descriptæ, hoc secretũ ab amico accipiebam: vinum album tenue, in quo medianus ille cortex qui inter extimum & ligno adhærentem est, lineo panniculo involutus, per trium horarum spatium maceratus fuerit, mirificè, si bibatur, purgare. *Berberis vulgar. facultates.*

Istius porrò Berberis genus, Aschafenburgi ad Mœnum quinis supra Francofurtũ miliaribus, inveniri, cujus baccæ sive acini granis interioribus careant, ad condiẽdum proculdubio aptissimi, non modò intelligebam, sed magnũ ejus fruticem in culto horto Ioannis Müler diligẽtissimi Phamacopæi & civis Francofurtẽsis cõspiciebã. *Berberis ἀπύρηνος.*

Clematis daphnoidis latifolia.

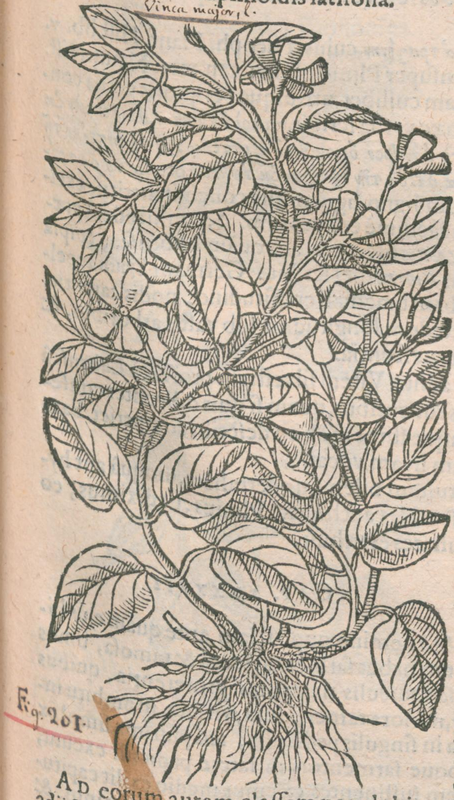

CLEMATIS. CAP. LXXXVI.

CLEMATIDIS duo genera facit Dioscorides, & diversis locis describit. Prior δαφνοειδὴς cognominata, vulgo Vinca pervinca, quo nomine etiam ab ipso Plinio vocatur, qui lib. XXIIII. Nat. Hist cap. XV Ægyptiam quoque cognominare videtur. Ejus autem binæ sunt species: Vna vulgatior, cæruleo, ut plurimùm, flore, sed quæ eum etiam variat, ut nũc albus, nunc subpurpurascens, qualem apud Allobroges sponte nascentem inter vepres observare memini, præsertim circa Lausannam, eumq; interdum aliũ florem medium complectentem: Altera longè ampliora habet folia, crassiores viticulas, majoresq; flores colore cæruleos: ea sponte nascitur cum multis Hispaniæ locis, tum in Narbonensi Galliâ, magnâ præsertim copiâ circa Mompelium. *Clematidis daphnoidis varietas.* *Clematis ægyptia.*

Altera Clematis à Diosc. lib. IIII. Plin lib. XXIIII. cap. XV. describitur: facultates enim ab utroque Auctore traditæ conveniũt. Hujus varia genera in Belgicis hortis aluntur peregrè accepta, quorum tandem coloniam in Austriacos hortos etiam traducebam. *Clematidis alterius varietas.*

AD eorum autem classem non dubium est quin referenda sit vulgaris illa omnibus, quas adij Provincijs, planta, vicinis arboribus & sepibus sese implicans, crassis, rugosis, lentisque sarmentis, folijs quinis ex uno nervo prodeuntibus, gustũ acribus, floribus albis, multa stamina

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
1511/D

Clematis altera. Vitalba, l. Prod. 1-9

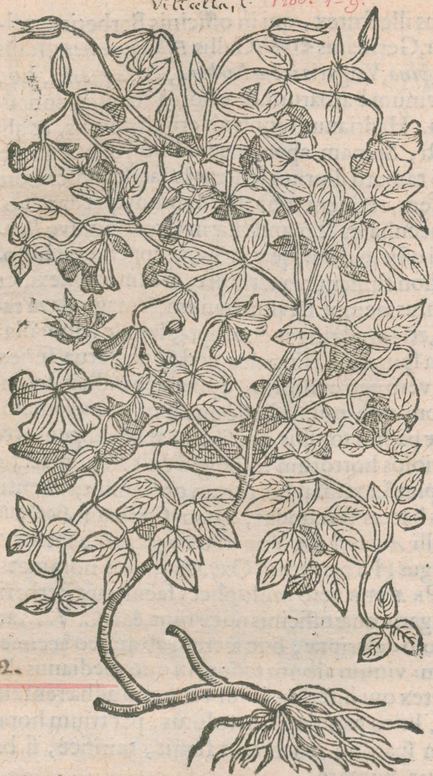

Fig. 202.

Atragene Theoph. clematis vitalba L.

Fig. 203.

mina ex umbilico producentibus, odoratis, quibus succedunt rotunda capita seminis simul congesti, & capillaceâ comâ onusti.

Ἀτραγένη Theoph. HANC rei herbariæ peritissimus Anguillara ἀτραγένην, cujus Theoph. Plant. Hist. lib. v. cap. x. meminit, esse censet, cui lubens assentior, insuper Plinio lib. XVI. cap. IIII. Natur. Hist. *Vitis silvestr. I Plinij.* Vitis silvestris nomine notam fuisse assero, ut etiam cuilibet, utriusque Scriptoris verba conferenti, facilè apparebit. Nam Theophrastus in hæc verba scribit, πυροὶ δέ φασιν, ἄριστον μὲν ἐκ τῆς ἀτραγένης καλουμένης ὑπό τινων. τοῦτο δέ ἐστι τὸ δένδρον ὅμοιον τῇ ἀμπέλῳ καὶ τῇ οἰνάνθῃ τῇ ἀγρίᾳ· ὥσπερ ἐκεῖνα καὶ τοῦτο ἀναβαίνει πρὸς τὰ δένδρα. δεῖ δὲ τὴν ἐσχάραν ἐκ τούτων ποιεῖν· τὸ δὲ τρύπανον ἐκ δάφνης. Plinius verò, Teritur ergo lignum ligno, ignemque concipit attritu, excipiente materiâ aridâ fomitis, fungi, vel foliorum facilimè conceptum. Sed nihil ederâ præstantius quæ teratur, lauro quæ terat. Probatur & vitis silvestris, alia quàm Labrusca, & ipsa *Nomina.* ederæ modo arborem scandens. Ruellius à Gallis *Viorne* dici scribit. Germani Lynen appellant. Illius sarmenta ego in Pannonia conspiciebam brachiali crassitudine, nodis carentia, & erecta, rimoso cortice vitis instar tecta, hastæ interdum longitudine sub vastis arboribus, & latè ramos spargentibus, quibus se implicaverant, crescentia.

Vitis silvestr. II. Plinij. PLINIUS Lib. XXIII. cap. I. Nat. Hist. aliam adhuc Vitem silvestrem profert à Labruscâ differentem, geniculatam, rimoso cortice, baccis rubentibus, quam si quis diligenter conferet cum *Vitis silvestr. Diosc.* Vite silvestri Dioscoridis, unam eandemque stirpem ab eis describi comperiet. Eam autem Plinius esse credit, quam vulgus Taminiam uvam vocat. *Taminia uva.*

Clematid. II. facultates. CLEMATIDIS porrò alterius semen tritum, pituitam bilemque detrahere, in aquâ aut hydromelite, folia ejus illita lepras purgare, Dioscorides auctor est. Plinius, ut diximus, eo quem memoravimus Libro, prorsus similes facultates ei tribuit.

CLEMATIS ALTERA BÆTICA. CAP. LXXXVII.

Clematis altera Bætica. PEREGRINUM est hoc Clematidis genus, & à nemine, quod sciam, ante quàm ejus historiam evulgarem, observatum. Longa autem habet sarmenta, lenta & ramosa, binos per intervalla capreolos contrarijs semper inter se pediculis nascentes proferentia, quibus vicinas arbores & frutices scandit: folia pyri ferè, minora tamen, dura, viridia, in ambitu incisa sive serrata, acris & fervidi gustus, singularia in singulis pediculis, sed plurima simul ex clavicularum alis prodeuntia: inter quæ, ex utroque sarmentorum latere pediculi exeunt, caliculum Tithymali caveolis seu labellis similem sustinentes, ex cujus medio exilit capitulum ex multis seminibus milio æqualibus conflatum, quibus insident oblongi cincinni, & albæ quodammodo villosæ plumulæ.

Hanc

Clematis altera Bætica.

Hanc stirpem primum inveniebam anno quinto & sexagesimo supra millesimum & quingentesimum, inter Asindum (vulgo *Medina Sidonia* appellatum) & Calpen, secundùm fluenta, vicinas arbusculas operientem & suo pondere deprimentem: deinde alijs Bæticæ locis, Ianuario jam suos cincinnos explicantem. *Natales.*

NON dubium est quin ad κλεματίδα, cujus Dioscorid. lib. IIII. meminit, referenda sit, cùm & formâ & temperamento sit illi valdè similis.

Clematis cærulea Pannonica.

CLEMATIS CÆRVLEA PANNONICA.
CAP. LXXXVIII.

TAMETSI hæc fruticibus sese non implicet, ut superiores, sed satis firma sit, nec adminiculis egeat, Clematidis tamen nomen imposui, quia ejusdem est temperamenti, & florem purpureę Clematidi ferè similē habet.

QVATERNIS autem vel quinis assurgit sarmentis cubitalibus, rectis, duris, lignosis, fulvescentibus, quadrangulis, striatis, quibus multa innascuntur folia, asclepiadis pænè folijs respondentia, bina semper inter se opposita, quæ initio sese invicem amplectentia, folliculi, aut tumentis vesiculæ formam exprimunt, deinde expanduntur, lata, venosa, non valdè dura, fervidi gustus, quemadmodum Flammulæ Matthioli folia: extremis sarmentis & lateralibus ramulis quibus divisa sunt, singulares propendent flores magni, quatuor folijs crucis in formam decussatis constantes, deorsum nutantes Clematidis alterius purpureæ florum modo, mucronibus tamen exteriùs nonnihil reflexis, eleganti cæruleo colore foris saturatiore, intus dilutiore præditi, nonnihil odorati, meditullium occupantibus multis staminibus villosis ex flavo purpurascentibus: quibus succedit semen Pulsatillæ semini ferè simile, in rotunda capitula, & veluti pilulas Atragenæ glomerato fructui similes congestum, longâ villosâ, reflexâque comâ exornatum, nullius acrimoniæ particeps: radix satis crassa, sarmentitia, multas obliquas & fulvescentes fibras spargit, perinde atque Clematis altera purpureo flore. Caules sive sarmenta singulis annis ad radicem usque marcescunt, & ineunte vere novella, frequentioraque ex ipsa repullulant. *Clematis Pannonica cæruleo flore.*

Invenitur sponte nascens in pratis circa Stampfen duobus ultra Posonium Vngariæ miliaribus, & alijs ad Danubij ripas sitis supra Posonium, medio ferè itinere inter eam urbem & Tuben, ubi etiam legitimam rubiam sponte crescentem legebam. Floret Maio & Iunio, semen maturum est Augusto *Natales.*

CVM primùm Viennam Austriæ appellerem anno videlicet M. D. LXXIII. illius semen mihi communicabat doctissimus vir Ioannes Aicholtzius ejus urbis Medicus & Professor publicus, Clymeni nomine, quo etiam ego (plantâ nondum conspectâ) ad amicos in Belgicam mittebam: ex eo prognatæ plantæ simi-

Flammula Matthioli.

clematis erecta l.

Flammula Matthioli duor. gener.

I.

II.

Pann. 297

Fig. 206

lem appellationem iſtic retinuerunt, licet anno ſequente, cùm Maio mẽſe, quibus dixi locis florentẽ deprehẽdiſſem, ſedulò amicos monerem, Clymeni non fuiſſe ſemen quod miſeram, ſed alterius plantæ, quæ ad Clematidis alterius genus aliquod verius referri deberet.

CETERVM Clematis illa altera, ſive Flammula Matthioli, cujus modò memini, adeò frequẽs in Auſtriâ inferiore & Pannonia, ut nullæ ſint ceduę ſilvæ, præſertim circa fluviorum in Danubium delabentium ripas, illis tumeſcentibus inundari ſolitas, quæ eâ non abundent. Duorũ verò generum, ab ijs qui diligentiùs obſervant, eſſe deprehenditur. Vna enim ſarmenta rubeſcentia habet, quemadmodũ & foliorum nervos & pediculos, præcociorq́; eſt, & odoratũ fert florem. Alterius autem ſarmenta cum foliorum pediculis vireſcunt, & florem ſeriùs proferunt. Humanam verò altitudinem utriuſque ſarmẽta ut plurimùm ſuperant, & ſingulis annis nova, eaq́; frequentiora ineunte vere (marcidis & corruptis prioribus) renaſcuntur.

Huic prorſus ſimilem mihi natam memini, ſemine ab amico mihi miſſo Clematidis flore albo pleno appellatione. An verò talis reperiatur, me latet: mihi certè nunquam videre contigit.

Apocynum I. latifolium.

Cynanchum erectum l.

Apocyni varia genera.

Apocynon I. latifolium.

Fig. 207.

Apocynon II. angustifoliũ.

APOCYNVM. CAP. LXXXIX.

STIRPIVM quæ ad Apocyni hiſtoriam à Veteribus traditam plurimùm accedere videntur, tria obſervabam genera: quibus & quartum addi poterit.

PRIMI ſtipes pollicari eſt craſſitudine, brevis, cineraceo cortice tectus, in plures alas ſive ramos diviſus, qui licet lẽti ſint & viminei, rarò tamen vicinis fruticibus ſeſe advolvunt aut implicant, ſed nullo adminiculo egentes, per ſe ſubſiſtunt: folia perpetuò gemina inter ſe oppoſita, ad ſingulos ramorum nodos adnaſcuntur hederaceâ formâ, molliora, quamvis ſatis carnoſa, quibus vulſis aut fractis, ex albo palleſcens ſuccus emanat: flos puſillus, albus, Aſclepiadi non diſſimilis, ex alarum ſinu quaſi umbellatim prodit. Fructum non obſervabã, ſed Aſclepiadis fructui pænè ſimilem intelligebã: ſemen certè quod hoc nomine aliquando ad me miſſum fuit, Aclepiadeo par erat, planum, in medio aliquantulũ intumeſcens, nigrũ, albâ interiore pulpâ, quod terræ cõmiſſum, non eſt natum. Plantam autem ipſam ſatis craſsâ radice, pingui, ſucco turgidâ, & fragili accipiebã à C. V. Alphonſo Pancio Sereniſs. Ferrariæ Ducis Medico, & Academiæ Profeſſore. Videbam deinde Caſſellis apud Illuſtriſs. Principem Haſſię & Cattorum Wilhelmum, & Clariſs. viros Camerarium & Aicholtzium, ſed & ego Viennæ Auſtriæ alebam, hieme quidẽ folia abijciente, illius autem inclementiã facilè ferentem.

ALTERVM amplexicaule eſt, vicinis pedamentis ſeſe convolvens multis longiſſimis ſarmentis, quibus etiam præaltarum arborũ (ſi vicinas nanciſcatur) cacumina ſuperat: ſunt verò ea ſarmẽta dura, lignoſa, lenta, fractu invicta, rutilantis ex fuſco coloris, multis nodis, ſive geniculis diſtincta: è quibus bina ſemper folia ex adverſo naſcentia prodeunt, dura, ſuperioris folijs nigriora, multò longiora, mucronata, plurimiſq; venis trãſverſim ex medio nervo orientibus inſignita, quemadmodũ Nerij folia, non tamen

adeò

Apocynum II. angustifolium.
periploca Graeca l.

Fig. 208

adeò angusta, neq; dura, lacteo succo plena. Flores extremis ramulis lateralibus insidẽt quaterni, quini, aut plures, Asclepiadis nigræ floribus formâ similes, multò tamẽ majores, coloris nigri ad purpureũ tendentis, cui nõnihil viriditatis admixtum sit, qualis ferè color in Aristolochię rotundæ prioris & Polyrrhizi flore nigro, conspicitur. His deinde succedunt oblongæ & torosæ siliquæ Rhododendri siliquis pænè similes, geminæ ut plurimùm, & extrorsum aliquantulum inflexæ, sive divaricatæ, deinde mucrone rursum coalescẽtes (quod Plinius his vocibus diviso acuto intelligere videtur) quibus dehiscentibus, semen apparet priori majus, & plenius, multâ lanugine, ut Asclepiadis semẽ, involutum: radix longa, sarmentosa, latè se spargens, & subinde germinans.

Ejus alia species per omnia ferè similis invenitur: sed tenuioribus ramis, multoque angustioribus folijs, nõ minùs tamen viridibus & nervosis. *Apoc. II. angustifol species altera.*

Vtraque Secũdi generis species, semine ex Italiâ accepto mihi nata est, cùm in Belgio, tũ Viennę Austriæ, perennisq; est, deciduis tamen hieme folijs, seriùs flores producens, quàm ut fructus ad maturitatem (quemadmodum & Rhododendri) pervenire posset.

TERTIVM, longis, tenuibus & frequẽtibus sarmentis proxima quæque scandit, multiplici circumvolutione & arcto nexu illa amplectẽs, viridibus, geniculatis, folijs hederæ mollibus, subcineracei coloris, lacteo succo, ut etiam sarmenta, adeò turgidis, vt vel levissimo vulnere, nõ minùs copiosè, quàm ex quovis Tithymali genere prosiliat. Flores ex alarum sinu multi umbellæ ferè in morẽ prodeunt, candidi, parvi, quinq; folijs perinde ac Asclepiadis flores constantes: siliquæ prętereà similes, multo tomento & lanugine plenæ, qua semen occultatum, planum, ex cineraceo fuscum, Asclepiadeo semini par. Molestissimæ sunt hujus radices, quæ sarmentosæ & fibrosæ admodum, eadẽ ferè crassitudine longissimè hac illac serpunt, & latè vicina circũ loca occupant, candidæ alioqui & fragiles, adeò tamẽ vivaces, ùt, si vel minima fibra sub terrâ latens oculos illâ eruentis effugerit, proximo vere germinare, & vicina loca occupare conspiciatur. Itaque, non minùs exosa hæc planta rei herbariæ studiosis, quàm Aristolochiæ clematidis illud genus, cui vulgus Sarracenicę cognomen imposuit. Hujus cauliculi & sarmenta hieme exarescunt & pereunt, sed novo vere alia & frequentiora germinant. *Apocynon III. latifol.*

Apocynum III. latifolium.
Cynanchum acutum l.

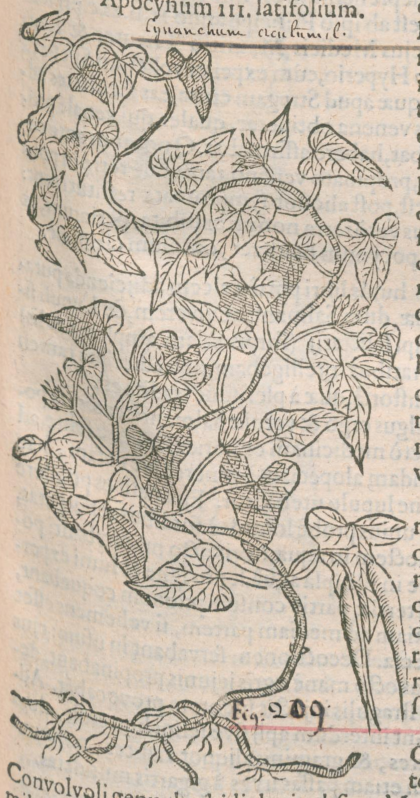

Fig. 209

Istius siliquas semine plenas, paucos annos post meum ex Hispanijs in Belgicam reditũ, cum aliquot alijs seminibus & plantis, Pinciâ vsque mihi mittebat optimus vir Ioannes de Ioigny Fabricarum istic Præfectus, hispanica inscriptione additâ, *que trepa por los arboles*, hoc est, per arbores repit: postea radicibus adeò multiplicata est, ut nemo esset in universo Belgio rei herbariæ studiosus, qui eã ex suo horto penitus erutã nõ cuperet.

CETERVM in regni Valentini & Narbonensis Galliæ maritimis, præsertim littore illo quod inter Volcarum stagnum & mare mediterraneũ est, Convolvuli genus herbidis locis observabã, proximè descripto Apocyno non multùm dissimile, cum sarmentosis ramulis, tum folijs quæ magis quidẽ orbiculata, in mucronẽ tamen desinentia, cineracei coloris. Tota etiã planta lacteo succo prægnans, & vicinarum stirpium cauliculis sese implicans, cujus semen mihi non conspectum. Ejus autem iconem, qualis istic *Apocynon IIII. latifol.*

Apocyn. IIII. latif. Scammonea Valent.

Asclepias nigro flore.

ἀπόκυνον. Κυνοκράμβη.

περιπλοκάς.

Scammonea Valentina & Mõpelliana.

Apocyni facultates.

hisp. 226.

Fig. 210.

Lupulus.

Lupuli facultates.

Fig. 211.

florens & sine radice à me lecta, studiosorum oculis subijcere libuit.

SED etiam ad Apocyni classem referendam censet Fabius Colũna V. C. & acerrimi, in examinandis stirpium notis, judicij, plantam illam, quam quotquot de re herbaria commentarios hactenus scripserunt, pro Asclepiade, nigro flore, exhibuerunt. Consulat Lector ejus librum cui titulus ΦΥΤΟΒΑΣΑΝΟC, cap. de Apocyno.

AD veterum porrò Apocynũ, ἀπόκυνον, quod Dioscorides etiam à nõnullis κυνοκράμβην appellari ait (differentem tamen à Cynocrambe, de qua peculiari capite postea agit) referendæ hæ plantæ videntur: sed prima omnium maximè. Sunt qui περιπλοκάδας nomine omnibus Amplexicaulium generibus communi, appellent. Quartum genus Valentinis & Mompellianis Scammonea dicebatur, plurimùm tamen à legitima Scammonea distans.

PLINIUS Apocyni semine ex aqua dato, pleureticos & omnes lateris dolores sanari tradit lib. XXIIII. Nat. Hist. cap. XI perniciosum autem esse hunc frucicem canibus, & omnibus quadrupedibus, in cibo datum, & ipse, & Dioscorides scriptum reliquêre.

PRIORIS sanè, quod hoc cap. descripsi, Apocyni periculum fecit in canibus Ill[mus] Cattorum Princeps Wilhelmus, fecit & arsenici, aconiti Lycoctoni, quod vulgo Napellum vocant, & Nerij: sed nullum magis pręsentaneã perniciem adferre deprehensum est, hoc Apocyno. Id autẽ factum est ab ipso Principe anno M.D.XXC. pręsentibus ejus Medicis Mauritio Thaurer & Laurentio Hyperio, cùm experiri vellet, an Silesiaca terra, quæ apud Stregam eruta, eas facultates adversus venena obtineret, quales, qui venalẽ proponebat, habere affirmabat. Quotquot autẽ canibus, propinato veneno, tantundẽ terrę in potu datũ est, post aliquot symptomata restituti sunt, quibus verò terra non est exhibita, perierunt, ac qui Apocynum hauserat, omnium citissimè.

AD hujus libri porrò calcem adijcienda putavi, quæ, dum Salmanticæ viverem, de Lupuli sive Lupi salictarij (stirpis etiam amplexi caulis) facultatibus intelligebam, non adscriptâ tamen ejus historiâ, quæ à plerisque tradita est.

Vulgus ergo & vetulæ Salmanticenses, sæpenumerò medicinam empiricã factitare solitę, ad curandam alopeciam à vénereâ lue natam, hac ratione lupulo utebantur. Ejus radices pondere libræ unius probè lotas & à sordibus repurgatas, per noctem in aquæ libris octo macerabant: postridie in illâ ipsa aquâ, lento igne & fumi experte, ad tertiæ partis consumptionem coquebant, vel etiam ad mediam partem, si vehemens esset alopecia. Decoctionem servabant in usum: ejus uncias octo manè ægris jejunis propinabant, deinde stragulis injectis sudorem provocabãt. Addebant interdum apij sive selini hortensis, duas aut tres, & graminis aliquot radices, nonnunquam etiam passas uvas à gigartis mundatas.

FINIS LIBRI PRIMI.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
1511/D

CAROLI CLVSI RARIORVM PLANTARVM HISTORIÆ

LIBER SECVNDVS.

ARBORVM, *Fruticum, & Suffruticum absolutâ historiâ, quam priore libro complexi sumus: hoc secundo, de stirpibus, quæ bulbaceâ aut tuberosâ constant radice, agemus, quarum magna pars florum elegantiâ & varietate omnium oculos ad se allicit, & mirum in modum recreat, nec postremum locum inter coronarias obtinere debet. A liliacei verò generis plantis, ob earum magnitudinem & florum pulchritudinem, initium faciemus.*

TVSAI, sive LILIVM PERSICVM.

Fritillaria imperialis L.

Pann. 123.
Fig. 212.

CAP. I.

BICVBITALI aut etiam ampliore assurgit *Tusai* interdum caule, firmo, crasso intus fungoso, viridi, rotundo quidem, sed ad cubiti altitudinem striato, multisque liliaceis ferè folijs nunc æquali, modò confuso ordine eum ambientibus, exornato, elegantis viridis splendentisque coloris, sed fœtidi odoris, & quasi hircini, nares etiam procul ferientis: idem ille deinde caulis pedali, nonnunquam etiam cubitali, supra folia emicat longitudine, nudus & sine folijs, neque striatus & viridis, sed lævis & purpurascentis coloris, qui tamen in summo totidem pænè in angulos desinit, quot flores sustinebit, nempe binos, ternos, quaternos, quinos, senos, aut plures, omnes verò quasi æqualiter, sed contrario situ nascentes, singulosque inter bina folia, inferioribus longè minora & angustiora, æquali fermè longitudine propendẽtes elegantissimo spectaculo: suprà flores caulis denuo attollitur dodrantali plerumque, aut majore amplitudine, folijs exilibus & angustis onustus: nonnunquã supra flores nullus cauliculus eminet, sed conferta duntaxat angustorũ foliorum coma: interdum etiam mihi nati sunt supra flores non unicus cauliculus sive ramulus, sed bini, terni, aut plures suis etiam folijs singuli ornati. *Tusai historia.*

Crevit porrò Viennæ Austriæ in meo hortulo anno M.D.XXC. atque etiam alijs, planta undenis, pluribúsve aut paucioris floribus prædita, cujus caulis supra septenos æqualiter propẽdentes denuo nudus, quasi dodrantali longitudine assurgens, reliquos flores singulos inter folia nascentes protulit, longâ, densâ, & multifidâ aliâ foliorum comâ supra eos fusâ. Sed & intelligebam ab his qui aliquot annis Constantinopoli hæserant, caulem nonnunquam, supra priorem illam florum æqualiter propendentium seriem, dodrantali longitudine attolli, aliamque florum seriẽ gestare, aliquando etiam tertiam, ac tum demum foliorum comam supereminẽtem: eas verò stirpes unicum florum ordinem subsequentibus annis plerumque ferre observavi, ut peculiare genus non sit censendum, sed Naturæ luxuriantis quidam duntaxat lusus, licet mihi altero etiam anno duplicem florum seriem gestare similem plantam meminerim. *Tusai pluribus florum ordinibus.*

Habuit

Tusai sive Lilium Persicum. II.

Fritillaria imperialis flor. vir.

Pann. 128.
Fig. 213.

Fritillaria **Tusai cum semine.** imperialis

Pann. 120.
Fig. 214.

Τυσαὶ δίκλωνος. Habuit autem Viennensis quædam patricia, cujus caulis supra terram planus pedali longitudine extabat, deinde in binos ramos findebatur æquali longitudine excrescentes, singulos undenis floribus onustos, magnâ etiam fusâ supra eos foliorum comâ: habuerunt & alij, & ego anno nonagesimo supra millesimum & quingentesimum, similes plantas in binos caules cubitali pæne suprà terram altitudine divisas, quorum alter quinos aut senos flores tulit: mea verò planta hoc etiam peculiare habuit, quod eminens coma multifida fuerit.

Τυσαὶ πολυανθής. At quæ Viennæ in meo hortulo observata est *Tusai* planta dum anno M.D.XXCI. in Anglia peregrinarer, reliquas quas postea observaverim florum numero superavit: nam quinquagenis aut pluribus floribus onusta fuit. Et Illustrissimo Cattorum Principi Wilhelmo, eum annum proximè præcedente floruit planta quadragenis floribus prædita. Iacobus etiam Garetus civis Londinensis & Aromatarius anno M.D.XXCII. me monebat plantam habuisse quæ binos & septuagenos flores protulerit. Habuerunt & alij similes interdum, in quibus plures flores nati, viceni nempe, triceni, aut quadrageni: quotquot autem tam numerosos flores tulerunt, planos, latosque, & valde striatos habuisse caules animadverti, atque proximo insequente anno ad ingenium redijsse, hoc est, caulem rotundum, ternis, quinis, septenis, aut octonis floribus præditum habuisse. Vt porrò ad hujus stirpis historiam revertamur: cùm flores primùm erumpunt, inter folia latent, candicantesque sunt, deinde paulatim incrementum sumunt, unà etiam succrescente eâ caulis, quæ illos sustinet, nudâ parte: florum verò pediculi in augmento deorsum inflectuntur, & ipsi flores pallescere incipiunt, venis tamen purpureis secundum foliorum (quæ sena sunt, lata & per extremum mucronata) longitudinem & latera excurrentibus, ungue autem singulorum foliorum nonnihil foris eminente & ex nigro purpurascente. Flos iam absolutus & maturus expanditur, tintinnabuli modo propendens, aurei mali sive citrij colore, sed pallidiore, venis illis purpureis summam venustatem adferentibus: singula floris folia internâ parte in ipsis unguibus, singularibus tuberculis candidis prædita sunt, quæ meridiano etiam sole limpidissimam dulcemque aquam exstillant lachrimarum in morem, ut uniones propendentes videantur, sed abundantius pluvio tempore: ea deinde tubercula marcescentibus floribus in albas lacunas abeunt: ex medio flore sex candida stamina cum pallescentibus apicibus prominent, breviore trifido stilo inter ea latitante. Flori succedunt magna trigona, interdum etiam tetragona, capita, ut in Lilio puniceo, à nonnullis Martagon appellato, quorum singuli anguli utrinque pinnati sunt & alati: excusso autem flore, statim sursum eriguntur quæ fœcunda futura sunt capita, magnâ Dei omnium rerum conditoris providentiâ, ne, dehiscentibus illis, semina ante maturitatem

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
1511/D

turitatem excidant: sunt verò ea plana, liliacea, paullo oblongiora, cartilaginosa, subrufa, duplici serie in singulis angulis digesta, quemadmodum in Lilij generibus, Tulipis, congeneribusque plantis. Radix bulbosa est, crassa, ex magnis, crassis, & succulentis squamis compacta (memini binas & ampliùs libras pendentes eruere) colore interdum albo, nonnunquam etiam purpurascente, plerumque autem pallido, fœtido admodum odore, hircumque, uti folia, olente.

Tusaí varietas II.

Ceterùm Aliud genus est, nec caule, nec folijs, nec florum formâ à superiore differens: nam & illos in extremâ lævis & nudi caulis parte æqualiter ferè in ambitu nascentes, singulosque inter bina angusta folia sustinet, uti superius, sed color variat, nec ut in præcedente flavus, vel verius pallescens, sed rubet, aut sandaracæ sandicisq; colorem refert, instar astaci elixi chelarum ferè: sex etiam latis & mucronatis foliis constat, unguibusq; ex purpurâ nigricantibus, cum suis interiore parte candidis tuberculis limpidum rorem stillantibus, & sex staminibus, stiloque æquali longitudine propendentibus. Hoc genus superiore magis venustum mihi videtur.

Tusaí varietas III.

Variat item in nonnullis plantis florum color: est enim vel medius inter utrumque genus, vel ad prioris, secundive colorem quam proximè accedit.

Tusaí varietas IIII.

Sed & Quartam quandam differentiam observabam, licet ejus florum color proximè ad Secundum genus accederet: angustiora enim folia habebat, illaque & radicem nullo tetro odore, quantum quidem naribus manifestè percipi posset, prædita.

Tempus.

Floret porrò hæc planta Aprili, interdum etiam Martio, si aëris temperies paullo calidior fuerit, unà cum præcocibus Tulipis, atque etiam maturius: semen Iunio maturum.

Nusquam verò sponte nascentem hanc plantam conspexi: sed Constantinopoli delatam, eò, quo ad Maximilianum Cæsarem hujus nominis II. Viēnam evocatus sum, anno, primus Belgicæ hortis communicavi: & in Viennensibus reposita feliciter provenit. Ante meum tamen ex Belgio discessum, ejus iconem (qualem C. V. Rembertus Dodonæus in Purgantium historiæ Appendice exhibuit) Ill. V. Ioanni de Brancion miserat C. V. Alphonsus Pancius Ser^mi^ Ducis Ferrariæ Medicus, utrique nostrum amicissimus.

Hemerocallis Diosc.

HACTENVS nullam plantam observare memini, quæ Hemerocallidem Dioscoridi descriptam exactiùs (meo quidem judicio) referat, quàm hæc. Alij conferant, & judicent. Alia verò est Hemerocallis, cujus Athenæus lib. xv. Deipnosoph. meminit his verbis. Floris Hemerocallis qui noctu flaccescit, ad exortum solis mox reviviscens, Cratinus in *Effeminatis* sic meminit.

Hemerocallis Cratini.

Anemonarum vernis calicibus, serpillo, croco, hyacintho,
Elichrysi ramis, œnanthe, caroq; mihi hemerocalle.

Nomina.

Pancius verò illius, de qua nobis sermo, iconem mittebat *Coronæ Imperialis* nomine insignitam, quam appellationem apud Herbariorum vulgus adhuc retinet: bulbi verò à Cæsareis Oratoribus Constantinopoli missi, aut delati, nunc *Tuyschiachi*, modò *Tusaí*, sive *Tousaí*: sic enim u. pronuntiandum Germanico more, & elevatione vocis in ultima í, nomine: *Tuschaí* autem (ut ab ijs intelligebam qui Constantinopoli vixerant) Lilium regium significat. Interdum etiam bulbi missi *Turfani* & *Turfanda* appellatione: sed postremæ hæ voces à Turcis duntaxat nominibus adijci solent, ad rei, cui adnexæ sunt, magnitudinem exprimendam: exempli gratiâ, *Cavala lale turfanda*, id est, Cavala flos (Tulipam intellige) magnus & amplus; qualem serotinæ plerumque Tulipæ habere solent: si verò *Turfani* aut *Turfanda*, nullo adjecto aliò vocabulo scribunt, de magnis & amplis intelligendum.

Turfani quid?

Natales.

Ex Persiâ verò Constantinopolim delatos illius bulbos omnino mihi persuadeo, quoniam cùm eos primùm accipiebam, inter reliquas hæc fuit inscriptio, *Tusaí, fior Persiano rosso ò discolorito, con la testa abasso*, hoc est, Tusaí, flos Persicus ruber aut decolor, nutante capite.

Turcæ florum amatores.

CETERVM, an apud eos medicum aliquem usum obtineat, non intellexi: arbitror tamen venustatis & ornatus potiùs causâ hanc plantam in suis hortis illos alere, quàm ob ullas ejus facultates. Nam Turcæ omnium elegantium florum, etiam nullo odore præditorum, sunt studiosissimi: nec ullis sumtibus parcunt, ut eos undiquaque conquirant.

Facultates.

DIOSCORIDES autem suæ Hemerocallidi has facultates tribuit: radix pota, aut cum melle & lanâ in pesso apposita, aquam educit & sanguinem: folia trita mammarum inflammationes à partu contractas, oculorumque collectiones mitigant: radix & folia igni ambustis utilissimè illinuntur.

LILIVM SVSIANVM. CAP. II.

Lilij Susiani historia.

EODEM cum superiore nomine, imò inter ipsius bulbos Constantinopoli missa fuit hujus plantæ bulbosa radix, altero post meum in Viennam adventum anno: cùm tamen ceteris esset candidior, & nullo virulento odore prædita, seorsim terræ committebam, diversam à Tusaí esse ratus: nec meâ opinione falsus sum. Nam novo subsequente vere maturè admodum germinare cœpit, tandemque caulem protulit cubitalem, rotundum, multis circumseptum folijs digitalis longitudinis & latitudinis, longè quàm Tusaí modo descripti folia angustioribus, illis ferè similibus quæ in summo ipsius capite nascuntur, virescentis ex cineraceo coloris, sive quodammodo æruginosi, qualis in Tulipæ folijs conspicitur: contorquentur

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
1511/D

Fritillaria — Lilij Susiani flos. Persica, l. — fritillaria persica. l.

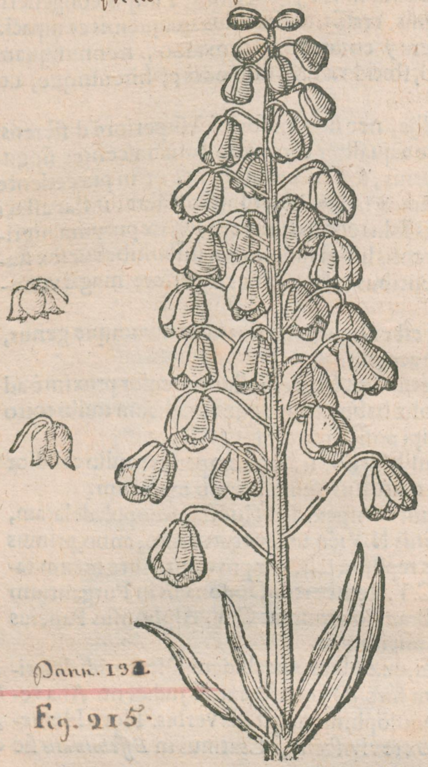

Fig. 215.

Lilij Susiani scapus cum radice. id.

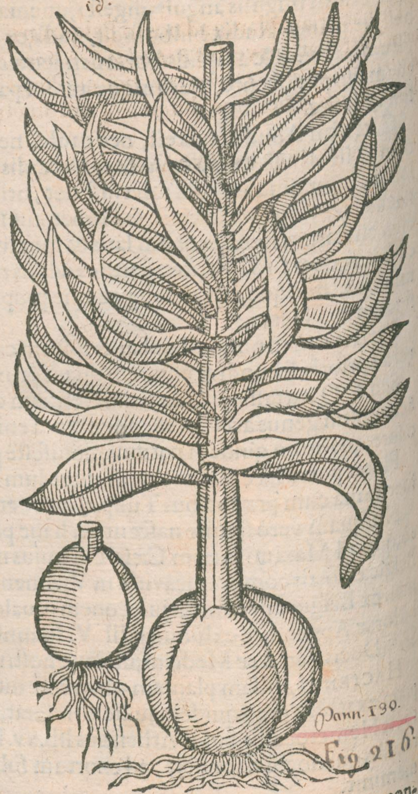

Fig. 216.

quentur verò illa, buxeique sunt odoris. Florem mihi non protulit, sed paulatim planta contabuit: at quæ Generoso viro Vlricho de Khunigsperg anno M. D. XXCIII. floruit, præcedente anno cum plerisque alijs elegantibus stirpibus Constantinopoli allata, flores habuit sex folijs constantes, magis patulos quàm in picturâ expressi, foris purpurę valde obsoletæ colore præditos, internè paullo dilutiores, inodoros, quorum ungues subvirescebant; ex umbilico sex inæqualia staminula prodierunt purpureis apicibus primum conspicua, qui obversi, flavo polline conspersi apparebant: tria deinde longiora staminula coïbant, stilumque medium florem occupantem æmulabantur: subsequuta deinde sexangula capita, sive triangula, quorum singuli anguli binis alis erant præditi, Tusaí capitibus ferè similia, sed minora & breviora, semine Tusaí etiam simili, paullulum tamen breviore, plena. radix magna est, Tusaí radici pænè æqualis, è paucis sed magnis squamis contexta, candidioribus tamen & aliquantulum longioribus, nulloque (ut iam dixi) tetro aut gravi odore nares feriente prædita.

Tempus. Floret Aprili, semen illius maturum cum Tusaí semine aut paullo pòst. Nullum autem semen tulit, quam mihi idem Dn. de Khunigsperg ex sua natā dedit planta: terni tamen caules anno M.D.XXCV. ex illa prognati, singuli floribus, hic vicenis, ille tricenis, tertius pluribus onusti. Bulbos cum selectissimis quibusque alijs, sequentis anni rigida & aspera hiems corrupit. Anno verò M.D.XCIIII. quos postea adquisiveram bulbos, non modò flores, sed abundè semen maturum protulerunt Lugduni Batavorum.

Nomina. MISSI aliquoties hujus stirpis pauci bulbi Tusaí bulbis permixti, cum inscriptione *Tusai fior Persiano, si domanda Penachio Persiano*; tādem postremò acceptus ejus bulbus *Susam-giule*
Natales. appellatione, quòd è Susis primùm Constantinopolim allatus sit: hacque adeò de causâ Lilium Susianum nuncupavi.

Paullo autem ante meum è Belgica discessum, munere Magci Viri Iacobi Contareni patricij Veneti, miserat consanguineo suo Ill. Ioanni de Brancion, Generosus Iacobus de Coudenhove ex Italia similem bulbum *Penachio Persiano* nomine, qui, eo defuncto, ad Gen. Ioannem vander Dilft, pari cognationis vinculo ipsi junctum, ex legato, cum multis alijs rarissimis plantis pervenit. Is anno M.D.LXXVI. bicubitalem aut ampliorem tulit caulem, quinquagenis floribus onustum, nullum autem semen: imò ne germinavit quidem subsequente anno, ut ipsemet Vander Dilft ad me Viennam perscribebat. Illius iconem, dum florebat, suis coloribus exprimebat Raphaël de Coxia Regius pictor, & exemplar mihi mittebat, ex quo hæc icon imitata.

Illius etiam iconem habeo, sed non magno artificio depictam, eamque sine bulbo, cum Lilij rubri sive miniati Byzantini (de quo proximo capite) munere doctissimi viri summique omnium Naturæ miraculorum scrutatoris & admiratoris, Nicolai Rassij Regis Galliæ cheirurgi,

cheirurgi, qui Hyacinthi majoris nomine appellabat cùm apud illum anno M. D. LXXI. Lutetiæ essem.

De hac etiam planta ad nos in Belgicam scribebat Alphonsus Pancius, quando Tusaí iconem mittebat, his verbis *Penachio Persiano è pianta bellissima, & è specie di Giglio ò Martagon, diverso della Corona Imperiale:* hoc est Penachio Persiano elegantissima est planta è Lilij aut Martagonis generibus, differens à Corona Imperiali.

LILIVM RVBRVM sive MINIATVM Byzantinum. CAP. III.

Chalcedonicum, l.

Pann. 134.

Fig. 217.

VENVSTA admodum est, &, dum ejus historiam describebam, satis rara hæc planta, cujus folia Lilij albi folijs similia, breviora tamen latioraque, & in lateribus subhirsuta, confuso ordine caulem amplectuntur, qui cubitalis aut major est, ex viridi purpurascens, digitalis crassitudinis: flores summo fastigio profert languido collo deorsum propendētes, sex folijs convolutis & reflexis, ut in Lilio montano, sive Martagone Matthioli, constantes, elegantissimo minij, aut ceræ rubræ recentis colore: è medio flore exeunt sex candicantia stamina, croceis apicibus insignita, stilo inter illa prominente. Floribus succedunt capita ijs quę in Lilio silvestri sive montano nascuntur plurimùm respondentia, atque simile paleaceum fuscumque semen continentia. Radix interdum valde magna non est, nec Lilij silvestris radicem multum superat, illique (recens eruta) colore valde similis est, diutiùs autem extra terram adservata, aliquando exalbescit, nonnumquam squamæ vel totæ purpurascunt, vel quibusdam notis saturatè rubētibus asperguntur: augescit verò lætiore solo consita, & subinde in plures bulbos dividitur: omnes autem hujus plantæ caules infimâ parte paullo suprà bulbum, fibris ut in Lilio silvestri, sunt donati. *Lilij Byzantini miniati historia.*

Floret Iunio cum Lilijs, aut paullo seriùs: semen etiam serò admodum, videlicet sub Augusti finē, aut demum Septembri maturū est. *Tempus.*

Constantinopoli Viēnam delata fuerat, ante meum in eam urbem adventum, hęc planta, & aliquot nobilibus Matronis communicata. Vnicum postea bulbum inter alios *Sultan Zambach* nomine missos à Generoso & Mag^co^ Viro Davide Vngnad, cùm apud Turcarum Imperatorē Cæsareus Orator esset, accipiebam, qui primis annis unicum florem semper mihi protulit: sed anno M. D. LXXXIX. quaternos, altero eum insequente, senos, eosque omnes ex summo extimoque caule simul prodeuntes, quemadmodum & ea planta quæ Generoso Viro Wolfgango Christophoro ab Entzestorf anno M. D. XCIII. floruit, tredecim flores extimo caule, eoque unciam lato sustinens saturatè rubentes, cùm præcedente anno quinque duntaxat extimo etiam sed rotundo caule, ut meus, tulisset.

Sed & Patricia quædam Viennensis aliquot plantas habuit, inter quas una extimo caule duas uncias lato tres & viginti flores tulit, in reliquis plantis quæ vel in ipsius, vel aliarum nobilium Matronarum, vel Entzestorfij, qui instructissimum habuit, vel meo horto alebantur, plerumque unicum, interdum alterum & tertium in singulis caulibus florem natum conspiciebam. Gen. porrò Ioan. vander Dilft plantam habuit semine natam, quæ primo quo flores proferre cœpit anno, octonos, proximo autem insequente, qui fuit septuagesimus octavus supra millesimum & quingentesimum, quadragenos protulit: an verò planus fuisset caulis, & illius extimo fastigio nati flores, non significabat. Sed pictura illa à Rassio mihi donata, cujus superiore capite memini, vicenos aut plures flores ab extimo caule plano propendentes habebat. *Zusiniare πολυανθὴς.*

Anno præterea secundo & nonagesimo supra millesimum & quingentesimum binas habui saturatiores flores gerentis plantas, quarum prior quaternos, altera septenos flores tulerunt, omnes summo caulis fastigio æqualiter innascentes, non temerè per caulem sparsos, quemadmodum Lilium album aut silvestre ferre solent: singulæ autem hoc peculiare habuerunt, ut unus medius inter reliquos surrecto pediculo nasceretur, & in alterâ quidem ille duodenis folijs constans, & quodámodo gemellus, ut in secundâ subjectâ icone videre licet. *Zusiniare gemello flore.*

CETERVM

Lil. Byzant. min. satur. flore πολιανθὲς.

chalcedoni cum. l. Var. 1a

Fig. 218.

Lil. Byzant. miniato dilutiore flore.

chalcedonicum. l. Var 2a.

Fig. 219

Zufiniare varietas. CETERVM duorum generum esse videtur hæc planta; una videlicet dilutioribus floribus prædita, altera saturatioribus. Ego sane longâ experientiâ didici, eas plantas quæ dilutiores ferunt flores, caulem & folia viridiora habere ijs quibus saturatiores sunt flores: postremis enim caules & folia plerumque ex purpurâ nigricant. Deinde mihi conspectæ sunt radices Constantinopoli allatæ, quibus color purpurascens fuit, dilutiores protulisse flores: aliç contrà saturatiores. E florum verò numero, an certa aliqua differentia (ut initio existimabam) constitui possit, plurimum ambigo, cùm eas stirpes quæ numerosos tulerunt flores, subsequente interdum anno, paucos, aut unicum duntaxat habuisse observaverim: at læto & pingui solo depositos bulbos, plures ut plurimum proferre flores animadversum.

Nomina. HANC plantam Clariss. Matthiolus *Hemerocallidis* alterius nomine appellare videtur, & in Iapidiæ montibus eruisse ait: sed illius descriptionem valde mutilam proponit. Eruti porrò annis septuagesimo nono supra quingentesimum & millesimum atque eum subsequentibus bulbi, in hortis supra sinum in Cornu Byzantino vulgariter Pera nuncupato sitis, allati sunt plerisque nobilibus viris & matronis *Zufiniare* appellatione, cum à Generoso viro Vlricho de Khunigsperg, tũ ab alijs qui proximis subsequentibus annis Constantinopolim honorarij conducendi gratiâ missi, inde redierunt: tametsi in schedis interdum esset additum, à nonnullis *Corona di Re* appellari.

Memini & *Zufiniare* nomine inscriptum semen, quale ante descripsi, accipere, cùm primùm Viennam appulissem: sed terræ commissum non prodijt, nimis vetustum fuisse puto. Quæ tamen postea ex meis plantis collegi semina, commodo tempore sata, feliciter provenerunt, planaque foliola initio dederunt, qualia ferè Tusaí prima folia, altero deinde anno latiora, tertio cauliculum aliquot folijs onustum, quinto demùm & sexto florem.

CETERVM Lilium hoc miniatum novo vere cum Martagone primùm emergere solet: *Sultan* verò *Zambach*, de quo quinto sequente capite, etiam ante hiemem cum Lilio albo.

Mihi autem relatum est, conspectas esse Lilij hujus Byzãtini plantas, quæ florem non *Zufiniare niveo flore.* miniatum ferrent, sed prorsus niveum, in ceteris alteri parem. In chartaceis sanè illis Adonidis hortis, quorum in Rosa memini, nullæ *Zufiniare* stirpes albo flore erant, sed omnes vel *Zufiniare flavo flore.* saturo rubro, vel dilutius rubente, atque etiam flavo colore præditi, illiq́ue jam singulares, modò terni aut quaterni æqualiter nascentes.

LILIVM

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
1511/D

LILIVM RVBRVM præcox. CAP. IIII.

pomponicum l.

Fig. 220.

Lil. R. præcox I.

HABEBAT porrò amplifs. vir Ioannes Martorff Patricius Francofurtensis & Senatorij ordinis, postremis annis quibus in ea urbe habitavi, aliud genus Lilij rubri, ex Stutgardensi Ill[mi] Ducis Wirtembergici horto acceptum, quod uno ferè mense maturius Byzantino flores proferebat, nempe sub finem Maij, aut initium Iunij, ut mihi referebant qui viderant, & ipse anno tertio & nonagesimo supra millesimum & quingentesimū videre avebam, nisi infortunium luxati femoris dextri accepissem, quod non modò tunc lecto adfixum detinebat, sed postea dextri cruris usum prorsus ademit. Erat autem floris color (illorum testimonio) minus satur & longè dilutior eo, qui in floribus præcedēte capite descriptis apparet: caulis sanè, ut ex plātâ, quam unicam alebat, quamque mihi Francofurto discedenti liberaliter donabat, deprehendere licuit, gracilior & brevior erat Byzantinis adultis, cubitalem videlicet altitudinē non multum excedens, folia quæ inhærebant angustiora & magis saturatâ viriditate prædita: bulbi squamæ (nam squamatam radicem habet perinde ac Byzantinum) longè etiam breviores erāt: tulerat verò illo anno tres flores summo caulis fastigio æqualiter insidentes, mihi autem Lugduni apud Batavos, sequente proximo anno unicum (tam longâ enim in itinere morâ radix valde afflicta fuerat) ejus, quem supra dixi, coloris, proximè autem insequente binos duntaxat: anno verò M.D.XCVI. bulbus mihi furto sublatus cum selectissimis quibusque quas in horto alebam bulbaceis & tuberosis stirpibus. Licet autē maturius altero flores proferret, illo tamen seriùs germinare solebat.

CETERVM sub initium anni quarti & nonagesimi supra millesimum & quingentesimum, monebat me doctissimus vir Thobias Roelsius, Mittelburgensis in Walachria πολλα-τρος, Ioannem Somer, Prætoris ejusdem urbis filium, ex Italicâ peregrinatione varias & elegantes stirpes attulisse, inter quas bina essent Lilia miniato seu rubro flore, maturius Byzantino flores proferentia, quorum alterum angustiora folia haberet illo quod Constantinopoli allatum: alterius verò folia multo breviora essent, ac paullo latiora. Horum icones suis coloribus expressas, sed radice mutilas, cum aliquot utriusque plantæ folijs sequente Iunio ad me mittebat.

Quod latiore est folio, non videtur absimile illi, quod modò descripsi à Patricio Francofurtensi acceptum. *Lil. R. præcox II.*

Valde autem diversum est Angustifolium, non quidem floris formâ (nam ejus etiam folia circumvoluta & reflexa) sed colore, qui Lilio cruento majori non bulbifero similis est, tum situ, foliorumque per caulem sparsorum dissimilitudine: multa enim & conferta fert folia cubitalem & ampliorem caulem confusè vestientia admodum angusta, & longa, instar pęnè foliorum Tragopogi: caulis item fastigium flores profert non eodem ortu, ut in Byzantino, sed in summi caulis alis, inter angustissima foliola παραλλήλως nascentes: an utriusque radix Byzantini radicem æmuletur, me fugit: nam neutrius plantam videre mihi contigit. Sed & triennio post iconem suis coloribus expressum ad me mittebat idem Ioannes Somer, qualem ille depingi curaverat ad normam ejus plantæ quæ ipsi eodem anno quinque & triginta flores protulerat. *Lil. R. præcox III. angustifolium.* pompon. cum l. Var.

LILII porrò silvestris, sive Martagonis Matthioli (cujus proximo capite mentionem fecimus ob affinitatem, quam cum Lilio Byzantino rubro habet) differentias, quas quidem mihi observare licuit, non incommodè forsitan hîc subijciemus. *Lil silvestre, sive montan.*

VNVM autem genus majore excrescit altitudine, & ampliora nigrioraque habet folia: multo etiam plures flores saturatè purpurascentes, qui frequentibus interdum nigricantibus maculis, aliquando raris distincti sunt, atque, priùs quàm expandantur, multâ lanugine pubescere conspiciuntur. *1.*

Variat nonnunquam hoc genus: nam non procul Maurpach Austriæ, eruere memini, *Varietas.*

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
1511/D

Lil. montan. sive sil. I. majus.	Lil. montan. sive sil. II. minus.
Fig. 221	Fig. 222

cujus caulis viridis, caput non inflexum, sed surrectum, multâ nihilominus lanugine etiam hirsutum, flores dilutè purpurascentes, nec ullis maculis aspersi.

II. ALTERVM humilius est, ejus folia dilutè virent, rariores flores producit, eosque dilutiores, ac multis nigricantibus maculis notatos: pręcocior est reliquis, ejusque flores, ante quàm explicentur glabri sunt & purpurascentes: caulis etiam purpurascit.

Varietas. Istius generis alteram speciem etiam humilem eruebam ultra Dravum flumen ad Grebén in Pannonia Interamni, quæ tamen serius reliquis florebat, etiam in hortulo Viennæ proximè reliquas hujus generis stirpes reposita: illius flores valde obsoleti, nigrisque punctis internè distincti.

Tertia etiam humilis est species apud Maurpach cum majore promiscuè nascens, cujus caulis leviter purpurascit, coma inflexa est, flores glabri foris, explicati verò, dilutissimè purpurascentes, & quasi carnei coloris, nec ullis maculis aspersi.

Natales. Passim utrumque hoc genus provenit in silvis & umbrosis pratis Leytenberg, eorumque montium, qui à Calemberg Austriæ, ad Alpes usque procurrunt: Nascitur & in plerisque Stiriæ ac Vngariæ silvis, atque montibus illis silvosis, qui non procul Francofurto in ripâ Mœni sito, ad Septentrionem absunt. Minus autem olim observare memini in multis Germaniæ silvis, non modò editiore loco sitis, sed etiam in plano.

III. TERTIVM porrò quoddam genus silvosis illis montibus modò memoratis ad Francofurti Septentrionem inventum, humile, Secundo generi proximum: florem tamen colore varium: nam ante quàm explicentur, foris carnei quodammodo coloris sunt, explicati verò, intus albi, & notis quibusdam purpureis insigniti. Similem stirpem habui munere N. V. Ioannis Boisot veteris amici, quæ tandem adoleverat perinde ac primi generis plantæ: sed ejus radix ochræ colore minus tincta, quàm superiorum. Sed Francofurtensis quidam civis unam habebat, cujus flores interiore parte omnino nivei, nec ullis notis distincti. *Lil. sil. niveo flore.*

IIII. EST etiam Quartum quoddam genus, cujus flores Primo non dissimiles, sed seriùs sese explicare soliti, illique non insuavi odore prædidti.

Omnium flores terram spectant, & per intervalla in summo caule nascuntur, foliaque ad pediculum reflexa habent: semen etiam in trigonis capitibus duplici serie in singulis angulis continetur, fuscum, planum, cartilaginosum: radix luteo ochræ colore infecta est, quam

Nomina. ob causam à Germanis Goldwurtz/ id est, aurea radix appellatur.

SVLTAN

SVLTAN ZAMBACH.

Lilium Candidum. C. Var. 1°

Fig. 223.

CAP. V.

QVONIAM Tertio hujus libri capite *Sultan Zambach* meminimus, non abs re erit, si quænam sit planta, hîc declaraverimus.

Nã aliquoties hoc nomine allatæ sunt Constantinopoli radices Lilio similes, quarum extremæ squamæ cùm flavescerent, Martagonis alicujus, consimilis Lilio tertio præcedente descripto, genus existimabam: ideoq; quibusdam amicis in Belgicã missæ pro Martagone Constantinopolitano. Sed post quàm terræ commissas, folia Lilio vulgari prorsus similia producere animadverti: negligentius illas colui, vulgaris Lilij esse existimans, presertim cùm in Indice adscriptum comperissem, *Sultan Zambach fa fiori grandi bianchi*, id est, Sultanæ Liliũ magnos albos flores habet; & in altero, *a odore di Giglio*, Lilij odorem habet. Inde factum, ut apud Belgas, modò Sultan Zambach appellatione, modò Martagonis Constantinopolitanĩ flore albo donata sit ea planta, cùm tamen unica eademque sit, non duæ diversæ. Atque fieri posse arbitror, ut qui Venetijs in hortis Iudecæ Martagon Constantinopolitan. albo flore vidisse asserunt, & illi qui eam stirpem habere gloriãtur, fallãtur, & hoc Zambach viderint aut habeant, non Lilium illud tertio capite descriptum albo flore: inficias tamen nõ eo, quin inveniri possit. quis enim in interiorem Naturæ sinum penetravit, in quo plurima adhuc occulta latent? Constantinopoli tamen ignotum esse assero, alioqui Viennam fuisset perlatum, cùm Turcæ nihil singulare habeant, quod pecuniâ (cujus sunt valde avidi) redimi non possit.

Sultan Zambach.

Martagon Constant. albo flore.

Biennio autem post quam superius dictas radices terræ credidissem, cùm omnes quas servaveram, flores proferrent, certissimè comperi, nihil aliud esse quàm Lilij albi genus, vulgari proximum. Hujus tamen caules, licet vulgari non breviores, à diligentiùs observantibus graciliores, rarioribusque & minoribus folijs septi deprehenduntur, ipsiusque flores paullo minores, æquè tamen ac vulgaris flores odorati. Nonnullæ verò radices in tantam molem excreverant, ut vix utraque manu comprehendi possent: una etiam illarum plures quàm sexagenos flores in plano tresque ferè uncias lato caule protulerit: subsequente autem anno, rursus paucos in tereti, ut reliquæ, caule.

Lil. alb. Byzantin.

Lil. alb. Byzant. πολυανθές.

Memini cùm anno M.D.LXIIII. Vlyssipone essem, Liliaceam radicẽ in foro emere, quam Petro Coudebergo pharmacopœo doctissimo Antuerpiam cũ Draconis arboris ramo, Colocasiâ, varijsque alijs rarissimis istic observatis plantis misi. Ea ipsa flores huic prorsus similes (nisi memoria fallit) postea tulit: sed quia plerumque in extimo caule confertim nascebantur, & interdum informes erant, vitiumque contrahebant, ipse Lilium fatuum cognominare solebat.

Lilium fatuum.

ZAMBACH porrò vocem, testis est Amatus Lusitanus, Commentarijs in Dioscoridem capite de Iasmino unguento, idem Arabibus significare, quod nobis Iasminum, topiarijs operibus nobile & accommodum, cujus florum odor suavissimus quidem est, sed caput etiam ferit. Verisimile autem est, Turcas hanc Arabicam vocem, omnibus plantis quarũ odor penè Iasmini florum (quos etiam in Asiaticis hortis ultra Bosphorum rubri coloris inveniri intelligo) suaveolentiæ similis est, tribuere: sunt enim Turcæ valde negligentes & imperiti in rebus propriè nuncupandis. Sic illi, *con Zambach* appellant, Narcissi marini bulbũ, qui Mompellianis Pancratium flore Lilij, Valentinis Hemerocallis dicitur, quòd ejus flos non modò Lilij quodammodo formam, sed etiam odorem referat: sic vocem *Gul*, quę illis Rosam significat, omnibus floribus rosarum æmulis accommodant, addito *catamer* vocabulo, si pleni sint, ut *Gul catamer*, illis est & Rosa plena, & Anemone flore multiplici foliorum texturâ constante, & Papaver, & Malva Hortensis & similes pleno flore præditæ; omnes enim hæ simili nomine nobis fuêre missæ.

Zambach quid?

Iasminũ rubro flore.

con Zambach.

Gul catamer *πολύφυλλον.*

LILIACEÆ quædam aliæ stirpes. CAP. VI.

Lilij punicei differentia.

LILII Punicei, sive, ut appellant, cruenti, multa sunt genera: nam Vnum nullos bulbos in summis alis fert: Alterum verò ijs est præditum.

non bulbiferum majus. *non bulbiferum minus.*

NON Bulbiferi binæ sunt differentiæ omnibus notæ. Vna enim longo & præalto assurgit caule, valde dilutos fert flores, serotinaque est, cum Lilio albo duntaxat florens: in qua sexagenos aliquando flores uno cauli inhærentes, observare memini. Altera longè humilior præcociorque Priore, puniceos & quasi rubentes profert flores, nonnunquam vicenos aut plures: memini & plenos videre, duodecim, viginti aut plurium foliorum texturâ constantes: singulare etiam habet hæc planta, quod ex majore bulbo obliquè & in latera propagines sub terrâ graminis modo spargat.

Bulbiferum.

BVLBIFERI autem tres differentiæ apud eos qui rem herbariam excolunt, observantur, sed non ab omnibus, quas operæpretium duxi sigillatim hîc exprimere.

Martagon bulbiferum I.

Martagon bulbiferum II.

I. PRIMVM igitur bulbiferum Lilium, bicubitali interdum assurgit caule, firmo, crasso, folijs septo liliaceis, subatris, in summis alis crassiores bulbos gestans, & amplos flores rubros, Lilio puniceo minori non bulbifero concolores. Teneriores hujus plantæ, ante quàm flores ferre incipiant, bulbis secundum caulem inter folia natis non minùs donatæ sunt, quàm reliquæ duæ species: sed quando vetustiores sunt, floresque aliquot annis protulerunt, vix, nisi in summo caule, ubi in alas dividitur, & secundùm flores, majores bulbi nasci solent.

II. ALTERVM, vix cubitalem excedit altitudinem, caule etiam est firmo, striato, ex viridi nigricantibus folijs prædito, quæ tamen cum summo caule incanâ lanugine pubescunt: ejus flores igneo rubore non rutilant, ut in superiore, sed magis pallescũt, & ad Lilij punicei non bulbiferi majoris colorem plurimum accedunt. Ejus adultioris caules, paucos etiam bulbos, eosque superiore minores, nisi in summis alis gestare solent.

III. TERTIVM, inter duo superiora mediæ plerumque est magnitudinis, licet nonnunquam prioris altitudinem attingat: caules habet graciliores & infirmiores, atque ipsi cum folijs dilutius virent: flores Secundo generi persimiles. Hoc semper fœcundâ bulborum inter folia nascentium sobole onustum est: ejusque radix, Prioris radice minor, è lateribus propagines plerumque spargere solet, quæ ad singula genicula in candidos bulbos excrescentes, [illegible] de novas in ambitu plantas producunt, Lilij punicei non bulbiferi minoris instar: ejus bulbi in alis nati, secundæ speciei pares, priori magnitudine inferiores: omnesque, terræ commissi, sui generis plantam procreant, & secundo anno in caulem bulbillis onustum excre[illegible]

Ferunt

Martagon bulbiferum III.

Lilium bulbiferum. C. Bau. 6.

Pann. 141.

Fig. 226.

Liliasphodelus luteo flore.

hemerocallis flava.

Pann. 144.

Fig. 227.

Ferunt tamen omnia hæc Lilia in triangulis capitibus latum, cartilaginosum, subfuscum semen, quemadmodum lilium vulgare quod sterile nō est, sed sui generis plantas etiam profert: verùm quæ ex bulbillis in alis natis crescunt plantæ, multo celeriùs adolescunt.

Florent omnes hæ plantæ Iunio, aliæ alijs paulo maturiùs, semenque perficiunt Augusto: bulbuli in alis hærere solent, donec vento aut contactu excutiantur, imò interdum plantæ adhuc inhærentes, fibras deorsum spectantes agere solent, tamquam ad communem matrem terram aspirantes, & illâ se condi cupientes. *Tempus.*

Prior nullibi sponte nascens à me observata est, sed eam primùm Liræ conspexi in cultissimo horto Generosæ matronæ Mariæ de Brimeur Mag^ci viri Conradi Scheti uxoris, quæ deinde bulbis in terram depactis, reliquis Belgicis hortis brevi tempore communis facta est, atque etiam nunc Viennensibus ac alijs vicinis, meâ operâ: nam ipsa ad me aliquot majores bulbos è Belgica mittebat. Reliquæ duæ in montanis Austriæ & Styriæ pratis sponte crescunt: secunda autem rarior inventu. *Natales.*

Solent verò cum hæ, tum aliȩ duæ non bulbiferæ, cùm primùm florum gemmas ostendere incipiunt, à formicis admodum infestari, sic ut eo tempore numquam immunes ab ipsis conspicere liceat: non secus ac Pæoniæ flores ante quàm explicentur, qui mirum in modum etiam à formicis appetuntur, præsertim qui plenus est, & ille etiam explicatus atque apertus.

PORRÒ Liliasphodelus ille puniceo flore, quem C. V. Dodonæus Hemerocallidem esse censet, valde luxuriat in omnibus Austriæ, plurimisq; Germaniæ hortis: at qui luteum odoratumq; nec ita caducum habet florem, Austriæ incognitus erat ante meum istuc advētum: illum autem maximâ copiâ sponte nascentem in multis uliginosis pratis, non procul ab oppido & munitissima Nemeth wywar Ill. herois Balthasaris de Batthyan p. m arce, quà Occidentem spectat, annis M.D.LXXIX. & LXXX. deinde inveni, sed incolis neglectam, ubi florentem sub finem mensis Maij, & Iunij initio eruebam. Batthyanus admiratus adeò elegantem & odoratum florem in ipsius fundo nasci, multas ilico illius plantas cum suis cespitibus erui jussit, & corbibus in suum hortum inferri. Vngari *Zeöd liliom* appellant: Croatæ autem, apud quos etiam albo flore inveniri mihi asserebant, *Illyan zwet.* *Liliasphodelus puniceus.* *Liliasphod. luteus.* *Liliasphod. albus.*

TVLIPA, sive LILIONARCISSVS. CAP. VII.

LILIACEAS stirpes subsequi debet peregrina illa, & ob insignem in flore colorum varietatem omnibus rei herbariæ studiosis merito gratissima planta, quam vulgus Tulipam, Doctiores Lilionarcissum appellant. *Lilio narcissus.*

Illius autem duo hactenus primaria genera observabam, præcox unum, serotinum alterum: tametsi inveniantur quædam veluti dubiæ, quæ medio inter utrumque genus tempore florere soleant, potius tamen inter serotinas habendæ, quàm inter præcoces. De utroque genere peculiari capite agemus, atque hoc VII. præcoci tribuemus.

Tulipa præcocis historia. PRÆCOCIOR Tulipa unicum fert caulem, pedalem maxima ex parte, interdum ampliorem, rotundum, virentem, & brevi quadam incanaq; lanugine aspersum, non concavum, sed firma medulla plenum: hunc plerumque terna amplectuntur folia, nonnumquam quaterna & quina, inferiora lata admodum, ut etiam palmarem latitudinem explere viderim, & liliacea, longiora tamen & crassiora, carinata, supra terram sese pandentia & contorquentia, superiora autē minora & angustiora, eaq; vel propēdentia & nutantia, aut interdum surrecta, omnia autem colore ex cæruleo virente aut ærugineo, & veluti farina asperso. Summo cauli insidet magnus flos, unicus (geminos etiam aliquoties vidi, vel summo caule conjunctim nascentes, vel bifido inhærentes) sursum spectans, sex folijs ut plurimum constans (tametsi & septenis & octonis conspexerim) ejusdem initio cum caule coloris, & interdum ad terram sese inflectens, illiq; incumbens, ut colubri aut serpentis caput in terra decumbentis ementiatur, deinde paulatim sese sublevans, & colorem mutans, atque tandem sese explicans, & calathi cyathive instar in fundo pandens, ex quo sena, aut totidem quot folijs constat, stamina prodeunt, modò lutea, modò pallida, modò nigricātia, pediculis etiam quæ stamina sustinent, mirum in modum variantibus. Excusso flore, succedit mēbranaceum triangulare caput satis magnum, oblongiusculum, vel brevius, ventreq; magis prominulo: quo in tres partes à summo dehiscente, conspiciuntur sex ordines seminis plani, cartilaginosi, liliacei ferè, & circinatæ propemodum rotunditatis interdum, alterâ tamen parte, quæ capitis centrum & interiora pertingit, oblongiusculi ut plurimum, pallidi, fulvi, aut rubescentis, & si imbres frequentiores ceciderint, etiam fusci. Radix bulbacea interdum brevior est, nonnumquam oblongior, crassa, inferiore sede nonnihil prominente, uti Colchici radix ferè, fibris aliquot tenuibus donata, & foris vel fulvescente, sed magna ex parte nigricante membrana obducta, quæ interna parte lanuginosa est, castanearum corticis instar, aliquando autem adeò denso tomento plena, ut mollissimè recubet bulbus, qui solidus est, firmus, & velut albumen ovi coctum candidus, gustantique dulcis, saltem non ingratus.

Tulipa præcox flava.

Gesneriana l.

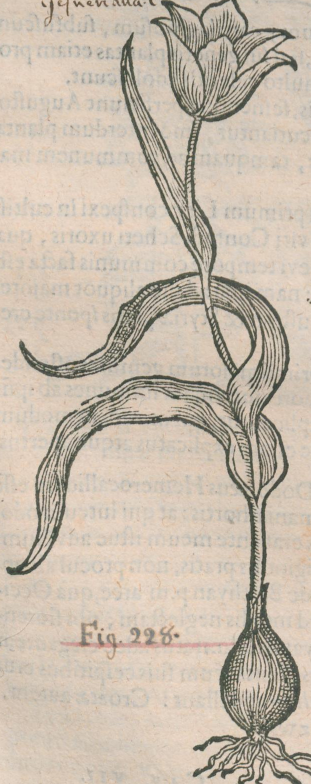

Fig. 228

T. Præcocis summa varietas. SUMMA autem in Præcoce est coloris varietas: nec majorem in ullo alio flore videre memini, nisi fortè in Papavere. Etenim aut omnino luteus est, aut ruber, aut albus, aut purpureus: interdum etiam bini vel plures ex his coloribus in eodem flore permixti conspiciuntur. Non desunt qui cærulei omnino coloris se vidisse asserant, mihi sanè hactenus videre non contigit.

I. T.p.lutea. Lutea Tulipa vel ad auri fulgorem accedit, aut pallet, foliorum autem ungues plerumque aurei sunt, licet etiam habuerim veluti fuligine aspersos: odor quasi ceræ recentis, sive etiam croci, interdum nullus, vel admodum imbecillus.

II. T.p.rubra. Rubræ color nunc saturatior est, modò dilutior & gratissimi aspectus, interdum etiam inelegans, & obsoletus: foliorum ungues vel lutei omnino, aut tanquam levi quadam fuligine in luteo aspersi, in quibusdam nigra macula medium unguem luteum tantummodo inficit, in alijs totum ferè ita occupat, ut nihil nisi lutea quædam linea nigrum unguem ambiens conspiciatur: interdum adeò magni sunt isti ungues, ut dimidiam folij partem occupent. Hujus verò odor aliâs gratus est instar mali aurei, magna verò ex parte valdè obscurus, vel papaveris virus quodammodo referens.

III. T.p.alba. Albæ omnino candidus est, nisi tria exteriora folia dorso cineracei vel interdum etiam cærulei quidpiam coloris admistum habere viderentur: ungues lutei, nonnumquam veluti fuligine aspersi, apices & stamina pallent. Habui, quibus ungues prorsus albi essent, apices nigricantes.

IIII. T.p.purp. Purpurea aliâs saturatior est, & violaceum, sive amæthystinum colorem habet, aliâs Pæoniæ flo-

Tulipa præcox rubra. Gesneriana. l. var.

Pann. 148.
hisp. append. 511.
Fig. 229.

Tulipa præcox alba. Gesneriana, l.

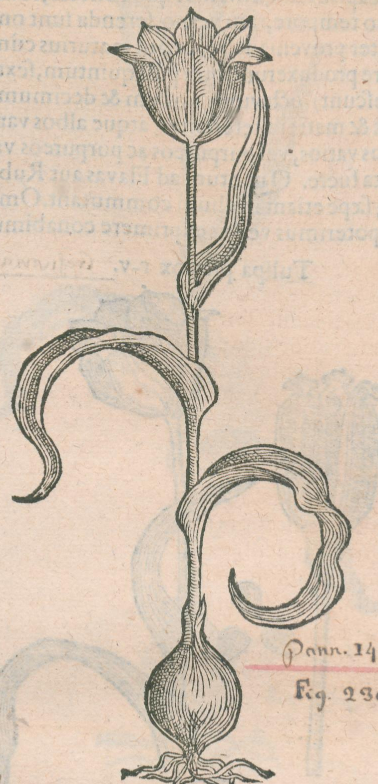

Pann. 147.
Fig. 230.

Tulipa præcox purpurea. Gesneriana, l.

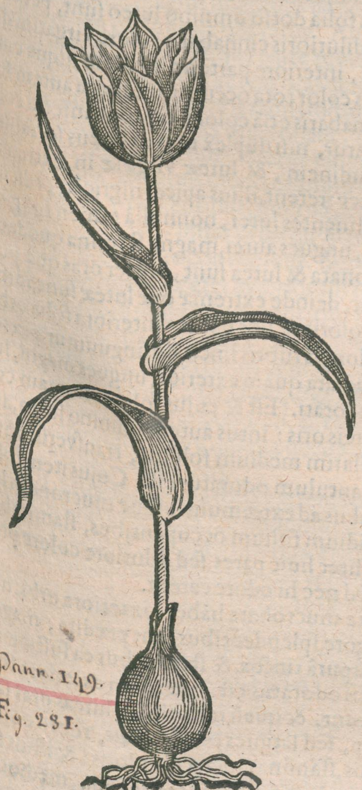

Pann. 149.
Fig. 231.

niæ floris æmula, nonnumquam dilutior, & Damascenam sive Provincialem (quam eruditiores Prænestinam vocant) rosam colore referens, interdum verò adeò diluta, ut albescere videatur, aliquando ex purpura nigricat & obsoletior est: omnium autem ungues cum apicibus aut pallent, aut lutei sunt coloris, tametsi nigros etiam apices habeant nonnullæ, & pediculos ea sustinentes quadam veluti fuligine infectos. Invenitur & odora, & inodora.

Facere verò non possum, quin hîc adjiciam, quæ circa simplices has, & unius coloris Tulipas observavi. Habui enim anno M.D.XXCV. & aliquot subsequentibus, cujus flos, cum precedentibus annis elegans ruber fuisset, postea variè commixtus ex rubro & flavo inter se confusis coloribus, modò flavo medium quasi folium occupante, modò rubro vel utroque radiatim per oras discurrente fuerit. Similiter flavam quæ flavum & rubrum: & purpuream quæ album & purpureũ colores variè inter se commixtos, & radiatim folia secantes habuerint. At illud etiam observabam, quotquot sic nativum colorem mutarunt, subinde corrumpi solitas, voluisse tamen ante, hac colorum varietate heri sui oculos oblectare, tamquam ipsi extremum vale dicturæ. *Tulipa in coloribus interdum ludunt.*

Varia adeò multiplex est, ut difficile sit omnes ejus differentias verbis exprimere. Nam cùm cujuscumque tandem præcocis Tulipę semina excussa, & tellure sepulta germinēt, non omnia retinent nativum matris colorē, sed in varios colores transformant *T. p. varia.*

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
1511/D

formant flores: præsertim Albæ, cujus semine prognatas plantas insignem colorum varietatem præ reliquis nancisci, experientiâ & diligenti observatione didici. Semina enim in eodem capite nata, à memet ipso collecta, eodemque ferè momento terræ, autumno, commissa (quo tempore, non verno, serenda sunt omnium bulbacearum & tuberosarum semina, ut feliciter proveniant, vel etiam maturius cùm sponte defluũt) plantulas proximo subsequente vere produxerunt, quæ post quintum, sextum, septimum, imò etiam (ut aliæ alijs facilius adolescunt) octavum, nonum & decimum annum flores protulerunt, eosque aut omnino albos & matrem referentes, atque albos varios, vel luteos & luteos varios, aut rubros atque rubros varios, vel purpureos ac purpureos varios, quorum videlicet purpurea folia albis oris ornata fuêre. Quantum ad Flavas aut Rubras attinet, pleræque proles matris colorem retinent; sæpe etiam in alium commutant. Omnes porrò has colorum differentias, quàm aptissimè poterimus verbis exprimere conabimur.

Tulipa præcox F-V. Gesneriana, L.

Pann. 152.

Fig. 232.

V. T.p.L-V. differentia
Luteæ-variæ igitur flos (ut eandem seriem
sequamur quã in primis coloribus describen-
1. dis tenuimus) explicatus, nonnumquam pri-
misdiebus totus luteus apparet, quarto deinde,
aut quinto demum die, illius folia rubris virgu-
lis extrinsecus leviter per oras distinguuntur,
interiore parte omnino lutea remanent, præ-
sertim tria externa, & unguem nonnumquam
habent veluti fuligine tinctum, apices inter-
2. dum luteos, & pediculos eos sustinẽtes fuscos.
Interdum externa floris folia circa mediũ raris
rubris radijs insignita sunt, interiora autẽ fre-
quentioribus, & ad extremum usque folium
3. ferè excurrentibus, atque aureos ungues, palli-
da stamina habent. Nonnumquam exterio-
rum foliorum oræ foris planè rubent, interius
à medio ad extremas oras rubris virgulis distin-
guũtur: interiora folia externè omnino rubẽt,
internè autem à medio ad summum, rubrum
4. nervum protensum habent, latera verò ruben-
tibus radijs exornata. Sunt etiam quorum ex-
teriora folia dorso omnino luteo sunt, per oras
verò, dilutioris cinnabaris colore virgatim di-
stincta, interiore parte ad unguem usque cin-
nabaris color tota occupat: interiora autem fo-
lia cinnabaris etiã colore omnino infecta con-
spiciuntur, nisi duplex nervus luteus secũdùm
longitudinem, & luteæ virgulæ in extremas
oras excurrerent, illius apices nigricãt, pediculi
eos sustinentes lutei, nonnullâ tamen fuligine
infecti, ungues aurei, magni, stamina quodam-
5. modo superant. Aliorum exteriora tria folia mucronata & lutea sunt, præter oras quæ pur-
purâ rubescente radiatim intercursante insigniuntur, deinde extremæ oræ luteæ sunt, inter-
nâ parte circiter medium folium, frequentes rubri coloris radios habẽt: interiora folia orbi-
culato mucrone prædita ab infimo ad summum oblongis rubris lineis distinguuntur, præter
extremas oras quæ luteæ sunt, interior pars minus radiata quàm exterior, ungues magni, lu-
6. tei, quemadmodum stamina cum suis apicibus: hi odorati. Est & cujus folia extremam cu-
spidem orbiculatam habent, foris omnino aurea, luteis oris: intus autem omnino lutea, au-
rei sive potiùs rubri coloris flavo permixti lineâ radiatim medium folium, transversimque
7. secante: pediculi lutei sunt, apices cineracei: aliquantulum odoratus est. Cujus item folia
orbiculato prorsus sunt mucrone, dorso in exterioribus ad extremum usque mucronem lu-
teo, oris latis, ex aureo rubris, unguibus luteis dimidium folium occupantibus, staminibus
8. & apicibus luteis: nonnihil etiam odorus. Alij similiter huic pares, sed dilutiore colore præ-
VI. diti, staminibus & apicibus duntaxat variantibus: sed nec hi odore carent.
T.p.R-V. differentia
Rubræ-variæ flos extereriora folia magna ex parte mucronata habet, interiora orbicula-
1. ta. Aliquando autem utraque magnis oris auri fulgore splendentibus sunt prædita, magnis
unguibus luteis, apicibus vel nigris, vel obsoletâ purpurâ tinctis, & staminibus ea sustinenti-
2. bus plerumque velut fuligine infectis: hujus flos satis odoratus est. Interdum exteriora folia
luteas oras foris habent, interius autem dilutiùs rubent, & quasi radiatim in luteas oras satis
latas rubedo desinit: interiora verò similiter rubent, sed latiores oras habent, rubro colore
radiatim ut in exterioribus desinente, ungues luteos, stamina cineracei coloris: & istius flos
3. nonnihil odoratus. Nonnumquam dilutiore minij colore rubent utraque folia, mediocres oras

Tulipa præcox R-V. Gesneriana, l.

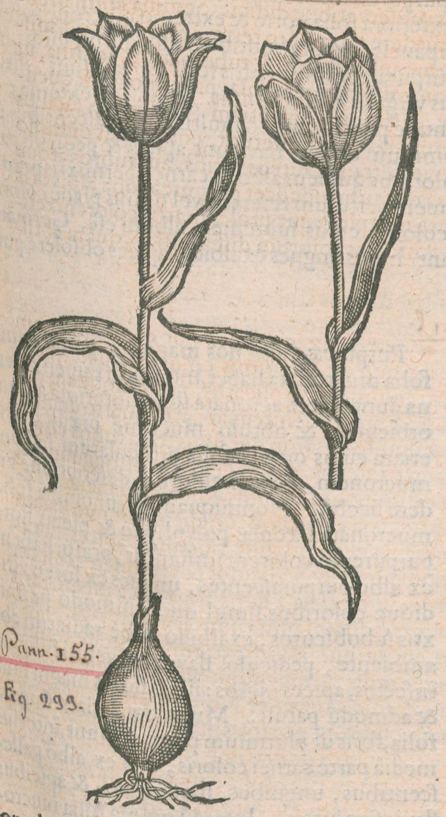

Pann. 155.

Fig. 233.

Tulipa præcox A-V. Gesneriana, l.

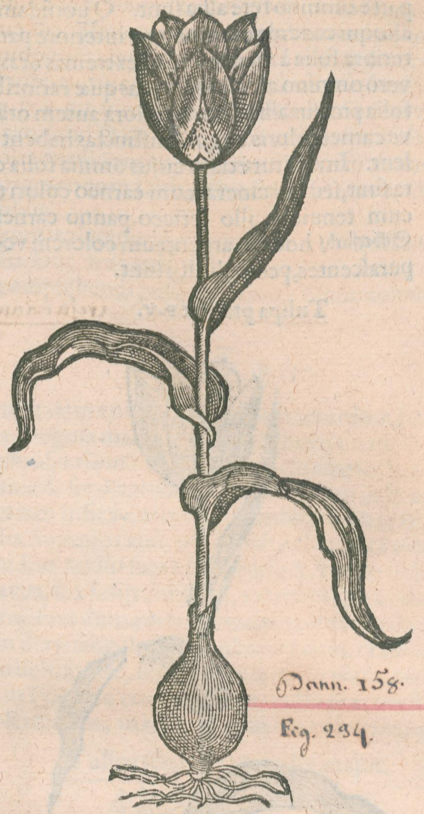

Pann. 158.

Fig. 234.

oras habentia, foris minij colore interiora folia ferè tota occupante, virgatim tamen in oras
luteas desinente, magnis unguibus flavis, apicibus cineraceis, pediculis ea sustinentibus lu-
teis: flos etiam utcumque odoratus. Aliorum exteriora folia, medio dorso luteo sanguineis 4.
virgulis distincta sunt, reliquâ parte rubrâ, oris tamen luteis: interiora omnino ferè rubra, sed
rubro colore radiatim in aureas oras desinente, interiore parte totâ propemodum luteâ, nisi
circa medium folium rubris radijs distinguerentur, ungues cum pediculis lutei, apices nigri.
Quorundam folia omnia mucronata, externè dorso lutei coloris, reliquâ parte sanguinei, 5.
præter oras quæ luteæ sunt, internè sanguineis radijs tota respersa, extremis tamē oris luteis:
interiora foris sanguinis modo omnino rubent, luteæ seu flavæ oræ sunt, coloribus tamen se-
se invicem commiscentibus, internâ parte omnino flava sunt, nisi circa medium crebriori-
bus sanguineis radijs instar orbis quodammodo insignita essent: ungues, stamina & apices
cum superiore genere conveniunt. Sunt aliorum etiam omnia folia mucronata, oris aureis 6.
reliquâ parte rubris. præter exteriorum foliorum dorsa, quę aureis quibusdam virgulis asper-
sa sunt, omnium ungues lutei radiatim in rubro commixti, pediculi lutei, apices nigri. Non- 7.
nullorum externa folia mucronata, interna orbiculata, tota rubra, exceptis oris, quæ aurei
coloris sunt radiatim in rubro desinentis: exteriora verò folia saturatiora sunt, omnia tamen
interiore parte magis aurea sunt, ungues, stamina, pediculi, cum præcedēte conveniunt: om-
nium istorum flores satis odorati. Invenitur etiam cujus folia parvas oras aureas habent, ele- 8.
gantissimo rubro colore reliqua occupante, ungues flavos, stamina veluti fuligine tincta,
apices obsoletè purpureos.

Alba-varia aut omnia folia extremâ parte mucronata habet, aut tria duntaxat exteriora, VII.
sed interiora orbiculata. In nonnullis externa folia ad extremum usque mucronem omni- T. p A-V.
no ferè alba sunt, exceptis oris quæ elegantis & dilutè admodum purpurascentis sive carnei differentiæ
ut ita dicam coloris sunt: interiora verò magis purpurascunt, ungues lutei, deinde exalbidi, 1.
stamina cum suis apicibus flava. In quibusdam exteriora folia exalbido sunt dorso purpu- 2.
reis virgulis asperso, reliquâ parte purpurascente aut incarnatâ: interiora folia omnino pur-
purea sunt, ungues stellatim flavi deinde albi, apices lutei, pediculi eos sustinētes veluti fuli-
gine aspersi. Aliorum externa folia albo etiam sunt dorso, pluribus purpureis punctis distin- 3.
cto, interiore parte dilutiore purpurâ nitēt: tria interna folia saturatioris sunt purpuræ quàm
in superiore, ungues flavi radiati stellæ instar, apices nigri, fusci pediculi. Interdum externa 4.
folia magnas oras carneo colore præditas habent, reliquâ parte alba: interiora verò quasi car-
nei sunt coloris. Nonnunquam externa folia pallescente sunt dorso, aliâs omnino alba, præ- 5.
ter oras quæ foris brevibus & raris purpurascētibus radijs exornātur: interiora tota alba sunt,

oras

oras tamen longioribus & frequentioribus purpureis lineis insignitas foris habent, interiore
6. parte omnino ferè alba sunt. Quorũdam exteriora folia dorso & extremo mucrone pallet,
alioqui candida omnino, oræ interiore parte paucis purpurascentibus radijs distinguũtur: interiora folia à medio ferè ad extremas oras purpurascentibus radijs foris aspersa sunt, intus
7. verò omnino alba, præter oras quæ rarioribus virgulis distinctæ sunt. Aliquãdo externa tria
folia prorsus alba sunt: interiora autem oras nunc paucis, modò multis purpurascentibus sive carnei coloris virgulis distinctas habent: omnium ungues flavi sunt, apices & pediculi pal-
8. lent. Invenitur etiam cujus omnia folia coloribus quidem albo & carneo permixtis prædita sunt, sed qui cineraceum carneo colori temerè perfusum referant, vel similis planè coloris cum tenuiore illo sericeo panno carnei coloris, cujus subtemen album est, Germani Silberfarb/ hoc est, argenteum colorem vocant: hujus ungues exalbidi, apices obsoletè purpurascentes, pediculi albi sunt.

Tulipa præcox P-V. Gesneriana, l.

VIII. T.p.v. differentia.

Purpureæ-variæ flos magnâ ex parte omnia folia mucronata habet, interdum tamen externa duntaxat mucronata sunt, interiora autem orbiculato & obtuso mucrone prædita: est etiam cujus omnia folia orbiculatum habent
1. mucronem, ut ex singulorum descriptione videre licebit. Nonnũquam igitur omnia folia mucronata Pæoniæ polyphyllo & pleno flore purpureum colorem imitantur, orasq; habent ex albo purpurascentes, ungues ex luteo viridique coloribus simul quodammodo permixtis subobscuros, exalbido orbe radiatim eos ambiente, pediculos flavos sed veluti fuligine
2. infectos, apices nigros: illius flores magni sunt & admodũ patuli. Mucronata etiam singula folia, foris ut plurimùm purpurea sunt, interius mediâ parte carnei coloris, oris ex albo pallescentibus, unguibus, staminibus, & apicibus
3. flavis sive luteis. Interdũ omnia folia mucronata, foris & intus purpurea sunt omnino, extremasque oras albas habent, ungues luteos albo orbe circundatos, apices obsoletè purpurascentes initio, deinde ubi obversi sunt (solent enim omnes bulbacei generis florum apices
4. explicante sese flore aperire & invertere) flavo polline aspersos, flavos pediculos. Aliorũ singula folia etiam mucronata, & saturatiore purpureo colore prædita, omnium oræ exalbidæ, ungues albi, in imo tamen flavi, apices & stami-
5. na pallida. In quibusdã omnia similiter folia mucronata, sed color purpureus dilutior magisque floridus, oræ exalbidæ, ungues ex viridi pallentes, pediculi nigricantes, apices pallidi: odoratus est plerumque istarum Tuliparũ flos,
6. reliquarum inodorus, ut etiam subsequentium. In sexto etiam genere omnia folia mucronata, obscurioris purpuræ & quasi amethistinæ colore prædita sunt, magnis autem oris albis,
7. unguibus, staminibus & apicibus flavis. Quorundam contra florũ singula folia orbicularis sunt oris, ijsque magnis & albis, reliquâ parte saturatiore nitenteque purpureo colore prædi-
8. ta, flavos ungues ambit albus orbis, cineracei apices, flavi pediculi. Nonnullorum interiora folia aliquantulum orbiculata, dilutiore purpureo colore splendent: interiore parte tota ferè
9. alba sunt, omniũ oræ magnæ, albæ, ungues, stamina & apices flavi coloris. Reperitur etiam cujus externa folia mucronata & reflexa, exteriore parte obscurioris purpuræ colore prædita sunt, interiora verò orbiculata & dilutius purpurescentia, utraque autem in magnas albas oras desinentia, & interiore parte veluti purpureum orbem, totum florem per medium ambientem habentia, luteos vel flavos ungues albo orbe inclusos, apices obsoletè purpurascen-
10. tes, flavos pediculos. Est præterea cujus omnia folia mucronata, & tria externa foris purpurea, omnia autem magnis oris albis prædita, interioreq; parte omnino alba, nisi mediam eorum partem veluti purpureus orbis secaret & varium faceret, ejus ungues flavos ambit albus circulus, stamina cum apicibus pallent.

SED ante quàm finem huic capiti imponam, adijcienda putaui, quæ circa Tulipas semine Constantinopoli misso natas observabam.

Magnum seminis illarum cumulum acceperat Illustris vir Augerius de Busbeque cum plerisque bulbaceis stirpibus eo anno quo Viennam veni, hæc, cùm sequẽte anno in Galliam proficisce-

profici sceretur, mihi reliquit: ea verò demùm annis septuagesimo quinto & sequente supra millesimum,& quingentesimum confertim (quòd vetusta essent, & vieta, vixque nascitura, existimarem) terræ mandavi. Ex his tamen ingens Tuliparum numerus prognatus est, quarum nonnullæ quinto, sexto, atque etiam sequentibus annis flores tulerunt insigni colorum varietate commendabiles. Nam flavos omnino, rubros, albos, & purpureos, vel ex his coloribus inter se commixtis distinctos hoc est F-V, R-V, A-V, P-V. nactus sum præcoces: Sed inter illos etiam fuerunt, qui diligentius observanti, potiùs ad Dubiarum vel Serotinarum Tuliparum classem referendi videtur, quàm Præcocium: nam licet æquali cum Præcocibus magnitudine nonnullæ duntaxat assurgant, eodem tamen cum Dubijs sive Serotinis tempore florere animadverti: de ijs autem proximis capitibus. *Tuliparum semen etiam vetustum germinat.*

HÆC igitur sunt quæ de Præcocium Tuliparum varietate nunc commentari libuit: non me fugit tamen, quin plures differentiæ tradi potuissent, sed ejusmodi, quas ad jam enumeratas, tamquam primarias, reduci atque sub illis comprehendi posse existimo. Nunc autem ad Serotinarum descriptionem transeamus.

TVLIPA SEROTINA. CAP. VIII.

SEROTINA Tulipa, majore est amplitudine, cubitalem enim & tripedalem interdum habet caulem, firmiorem, crassiorem, rotundum, fungosa materie plenũ, & brevi etiam incanaq; veluti lanugine, sive efflorescentiâ quadam aspersum: hunc alternatim amplectuntur quaterna plerumque folia, nonnumquam quina & sena, carinata, firmiora quàm in Præcoce, ut plurimum erecta, non nutantia aut ad terram inflexa, atq; oris interdum adeò reflexis, ut sinuosa videantur, aliquando omnia æqualia. Summo cauli, qui pedali vel majore plerumque, imò cubitali etiam nonnũquam longitudine nudus supra folia eminet, unicus insidet flos magnus & oblongus, cyathi modo concavus, sex folijs constans, extremo apice omnino mucronato vel orbiculato, aut tribus exterioribus duntaxat mucronatis, interioribus orbiculatis, ut in Præcoce, & è contra: caput ut in illa triangulare, membranaceum, crassius ut plurimum, & prominulo ventre, quo à summo dehiscente, sex ordines seminis plani, cartilaginosi, fulvi, aut rubescentis, majorisq; quàm in Præcoce conspiciuntur: radix præcoci similis, longiore tamen majoreq; bulbo constat plerumque, in reliquis cum illa conveniens. *T. serotinæ historia.*

Tulipa serot. πολύκλωνος minor. Gesneriana l.

Pann. 160.

Fig. 236.

Tulipa serot. πολυκλαδὴς major. Gesneriana l.

Fig. 237.

Tametsi autem hæc Tulipa non secus ac præcox unico ut plurimum constet caule, cum tamen interdum πολύκλωνον & ramosum habet: nam natæ mihi sunt rubro flore atq; etiam flavo præditæ, quibus ex infimi folij ala alter nudus & pedalis ramus, gracilior tamen, & ad summi *T. serotinæ minor πολύκλωνος.*

T. serotina major πολυκλαδὴς.

summi folij exortum tertius, crassitudine primarium caulem propemodum æquans eademque altitudine nudus excrescens adnasceretur, singuli etiam suum florem sustinentes: interdum quaterni, quini, & plures (nam anno XCI. habui sex ramis totidem floribus constantem) flores singuli suo graciliori ramo ex alis nascente insidentes provenerunt, sed alij alijs majores, nonnulli etiam vitiati. frequentiùs verò accidit ut unico ramo donetur, quàm binis aut pluribus.

In hac porrò tam insignem colorum varietatem non deprehendi, sed flavas duntaxat, vel ad auri colorem inclinantes, & rubras unguibus plerumque nigris, orbe aureo cinctis, easque vel odorato vel inodoro flore.

Tulipa serotina flava. Gesneriana, l.

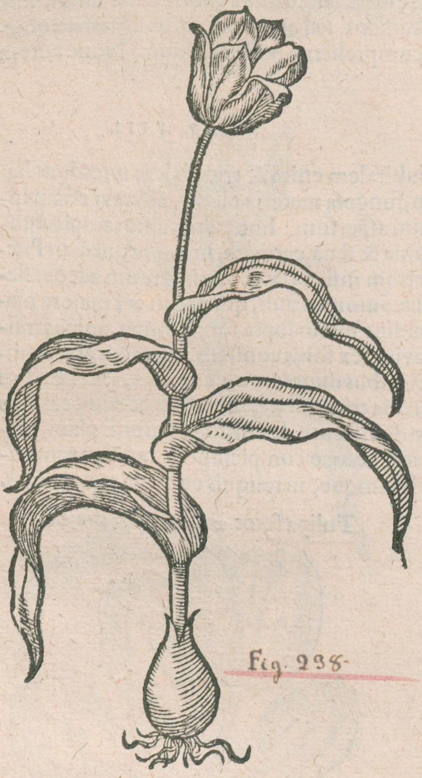

Fig. 238

T. s. flava.

FLAVA ejusdem ferè coloris est cum præcoce, hoc est, dilutioris & quodammodo flavi, vel pallescentis, vel intensioris & quasi auri modo rutilantis, vidi etiam cujus foliorum oræ sanguineis guttis aspersæ essent: foliorum ungues plerumque ceræ recentis colorem referunt, interdum nigricantibus quibusdam venis distincti conspiciuntur, vel nigra macula notati: apices cum pediculis vel flavi sunt coloris, aut cineracei, vel fuligine quadam infecti, aut omnino nigri.

T. s. rubra.

RVBRAE color plerumque saturatior est, & quasi nigricat, interdum dilutior & perelegans: foliorum ungues aut omnino flavi sunt, quales in quibusdam præcocibus, aut omnino nigri, qui Sole illustrati cæruleum quidpiam permixtum habere videntur, vel macula nigra nunc minore, modò majore (eaque tenui orbe aureo inclusa, ut oculum quodammodo exprimere videatur, qua de causa à nonnullis *Ochio di Sole*, hoc est, Solis oculus cognominatur) flavum inficiente, nonnumquam etiam totum ferè occupante: apices cum pediculis vel omnino flavi sunt, vel nigri, interdum apices cinerei coloris, & pediculi flavi.

Ceterùm harum Serotinarum Tuliparum quæ vel flavi, vel rubri coloris flore præditæ sunt, nullæ hactenus varietaté in satione mihi pepererunt, nisi quod interdum ex rubræ semine, flavæ, contrà ex flavæ semine, rubræ natæ sunt, unguibus sæpenumero variantibus.

TVLIPA DVBIA. CAP. IX.

Tulipa dubia historia.

TVLIPÆ medio inter præcocem & serotinam tempore florentes, videlicet quæ marcescente præcocium flore suos explicant, & serotinis florere incipientibus, jam senescunt, imò interdum cum illis etiam florent, Dubiæ quodammodo appellari possunt, cùm utriusque generis naturam referant. Sunt verò inter eas nonnullæ, quarum flores & ipsa planta serotinarum magnitudinem æquant: aliæ quæ præcoces non superant, nec illis formâ sunt absimiles, & illæ quidem vel amplissimis floribus præditæ, vel præcoce non majoribus: sunt etiam quædam præcocibus humiliores. Singularum autem differentias quàm dilucidè poterimus hîc explicabimus, earum videlicet quæ nobis sunt conspectæ: nam quis reliquarum infinitam varietatem verbis exprimere queat?

I. dubia major.

DVBIAE igitur majores, florem non minùs amplum habent, ut diximus, quàm seroti-
1. næ. Illum autem vel pallidum admodum, vel flavum, omnibus folijs mucronatis, & ungui-
2. bus flavis instar ceræ recentis. Invenitur etiam cujus omnia folia omnino flava, extremas
oras orbiculatas habent ad præmaturi aurei mali colorem accedentes: stamina cum apici-
3. bus flava sunt. illius flos odoratus. Alia item cujus color omnino aureus, externa deinde folia flavo dorso prædita, oras dilutioris cinnabaris colore radiatim distinctas adquirunt: interiora verò folia cinnabaris etiam colorem, atque insuper binos luteos nervos secundùm longitudinem, & flavos radiolos in latera excurrentes: ungues hujus magni, flavi, altitudinem
4. superant apicum, qui nigri sunt, pediculi flavi, sed fuligine infecti. Nonnumquam omnia
folia orbiculato mucrone prædita flavi coloris sunt, rubris venis secundùm eorum longitudinem excurrentibus, nunc tenuibus, modò crassioribus, atque etiam totum dimidium fo-
5. lium interdum inficientibus. Sunt quibus flores dilutius rubent, & cinnabaris colorem

quodam-

Tulipa dubia 1. major. Gesneriana, l.

Fig. 239

Tulipa dubia 1. major altera. Gesneriana, l.

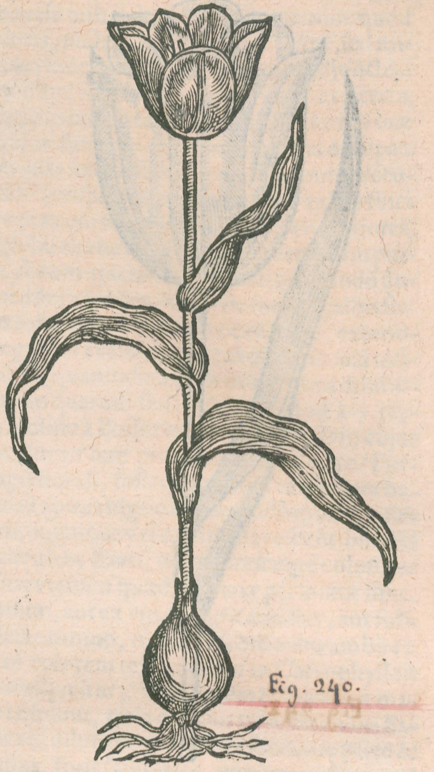

Fig. 240.

quodammodo referunt, omnium foliorum extremis oris mucronatis; vel saturatiores sunt,
& quodammodo nigricant, exterioribus folijs mucronatis, interioribus orbiculatis: ungui-
bus flavis, magnis vel parvis nonnumquam veluti fuligine aspersis, vel in omnibus folijs, vel
in exterioribus duntaxat: apices modò flavi & leviter nigricantes, modò omnino nigri, flavi
etiam pediculi media ex parte nigricantes. Aliarum flores sunt coloris albi exoleti, qui 6.
ὠχρόλευκος dici queat: nam folia ex albo pallescunt, eorumque dorsum flavescit: interiora
folia orbiculata, ungues & apices pallent. Nonnullarum flores omnia folia habent extre- 7.
mo mucrone orbiculata dilutissimi purpurei coloris, & quodammodo carnei, maximos un-
gues albos, qua capiti adhærent flavescentes cū staminibus & apicibus. Quarundam pau- 8.
lo saturatiùs purpurascunt, & aliquarum prædulcium præcociorumque rubescentium uva-
rum, quas Germani Terminer/ Austriaci Muscateller appellant, colorem referunt, interiora fo-
lia orbiculata, ungues cum apicibus flavescunt. Reperiuntur item quarum flores saturæ ad- 9.
modum sunt purpuræ & nigrorum acidorum cerasiorum succum pænè referunt, Austriaci
Weixelfarb vocant: harum ungues vel subcærulei sunt, vel ex cæruleo nigricantes, stamina fu-
sca sunt.

DVBIAE mediæ quæ amplissimum florem habent, paucæ sunt à me observatæ. Earum *II. Dubia media I.*
una valde pallidi coloris, coctum sulphur ferè referentis, propterea Austriacæ nobiles ma-
tronæ Schuebelfarb/ id est, sulphurei coloris cognomen illi indiderant: omnia ejus folia mu- 1.
cronata, ungues fuligine infecti. Ejus unicum bulbum Byzantio allatum habuit Generosa
Dn. de Heysenstain, quæ illius prolem communicavit: floruit quidem illa anno M.D.XXCVI.
& bonum semen dedit, sed subsequens rigida hiems cum matre corrupit: semen anno se-
quente terræ commissum, Viennæ in meo hortulo relictum. Altera flavi elegantis coloris 2.
florem habet, cujus omnia folia mucronata, nigri ungues, nigri apices, fuligine infecti pedi-
culi. Hæc anno M.D.XXCIX. florem mihi tulit sedecim folijs constantem, ejus verò proles tre-
decim, at sequente anno, mater duntaxat octo, proles sex. Tertiæ flos F-V. est, hoc est, ex fla- 3.
vo & rubro coloribus permixtus, magnis sex mucronatis flavisque folijs constans, quæ ab
ungue omnino nigro, rubras venas per foliorum longitudinem radiatim excurrentes & in
latera sparsas habet, nunc raras admodum, modò densas & confertas.

Dubiarum mediarum, quarum flores Præcocibus sunt æquales, & caules intra illarum *III. Dubia media II.*
magnitudinem nonnumquam consistunt, ut plurimum autem Dubiarum majorum alti-
tudinem æquant, multiplex est genus, cujus differentiæ difficilius distingui possunt quàm
Præcocium, ob variam colorum mixtionem per totos flores interdum diffusam, ut longâ &
diligente observatione didici: aliquas tamen ex his quæ vel mihi floruerunt, vel apud alios

Tulipa dubia II. media I. Gesneriana, l.

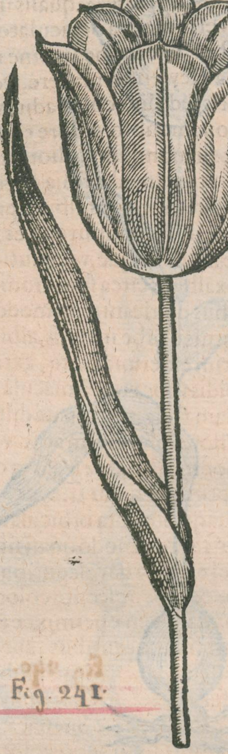

Fig. 241.

Tulipa dubia III. media II. Gesneriana, l.

Fig. 242

Tulipa dubia III. media II. versicolor. Gesneriana, l.

Fig. 243

crevisse significatum est, quâ potero perspicuitate, pro ingenij mei tenuitate describam. Sunt igitur quædam Flavæ dilutiores vel pallescentes, quarum externa folia quodammodo foris virescunt: aliæ quarum folia orbiculata sunt, ungues autem subvirescunt: quarum item folia flavi coloris elegantis, interiora tria supernè orbiculata, & quibusdam sanguineis guttis aspersa: nónullę omnia folia flava habent, ungues cerei coloris, quales alioqui serotinæ habent: aliæ quarum ungues nigrâ & splendente maculâ sunt insigniti, vel ex fusco & viridi coloribus commixtis perfusi. Nónullæ F-V. sunt, nam licet omnia folia initio flava sint, tertio tamen vel quarto die post quàm explicati sunt flores, singula folia tenui limbo rubro exornata conspiciuntur, nonnumquam etiam in prolibus (nam satis fœtifica est) nullus appareret, vel alternis duntaxat annis conspicitur: quædam flava folia habent, oras autem cinnabaris; ferè colore infectas: aliarũ folia pallidiora sunt, & rubris venis ornatas habent oras: quarum item folia etiam pallent, sed perfusus est mali aurei præmaturi color, præsertim circa oras: invenitur etiam versicolor elegantissima, cujus colores flavus & ruber ita commixti sunt, ut è sericeo panno flavo, cujus subtemen rubrum est, constare flores videantur, illius ungues nigri sunt: A-V. serotinæ semine mihi hæc nata, elegantissimum florem tulit anno M.D.XXCVIII. Aliarum flo-

rum flores albi quidem sunt, sed in flavum degenerantis coloris qui ὠχρόλευκος qualis in Du-
bia majore descriptus est, harum folia vel omnia mucronata, vel interiora orbiculato mu-
crone constant, ungues, stamina, apices pallent: nata etiã mihi est è F-V. serotinę semine quod
Ioan. Boisot communicavit, sulphurei quędam coloris, qualis illa Heysensteinia ferè, sed mi-
nus ampli floris. Quarundam flores ὠχρολεύκω etiam sunt coloris sed alius color adjunctus:
nam cujusdam omnia folia mucronata, extremum illum mucronem rubro colore tinctum 4.
habent: alia pallidiora sunt & oras rubris venis distinctas habent: in nonnullis foliorum oræ
vel purpureis venis distinctæ, vel carnei coloris omnino sunt, qui etiam media folia occupat.
Vnam habui A-V. serotinæ semine natam quæ anno M.D XXCIX. florem prorsus album protu- 5.
lit, licet initio virescens color perfusus quodammodo conspiceretur, staminum apices fusci
fuerunt. Nonnullarum flores A-V. sunt octavæ A-V. præcoci ferè similes, ijque, vel dilutiores, 6.
interioribus folijs quodammodo orbiculatis, unguibus nunc exalbidis circa summum pur-
purascente maculâ insignitis, staminibus exalbidis, eorum apicibus nigricantibus, modò un-
guibus & staminibus candicãtibus, vel unguibus exalbidis subcęruleo orbe inclusis, albis sta-
minibus, nigricantibus apicibus: aut saturatioribus folijs præsertim exteriore parte, exterio-
ribus mucronatis, omnium oris candicantibus, unguibus exalbidis subcæruleâ maculâ insi-
gnitis, albis staminibus, apicibus eorum nigricantibus: quarundam folia mucronata dilutio-
risque sunt coloris aut saturatioris: Inveniuntur etiam quarum flores plurimùm ad A-V. prę-
cocis secundæ & tertiæ colorem accedunt: & alia semine à Boisot misso nata elegãs in cujus
flore purpureæ venæ per totũ folium dispersæ sunt, floruit hæc primùm anno M.D.XC. Pur-
purearum flores coloris nunc sunt dilutioris & magis floridi, foliaq; interiora orbiculata ha- 7.
bent, exalbidos ungues, purpurascentia stamina, eorũ apices nigricantes: modò quasi similes
Purpureæ dilutiori dubiæ majori, candicãtibus oris, unguibus vel ex albo flavescentibus, vel
flavis omnino, aut veluti fuligine infectis, aut ex cæruleo, flavo, & subvirescente coloribus
commixtis: modò saturatioris coloris, cui albicantes tamen quædam venæ permixtæ sunt,
unguibus aut ex flavo nigricantibus, aut flavis omnino, aut ex viridi nigricantibus, aut sub-
cæruleis, sive ex cæruleo flavescentibus, aut cæruleis omnino, nisi flavescens orbis ambiret:
sunt etiam quarum flores dilutè purpurei illum ferè colorem referunt qui in Caryophylleis
floribus remissè miniatis è Silesia primùm delatis conspicitur, Viennenses & Silesiacæ ma-
tronæ Pomerantzfarb/ quasi aurei mali colorem illis tribuunt, quia dilutius rubenti colori fla-
vus quodammodo perfusus videtur, horum color vel dilutior, præsertim interiore parte &
per oras, vel saturatior, interdum internè dilutissimus, foris saturatior, ungues vel flavi, vel
flavum colorem fuliginosus ambit orbis, vel ex viridi nigricant, vel fusci sunt: vidi etiam
quarum flos ad postremam differentiam Secundi generis valde accederet, rubro tamen co-
lore alium superante: quædam plurimum accedunt ad eam quę inter Dubias majores octa-
vo loco reposita est, verùm humilior, folijs interioribus orbiculato mucrone prędítis, ungui-
bus vel omnino albis, vel candicantibus & superiore parte ad cæruleum colorem tendenti-
bus, staminibus exalbidis, apicibus ad fuscum vergentibus, vel ungibus cæruleis, aut ex cæ-
ruleo virescentibus, vel nigricantibus: aliæ Dubiarum majorum nono generi similes ferè, li-
cet minores, quarum ungues vel fusci sunt, vel ex cæruleo nigricant, vel flavi nigro orbe fla-
vum colorem ambiente. P-V. florum folia vel dilutiore colore purpureo sunt prædita, vel
saturatiore, omnium oræ mucronatæ, vel interiorum orbiculatæ exalbidæ sunt, ungues aut 8.
albi, aut subcærulei, aut albi quidem, sed quos latus orbis carnei coloris ambit, stamina ple-
rumque nigricantia. Inter reliquas Rubræ mihi natæ quarum folia foris ad purpurascen-
tem colorem accedebant, interius autem coccinei ferè coloris erant, ungues, stamina, apices 9.
flavi: item quarum flores rubri, folijs tamen exterioribus secundùm longitudinem flavus
color aspersus: & quarum color non splendens, sed obscurus & ad lateritium accedens, un-
gues flavi vel nigri: præterea, quarum flores R. serotinæ similes, quæ ab unguibus nigris flavo
orbe cinctis Oculus Solis cognominata est. Alia item cujus flos nondum mihi conspectus
dum hæc scriberem, verum pictura à nobili viro Ioanne de Hogelande Lugduno Batavo- 10.
rum missa anno M.D.XC. deinde illius unicę quam habebat, bulbus, ejusdem anni autumno,
cujus flos omnia folia mucronata habet, eaque, ut ipse Hoghelandius ad me scripsit, initio
quidem omnino viridia, deinde oris veluti pallescentibus, quæ tandem in rubrum colorem
mutantur radiatim sese alteri colori commiscentem, color etiam ille viridis senescente flore
elanguescit, præsertim interiore foliorum parte: & sanè subsequentibus annis, bulbus ille
florem mihi dedit, qualem descripserat, nullum tamen semen nancisci potui. Sed & alia se-
mine mihi nata, similem florem produxit Lugduni Batavorum anno quinto & nonagesimo
supra millesimum & quingentesimum. Sunt autem omnes hæ dubiæ mediæ secundæ clas-
sis (præter postremum genus) mihi natæ semine, vel Byzantio allato, vel à N. V. Ioanne Boi-
sot communicato, vel eo quod mihi serotinæ meæ dederunt, vel (quod magis mirandum)
aliquot etiam præcoces. Nam anno M.D.XXCVI. ex purpureâ præcociùs florente habui P. se- *Ex præcocibus interdum serotina.*
rotinam elegantem dilutiorem, cujus folia interiore parte ad illum purpureum colorem ac-
cedebant, quem conspici dixi in quibusdam purpureis secundæ classis Dubiarum media-
rum, quæ à Matronis Austriacis Pomerantzfarb cognominatur, unguibus flavis, in tribus verò
exterioribus folijs, nigricantibus: item ὠχρόλευκον. è P-V. autem præcoce, P. serotinam ad ru-
brum quodammodo tendentem, & P-V. serotinam dilutiorem elegantem. Anno sequente,

rurſus è P.præ. Rub.ſerot.elegantem ad carneum colorem accedentem, unguibus ex cæruleo nigricãtibus. M.D.XXCVIII. autem anno è P.præ. ὠχρόλευκον ſerotinã, R.ſerot. unguibus & ſtaminibus flavis, P.ſerot. nigricantibus. ung. & P-V.ſerotinam: ex A.pręc. Flavam ſerot. & P-V. ſerotinam. Contrà ex A-V ſerotinâ, natæ ſunt præcoces Alba, Flava, Rubra ung. flavis, Rubra *Ochio di Sole*, & P. dilutior.

Ex ſerotinis aliquando præcoces.

Cujuſdam porrò R-V. quæ anno M.D.LXXVII. primùm Bruxellæ florem protulit, ſemine, nactus eſt jam dictus Boiſot, & quædam nobiles Matronæ dubias etiam Tulipas mirâ colorum varietate ludentes, ut ad me perſcriptum eſt: etenim & flavas, & pallentes, ex albo item palleſcentes, ſive ὠχρολεύκους, purpuraſcentes, intenſius aut dilutius rubentes, lateritij coloris, atque alias alijs coloribus inſignitas habuerunt: quibus etiam ſimiles, & aliæ elegantiſſimis coloribus variè mixtis poſtea mihi ſemine natæ, & ſingulis annis adhuc naſcuntur, quibus pares nunquam ante conſpectæ: ita Deus in iſtis floribus admirabilem ſuam poteſtatem oſtendit.

Colorum in Tulipis ſumma varietas.

CETERVM anno M.D XCIII. mittebat Iacobus Plateau Tulipæ, quæ illi ſemine nata erat, monſtroſæ quidem, ſed non inelegantis, iconem, colore à reliquis differentem, ejus enim flos, ipſo referente, prorſus viridis, internè ſex parva craſſaque alia folia etiam viridia complectens, caput ambientia, ut initio parva braſſica florida ſive Cypria videretur. Primò quo florem tulit anno, neglexiſſe ſcribebat, vitium aut Naturæ ludum eſſe exiſtimans: ſed cùm ſubſequentibus quatuor annis florem non variare animadverteret, nullum autem probum ſemen præbêre, ejus rei pertæſus, bulbum alteri donavit.

T. ſerot. viridis duplici foliorum in flore ſerie.

SED & mihi biennio poſt, ex ſemine natis ſerotina mihi florem dedit ſex folijs, ut reliquę, conſtantem, prorſus virentibus, exceptis oris quæ pallidæ erant, & unguibus, qui ex viridi palleſcebant. Floruit etiã mihi anno M.D.XCVI. Alia viridis cujus oræ albæ fuerunt. Breviter, ſinguli anni nobis proferũt novum aliquod Tuliparum genus, nec ante cuipiã conſpectum.

T. ſerot. viridis oris pallidis, & albis.

Tulipa dubia pumilio.

Tulipa dubia pumilio.

Tulipa pumilio altera.

Fig. 244.

HVMILIOR porrò Tulipa pedalem altitudinem non ſuperat, imò ut plurimum infra eam conſiſtit, folijs & flore ad Præcocem proximè accedens: floris autem folia omnia mucronata, ſed exteriora multo longiora, foris obſcurè rubra, extremis tamen oris virentibus, interiora omnia folia intensè rubent & ſplendent: ungues flavi radiati, ſed quos nigerrima macula ſic inficit, ut orbis aureus & radiatus eam duntaxat ambire videatur, & oculum quodammodo ementiatur: ſtamina cum ſuis apicibus nigricant: hujus radix bulbacea interdum eriophora eſt, nam exterior illa membrana bulbi ſubſtantiam amplectens & tegens, plurimo denſo, candido, molliq́ue tomento adeò ſuffulta eſt, ut molliſſimè bulbum recubare neceſſe ſit.

INVENITVR etiam alterum pumilionis Tulipæ genus, quod mihi quidem conſpectum non eſt: ſed iconem ſuis coloribus expreſſam accipiebam anno milleſimo quingenteſimo ſexto & nonageſimo, ab erudito viro Ioãne de Ionghe, Eccleſiaſte Middelburgenſi in Mattiacis, additâ hac deſcriptione:

Mitto ad te Tulipæ cujuſdam iconem, ad ipſius plantę ſimilitudinem expreſſam, hoc eſt, eadem quâ Tulipa magnitudine, paribus caule, flore, folijs (quę paullo longiora & anguſtiora habere debet) & bulbo quem erui, ut pictor commodius exprimeret. Tribus jam annis continuis in horto habui florem proferentem, ſed unicum, nec florem habuit quamdiu ſingulari folio prædita fuit, aliarum Tuliparum modo: nam ſuperiore anno habui flore ſuo onuſtam, & aliam unicum folium producentem, quæ nunc quaterna folia nacta, primum florem demùm tulit alteri prorſus ſimilem, ut certum ſit id genus majorem amplitudinem non adquiſiturum. Hactenus ille. Tota verò planta (quantum ex icone deprehendere potui) palmo major non eſt, quatuor promens folia anguſta, carinata, Tulipæ Mompellianæ folijs ſimilia, inter quæ cauliculus prodit uncialis aut paullo longior, nudus (præter aliarum Tuliparum morem) ex viridi purpuraſcens, ſummo faſtigio florem gerens ſex folijs conſtantem, foris nonnihil purpuraſcentibus, intus candidis, umbilicum occupante oblongo capitulo ſex flavis

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
1511/D

Tulipa pumilio altera.

Fig. 245

flavis ſtaminulis ſepto, quod, an ſemen protulerit, ignoro: florem autem tuliſſe Aprili inde conjicio, quoniam ſub Maij initium picturam mittebat, cujus bulbus exiguus, bulbi tamen aliarum Tuliparum formam referens, ex ſpadiceo nigricante cortice tectus. Icone acceptâ, Croci verno tempore florentis genus initio exiſtimabam.

CETERUM non omnes flores diu in ſua coloris elegantiâ & venuſtate perdurant, verùm nonnullarum magis caduci, brevi marceſcunt, aliarum firmiores ſunt & coloris gratiam diutius retinent, præſertim ſerotinæ & dubiæ: omnes certè nubilo cælo ſeſe contrahunt, & pluvio facilè corrumpuntur, etiam ante quàm expandi poſſint interdum, ſi continui cadant imbres: contra, temperato ſole illuſtrati, explicantur & diutius conſervantur: at vehemente etiam ejus ardore nimium excocti, & ſuo humore exhauſti, facilè defluunt. Neque omnes verſicolores, tam præcoces, quàm ſerotinæ, ſingulis annis eandem coloris gratiam perpetuò retinent, ſed alternis variare ſæpiùs obſervavi; exempli gratia F. V. A-V. uno interdum anno nitidiſſimæ ſunt, ſequente vix alius color, quam flavus vel albus in eis conſpicitur, ſic R-V. & P-V. nonnumquam magnas habent oras flavas & albas, ſequente valde exiguas.

Tulipa alternis plerumque annis elegantiores proferunt flores.

CETERUM tametſi ſeminibus terræ mandatis Autumno (inutilis enim bulbacearum & tuberoſarum maximâ ex parte verna eſt ſatio) hujus plantæ genus conſervari ſoleat: interdum tamen & nucleis majori bulbo adnatis propagatur, ſed nulla inter præcoces Tulipas fertilior rubra, & alba, omnium autem maximè ſerotina rubra, quæ adeò fœcunda eſt, ut etiam ſemine nata, & vix bima alias proles generet biennio aut triennio ante quàm florere incipiat, quod etiam faciunt pleræque dubiæ: Solent enim omnes Tulipæ nondum adultæ, & ante quam flores proferre incipiant, ut plurimum ſingulis annis recta & quaſi ad perpendiculum in dodrantalem & palmarem altitudinem profundius deſcendere (Apennineas excipio, & quaſdam alias, quæ non in altum, ſed in latus & obliquum, ante quàm floriferæ ſint, proles è longis venis dependentes ſpargunt, ut proximo capite declarabimus) ſerotinæ autem illæ & dubiæ jam dictæ: etiam in veteris bulbi exuvio aliquid ſubſtantiæ relinquere, quæ in alium bulbum efformata, ſimiliter in exuvio ſubſtantiæ quidpiam relinquit quæ in alium bulbum tranſit, ut ſi quis cum dexteritate quadam & induſtriâ trimos & quadrimos eruat, exuviorum veſtigia ſequendo, nõnumquam velut catenam aliquot bulborum cohærentium, & ex primo exuvio ortum ducentium inveniat: licet interdum accidat ut R. ſerotina jam grandior, nondum tamen planè adulta, inſtar Tulipæ Apenninæ ſive Bononienſis proles in latus ſpargat, ut in meo hortulo, in quo varij generis bulboſas ſtirpes florum elegantiâ & varietate commendabiles alebam & excolebam, dum Viennæ agerem, non ſemel obſervavi.

Tulipa varijs feritur modis.

Memini & bulbos in infimâ alâ, quaſi ſumma tellure natos, in ſerotinarum & dubiarum generibus præſertim (licet etiam in A-V, P-V, & quarundam aliarum præcocium alis bulbi mihi nati ſint) qui telluri commiſſi, ejuſdem coloris cum matre florem ſubſequente anno produxerint: eundem etiam colorem retinent bulbi matri adnati. Ex ſeminibus verò quæ fit propagatio, plane (ut dixi) incerta eſt, in præcocibus nimirum & dubijs: nam ſerotinæ magna ex parte ſuum genus conſervare videntur, quemadmodum ſuperiore capite dictum eſt: aut ſi aliquam mutationem adquirunt, exigua ea eſt, & plerumque in unguium & ſtaminum varietate, aut coloris intenſione vel remiſſione conſiſtit.

Tulipa bulbifera.

Solet caulis è medio bulbo erumpere: ſed ipſo cum folijs jam marcido, & ſiccato, ſi bulbum eruas, ad latus illius enatum conſpicies (quod etiam evenit in Iride bulboſa, Colchico, & congeneribus alijs) novo bulbo paulatim ſuccreſcente, & totius plantæ ſuccum ad ſe recipiente, quo tempore commodiſſimè erui poteſt, erutus bulbus diu extra terram adſervari, & in alia loca etiam procul diſſita ſine noxâ transferri.

Omnes autem cujuſcumque generis Tulipæ (ut etiam hoc breviter annotem) quemadmodum longâ experientiâ didici, quamdiu florem non ferunt, ἄκαυλοι planè ſunt, & unicum

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
1511/D

Tulipa bulbifera.

pin. 63. na 5.

Pann. 167.
Fig. 246.

cum folium singulis annis proferre solent: ac si, dum emersit, sese explicare incipiens, secundum etiam eo inclusum appareat, illo ipso anno florem prolaturum spes est, nisi pruina, aut aliud ab insectorum erosione incommodum eam intercipiat.

σατύριον τρίφυλλον.

QVO nomine veteribus dicta sit hæc planta, multi dubitant. Sunt tamẽ peritiores nonnulli, qui ad Satyrium Dioscoridis, quibusdam τρίφυλλον cognominatum, referendam censeant: ad cujus sanè descriptionem multis notis accedit. An verò ijsdem facultatibus cum Satyrio prædita sit, neminem periculum fecisse intellexi.

Memini ante plures annos Viennensi pharmacopæo ad rubri cancri symbolũ plus quàm centenos Serotinę bulbos quadrimos dedisse, ut saccharo condiret, radicum orchidis instar, & in aliquo, qui ad hujusmodi remedia confugeret, periclitaretur: verùm illo negligentiâ quadam condire oblito, perierunt. At anno M.D.XCII. Ioannes Muler pharmacopæus multos condijt, radicum Orchidis instar, quibus certè longè suaviores & palato gratiores deprehendebam: an verò id præstarent, quod satyrio tribuitur, nondum intellexi.

Potuisset autem ante triginta annos Antuerpianus quidam mercator certi quidpiam de ea re statuere. Is enim cùm horum bulborum non exiguum numerum ab amico cum byssinis pannis Constantinopoli sibi missum accepisset, cepas esse existimans, ex illis aliquot sub prunis assari iussit, & vulgarium ceparum modo, ex oleo & aceto in cœnam sibi parari: reliquos in horto, inter brassicas & alia olera defodit, ubi neglecti, omnes brevi perierunt, præter paucos quos Georgius Rye mercator Machliniensis, rei herbariæ perquam studiosus, ad se recepit: cujus sanè diligentiæ, & industriæ acceptum referre debemus, quòd eorum postea flores, gratissimâ varietate delectationem & voluptatem oculis adferentes, videre nobis licuerit.

Katalee.

Hactenus autem Tuliparum bulbi nobis Byzantio missi sunt, præcocis quidem *Café lalé*, serotinæ verò *Caualá lalé*: à locis nimirum unde primùm Constantinopolim illati sunt, appellatione inditâ: Caffa urbs est in peninsula *Gazaria* dicta, quæ inter Propontidem & Euxinum pontum sita est: *Caualla* verò in Macedonia urbs maritima. Sunt qui Tulipam, præsertim purpureã, Cosmosandalõ esse velint à veteribus inter coronarias herbas numeratum.

TVLIPA BYZANTINA ALTERA. CAP. X.

QVIA novum Tulipæ genus hoc capite describemus, operæpretium me facturum existimavi, si pauca quædam de Apenninea, Narbonica, & Hispanica, quibus nostra hæc aliquot notas similes habet, priùs dissereremus.

Tulipa Apenninea.

APENNINEA igitur Tulipa pedalem vel etiam cubitalem fert caulem, in binos aut ternos ramos interdum divisum, quibus singulares insident flores senis ut plurimum folijs nonnumquam & octonis constantes, foris subvirescentibus, intus flavis, protuberante è meditullio capite trigono oblongiusculo, multis flavis staminibus cincto: valde odoratus is flos, leucoij flavi suaveolentiam referens, superioribus Tulipis plerumque magis expanditur, & ferè à meridie sub vesperam duntaxat: folia alijs Tulipis angustiora, etiam carinata nonnihil, subcineracei cum caule coloris, terna, quaterna: semen paleaceum ut in reliquis Tulipis, sed longè minus: radix bulbosa spadiceo cortice tecta, in binas aut plures soboles singulis annis dividitur, proximo anno flores daturas, quin & alias subinde obliquè & in latera spargit (præsertim quæ nondum florem tulit) non in altum recta mergit. Floret cum serotinis, aut paullo etiam serius. Nascitur plurima in Apennino, unde erutam memini Bononiâ ad nos ante multos annos mittere C. V. Vlyssem Aldrovandum, Bononiensem Professorem, & omnium Naturæ miraculorum Scriptorem solertissimum: cujus lucubrationes avidè adhuc expectamus.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
1511/D

Tulipa Apenninea.

Sylvestris l.

Fig. 247.

Tulipa Narbonensis.

Sylvestris l.

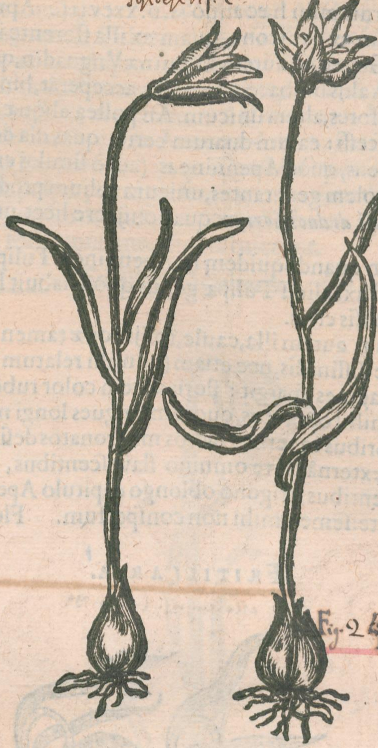

Fig. 248.

Tulipæ Byzantinæ genus alterum.

pin. 63. no. 2.

Fig. 249.

Tulipa Narbonensis.

HVIC similis pænè est Narbonensis è Cebennis montibus, à C. V. Matthia de Lobel primùm eruta, & amicis in Belgicam missa: minor tamen est in omnibus, flores foris magis virentes, intus flavi, delicatius quiddam spirant: radix etiam è tenuibus nervis in latera soboles & bubillos spargit.

Tulipa Hispanica.

TERTIA in monte quodam Aranjoes vicino nata, in Belgicam à Francisco de Hollebeque Regio hortulano missa, Narbonẽsi paullo minor est: ejus florem non vidi, sed Narbonensi similem esse intellexi, qui folia tamen habeat foris non omnino viridia, verùm purpurascente etiam colore perfusa. Illius bulbos aliquando alui, qui unico duntaxat folio semper germinarunt, adeoq; inanes paulatim facti sunt, ut tandem perierint. Miserat præterea idem Franciscus & alios aliquot bulbos (ut Hispania bulbacearum, & variarum aliarum elegantium stirpium maximè ferax est) quorum maximam partem in Hispanicâ meâ peregrinatione non observaram, qui tandem belgicum aërem respuentes, contabuerunt.

Tulipa Byzantina genus alterum.

BYZANTINA autem folio prodit liliaceo, unico, si florem non feret, reliquarum Tuliparum more, at florem prolatura pedalem promit caulem, viridem, rotũdum, quem amplectuntur bina plerumque folia liliacea, dilutiùs virentia, & Lilij Persici foliorum modo splendentia, florem summâ parte sustinentem Apenninæ Tulipę flori formâ & amplitudine parem, sex mucronatis folijs cõstantem, quorum exteriora paulo angustiora sunt, interiora verò latiora, exalbido foris cum purpurascente & viridi mixto colore, internè autem tenuiter rubescente sive diluto carneo, unguibus & staminibus flavis nigricante apice insignitis nonnihil odoratum: caput trigonum Apenninæ simile,

simile, quod ad frugem non pervenit: radix bulbacea Apenninææ planè similis, aliquot fibris donata, quam etiam bulbos in latus spargere observavi.

Floruit mihi hæc anno M.D.XXCVIII. Aprili mense & alterum in supremâ alâ (quemadmodum ex hac icone, quam ex illa florente ipsemet exprimebam, videre licet) habuit florem: Generosæ autem Dominæ Vngnadin, quæ præcedente Novembre Byzantio illam cum multis alijs bulbaceis stirpibus acceperat, binæ etiam floruerunt, una binos, veluti mea, gestans flores, altera unicum. An postea aliquæ ipsi floruerint, ignoro; illo ipso enim anno Viennâ discessi: earum duarum certè, quas illa donante solùm retinueram, quodammodo contemnens, quòd Apennineas (adeò similes erant bulbi) existimarem, nulla deinceps floruit, sed prolem generantes, unicum folium produxerunt. Missa autem fuit cum hac inscriptione *Lalé di duoi fiori*, ex qua conijcere licet, ut plurimum binos proferre flores.

SED quandoquidem in Apenninææ Tulipæ mentionem incidimus, silentio premendum non duxi aliud Tulipæ genus quod habuit honestus vir Theodoricus Coornhard Amsterodamensis civis.

T. R. Apenninea similis.

EST autem illa, caule, folijs (quæ tamen paullo viridiora) floris formâ, Apenninææ non valde dissimilis, nec etiam (ut mihi relatum) radice, quæ, ut inquiunt, illius instar, obliquè propagines spargit: floris autem color ruber est saturatior sex folijs mucronatis constans, nonnihil odoratus, quorum ungues longi nigri, flavo colore eos ambiente, internis folijs interioribus in ternos radios mucronatos desinentibus, in reliquis ternis, orbiculato mucrone, illis externâ parte omnino flavescentibus, his verò paulùlum flavi circa infimum unguem habentibus, trigono oblongo capitulo Apenninææ instar medium florem occupante, rubescente: semen mihi non conspectum. Floret Aprili.

FRITILLARIA. CAP. XI.

Fritillaria bisloria.

VENVSTISSIMA hæc planta pedali, interdum etiam majore, est caule, rotundo, tenui, foris ex viridi purpurascente, & obsoletioris coloris, intus verò, ut Tuliparum, fungoso: quina plerumque habet folia, interdū etiam plura, incondito ordine, per caulem sparsa, angusta, carinata, digitalis longitudinis vel majoris, superioribus exceptis, quæ breviora sunt, caule viridiora, & Narbonensis vel Hispanicæ Tulipæ folijs forma coloreque proxima: flos in summo caule sæpissimè unicus (interdum bini, raró terni, omnes autem eodem tempore se aperientes) nonnumquam gemellus, inodorus, deorsum spectans & propendens tintinnabuli modo, (sex folijs constans ut plurimū, (habui etiam octonis & duodenis) quæ areolis quibusdā nunc quadratis nunc oblongiusculis, partim candidi, partim purpurei, sive saturatioris, ut ita dicam, carnei coloris, elegantissimo ordine, pulcherrimaque serie distincta sunt, quadris tamen ad latera minoribus: folia interiore parte sunt vegetiore & elegantiore colore prædita, candicantesque, qua parte capiti inhærent, ut Rosarum folia, ungues habent, à quorum infimâ sede virescens quædam, & herbidi coloris linea, ad medium usque folium ducta videtur: sex stamina medium florem occupant, quorum apices primùm pallidi, deinde, ubi obversi sunt, flavi, & quasi pulvere quodam conspersi (quali sunt omnium ferè florum apices) quæ stilum trisulcum, ut in plerisque alijs floribus, ambiunt: triangulare deinde succedit caput, unciam plerumque longum, supernâ parte crassius & sine coronâ, alioqui Narbonensis Tulipæ capiti simile, in quo semen planū, jam dictæ Tulipæ semē quasi referens, membranaceo margine latiore, in quo nullum, contrà quàm in Tulipis, germen conspicitur: radix bulbosa, cādida, solida, nullis tunicis septa, sed veluti in binas easque ut plurimùm æquales partes secta, è cujus medio protuberat quasi pulvinus quidam, unde caulis emergit, sessili parte multis fibris donatâ.

Varietas. Hujus flos interdum variat: nam ut plurimùm saturatiùs purpurascentes quadras habet, interdum dilutiores. Vnam habeo semine natam dilutissimam. Floret cum præcocioribus

Tempus. Tulipis, interdum etiam Martio, in hortis.

Sponte

Natales.

Sponte quibusdam pratis ad Ligerim flumen non procul Aureliâ urbe Galliæ celebri nascitur, unde primum ad me missa fuit Machliniam, & Belgicę cõmunicata anno M.D.LXXII. (nasci etiam in Nortmanniâ & Britanniâ minore intelligo) Deinde Viennæ Austriæ, aliquot bulbos accepi triennio post munere Ill. V. Ioannis de Vulcop, Regis Galliæ apud Cæsarem Maximilianum II. tum Legati. Misit etiam ad me aliquot post annos Ill. V. Augerius de Bousbeque Serenifs. Reginæ Elizabethæ Caroli IX. Galliarum Regis viduæ, summus Aulæ Præfectus & Cæsari à Consilijs, Lutetiâ multos bulbos, ut nobilium Austriacarum Matronarum quæ illius floris erant studiosissimæ, votis satisfacerem. Anno verò M.D.LXXIX. in quibusdam pratis quatriduano itinere infra Budam Pannonię, ab ijs qui Constantinopoli redibant, mense Martio, florens observata est. Sed & postea pleræque semine mihi natæ sunt, quæ septimo & octavo demum anno, vel etiam seriùs floruerunt: quarum aliæ binos, quædam ternos, nonnullæ vel geminos, vel duodecim folijs constantes flores tulerunt.

Fritillaria dilutior.

Fritillaria Aquitanica.

Fritillaria Aquitanica.

N. V. Ioannes Boisot, vetere amicitiâ mihi conjunctus, aliud genus habebat magis serotinum, quod toto bimestri post primum floruisse ad me scribebat, binis ornatum floribus parte interiore ex flavo virentibus, sine ullâ colorum distinctione: foris nervus extuberans & eminentior ex obscuro virebat, foliorum oræ nonnihil reflexæ versiculores erant, ex flavo, virente, & purpureo. Ex Aquitaniâ originem ducere asserebat.

Ejus historia.

Is porrò bulbus quem mihi Autumno communicabat anno MDXXCIIII. Maij subsequẽtis initio florem aperuit sex foliis, ut in præcociore constantem, quorum extremæ oræ nonnihil reflexæ erant, dorsi nervus paulum extuberabat, atque virescebat, interiora terna folia externis erant latiora, omnia autẽ exterius ab imo folio ad extremas oras, obsoletæ purpurę radijs, sub quibus nonnihil flavi conspiceretur, distinguebantur, interiùs verò colore ex viridi flavescente & splendente prædita erant, veluti sericeus pannus viridis, cujus subtemen flavum fit: sex stamina ex umbilico prodibant pallidis apicibus obsita, alia alijs longiora. Nullum semen tulit, proximo anno imminutus bulbus florem non dedit, tandem subsequens rigida hiems omnino corrupit.

Fritillaria flavo flore.

CETERVM Fritillariæ Tertium quoddam genus habuit Ioannes Somer, cujus paulo antè memini, vir qui exoticarum & elegantium stirpium culturâ valde delectatur, ijsque benè instructum habet, quod florem anno nonagesimo septimo supra millesimum & quingentesimum produxit, sex quidem folijs constantem & nutantem, ut superiora genera: sed quorum folia sunt flavi coloris rubris maculis distincti, illorum medio nervo prominulo & virescentis coloris.

Nomina.

QVI ad me primum genus mittebat pharmacopæus Aurelianensis, Noël Capperon vocatus,

catus, ac paullo pòst in schytica illa communique laniena per universam Galliam grassante sublatus, *Fritillariæ* nomen indiderat, quòd ejus areolæ versicolores, fritillum quodammodo æmulentur: vulgo Lilium variegatum ante dicebatur. Dodonæus Meleagridem appellare maluit, quoniam ejus folia varijs coloribus picta sint, uti plumæ Meleagridis avis, quam vulgus Gallinam sive Perdicem barbaricam aut Guineæ vocare solet, diversis tamen. Secunda autem species commodè Meleagris aut Fritillaria appellari nequit, quandoquidem colorum in eâ varietas simili modo non est distincta, ut in priore: tametsi & caule, qui aliquantulum tenerior, & folijs, quæ in hac paullo angustiora magisque herbacei coloris videntur, & radice, atque etiam floris formâ nonnihil illam æmuletur.

AN apud Recentiores medicum in usum veniat hæc planta, me fugit. Ob florum tamen elegantiam & venustatem expeti, & diligenter in hortis coli potiùs existimo.

NARCISSUS PRÆCOX SIMPLICI FLORE. CAP. XII.

Narciß. latifol. simplex I.

SIMPLICEM Narcissi florem appello, qui simplici sex foliorum texturâ constat, licet medium calix occupet. Ejus autem stirps, aut latiora habet folia, aut angustiora & tenuia. Utriusque generis flores colore etiam inter se differunt, omnium porrò differentias quâ poterimus perspicuitate hoc capite tràdemus.

PRIOR ergò latifolius Narcissus tria aut quaterna habet folia, virentia, oblonga, porri folijs ferè similia, caulem cōcavum, striatum, nudum & sine folijs, pedem altum, interdum altiorem, in cujus summo, sex aut octo pluresve nascuntur flores, triangulis pediculis insidentes, & è tenui membranaceo involucro erumpentes, mediocriter amplos, cum gravitate quadam odoratos, sex folijs constantes albis, interdū etiam ὠχρολεύκοις, quorum medium flavus omnino calix occupat, sex brevia stamina cùm suis apicibus pallidis continens: floribus succedunt triangularia capita, in quibus semen nigrum, angulosum. Radix illi satis ampla, bulbosa, nigricantibus aliquot tunicis septa, fibrisque multis capillata, intus omnino alba, &, si præcidatur, lentum quendam succum, ut reliqui bulbi, exstillans.

Natales. Fig. 253

Nascitur plerisque Hispaniæ, quæ Mediterraneo mari objecta est, locis, & omnibus ferè circa Mompelium pratis. Memini non procul villâ novâ oppidulo Magalonæ vicino, bulbum eruere, cujus summus caulis decem & sex flores sustineret, ut meritò πολυανθὲς appellari potuerit. Illum in C. V. Gulielmi Rondeleti, apud quem vivebam, horto, terræ commisi.

Narciß. simplex I. πολυανθὲς.

Tempus. Floret in calidioribus regionibus mense Februario, eruere memini etiam quasdam plantas Ianuario in pratis Boutoneto suburbano vicinis (ut interdum inter ejusdem generis stirpes alia alijs maturiùs germinat) Apud Belgas verò non nisi Martio aut Aprili.

Narciß. latifol. Byzantinus medio luteus II. Invenitur alius huic ferè similis, sed paullo præcocior, latioribusque folijs, & amplioribus floribus, cui plerumque nisi terni, quaterni, aut ad summum seni supremo cauli insidet. Adfertur Constantinopoli cum plerisque alijs, & in fictilibus ut plurimum colitur, ubi floret Aprili, interdum etiam Martio, si veris temperies paullo calidior fuerit: major odoris fragrantia in hoc nares ferire videtur, quàm in superiore.

Narciß. latifol. simpl. medio luteus III. orientalis, c

Hujus generis aliquot bulbos, *Narcisso doppio* nomine, mittebat ad me anno M.D.XC. Illustris Heros Ioannes Vincentius Pinellus, quos plenos flores prolaturos sperabam: sed subsequente vere, meâ spe frustratum deprehendi. Nam elegātes quidem flores habui, sed simplici sex foliorum serie constantes, superiore ampliores, omnino niveos, præter medium calicem flavum, odoris fragrantissimi, septenos & plures summo caule simul nascentes: folia carinata, nec minus lata habuit, quàm qui plenum fert florem, & radicem crassiorem. Monitus autem, quos miserat bulbos simplicem florem tulisse, alijs me impertijt minus crassis, quorum flores, pleni fuerunt, paullo tamen minores Primo, sequente capite descripto.

Narciß. latifol. totus albus I. ALTER priori formâ non dissimilis, folia habet terna aut quaterna viridiora paullo superiore, longiora & angustiora; è quorum medio exilit caulis latiusculus, angulosus tamen & concavus, cui insident seni, septeni, interdum deni flores prioribus similes, sed oblōgiores

paullo,

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
1511/D

Narciss. latif. simplici flo. prorsus albo I.

hist. 248.

Fig. 254

Narciss. latif. flo. prorsus albo II. pin. 150. no. 6.

Fig. 255.

paullo, & omnino nivei, quorum videlicet calix ille medius (qui in priore flavus) etiam albus est, odor priori similis, similis etiam radix. Illius nec capita neque semē observare potui: nam Ianuario extremo, nascentem pingui solo nonnullis Lusitaniæ & Bæticæ locis, & uliginosis multaq; adhuc aqua stagnantibus & florentem observabā anno M.D.LXV. tum etiam Februarij initio in summa Calpe eruebam duntaxat. Ejus aliquot bulbi in Belgicam missi nondum flores tulerant, dum octennio post à Cæsare Viennam accerserer. Hæc porrò planta, ex illarum est numero, quas magnæ illius & generalis Stirpium Historiæ, ante paucos annos Lugduni expressæ Auctor Dodonæo tribuit, & ab eo me sumpsisse scribit. Ego verò non modò hanc, sed plurimas alias quarum descriptionem in Hispanicis observationibus dedi, Dodonæum à me habuisse assero, & omnia quæ in Hispanicâ meâ peregrinatione observaveram liberaliter communicasse dico, quemadmodum ante feceram quæ è Narbonensi Galliâ decennio ante in sportis attuleram. Sed quî quæso scribere potuisset Dodonæus de stirpibus in Hispaniâ aut Galliâ nascentibus, nisi alterius manu ducente, cùm ante annum MDLXXIIII. quo ad Cæsarem Maximilianum II. evocatus est, numquam Belgicâ excesserit? Hæc autem neminem existimare velim à me dicta, tamquam cum laruis luctari, aut defunctis manibus insultare sit animus (cùm enim vivens mihi fuerit amicus, etiam defuncti memoriam colo) sed ut mea, hoc est, meo labore diligentique observatione parta mihi vindicem. Mei numquam fuit pudoris, ut mutuum ab aliquo quidpiā sumpserim, quin ingenuè semper professus sim à quo habuerim: an alij simili gratitudine erga me usi sint, benevolis lectoribus æstimandum relinquo. nec in Appendice ad Purgantium historiam Dodonæus negat, quin illius & aliquot aliarum icones à me acceperit, ut animadvertere potuerunt qui ipsius Dodonæi verba expendere maluerunt, quàm nudarū picturarum intuitu pascere oculos. Sed de his satis, ad Narcissi historiam redeamus.

Hujus generis alius est, superiore minor, firmioribus magisq; candicantibus folijs, qualia ferè sunt in Narcisso marino, qui à Narbonensibus Scilla sive Pancratium, dum Mompelij viverem, dicebatur, Valentini Hispani Hemerocallidem appellabant, ut in ejus historiâ dicemus, caule breviore, & binos, ternos aut quaternos duntaxat flores proferente. *Narciss. latifol. niveus alter.*

Ex Hispania post meum reditum missus, reliquis Narcissis seriùs, hoc est Maio, Bruxellæ in quibusdam hortis floruit.

TERTIUS item Byzantio allatus M.D.XXCVII. qui sequente anno folia dedit primo generi similia, caulem inter folia emergentem, pedalem, qui ternos & quaternos flores dedit ejusdem cum superiore magnitudinis, nivei prorsus coloris, id est, calice etiā niveo, è quo emergebant sena stamina, terna alijs longiora, flava. Alius præterea adeò illi in omnibus similis, ut *Narciss. latifol. niveus tertius.*

vix quis-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
1511/D

vix quispiam discernere potuisset, nisi differentiam fecissent flores illo minores, & frequentiores in summo caule nascentes, odorem & fragrantiam Iasmini referentes: hujus semen in trigonis capitibus conclusum, nigrum inæquale: utriusque radix minor paullo priore & nigris tunicis septa, *zerincada catamer bianco* nomine missa fuit, ut & quinquennio ante: Floruit Maio mense.

Narciss. latifol. flo. prorsus flavo. pin. 50. no. 9.

N latifol. flavo flore. sive IIII.

Fig. 256.

QVARTVS latifolius etiam Byzantio allatus fuit, *zerincada-catamer sari* nomine, folia illi proximè descripto similia: flos in illo variat, nam vel totus flavus est, vel omnino pallet, præter calicem qui in hoc planè aureus est: semen in trigonis capitibus narcissinum, inæquale, nigrum: radix tunicis spadicei coloris tecta.

Nar pallido flore medio aureus sive V.

QVINTVM locum obtinebit is Narcissus, quem cum alijs aliquot elegantibus stirpibus, Kal. Iunij anno M.D.XCVI. ad me Hispali mittebat eruditissimus vir Doctor Simon de Tovar Hispalensis Medicus, ego verò extremo insequente Septembri demum accipiebam, ab ipsius obitu: nam paullo pòst intelligebam Augusto extinctum fuisse, magno cum meo dolore, nec mediocri totius Botanici studij detrimẽto: doctissimus enim & diligentissimus erat, egregieq; in hac palæstrâ versatus, qui si diutius vixisset, multarum exoticarum stirpium cognitionem posteri adquirere haud dubiè potuissent.

Hujus autem Narcissi bulbus satis crassus erat, externo cortice spadicei coloris præditus, qui Ianuario sequente, quaterna protulit folia, lata, & quodammodo carinata, ut præcedentium aliquot, viridia, cubitalis longitudinis, inter quæ caulis prodijt cubitalis aut altior, deinde duorum cubitorum altitudinem superans (quam in reliquis Narcissorum generibus observare non memini) viridis, striatus, intus cavus, summo fastigio sustinens membranaceum quoddam involucrum, è quo exibant suis petiolis innitentes flores, quini, seni, septeni, aut plures, senis folijs, instar aliorum Narcissorum simplici foliorum textura constantium præditi, coloris flavi, nonnihil quidem pallescentis, floridi tamen, quorum medius calix aureus, suavis ualde odoris. An porrò prolificum semen daturus sit, adhuc ignarus sum, quandoquidem eo florente ejus historiam concinnabam Martij initio, ut is annus valde præcox fuit, nullâ aut perquam exiguâ præcedente hieme, quę demum extremo Martio valde aspera fuit, & multas stirpes corrupit.

Non multum dissimilis erat, qui anno M.D.XXCVI. mihi floruit, à Ioãne Boisot præcedente Autumno acceptus, quem Ferrariâ allatum scribebat. Misit & alium cujus florem ex pallido virescere aiebat, calicemq́ue angustum flavum habere: sed utrumque bulbum corrupit hiems illa rigida subsequens.

Narciss. latifol. classu altera.

NASCVNTVR & alij Narcissi quibus latiora sunt folia & flores simplici foliorum textura constantes, in Belgicis & plerisque Germaniæ hortis: de quibus cõsulendæ Cl. virorum Dodonæi Pemptades & Lobelij Observationes. Illud autem dicendum putavi, Majorem illum amplis folijs, & in eodem caule binos ut plurimum, interdum ternos & quaternos flores magnos sustinentem sex folijs albis constantes, & pallidum calicem cingentes, odoratos (vidi etiam qui & duodenis folijs constarent) in Anglia sponte nasci, à viris fide dignis intellexisse. Alterum verò ex his qui unicum florem ferunt (raro binos) album, cujus calix parvus, pallidus, oris fimbriatis purpurascentibus, nascentem observabam in quibusdam Narbonensis Galliæ pratis, atque etiam semper Constantinopoli missum, cum alijs bulbaceis & tuberosis stirpibus, *Deve bohini*, sive *boini*, id est, colli vel capitis cameli, nomine, quia floris collum longiùs quàm ceteri Narcissi, protensum habet.

Narciss. latifol. VI.

ILLI non dissimilem Sextum observabam, cui quaterna aut quina Martio mense erumpunt folia, oblonga, angusta, inter ea deinde caulis nudus, rotundus, intus fungosus, in cujus summo, è tenui membranâ prodit, unicus, nonnumquam & alter, flos sex niveis folijs stellæ modo decussatis constans, parvum calicem pallidum cingentibus, cujus oræ rubella fimbria exornatæ, sex in eo inæqualibus staminulis flavescentibus: flori suaviter odorato succedunt

capitula

capitula triangula, crassiuscula, in quibus nigrum inæquale semen: radix ut ceteris bulbacea, multis candicantibus tunicis constans, extima, quæ reliquas ambit, fusca, è cujus sessili parte plurimæ subfuscæ fibræ dependent.

Provenit magno miliari supra Gamingam Chartusianorum monasterium, D. Virgini ad Thronum nuncupatæ, sacrum, pratis quibusdam altissimo lacui vicinis, ad prædium Zeehof dictum, in quo, curantibus Carthusiæ moderatoribus, perhumaniter & luculenter excepti semper fuimus, dum in summa Herren-alben & Durrenstain juga tenderemus, aut ex ijs jugis Gamingam rediremus. Quo istic tempore floreat, mihi non constat: nec scivissem istic nasci, nisi ad lacum proficiscens aliquot bulbos rotarum orbitis recens erutos offendissem: biduo enim aut triduo ante rustici fœnum evexerant. Sed illi Viennam perlatæ, Maio mense in meo hortulo floruerunt: verisimile autem est natali loco serius florere. Memini & illi ferè similes in Euganeis montibus inventos, à studiosis ex Italia reducibus Viennam ad me perlatos. *Natales.*

SEPTIMO generi latiora reliquis folia, æruginei ferè pallescentis coloris, inter quæ satis latus prodit caulis, nudus ut reliquis Narcissis, paullo infirmior, foris striatus, intus concavus, summa parte sustinens magnum, laxum, membranaceum folliculum, quo dehiscente, exit unicus, ut plurimùm, flos magnus, odoratus, sex albis folijs medium calicem pallidum cingentibus constans, cujus fimbria ex pallido purpurascit: flori succedit satis crassum triangulare caput, nigrum semen continens: radix crassior superiore, & cum majore illo, quem in Anglia sponte nasci dixi, comparanda, etiam soboles, reliquarum Narcissinarum instar, satis feliciter procreans. *Narciss. latifol. VII.*

E Styria allatum, Generosa Dn. de Heusenstain dicebat: serius etiam reliquis floret, nempe Maio mense. Id genus deinde satis frequens observabam Francofortianis in hortis.

ELEGANTIS porrò Narcissi (qui inter eos qui latiora habent folia VIII. erit) flos cum aliquot folijs mihi mittebatur à doctissimo viro Bernardo Paludano Medico celebri, qui Indicum cognominabat: ego ejus historiam pro meo modulo ita concinnabam.

Narciss. latifol. Indicus rubro flore. pin. 149. no. I.

Amaryllis formosissima, l. Santa Cruce

Fig. 257.

SENA vel plura habet is Narcissus folia, Narcissi vulgaris foliorum instar lõga, ad quorum latus emergebat caulis lævis & enodis, intus concavus, summo fastigio in nodum desinens, membranaceum quoddam involucrum purpurascentis coloris sustinentem, è quo unicus flos sese exerebat sex lõgis & angustis folijs constans, qualia ferè in Narcissi Autumnalis minoris (de quo cap. XVI. hujus libri) flore conspiciuntur, non flavi tamen, ut illa, verùm rubri saturi & splendentis coloris, instar floris Arundinis Indicæ vulgo appellatæ, cui non valde absimilis est, è quorum medio prodibant sex stamina ejusdem pænè coloris, oblonga (quibus insidebant apices fusci coloris quia forsitã ex attritu corrupti) & medius stilus, sub quo rudimentum triangularis capitis, quod haud dubiè semen dedisset, fortè etiam maturum, nisi ipse florem præcidisset, ut mihi conspiciendum præberet: radicem, Paludano referente, habet bulbaceam, cæpis vulgaribus rubẽtibus prorsus similem. *Narciss. latifol. VIII. qui & Narciss. Indicus.*

Vnicam autem ejus plantam habebat, ipsi missam ab eruditissimo viro D. Simone de Tovar Hispalensi Medico, quæ florem dabat Iunio M.D.XCIIII. alterum autem expectabat sequente mense, quoniam præcedente anno, eadem planta bis illi florem protulisset, mensibus Iunio & Quintili. *Tempus.*

AT anno insequente, ex Indice horti Tovarici, & epistolis quas ipse Tovar ad me deinde scribebat, cognoscebam Narcissum Indicum Iacobæum ab ipso nuncupatum.

NARSISSVS Indicus, Iacobæus mihi indigetatus, ut scribit in epistolâ Cal. Iunij M. D. XCVI. ad me datâ, ex Occidẽtali Indiâ (ubi *Azcal-Xochitl*, quod est, Bulbus flore rubro, vocatur) nobis delatus: nulli rei herbariæ scriptori hactenus, quod sciam, notus, cujus radix bulbosa, cepæ rotundæ similima, verùm supernâ tunicâ pullâ, folia primùm emittit crassa, oblonga, Narcissi marini, tibi Hemerocallis Valentina dicti, æmula: secũdum folia verò, atque *Narciss. Indicus Iacobæus. Azcal Xochitl. Natales.*

 adeò

adeò ex latere, pedalis & longior etiam emicat caulis, plerumque unus, aliquando verò & alter, nonnumquam pariter (quanquam hoc rarò) interdum succeſſivè, dilutè rubens, rotundus, compreſſo tamen ſtilo, cavus, & interiùs ſubalbidus, qui in membraneam deſinit vaginulam ſaturatè rubentem, & ad extremum acuminatam fiſſamque, è quâ flos unicus erumpit, oblongus, pediculo nixus viridiore, qui deorſum inflexus & veluti procumbens (ut in Leucoïo bulboſo vel Lilio rubro, tametſi non æquè nutãs deorſumq; procumbens) ſex munitur folijs eleganti minij colore rubentibus, tribus ſuperioribus, totidem inferioribus: quorum quod è ſuperioribus medium eſt, ſurrectius eminet: reliqua duo ad latera à medio reflectuntur: inferiora autem deorſum curvantur, cunctis ita cõcinnatis, ut enſis etiam rubri, qui ab ordinis Sancti Iacobi equitibus in veſte geſtatur, formam valde referat, unde Iacobæi cognomen ipſi à me inditum. Sunt porrò in hoc elegantiſſimo flore ſtamina ſeptem ſimiliter rubra: quorum medium aliquanto longiùs in triãgularem apicem deſinit, cetera ſex apices tranſverſi finiunt, interiùs fuſci, ſuperficie verò luteo pulviſculo obducti: cuncta autem, ad mediam ferè eorum longitudinem, medium ex inferioribus folium ambit: idem etiam à reliquis duobus inferioribus complexum: atque ubi hæc deorſum flectuntur, ſtamina ipſa ſurſum elevantur.

Illo ipſo porrò anno floris cum ſuo caule & foliorum iconem ad me mittebat Ill^mus Comes Arembergius, quam ad vivum depingi curaverat ex plantâ quæ illi florem protulerat, à D. Tovare eodem anno acceptâ: deinde ſequente Februario bulbi ſuis coloribus expreſſi iconem, qui craſſus eſt tunicâ exteriore fuſcâ tectus, fibriſque infimâ ſede, nonnihil prominente, frequentibus, craſſis pleriſque & in alias tenuiores diviſis, & alijs minoribus, præditus.

HÆC ſunt quæ de Narciſſis latiore folio & floribus ſimplici foliorum texturâ præditis dicenda cenſui: nunc ad eos, qui ſimplici quidem flore etiam conſtant, ſed anguſta habent folia, pergamus, eorumque differentias percurramus.

Narciſſ. juncifol. I. amplo calice. calathinus, L.

Fig. 258

Narciſſ. IX. qui anguſtifol. I.

NONO igitur Narciſſo (qui primus inter eos qui anguſtioribus folijs ſunt præditi) bina, aut terna ſunt folia, pedalis aut majoris longitudinis, craſſa & ſucculenta, inſtar foliorum Narciſſi præcedentis tertij minoris, verùm anguſtiora, & quodammodo media inter illa, & ſequentis Iuncifolij majoris folia, carinata tamen & viridi colore prædita, proximè ad Iuncifolij Narciſſi foliorum viriditatem accedente: prodit inter folia caulis gracilis, inſtar ejus qui ſubſequitur, fiſtulmus, pedalis longitudinis, qui ſummo faſtigio ex membranaceo folliculo, binos aut ternos flores promit valde elegantes, majores & laxiores quàm reliquorum Narciſſorum junceo folio, ſex præditos folijs flavis, quorum medium occupat calix major quàm in ullo Narciſſorum genere, ſemunciam namque longus, & per oras veluti ſinuoſus, paulo ſaturatioris lutei coloris, continens brevia ſex ſtamina flava apicibus aureis prædita, & ſtilum flavum extimâ parte craſſiorem: odoratus eſt is flos, perinde atque Narciſſi juncifolij flores: radicem habet Narciſſi ſequentis bulbo æqualem.

Mihi demum conſpectus eſt hic Narciſſus anno nonageſimo quinto ſupra milleſimum & quingenteſimum, Aprili menſe ſuis floribus onuſtus apud Theodoricum Clutium, Academici horti Præfectum, Lugduni Batavorum, quo anno bulbi mihi communicati cùm ab illo, tum à Cornelio van Hille Eccleſiaſte Roterodamenſi.

Narciſſ. X. qui anguſtifol. II. & juncifolius I.

DECIMO etiam Narciſſo, qui anguſtiore folio ſecundus, bina aut terna ſunt oblonga folia, anguloſa, carnoſa, & pænè rotunda, juncis viridioribus & medulloſis, lęvore colorèque quodammodo ſimilia, nec minus flexibilia, inter quæ medius exilit caulis, rotundus, cavus, nullus ornatus folijs, in cujus ſummo, ex tenui quodam membranaceo involucro, flores terni, quaterni, aut quini prodeunt oblongi (gemelli interdum) forma Narciſſinis ſimiles, odoratiores eo qui medio purpureus eſt, flavi omnino, hoc eſt tam interiore calice quam ambientibus

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
1511/D

Narciss. juncifolius II. Junquilla. l

hisp. 250.

Fig. 259.

Narciss. juncifolius minor. Junquilla. l pin. 51. pag. 4.

Fig. 260.

bientibus cum folijs, quæ vel mucronata, vel mucrone nonnihil orbiculato conspiciuntur: his succedunt triangula capita obtusis angulis ut reliquorum Narcissorum, nigro & angulo-so semine plena, minore tamen quàm aliorum Narcissorum: radix etiam minor, candida, ni-gricantibus membranis tecta.

Istius genus invenitur minus, gracilioribus, rotundioribus, frequentioribusque folijs, cauliculis è medio prodeuntibus pusillis, unicum plerumque aut alterum florem duntaxat sustinentibus, flavum & odoratum ut alterius, sed folijs constantem firmioribus & magis orbiculatis. *Narciß. junci-fol. minor.*

Prior sponte nascitur in montanis pratis non procul Toleto, & circa Guadalupe. Poste-riorem uliginosis inter Hispalim & Gades locis cum ipso flore eruebam Ianuario mense: at in Belgicis hortis neuter nisi Aprili floret, vel etiam Maio, licet interdum denuo paullo antè brumam, si mitior sit aëris constitutio. *Natales.*

Intellexi ab Hispanis Narcissi quoddam genus in Hispania inveniri quod omnino junceis etiam sit folijs, sed florem candidum producat, eamque ob causam *Iunquillos blancos* ab in-colis appellari: sed cùm illum numquam conspexerim, plura hîc adferre non licet. Anno ta-men M.D.XCVI. ab eruditissimo viro D. Simone de Tovar paucos bulbos eo nomine insigni-tos accipiebam: sed adeò exiles, ut post multos duntaxat annos illorum flores sint sperandi. *Narciß. junci-fol. albo flore.*

NARCISSVS PRÆCOX PLENO FLORE. CAP. XIII.

EXPLICATA præcocium Narcissorum qui simplici sunt flore historiâ, eos qui plenum sive πολύφυλλον illum habent & colore quidem variantem, describamus.

PRIOR latioribus est folijs quàm primus simplex, & quodammodo carinatis ternis aut quaternis, caulis striatus, nudus, intus concavus, ut in superioribus, pedali altitudine assurgit, qui è membranaceo folliculo summo cauli insidēte, ternos, quaternos, aut plures (nam me-mini in hortulo meo Viennæ florere qui septenos habuerit) flores promit, senis albis amplis-que folijs, ut prioris simplicis tertium genus, constantes, quibus pro calice sex alba alia folia sunt, minora tamen, & flavi calicis fragmentis sic intersecta & disjuncta, ut nulla calicis for-ma appareat, sed veluti apophysis flava ad singula interiora folia adnata videatur: odoratissi-mus est ille flos, & gravedine quadam caput tentans: nullum semen in hoc genere observa-vi: radix interdum crassissima, multis spadiceis tunicis septa, & frequentibus fibris donata. *Narciß. ple-nus I.*

ALTER folia, bulbum, caulem, priori adeò similia habet, ut neuter ab altero discerni queat, soli flores discrimen faciunt, qui etiam è vaginulâ summo cauli insidente, emergunt terni aut quaterni, priori magnitudine æquales, senisque folijs albis constantes ampium *Narciß. ple-nus II.*

Narcissus pleno flore I. pin. 53. no. 2.

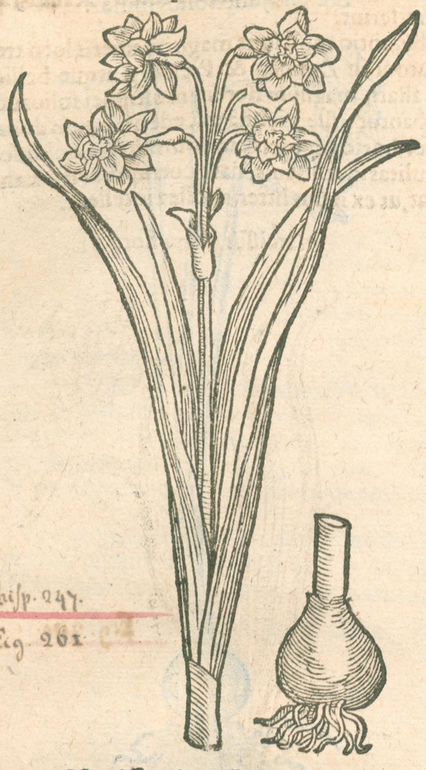

hisp. 247.

Fig. 261

Narcissus pleno flore II. pin. 53. no. 2.

Fig. 262

Narcissus pleno flore III. pin. 53. no. 4

Narciss. plen. III.

Pann. 174.

Fig. 263.

aurei coloris calicem cingentes, adeò multipliciter mirumque in modum implicatum, ut leucoij flavi polyphyllum florem saturatiorem quodammodo æmuletur: odor perinde suavis ac in priore.

TERTIUS folia & reliqua omnia superioribus ferè similia habet, sed paullo minora: flores etiam in hoc minores, sex albis folijs constantes, medium calicem flavum & plenum habet, emicantibus è medio oblongiusculis angustis foliolis stellatim quasi decussatis, albi quidem coloris, sed cui & viridis foris, & pallidus interiore parte permixti sint: odor ferè qualis in priore, sed nescio quid magis aromaticum spirans, medius inter narcissi & muscari odorem.

Omnes Byzantio allati: primus quidem sæpissimè, nam singulis annis, cum alijs bulbaceis stirpibus Viennam mittebantur: alterum duntaxat conspexi in horto Generosæ Dn. Vngnadin, anno M.D.XXCVIII. præcedente Autumno illi cum alijs & simplici niveo flore missum: tertium habui munere Philiberti de Bruxellis Cæsarei dapiferi cum plerisque alijs bulbis sub anni M.D.LXXV. initium. eodem quidem anno & sequentibus folia produxit, at nullum florem. toto anno M.D LXXIX. latuit, ut perijsse existimaverim. anno subsequente Martio denuo prodijt, & Aprili ternos flores, quales modò descripsi tulit: tulit & proximo subsequente anno plures dum in Anglia peregrinarer, referentibus domesticis. Florent etiam superiores Aprili. At huic ante hiemem folia emergere non solēt, sed novo vere duntaxat, eo videlicet anno quo florem dabit. Nam si ante hiemem illi pro-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
1511/D

illi prodeunt (rarissimè id fit) proximo anno non florebit. Sæpe etiam in reliquis præcocibus Narcissis qui Constantinopoli mittuntur vel pleno flore vel albo medio luteo, accidit, ut sterilitatis indicium sit, si folia ante hiemem emerserint.

ANNI porrò M.D.XXCVIII. Augusto mense Byzantio missi sunt magni muneris loco tres crassi Narcissi bulbi Ill. V. Davidi Vngnad Baroni in Zonneg & Pleiberg atque bellici consilij Præsidi, qui *Feza* Aphricæ urbe recens allati, magnum florem multiplici foliorum numero constantem omnino flavum ferre dicebantur: ille Viennâ discedenti unum donavit, quem, cùm propter raritatem mihi carus esset, horto per hiemem committere nolui, sed in fictili summa curâ alui: omnis tamen mea sedulitas inutilis fuit, nam corruptus est. Eandem fortunam experti sunt quos uxori reservarat, ut ex ipsius litteris postea intellexi. *Narciss. plen. IIII. flavo flore.*

Narcissus pleno flore V.

Narcissus pleno flore VI.

QVINTVS è genere Narcissi medio purpurei latifolij Sexti qui ex laxo membranaceo folliculo exit, proditque novo vere cum illo, folijs alijsque rebus omnino similis, solum discrimen in flore est, qui sex quidem majusculis folijs latè expansis constat, ut ille, sed in calice illo rubra fimbria ornato, alia sex folia paulo minora continet, singula peculiarem fimbriatum caliculum habentia, è quorum medio aliquot alia minuscula folia staminibus permixta prodeunt: suavis admodum est odoris, ad Muscari quodammodo accedens. Singulares ut plurimum sustinet caulis flores, interdum etiam binos, ut qui simplici foliorum textura constantem florem fert. *Narciss. plen. V.*

Floruit mihi Maio mense anni MDXC. præcedente autumno à Io. Boisoto Bruxellis missus.

Eodem tempore pro pleno etiã Narcisso accepi ab honesto viro Ioanne Mermanno Coloniâ bulbum, qui quidem sequente vere prodijt & in summo caule vaginulam tulit: sed illa exarescens floris spem præcidit. At annus XCI. planè similem superiori esse declaravit. Quo etiam anno mihi communicavit N. V. Philippus de Sivry, Præfectus urbi Montibus Hannoniæ, Narcissi bulbum, qui sequente anno florem tulit illis similem, sed viginti, & pluribus folijs constantem, intercursante inter illa fimbriato calice ut in jam dicto. At qui Illmo Comiti de Arenberg floruit anno M. D. XXCIX. quatuor & sexagena folia habuisse scribebat ad me idem Boisot, & unici bulbi, quem ab eodem Comite impetraverat, prolé superiore Augusto cum alijs aliquot raris bulbaceis stirpibus ad me mittebat: verùm tabellario, cui pyxidula, quâ inclusi erant, tradita erat Coloniam ferenda, in prædones incidente, cum illi adjunctis perijt magno meo dolore.

SEXTVS paullo angustiora videtur habere folia, alioqui non dissimilia: bis floris specimen Viennę mihi dedit, sed vitium fecit, Francoforti toto biennio folia duntaxat novo vere dedit: an id accidat propter fœcunditatem, proles enim singulis annis satis liberaliter sub- *Narciss. plen. VI. albo flore.*

ministrat, ignoro: at qui bulbum cum hac icone mittebat honestus vir idemque rei herbariæ studiosissimus & diligens observator, Iacobus Plateau, civis Tornacensis, mihi significabat unicum summo caule ferre florem sub Maij mensis finem, totum niveum, & multiplici foliorum texturâ constantem: hujus radix minor est quarto genere.

Vnde primum in Belgicam illata sint quartum & quintum genus ignoro: quod autem Mermannus communicabat, ex Regis Galliæ horto desumptum fuisse intelligebam.

Nomina.

CETERVM hi flores Ναρκίσσοι à Græcis, Narcissi à Latinis appellantur, Galli peculiare nomen non habent, *Narcisses* tamẽ nominare possent, Germanis *Narcissen roslin* dicuntur. Priori simplici flore *Lirio blanco* ab Hispanis nomen impositum: alteri *Lirio blanco* & *Cebollinas*, à quibusdam etiam *Narcisso de Senilla*, id est, Narcissus Hispalensis, vel quòd circa Hispalim plurimus nascatur, vel quòd à me primùm, deinde ab alijs ex eâ urbe sit missus. Ejus altera species *Iunquillos blancos* appellata fuit, tametsi pręter floris formam nihil affine habeat cum Narcisso juncifolio. Tertij & Quarti historiæ Turcicum nomen adscriptum. Octavum & Nonum à similitudine quam ejus folia cum juncis habent, Hispani *Iunquillos* vocant, nos Narcissum juncifolium flore flavo vel tenuifolium diceremus, ad differentiam Quarti, cui flavus etiam flos, sed latiora folia. Dodonæus Bulbum vomitorium esse contendit: quo autem argumento ipse & reliqui qui ejus vestigia sequuntur, id probare possint, libenter intelligerem: certè Narcissorum cujuscumque generis radix vomitum præmansa ciet, ut deinceps dicemus.

Omnem porrò Narcissum, præter eum quem peculiari nomine *Devebohini* dictum dixi, Turcæ propriè appellant *Serin cade*, hoc est, Regium calicem, quòd flavum illud in medio flore, calicis formam quodammodo referat: qui verò mittũt ejus bulbos vario corruptoque nomine, ut plurimum inscribũt, nunc *Zeremcada*, modò *Zerem cade*, interdũ etiam ineptiore *Zaremcatta* addita voce *bianco*, vel *giallo*, cùm colorem album vel flavum designare volũt. At qui pleno est flore, plerumque *Zerem cada catamer* appellarunt, additis ijsdem vocibus *bianco* & *giallo*, pro coloris florum quos mittere se putabant, varietate: tametsi sæpissimè nobis impositum deprehenderimus: nam multos simplici flore hoc nomine accepimus, contrà nonnumquam pleno flore præditos, hac simplici *Zerin cada* inscriptione. Interdum etiam tam plenus, quàm qui amplo simplici est flore, præsertim crasso præditi bulbo, *Penachio* nomine missi, vel *Giul catamer lale* (qua appellatione & Anemonem pleno flore, & alias quasdam stirpes accepimus) quæ voces Rosæ plenæ florem significant. Sæpissimè etiam ejusdem generis bulbis diversa nomina adscripta fuisse cõperimus: ut schedis additis minimè fidendum sit, sed cujus coloris florem sint habituri Narcissi bulbi, ipsa αὐτοψία nos docere & certos reddere debeat.

Facultates.

NARCISSI cujuscunque generis radicem præmansam vomitũ ciere jam diximus, quemadmodum sæpenumero expertus sum: quâ facultate præditam esse, ipse etiam Dioscorides testis est, apud quem reliquas Narcissi facultates requirere studiosos ne pigeat.

NARCISSVS SEROTINVS, l. — CAP. XIIII.

Narcis. serot. sive autumnal. minimus.

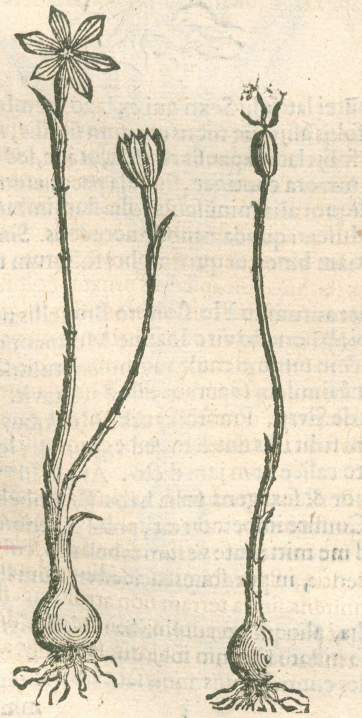

VNICVM cauliculum, digitalis longitudinis, gracilem, vacuum habet hic Narcissus, in cujus summo florẽ Narcissinum odoratũ, sex foliolis albis constantem, & in medio exiguum calicem flavum continentem: flori succedit exile trigonum caput, exiguũ nigrum angulosumque semen continens: radix Narcisso Iuncifolio valde similis, minor tamen, multis candidis tunicis, lentoque succo prægnantibus constans, sed nigrâ quadam membranâ tecta. Tota planta amara est, ut superiores Narcissi, vereque dixit Plinius, odorato saporem rarò ulli non amarum.

Natales.

Nascitur plurimus ad Anam flumen in Turdulis, ubi florentem, & suis capitulis jam maturescere incipiẽtibus eruebam sub Octobris finem, nullis è bulbo natis folijs, nec ulla eorum vestigia observans, quod sanè mihi admirationi fuit.

Nomina.

Incolæ *Toñada* appellabãt, nos serotinum nuncupavimus, possemus & Autumnalem minorem vel minimum dicere: nam Narcissum vix minorem inveniri posse puto.

hisp. 259.

Fig. 266

NARCISSVS PERSICVS. — CAP. XV.

Narcissi Persici historia.

AKATAΛΟΣ planè est hæc planta, & floris duntaxat pediculo prædita, veluti Crocum, Colchicumque: exilit ergo è membranaceo cucullo,

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
1511/D

Narcissus Persicus. pin. 69. no. 2.

Fig. 267.

cullo, tamquam ex vasculo aut theca flos oblōgus, Croci aut Colchici floris æmulus, sex folijs cōstans ex flavo pallescentibus, quorum tria interiora paulo angustiora sunt, externa latiora, & summo mucrone nōnihil incurva, sive ἀπόφυσιν quandam habentia, qua interiorum mucronem amplectuntur & comprehēdunt, ingrati odoris, & papaveris quasi virus redolentis, stamina sex medium florem occupant, in foliorum unguibus nata, sed internorum foliorum reliquis longiora, exilit è medio oblongior stilus, gracilis, & sine capite. Folia illi sunt Hemerocallidi Valentinæ, de qua paullo pòst, non multùm absimilia, lata, plana, ejusdemq; cū illis coloris, hoc est, ad ærugineum tendētis, quæ ut plurimum convolvuntur, aut sese circumagunt: radix crassa, bulbosa, à basi (quæ multis fibris donata est) statim extuberans, intus candida, foris pallidior quidem, sed aliquantum etiam nigricans.

Semel duntaxat Cōstantinopoli allatum est hoc bulbi genus, mihiq; communicatum à Philiberto de Bruxellis, cujus ante memini, anni M D. LXXV. initio, quem postea varijs amicis cùm in Belgicâ tùm in Germaniâ distribui. Initio Narcissum Autumnalem majorem sequente capite describendum, ex bulbi forma esse conijciebam, in qua opinione valde me confirmavit flos sub finē Septembris emergens. Sed postquam folia non subsequi animadverti, & ineunte demùm vere prodire observavi, eaque ab illius folijs colore differētia: tum exactiùs collatâ inter se utraque plantâ, dispares esse manifestè deprehendi: æstate breve inter folia caput, pollicem crassum, brevi pediculo inhærens, & summâ tellure vix emergens, ferre aliquoties observavi, quod cùm inane esset, seminis conspiciendi spes omnis sublata.

NOMEN schedæ illi additæ inscriptum erat *Zarem cada versiano*, id est Narcissus Persicus. Multum verò convenire videtur cum Narcisso vel Lirio altero Theophrasti, cujus meminit Historiæ plantarum lib. sexto, cap. VI. florem amplum illi tribuens, coloremque (ut eruditiores volunt) melinum, non nigrum, figura oblongum, serotinumque admodum, post Arcturum & circa æquinoctium sese ostendentem, vel, ut sequente capite ait, autumno primis imbribus, quemque libro VII. historiæ cap. XII. caulem tantùm floris habere dicit, ut crocum, cum omnibus alijs assurgat.

Nomina. *Lirium alt. Theoph.*

NARCISSUS AUTUMNALIS. CAP. XVI.

PERSICO Narcisso valde affinis est hic Narcissus, tametsi neuter flore Narcissum æmuletur, sed solis folijs, & radice. Quina autem aut sena habet folia, oblonga, pollicem lata, præ viriditate ferè nigricantia, splendentia, humi plerumque sparsa, inter quæ brevis exit cauliculus viridis, rotundus, vix supra terram se attollens, cui insidet flos superiori formâ similis, sed brevior, flavi omnino coloris ex membranaceo folliculo emergens, cujus exteriora tria folia interioribus majora sunt, eaque velut amplectuntur, omnia autem mucrone sunt magis orbiculato, quàm Persici folia: sex stamina suis apicibus ornata, & stilus è floris umbilico emergunt: radix crassa est, rotunda, intus candida, foris, ut Narcissus, nigricans.

Narciss. autumnalis major.

Hujus alia species invenitur angustioribus folijs, in reliquis cum illo conveniens.

Sub Augusti finem, & Septembri germinare incipit, & plerumque floret. Gaudet montanis quibusdam Hispaniæ pratis: etiam in Italia sponte nasci audio. Ex Thracia ante paucos annos etiam adferri cepit, cujus bulbos quòd siccitate nonnihil pallescerent initio Persici Narcissi esse putabam: sed emergentia illico, post quàm telluri fuerunt commissi bulbi, folia, omnem dubitandi occasionem ademerunt.

Tempus. Natales.

ALTER Octobri mense, quemadmodum Persicus, nudum è vaginula membranacea profert florem sex oblongis & angustis folijs constantem, non æqualibus, nam exteriora paullo longiora & latiora sunt, omnia autem mucronata foris flavescentia & splendentia, interius flava ad majoris colorem magis accedentia, flava stamina medium florem occupant. odoratus est hic flos, soloque pediculo innitens, supra terram non attollitur: flore jam marcido, emergere interdum incipiunt folia, ut plurimùm autem ineunte vere duntaxat, terna aut quaterna, plana, viridia, & splendentia instar foliorum majoris, sed longè angustiora, &

Narciss. autumnalis minor.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
1511/D

Narcissus autumnalis major.

Fig. 268.

Narcissus autumnalis minor.

Fig. 269.

ra, & præter aliorum morem sese contorquentia, & cincinnorum instar convolventia: semen primùm mihi tulit anno M.D.XCI. initio Iunij in capitulis uncialibus, ferè trigonis, rotundum, nigrum, cui inhærebat albicans quædam & spongiosa ab uno latere materia: radix pusilla, nigrâ tunicâ tecta, inferioreque sede tenuibus fibris firmata.

Nomina.

NONNVLLI vocant hanc stirpem Narcissum autumnalem, alij Colchicum luteo flore, cùm tamen nihil cum colchico commune habeat, præter florem, reliqua sunt Narcissi. Quòd si à floris similitudine colchicum dicendum, omnia croci genera etiam Colchicum appellare licebit, cùm florem colchico similem habeant. Hispani *Açuçenas amarillas*, id est, Lilium flavum: è Thracia verò allatum *Ciden sari* nomine. Posset etiam non incommodè forsitan ad Lirium alterum Theophrasti referri, vel νάρκισσος ὀπωρινὸς græcè dici: Secundus autem νάρκισσος ὀπωρινὸς ὁ μικρότερος, sive Narcissus autumnalis minor. Verum quidem est mihi missum à Generoso Viro Carolo de Houchin Domino de Longatre Colchici lutei minoris nomine, à Iacobo Plateau verò, Colchici montani minimi lutei appellatione.

Sparganium Plaçæ.

SVPRA Valentiam salebrosis & petrosis locis nascitur quædam planta bulbacea binis folijs prædita, humi stratis, longis, crassiusculis ex viridi nigricantibus, Narcissi majoris autumnalis folijs ferè similibus, sed quibus interna parte secundùm nervi medij longitudinem alba quædam latiuscula linea ducta est: radix bulbosa multis tunicis constans candicantibus, & lenti viscidique succi plenis, ingrati amarique saporis, foris nigro cortice obductis.

Eam C.V. Ioannes Plaça Medicus Valentinus, pedalem caulem (nam radicem cum folijs duntaxat, eo demonstrante, eruebam) lævem, aliquot in summo flores Lilij æmulos, candidos ferentem habere, deinde rotunda capitula, in quibus exiguum semen contineretur, asserebat, & Sparganium vocabat.

PSEVDO-NARCISSVS. CAP. XVII.

Pseudonarcissus vulgaris.

PSEVDO-NARCISSVM illum vulgarem maturè admodum florem proferentem sex pallidis, & stellatim decussatis folijs constantem, magno, longo flavoque & fimbriato calice è medio protuberante ornatum, tanta abundãtia in pratis, Londino satis vicinis, crescere certũ est, ut in celebri illo vico vulgo *Ceapside* nuncupato Martio mẽse rusticæ mulieres maximâ copiâ flores venales proponant, & omnes tabernæ eo flore exornatæ conspiciantur. Crescit & alijs Angliæ, & plerisque Germaniæ locis: memini & olim, cùm Lovanij humanioribus litteris operam darem, ad silvulæ illius, cœnobio vulgo Perck dicto vicinæ, margines legere sponte natum.

Reperitur etiam illius genus magis præcox, alioqui non valde diversum à jam memorato, cujus flos non pallidus, sed aureus instar majoris Hispanici.

Hunc

Pſeudo-narciſſus pleno flore.

Fig. 270.

Pſeudo-narciſſus major Hiſpanicus.

Fig. 271.

Pſeudo-narciſſus minor Hiſpanicus.

Fig. 272.

Hunc verò, colorem interdum mutare obſervavi, hoc eſt, calicem illum medium non minus pallidum habere, quàm ſint ſex illa externa folia ipſum ambientia.

Nunc etiã apud Belgas in hortis alitur aliud genus prorſus illi ſimile, folijs, bulbo, ceteriſq; rebus, ſed diverſo flore, qui videlicet medio illo calice careat, & ejus loco, plurima folia externis illis omnino ſimilia & pallida habeat. *Pſeudonarciſs. pleno flore.*

AT aliud genus nonnullis veteris Caſtellæ pratis, & humidis mõtanis locis, Anglico quidem ſimile, ſed folijs longè majoribus, magiſque virentibus, longiore caule, paullo minore flore, eoq; prorſus flavo, & quaſi aureo, videlicet tam externis folijs quàm calice: radix hujus craſſior eſt quàm in ſuperioribus. *Pſeudonarciſſus major Hiſpanic.*

EST etiam alius, qui novo vere terna aut plura profert folia, majori forma coloreque ſimilia, ſed longè minora & anguſtiora, florem puſillum, majori tamen Hiſpanico & forma & flavo colore perſimilem, inſidẽtem digitali, tenui, viridi cauliculo inter folia emergenti: flori ſuccedit trigonum, obtuſis tamen angulis, & ferè rotundum capitellum, in quo ſemen inæquale nigrum, ſatis magnum pro plantæ proportione: radix bulboſa, exigua, foris nigricans. Miſſus mihi hic fuit primùm à Io. Moutono, Narciſſi minimi montani latifolij nomine; deinde à Generoſo Dn. de Longatre, pro Pſeudonarciſſo minimo Hiſpanico flavo. *Pſeudonarciſs. minor Hiſpanicus latifolius.*

NASCITVR verò quibuſdam Luſitaniæ Bæturiæque collibus, Pſeudo-Narciſſi genus aliud, cui folia non lata ut ſuperioribus, ſed valde anguſta, ſive potiùs juncea; caulis tenuis, nudus, *Pſeudonarciſs. junceo folijs I.*

nudus, palmum altus, cujus exttemitati insidet flos è vaginula emergens, qui sex folijs ex herbido pallescentibus & expansis constat, quorum medium calix flavus, calathi instar oblongus, oris præditus non sinuosis & fimbriatis ut superiorum, sed æqualibus: radix exiguo Narcisso similis, intus candida, foris nigricans.

Florebat Ianuario, cùm Vlyssipone Hispalim proficiscerer: & Incolæ *Campanilla*, hoc est, Campanulam vocabant.

SED & expressâ meâ Stirpium quas in Hispania observabam Historiâ, misit ad me Ioannes Moutonus Tornacensis pharmacopæus diligentissimus & fidelissimus, idemque rei herbariæ peritissimus, elegãtes Pseudo narcissi juncifolij icones, quas è plantis, ipsi medio Martio anni M. D. LXXVI. florentibus delineari jusserat: eas porrò aliquot ante annis à quodam è Gallicia redeunte in Cantabrorum jugis erutas accepisse, scribebat.

Harum prior, illi persimilis est, quem proximè descripsi: imò illam ipsam esse certus sum. Nam anno M. D. LXXXIIII. trium harum stirpium singulares bulbos ad me misit, qui omnes sequente anno non modò egregiè creverunt, sed etiam flores protulerunt ipso Februario, quia fortè in fictili repositos diligentiùs adservaveram.

Pseudo-narcissus juncifol. II. flavo flor.

Pseudo-narciss. juncifol. III. albo flor.

Pseudonarciss. junceis folijs II. Alter tenuiora paullo, licet surrecta, habuit folia, florem flavum, hoc est, calicem per oras leviter & tenuiter fimbriatum, & sex illa foliola calicem ambientia, ex herbido pallescentia, in capitulo flori succedente nigrum rotundiusculum semen etiam tulit: radix pusilla foris nigricans, bulbacea, tenuibus fibris è sede prodeuntibus firmata.

Pseudonarciss. junceis folijs III. Tertius quaterna aut quina folia habuit tenuissima, & capillaria, viridia, humi procumbentia & sparsa, inter quæ cauliculus emersit infirmus, palmaris, tenuis, nudus, unicum in summo florem è membranaceo folliculo prodeuntem sustinens, tenellum, candidum omnino & calicis oris fimbriatis: hujus semen non observavi: radix superiori similis. Omnes verò has elegantes plantulas mihi abstulit asperrima illa anni XXCVI. hiems.

Nomina. VULGAREM porrò Dodonæus appellat Narcissum silvestrem: sunt qui putent Theophr. lib. VI. Hist. cap. VII. βολβοκώδιον esse, cujus solũ inter coronarios flores, & qui maturè erumpunt, meminit, sive Plinij lib. XXI. Hist. Nat. cap. XI. Codiaminon, quod bis florere ait, vere & autumno. Germani gelb Hornungs blumen / Austriacæ matronæ gelb beckerl / id est, flavum caliculum, & gelb Mertzblumen / hoc est, flavam violam martiam, Belgæ geel tydelosen / Galli nonnulli *Coquelourdes*, alij *Porrion*, à porraceis videlicet folijs appellant.

HEMERO-

HEMEROCALLIS VALENTINA. CAP. XVIII.

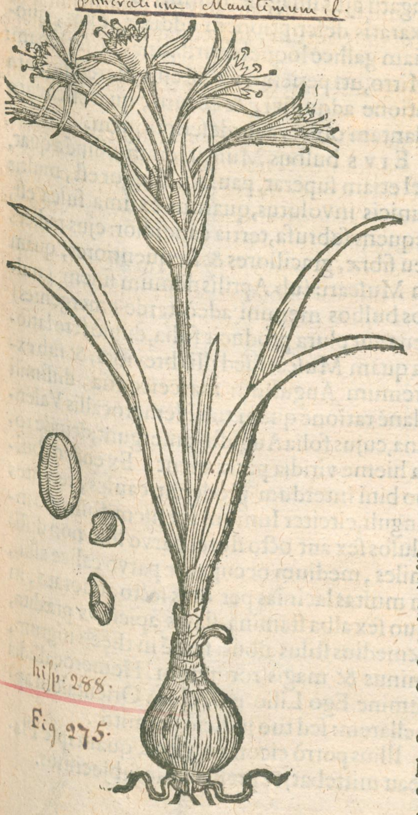

HVIC plantæ, quę inter Narcissi genera referenda, quina aut sena sunt folia, oblonga, lata, Narcissinis similia, sed planiora, firmioraque, subcineracei quodammodo coloris: caulis inter ea assurgit cubitali interdum altitudine, & Leucoij bulbosi quarti (de quo paullo infra) crassitudine firmior, nudus & sine folijs, qui cacumine promit membranaceū involucrum, & eo dehiscente quinos aut senos, interdū plures flores, Pseudo-narcisso vulgari similes, lilij odorem spirantes, albos omnino: præter externorum sex foliorum nervum, & extremos mucrones, qui viridi colore nonnihil aspersi conspiciuntur: è medio oblongo protuberante calice per oras laciniato exeunt candida sex oblonga stamina suis apicibus flavis ornata & medio longiore stilo, ut lilio albo ferè: marcidis & defluentibus floribus subsunt triangularia capita, in crassitudinem successu temporis extuberantia, quibus semen continetur nigrum, magnum, compressum, fungosum: radix bulbacea, magna, alba, oblongior, lento humore plena, nigricante cortice obducta, quæ interdum adnatis Narcissorum modo se propagat. Caulis etiam & folia concisa aut confracta lentum humorem exstillant. *Hemerocallidis valentinæ historia.*

In maritimis circa Valentiam Hispaniæ frequens, & toto illo maritimo tractu infra Mompelium, ubi Maio mense florentem, Iulioque & Augusto semen maturum ferentem magna difficultate ante multos annos eruebam, tam altè arenâ maris fluctibus aggestâ, mersa erat. Allata etiam est Viennam aliquoties, dum istic vivebam, Constantinopoli, Narcissis varij generis permixta, *Con zambach* nomine, addita inscriptione, albos ac odoratos flores proferre medio inter Augustum & Septembrem tempore: & certè bis autumo florem dederunt recensallati bulbi Generoso viro Wolfgango Christophoro ab Entzestorf Austriaco: sed illæ ipsæ plantæ nullum postea florem amplius tulerunt; quemadmodum nec eæ omnes quas è Gallia, Hispania & Italia sæpius in Belgium delatas, vel semine natas aliquot annis aluimus. Itaque hanc plantam, ut & alias quasdam, in illarum classem reijcio, quæ mutato natali solo, nunquam, aut rarissimè florere solent, cùm videlicet concepto jam in ipso bulbo flore eruuntur, & transferuntur. Aliquot etiā bulbos ad me Neapoli mittebat Ferdinandus Imperatus, quos cum alijs plerisque (curante Ill^ri Viro Ioanne Vincentio Pinello) Francofurti accipiebam ex ea urbe discessurus sub finem Septembr. M.D.XCIII. quos subsequentis anni hiems, omnibus hortis valde noxia, sustulit. *Natales.*

EO porrò tempore quo Mompelij apud C.V. Gulielmum Rondeletium vivebam, Scilla vocabatur, atque ex ea trochiscos qui Theriacam ingrediuntur pharmacopæi parabant: postea Pancratium flore Lilij vocari cœpit. Quæ in Valentino littore nascitur, D. Ioanni Placæ Medico & Professori illius urbis celeberrimo Hemerocallis nuncupabatur, qui eā liliaceos quidem flores ferre affirmabat, sed flavescentis aut pallidi coloris. Hispanorum vulgus *Amores mios* vocat. Itali quidam *Giglio marino*, apud quos rubro aut purpureo flore inveniri, præsertim Ostiensi portu, mihi aliquando relatum est. *Scilla.* *Pancratium.*

LILIONARCISSVS HEMEROCALLIDIS Valentinæ facie. CAP. XIX.

QVANQVAM cum Hemerocallide Valentina magnam affinitatem habeat, eodem tamen capite non complectendam, sed peculiare caput illi tribuendum operæpretium duximus: notas enim quasdam habet ab Hemerocallide alienas.

Semine autem ex Italia misso nata est hæc planta Ioanni Bidaut Canonico Insulano, rei herbariæ (ut intelligo) studiosissimo, qui floris iconem N.V. Ioanni Boisot mittebat, is verò ad me, anno M.D.XCII.

Iacobus etiam Plateau, cujus frequens in meis Observationibus mētio, eodem anno scribebat similem plantam ipsi natam semine Florentiā misso Martagonis rarissimi appellatione, quod tamē ipse, propter dissimilitudinem aliter appellare maluisset. Sequente anno, meo rogatu

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
1511/D

Pancratium Lilio narcissus Hemerocallidis facie. Illyricum, L.

Lilionarcissi historia.

Fig. 276.

rogatu ejus imaginem misit, & litteris ad me exaratis descriptionem addidit, quas, quoniam gallicè loquebâtur, latinas sic faciebam: Mitto, uti petieras, iconē ejus Narcissi, quem satione adquisivi, & eorum, quæ circa eam plantam observavi, descriptionem.

EIUS bulbus Muscari crassitudinē æquat, vel etiam superat, pauloq; longior est, multis tunicis involutus, quarum extima fusca est, sequens subrufa, tertia candidior: ejus radices seu fibræ, graciliores & frequentiores, quàm in Muscari: sub Aprilis demùm finem (nullos bulbos memini adeò tardè emergentes) sena aut plura producit folia, duplò ferè latiora quàm Muscari, sed illis breviora, & sub extremum Augustum marcescentia, dissimili planè ratione quàm tua Hemerocallis Valentina, cujus folia Augusto emergunt, deinde tota hieme viridia permanent. Ex eodem bulbo bini interdum prodeunt caules, ferentes singuli, circiter Iunium mensem, folliculo inclusos sex aut octo flores parvo lilio non dissimiles, medium occupante parvo calice albo, in multas lacinias per oras secto, odorato, in quo sex alba stamina flavis apicibus prædita, & medius stilus albus: semē in thecis nigrum, minus & magis rotundum Hemerocallidis semine. Ego Lilio-narcissum Orientalem appellarem: sed tuo judicio permitto.

Illius porrò eiconem, ex ea, quam ipse Plateau mittebat, expressam hîc subjecimus.

LEUCOIUM BULBOSUM. vernum, L.

CAP. XX.

TRIA Leucoij bulbosa radice apud Pannones observabam genera: quorum duo præcocia sunt, tertium serotinum. Præcocibus addo aliud peregrè Viennam allatum, deinde minimum genus in Hispanicâ peregrinatione erutum.

Leucoium bulbos. præcox majus.

Pann. 180.

Fig. 277.

PRIMUM, Narcissi autumnalis majoris folijs similima habet folia, admodum viridia & nitida, nō tamen adeò atra viriditate splendentia: caulem è medio illorum exeuntem, sesquipalmarem, nudum, striatum, infirmum, concavum, membranaceum folliculum, sive vaginulam in summo ferentem, è qua unus, interdum alter, raro tertius erumpit flos, sex folijs æqualibus constans, candidis, sed extimâ & angustiore parte veluti maculâ è viridi flavescente infectis, nutans & deorsum spectans, exigui cymbali modo, medium occupantibus sex flavis staminibus cum candicante stilo, florisq; Spinæ appendicis, sive Oxyacanthæ vulgo creditæ odorem referens, nec ingratus: flori succedunt membranacea capitula, pyri modo turbinata, semen ex candido flavescens continentia, oblongiusculum, durum: radix bulbosa est, multis candidis tunicis (extimâ tamen fuscâ) constans, & densâ candicantium fibrarum comâ firmata.

Leucoium bulbos. præcox minus.

ALTERIUS folia non multum à superioris folijs forma discrepant, verùm angustiora sunt & firmiora, ad Pseudo-Narcissi vulgaris flavo flore foliorum colorem æruginosum & quodammodo cineraceum magis accedentia: cauliculi graciliores, palmares, nudi & concavi

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
1511/D

Leucoium bulbos. præcox minus. Galanthus nivalis L.

Pann. 182.
Fig. 278.

Leucoium bulbos. præcox Byzant. pin. 56. n. 5.

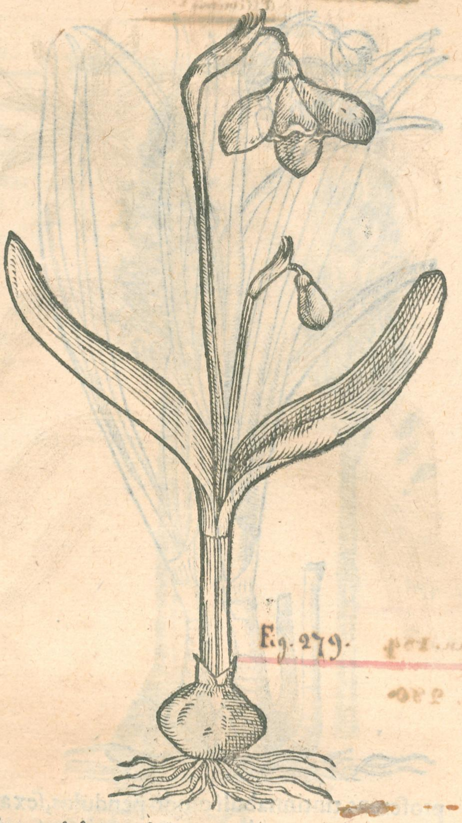

Fig. 279.

cavi è vaginulâ illi insidente, unicum semper florem (plures observare nō memini) promunt superiore minorem, nutantem etiam & pendulum, atque sex folijs præditum, quorum tria externa omnino nivea, alijs duplo longiora latioraque sunt, radijsque solaribus illustrata, aut sudo cælo, alarum modo se explicant, tria interna breviora sunt, & cordis, ut vulgo ab imperitis pingitur, formam, sive sagittæ crenam referunt, binis viridibus maculis circa crenam foris notata, internè sex viridibus radijs ab umbilico ad extremas oras insignita: medium florem sex etiam staminula crocea, stilusque exilis, candidus, occupant, odor nullus, aut perquàm exiguus: similia superioribus ferè capita succedunt, minora tamen, & olivæ virentis formam penè exprimentia, in quibus semen altero candidiùs: radix superiore minor, multis etiam tunicis albis constans, externâ nonnihil nigricante, & sessili parte multis tenuibus fibris prædita.

Prodit utrumque maturè admodum, statimque inter bina folia florem ostendit vix liquefactis nivibus, quas secundum genus nonnumquam etiam penetrat: Maio mense semen maturescit, & folia marcescunt.

TERTIVM genus secundo ferè simile est, ineunteque Martio bina folia promit illi similia, sed latiora, æruginei etiam coloris, floris gemmam ut in illo complectentia: crassiusculus caulis tandem succrescens, unicum florem vaginulâ inclusum sustinet, formâ superiori similem duplo ferè majorem, tribus externis folijs alarum modo expansis, prorsus niveis, interioribus verò brevibus, bisulcis ut in superiore, simul coëuntibus, & veluti tubulũ quempiam efformantibus, foris plerumque circa ungues virescentibus, reliquâ parte albis, oras tamen secundùm crenas virides maculæ inficiunt, interius verò aut magna ex parte viridia sunt, aut octo radijs ab imis unguibus secundùm longitudinem ductis prædita: prioris fragrantiam utcumque æmulatur hic flos, & suavius quidpiam spirare mihi videtur: radix secundo major. *Leucoium bulbos. præcox Byzant.*

Primum, in silvâ quadam non procul Zolonock Ill. Dn. de Batthyan oppido ùdis locis solummodo observabam: crescit etiam plerisque Germaniæ locis: Alterum nō modò in Viennensi & Leytano saltubus, sed etiam plerisque Pannoniæ pratis: umbra tamen magis delectari videtur. Tertium Byzantio Viennam inferri cæpit, Narcisci bulbis permixtum, post annum M. D. XXCII. Sed & simile pænè mittebat Doctiss. Imperatus, cum multis alijs bulbis, Neapoli, sub Autumnum anni XCII. è monte Virgineo erutum. *Natales.*

QVARTO quinque aut sex sunt folia Narcissinis similia & virentia: è quorum medio caulis pedalis aut amplior assurgit, nudus, concavus, aliquantulum planus, & binis acutioribus angulis præditus, viridis, è mēbranaceâ vaginulâ quinos aut senos flores summo fastigio *Leucoiũ bulbos. serotin. majus I.*

proferens,

Leucoium bulbos. serotin. majus. I.

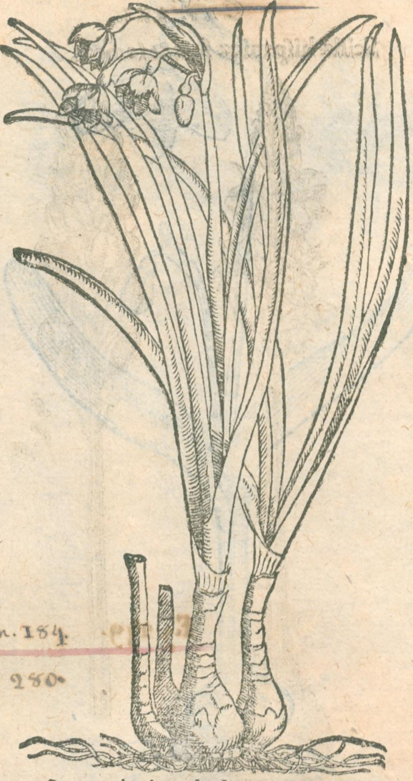

Pann. 184
Fig. 280

Leucoium bulbos. autumnale tenuif.

hisp. 282
Fig. 281

proferens, tintinnabuli modo pendulos, sex æqualibus & niveis folijs cõstantes, quorum extimam partem virides maculæ inficiunt, senis intus staminibus flavis, medioque lacteo stilo, apice viridi insignito: floribus succedunt magna & trigona angulis obtusis capita, pyri in modum ferè turbinata, nigrum semen orobaceum, Liliasphodeli flavo flore semini non absimile continentia: radix crassa & bulbacea multis succulentis tunicis constat, & plurimis fibris donata est.

Seriùs superioribus plerumque germinare solet, atque Maio demũ mense flores proferre.

Natales. Vno duntaxat interamnis Pannoniæ loco hoc genus observabam uliginosis pratis supra Warasdinum anno M.D.LXXIX. Memini & illi simile planè, duodetriginta priùs annis eruere in Pratis Lateræ vicinis cùm Mompelij viverem.

Sed & ejus genus quibusdam pratis ad Danubium sitis infra Viennam Austriæ nascitur, cujus folia quidem similia, sed pallidiora, nõ adeò mucronata, & veluti bifido mucrone prædita: flores item maculis ex viridi magis pallentibus infecti. Alitur hoc etiam in Germanicis & Belgicis hortis.

Leucoiũ bulbos. autumnale tenuifol. QVINTVM cauliculo est palmum alto, gracili, unicum, interdum alterum & tertium ferens florem omnino lacteum, pendulum, sex folijs constantem, & tintinnabuli modo formatum, inodorum, ingratique gustus, in quo pallida stamina: flore jam aperto, demum prodeunt quaterna aut quina capillaria viridiaque folia: radix bulbosa, satis crassa pro plantæ exilitate, è multis glutinosis tunicis compacta & amara, quæ candicante mẽbranâ integitur.

Extremâ Bæticâ, quâ Lusitaniæ contermina est, non procul Badajoz, quam nonnulli Pacem Augustam esse existimant, ad flumen Anam sitam, nascitur, ubi sub finem Octobris & Novembris initio, cum suo flore eruebam Vlyssiponem proficiscens, unde in Belgicam cum parvo illo serotino Narcisso amicis mittebam: qui diu in pensilibus suis hortis utrũque aluerunt, nullum tamen, quod sciam, florem videre potuerunt, & an hactenus bulbos conservarint, ignoro.

Nomina. PRIMVM genus à rhizotomis mulierculis Moßveil/ quasi dicas palustrem violam, nominarur: in Germania verò ubi plerisque locis nascitur, weiss Hornungs blumen/ id est, candidus Februarij flos, ad differentiam Pseudonarcissi vulgaris, quem gelb Hornungs blumen appellari dixi. Alterum ab ijsdem mulierculis weisse veyl/ & Snetropfen/ hoc est, alba viola & niveæ guttæ, ab insigni videlicet candore appellatur. Serotini majoris nullum vulgare nomen intellexi, quemadmodum neque Quinti, quod Leucoium autumnale dici poterit, cùm autumno duntaxat, ut puto, floreat.

SCILLA HISPANICA.

Maritima. l. Vur radice alba

CAP. XXI.

hisp. 290.

Fig. 282.

Scillæ hispanicæ flos & semen.

Scilla Maritima, l.

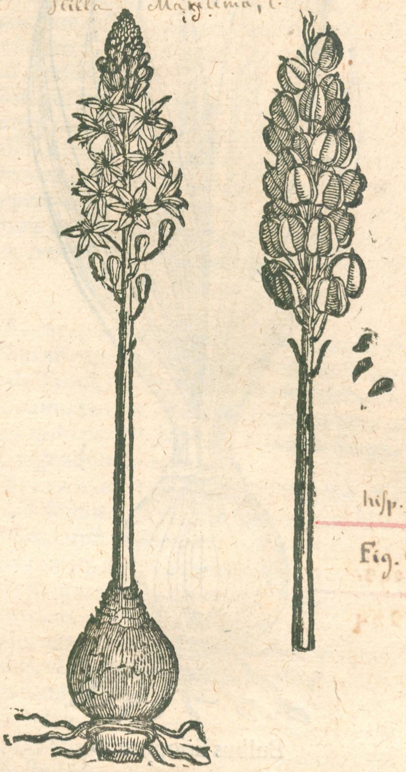

hisp. 291.

Fig. 283.

SCILLÆ historiam plerique dederunt: sed quia nemo hactenus legitimam ejus iconem exhibuit, facere non potui quin meis observationibus insererem, cùm eam & primùm emergentem, & florentem, semineq; onustá, plerisque Hispaniæ & Lusitaniæ locis eruerim.

EST verò Scillæ caulis plerumque cubitalis aut major, rectus, nudus, absque folijs, pluri- *Scilla hispa-nica.* mis candidis & stellatis floribus ornatus, Asphodeli minoribus, ornithogalo majori (quod quidam Scillam Epimenidiam putant) valde similibus, qui ab imis (uti verissimè Theophrastus Hist. lib. VII. cap. XII. scribit) explicari incipiunt, quemadmodum Asphodeli & quarundam aliarum bulbacearum stirpium flores: his succedunt triangula capitula compressis angulis & velut inania, in quibus tamen nigrum, planum, paleaceum semen: quinque, sex aut plura demum emergũt folia liliacea, lata, viridia admodum, densa sive carnosa, humi expansa, nonnihil carinata: radix crassa est, multis tunicis albis lento quodam humore plenis prædita, multisque crassiusculis fibris capillata.

Copiosè nascitur supra Olysipponem, & plerisque alijs Lusitaniæ & Hispaniæ locis. Floret *Natales.* Augusto & Septembri, semen Octobri & Novembri maturescit: folia maturo jam semine, & exarido caule, emergunt Novembri & Decembri.

GRÆCIS σκίλλα, Latinis etiam Scilla dicitur, cujus Plinius tria genera facit, masculum *Nomina.* folijs albis, feminam nigris, & tertium cibis gratum Epimenidium, quod angustiore est folio, & minus aspero, vel, ut Theophrastus habet, læviore. Hispani *Cebolla albarrana* appellant.

Cùm porrò Epimenidia scilla, teste Plinio, edulis sit, Hemerocallidem valentinam, illam *Scilla epime-nidia.* esse non posse, certissimo argumento est exemplum de duobus piscatoribus, quod interdum C.V. Rondeletus referre solebat: id autem est ejusmodi. Istorum piscatorum alter cultrum, Hemerocallidis, eo concisæ, succo intinctum, sodali, quem oderat, cibum sumpturo adposuit: ille bonæ fidei, nec insidias metuens, carnes propositas secat, ijsque vescitur, abstinente alio, qui se fame premi negabat: post paucos deinde dies miser ille, qui carnes ederat, sublatus.

PANCRATIVM. CAP. XXII.

PANCRATIO amplitudo major est, extimæ tunicæ rubent, foliaque ampliora, longiora, *Pancratium.* magis carinata & quodammodo surrecta.

Abundè crescit in Hispaniæ mediterraneis, adeò rusticis exosum, ut me ejus bulbos eruen- *Natales.* tem admonerent ne degustarem, præsentaneum enim esse venenum. Germinat cum Scilla: florentem autem, aut semen ferentem numquam hanc plantam conspexi,

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
1511/D

Pancratium.

Scilla maritima l.

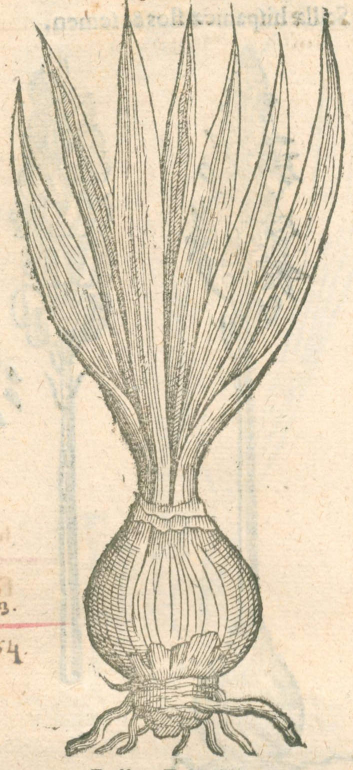

hisp. 293.
Fig. 284.

Fabiano autem Ilges, ut ad me scribebat anno M.D.XCII. in pensilibus hortis non modò caulem protulit, sed etiam plurimos flores spicæ instar in eo nascentes, sex folijs constantes, Scillæ (quantum ex pictura, quam epistolæ conjunxerat, colligere licebat) florum æmulos.

Nomina.

Παγκράτιον ἢ σκίλλα Græcis, Pancratium Latinis dicitur, Hispani eodem quo superiorem nomine donant, *Cebolla albarrana*.

DIOSCORIDE teste Scillæ vires & præparationem habet, eodemque pondere in morbis efficaciter assumitur: cui tamen mitior, quàm Scillæ, facultas inest. Plinius easdem facultates, atque etiam plures illi tribuit. Hispanis rusticis, licet exosa, aliquo tamen in usu est: nam aquâ, dum illa assatur, exstillante scabiem utiliter illini, & curari mihi asserebant.

Bulbus Eriophorus.

Scilla hyacinthoides l.

Pann. 198.
hisp. 516
Fig. 285.

BVLBVS ERIOPHORVS.
CAP. XXIII.

HIc est ille bulbus, cujus florem tanto tempore Belgica videre desideravit. Nam cum primum nacti munere amplissimi viri Iacobi Antonij Cortusi patricij Patavini, plurimis annis summa diligentia istic excoluimus, atque adhibitâ omni curâ, ut ad florum generationem perduceremus, subinde etiam mutatis terræ generibus, sed operam lusimus: in maximã tamen amplitudinem excrevit, & se mirum in modũ adnatâ sobole propagavit. Et postquam accessit Illustrium quorundam Venetorum qui ad nos scripserunt testimonium, ejus florẽ (tametsi plus decennio bulbum in suis hortis aluissent) nunquam conspexisse: factum est, ut sterilem esse mutato natali solo, neque florem proferre arbitraremur, præsertim cùm id vitium numerosa nucleorum prole abundè compensaret. Verùm aliter rem se habere, anno M. D. LXXV. mense Maio deprehendi.

Nam cùm præcedente eum annum brumâ aliquot illius bulbos *Muscari* majoris nomine cum plerisque alijs rarissimis plantis, Constantinopoli rediens attulisset Philibertus de Bruxella, cujus ante memini, & ex illis nonnullos pro nostrâ amicitiâ mihi dedisset, partem ipse terræ concredidi, partẽ in pensili horto C. V. Ioannes Aicholtzius Medicus & Professor Viennẽsis: mihi omnes perierũt, ille verò duos conservavit, quorum alter etiam floruit non sine ingenti meâ lætitiâ, quam omnibus rei herbariæ studiosis, istius bulbi suis floribus onusti delineatione ad vivum expressâ à peritissimo artifice Martino Rota S. C. M^tis^ sculptore, atque descriptione in Appendice ad Hispanicas observationes, illo ipso anno testatam esse volui. Eam cùm denuò in Pannonicis observationibus evulgassem, significavit mihi Generosus Dn. de Longâtre ipsi etiam Iunio anni M.D.XXCIII. flores dedisse. Mihi verò, ab eo tempore quo iconem delineari curabam, illius florem numquam videre contigit, licet multis annis postea bulbum aluerim mirâ fœcunditate plurimas soboles procreantem.

Bulbi eriophori hist.

SVNT ergò Bulbo eriophoro multa oblonga folia, Hyacinthinis ferè similia, non Narcissinis,

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
1511/D

cissinis, minus carnosa & succulenta, duriora etiam, viridia, mucronata, ingrati saporis, quibus minutissimè etiam confractis, tenuia quædã stamina instar telæ aranearum diduci possunt. Ex horũ medio caulis exit cubitalis, aut amplior, rectus, Scinlini caulis æmulus, lævis, nudus, virescens, supremâ parte ad cæruleum colorẽ tendens, oblongamq; ac densam veluti spicam, in denos vel plures versus, ante quam explicetur, distinctam, primum viridem, sed paulatim (dum sese explicat in flores) cæruleum colorem contrahentem: flores senis foliolis stellatim expansis constant, triangulo umbone in medio protuberãte, Hyacinthi autumnalis floribus valde similes, inodori, cærulei cum suis, quibus insident, pediculis, & internis staminibus, quorum apices initio purpurei, ubi sese expanderunt, pallescente quadam veluti farinâ aspersi sunt. Incipit florere ab imo, ut Scilla, & reliquæ magnâ ex parte bulbaceæ stirpes, flores racemi aut spicæ instar confertos habentes, solẽt. Semen observare voluimus, sed flores admodum caduci, statim marcessere cœperunt, & relictis tantùm in caule pediculis deciderunt. Radix crassa & bulbosa est, è plurimis tunicis albis contexta, tomentosa, & veluti aranearum telis obsita, multos ut plurimum bulbos ad latera adnatos habens, & crassis oblongísque fibris nitens.

Eriophorus Peruänus.

Scilla peruviana C. Vis. vid. p. 182.

Fig. 286.

ALIVD porrò elegantissimum Eriophori genus ab eruditissimo viro Doctore Simone de Tovar Medico Hispalense celeberrimo, anno M.D.XCVI. accipiebam, nunquam ante mihi conspectum, quod jam descripto adjungendum putavi. Eriophorus Peruänus.

MVLTA id ex radice promit folia, surrecta initio, deinde in terrã sese inclinantia, dẽsa, carinata, instar foliorum Hyacinthi, viridia, splẽdentiáq;, quę minutim cõfracta, tenuissima stamina prębẽt, haud secus ac Primum genus: inter hæc folia sesquipedalis nascitur caulis, teres interdũ & gracilis, firmus tamẽ, nudus, virescens, qui summo fastigio plurimos fundit flores, initio quasi in spicã congestos, deinde ab infimo sese explicare incipientes & in latitudinẽ expandentes, sex foliolis stellatim decussatis cõstare deprehenduntur, coloris purpurei, circa umbilicũ autẽ cærulei, ut & prominens umbo, atq; sena quæ illũ ambiunt staminula lata, flavis seu pallidis apicibus prædita, singula florũ folia per longitudinẽ secante venâ ex atro purpureâ; odor valde tenuis & exilis: oblongis verò gracilibúsq; innitũtur flores pediculis ex viridi purpurascẽtibus, quorũ singuli ex appendicularũ candidarum & membranacearum sinu prodeũt: floribus successerunt trigona mucronatáq; capitula, semen continentia rotũdum, nigrum semini Hyacinthi Anglici seu Belgici par: bulbus ejus crassus, longiusculus & quodammodo pyramidalis, ex albo flavescens (cujus squamæ, perinde ac in priore, molli lanugine plenæ) infimâ sede multis crassiusculis fibris prædita: floruit extremo Maio insequente.

Ceterùm, cùm diligenter hanc stirpem considero, & cum Hyacinthi stellati Peruäni icone confero, plurimis notis convenire comperio, & illâ ipsa icone hanc stirpem, aut illi parem, expressam esse, pænè mihi persuadeo: illud solùm interest, quod iconi folia non carinata, sed medio nervo protuberante & sublevato adpicta sint, tum radix nimis obtuso mucrone. Hanc ob caussam Lectori optionem relinquo, ut quo loco volet, iconem adaptet.

Ἐριοφόρȣ, Laniferi nomen huic bulbo inditum, ob tomenti copiam, quod lanæ modo in stamina diduci potest. Nomen.

Theophrastus inter veteres, lib. VII. Plant. Hist. cap. XIII. eriophori meminit bulbi, illum in littoribus nasci, lanámq; sub primis tunicis habere, ex qua togę & aliæ vestes cõficiantur: deinde, quod internum est in eo bulbo, mandi: cujus in hoc nullum periculum fecimus.

Ejus etiam meminit Plinius lib. XIX. Natural. Hist. cap. II. Theophrasti testimonium adferens: & Athenæus lib. Deipnosoph. II.

Sed satis mirari nequeo, quosdam scribere non esse veritos, Dodonæum vidisse in Ill. V. Ioannis Brancionis horto eriophorum illum bulbum, cujus iconem exhibet in appendice ad Purgantium historiam; cùm tamen disertè scribat, eriophorum quidem vidisse (primum

videlicet

videlicet quem hoc capite nos describimus) at florem numquam. Iconem autē quam istic addidit, acceptam fert illi, qui, me urgente, eam miserat. Et certè Dodonæum aliquoties admonuisse memini, ne evulgaret, quod mihi admodum suspecta esset illa icon.

HYACINTHUS ORIENTALIS. CAP. XXIIII.

DE Hyacintho orientali quidquam scribere non erat animus, quia à plerisque prodita est ejus historia: cùm verò de isto flore quædam observaverim ab illis vel non animadversa, vel neglecta, præter institutum facturus non videor, si ea hîc protulero.

Hyacinthus orientalis. l.

Fig 287

Hyacinthus or. πολυανθὲς.

288

Hyacinth. orientalis. PRÆTER illum ergo qui omnibus jam satis notus est, cujusque florem coloris intensione vel remissione admodum variare deprehendi (nam totus quasi cæruleus, vel subcineraceus, vel dilutius purpurascens & hilaris, aut saturatè purpureus & ad violæ nigræ ferè colorem accedens invenitur) in meo hortulo alebam, cujus bulbus reliquorum magnitudinem non admodum superabat: sed folia firmiora erant, caulis etiā inter illa prodiens major, crassior, vicenos aut plures flores proferens, alijs quidem similes, sed ex cineraceo quodammodo purpurascentes, omnésque in unum latus propendentes, reliquis non minùs odoratos: semen in triangulis capitibus minus altero.

Hyacinth. or. πολυανθὲς.

Hyacinth. or. πολυκλαδὴς. Hujus semine nata mihi est planta πολύκλωνος, cujus caulis cubitalis, crassus, firmus anno M.D.XXCV. decem & septem flores habuit, non ejusdem cum matre coloris, sed purpureos floridiores, & sub illis binos ramulos, quorum singuli quinis floribus erant onusti: sequente tamen anno nudum tulit caulem paucioresq; flores, cùm longè plures expectassem, quandoquidem primo fœtu tam fuisset fertilis.

VERUM diligentissimus & eruditionis non contēnendæ Iacobus Plateau mihi scripsit, Hyacinthum alere se valde amplis folijs, magno, crasso, firmóq; caule, multis floribus prædito, colorem non addidit, sed iconem misit Hyacinthi polyanthi majoris nomine insignitam, qualem hîc exprimi curavimus.

Hyacinth. or. πολυανθὲς Iac. Plateau.

Habeo quidem unam stirpem valde lato folio & saturatius virescente præditam, cujus caulis etiam crassus, firmúsque, sed in ferendis floribus parcior, utpote qui plures denis non det, eósq; non ad latus unum spectātes & cōversos, sed omni latere æqualiter quasi sparsos, saturatiùs purpurascentes: capita etiam saturatiùs virentia, quasi purpuræ insperso colore.

Hyacinth. or. albus purpurei sem. nat. CETERUM, quod silentio minimè premendum duxi, Generoso Wolfgango Christophoro ab Entzestorf, semine à me communicato natus est Hyacinthi bulbus, qui Aprili mense anni

Hyacinthus orient. πολυανθὴς alter. | Hyacinthus orient. niveus.

Fig. 289

Fig. 290

anni M.D.XXCII. florere cœpit, & sequentibus annis similes primis flores proferre nō desijt. Ejus folia alijs similia sunt, paulò tamen dilutiùs virentia, inter quæ caulis emergit satis firmus, senos, septenos aut plures (habui enim duodenos & quatuordecim) interdum flores proferens crassiusculos, interiore parte omnino niveos, foris etiam albos, sed quorum externa tria folia ad ὠχρόλευκον colorem quodammodo accedunt, non minùs tamen odoratos quàm superiores Hyacinthos: ijs succedunt trigona capita dilutius virentia, semen etiam nigrum continentia: radix satis crassa, candicans, multis fibris donata.

ANNO porrò M.D.XXCVII. Byzantio accepit Generosa Dn. Vngnadin magni muneris loco, & pro Hyacinthis niveo flore, quatuor exiguos bulbos à reliquis discretos, quorum duo candicantes erant, alij dilutè purpurei & coloris admodum floridi: utriusque generis unum mihi dedit: purpureum utrique subsequens hiems corrupit, tametsi mei magnam curam habuerim, alter paucos dedit flores eósque omnino niveos, altero minores, ut etiam tota planta multò tenerior & infirmior est. *Hyac. orient. niveus.*

Diversis autem ab utroque, qui pro albo Hyacintho hactenus est habitus, cujusque unicam stirpem à C. V. Alphonso Pantio missam alebat in pensilibus hortis Ill. Ioan. de Brancion, cùm Viennam evocatus sum ex Belgicâ: hujus postea plures bulbos Viennâ illi misi, nam istic satis frequens erat, cùm valde sit liberalis in sobole generāda: Sunt verò illius flores ante quam explicentur, albi, sed aperti oras tantùm albas habēt, reliquâ parte quasi carnei coloris, cùm tamen senescere incipiunt, ferè toti nivei fiunt. *Hyac. or. exalbidus.*

TVRCÆ omnes Hyacinthos hactenus acceptos *Zumbul* appellatione miserunt, additâ voce *Indi*, cùm Indicum, vel aliâ quapiam, cùm locum unde acceperint, indicare volunt. Florent omnes Aprili. *Nomina.*

CETERVM huic capiti annectendam censui raram quandam plantam, nec ante annum M.D.XCIIII. mihi conspectam, cujus sanè primam cognitionem acceptam fero Bernardo Paludano, Medico, viro doctissimo, mihíq; amicissimo, & (si quis alius) naturalium rerum peritissimo, atque earum opulentissimum atque instructissimum penū habente. Ipsis enim Cal. Decembris, hujus stirpis caulem ab illo accipiebam bipedalē aut ampliorem, firmum, non concavum, enodem, quem tamen per intervalla ambiebant octo, aut novem folia incondito ordine disposita, & ipsum mediâ ex parte amplectētia, ut nodorum quandam speciem præberent, circa imum longiora, & latiora, supernâ parte breviora, omnia tamē carinata, dilutius virentia, satis dura, & si quis vel in minimas partes confringeret, veluti tenuissima stamina, instar foliorum Eriophori vulgaris divulsorum ostendētia; summus caulis desinebat *Hyacint. Indici historia.*

finebat in duodenos aut plures flores (quorum unicus dūtaxat apertus, reliqui adhuc clausi) confertim & in spicæ quodammodo formam nascentes, unciam longos, summâ parte in sex lacinias aliquantulum reflexas divisos, florum Hyacinthi Asiatici instar, sed longè crassiores & magis succulentos, non minus forsan, quàm mali citrij flores, sex staminibus è medio prodeuntibus (quorum apices pallidi) & illis breviore stilo: odoratúsne sit, an odoris expers, me latet, quia satis afflictum vecturâ, & mediâ ex parte confractum accipiebam: qualem autem radicem haberet, non erat adscriptum.

Nomen.

MISSA porrò fuerat Paludano hæc planta, cum inscriptione, *Bulbus Indicus florem album proferens floris Hyacinthi orientalis æmulum*: ego, propter tenuissima illa, ut dixi, instar telæ aranearum stamina, quę cauli inhærentia folia, vel minutim confracta reddebant, Eriophori genus aliquod arbitrabar, tametsi & caulis folijs ornatus, & florum forma refragarentur, nec radix mihi conspecta esset.

Ex epistolâ tamen, quam biennio post ab eruditissimo viro D. Simone de Tovar (qui Paludano plantam communicaverat) accipiebam, cum aliquot ejus plantæ, tuberibus verius, quàm bulbis, scrupulus mihi injectus est, an ad Eriophori genus commodè referri posset: etenim in hunc modum scribebat.

Hyacinthus Indicus tuberosa radice.

Polyanthes tuberosa L. Var.

Hyac. Orientalis Indicus.

PLANTÆ Indicæ, mihi Hyacinthi Orientalis Indici indigetatæ bulbus, pluribus adnatis tuberibus se propagat, è quibus multa prodeunt folia humi sparsa, oblonga, angusta, mucronata, allij foliorum æmula, atque in eorum medio cōplures caules assurgunt rotundi, lōgi, bicubitales, & non raro altiores, ac ferè tricubitales, duriusculi, lęves, minimi digiti crassitudinem nunquā superantes, unde, ob nimiam illam longitudinem ac tenuitatem infirmi, obliquè quo tēpore flores ferunt, se contorquent, & humi plerumque procumbūt, nisi bacillis aut adminiculis sustineantur: hos autem caules, per intervalla, singularia folia alternatim latâ basi ambiūt, breviora multò, sed magis acuminata, quàm circa radicē: atque in eorum summo permulti spicatim cohęrentes insident flores, candidi, Hyacinthi oriētalis floribus similes: hanc verò plantam Eriophori bulbi genus esse, non facilè assentiar. Hæc Tovar; ad ipsum enim scripserá, ex ijs, quas in folijs cauli inhærētibus deprehenderam, notis Eriophori genus mihi videri.

Et certè quæ mittebat, quæque ab Illmo Comite Arembergio post accipiebam tubera, insequente Sextili folia produxerunt longa, humi sparsa, carinata instar foliorum Eriophori, sed angustiora & lōgiora, in mucronem longum desinentia, seséq; invicem amplectentia, quemadmodum Iridis latifoliæ, caulis expertis, folia, quæ vulsa & confracta, non secus in stamina diducebantur quàm breviora illa cauli annexa: radix tuberosa est, Ari Ægyptij, sive Colocasiæ instar, sed longè minor, adnatis se propagans, nonnullísque fibris prædita, ut ex subjectâ icone videre licet.

Hyac. Indicus tuberosa radice.

Itaque si Hyacinthus nuncupanda erit hæc planta, Hyacinthum Indicum tuberosa radice, appellare licebit.

HYACINTHVS HISPANICVS. CAP. XXV.

Hyac. Hispanicus.

DODONÆI Hyacintho non scripto valde absimilis non est hic Hyacinthus: folia tamen profert non adeò splendentia, nec humi strata, sed potiùs surrecta, breviorem caulem, flores dilutius purpurascentes, & ad cæruleum colorem quodammodo tendentes, quorum odor etiam magis obscurus: semen, radix, ferè conveniunt.

Floret eodem tempore cum Dodonæi non scripto, nempe sub Aprilis finem & Maio.

Hunc in Hispanicâ meâ peregrinatione non observavi, sed paucos ante annos è Belgica missum accepi à Generoso Dn. de Longatre, Hyacinthi Hispanici inodori nomine. Unde porrò ille habuerit, mihi incompertum.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
1511/D

Hyacinthus Hispanicus.

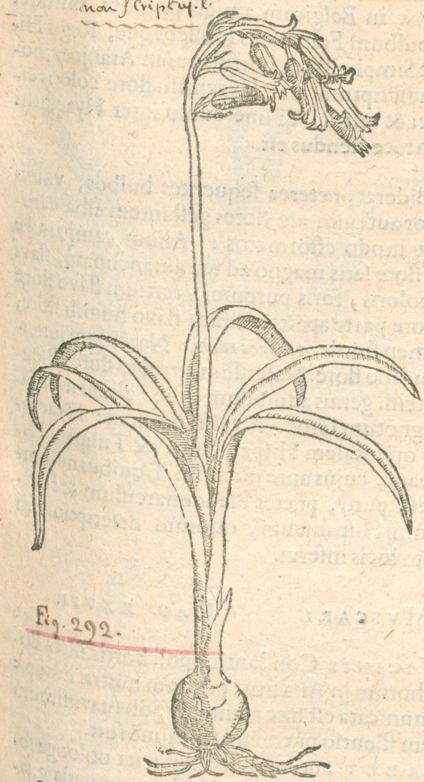

Hyacint. obsoleti coloris Hisp. serot.

CETERVM non scriptum Dodonæi, non modò circa Machliniam & Bruxellas non postremas Belgicæ urbes in pratis quibusdam & silvulis nascentem conspexi: sed in Galliæ parte, Belgicæ vicinæ, vulgo Picardia dictæ, in silvulis erui dum Lutetiam proficiscerer: nusquam tamen abundantius, quàm in pratis herbidisque locis Londino vicinis, & etiam longius ab eâ urbe dissitis, ubi eruere memini qui cubitali constarent caule, & tricenos haberent flores, modò intensius purpurascentes, modò dilutius, aliquando etiam omnino niveos (quales etiam apud Bruxellas nasci solebant) vel mediâ ex parte purpureos, alterâ candicantes: sed carnei coloris etiam inveniri, non modò ad me perscripsit honestus vir, & diligens pharmacopæus Iacobus Garetus iunior Belga, verùm etiam binos ejus bulbos postea misit, quorum alter corruptus, alter elegantem carnei coloris florem tulit, M.D.XCI. deinde mirum in modum prolibus auctus est. *Hyac. non script. Dodonai.*

HYACINTHVS OBSOLETIOR HISP. CAP. XXVI.

QVINA aut sena habet hic Hyacinthus folia, oblonga, carinata, succi plena, coloris ex cineraceo virescentis, Muscari foliorum æmula ferè, angustiora tamen, flexibilia, orbiculato fermè mucrone, candidâ venâ interiore parte per longitudinem excurrente, ingrati saporis: prodit caulis è medio foliorum, pedalis longitudinis, vel etiam amplior, gracilis, firmus tamen, nudus, denos, duodenos, interdum etiam vicenos flores per intervalla ferens deorsum spectantes, Hyacintho Anglico non multum absimiles, senis folijs constantes, quorum terna exteriora valde reflexa sunt, interiora non adeò, sed veluti tubulum quemdam imitantia: color in his valde obsoletus, ut qui ex purpureo, pallido & virescente permixtus videatur, odor nullus: semen fert in triangulis capitulis, planum, nigrũ, cartilaginosum, circinatæ ferè rotunditatis, scillæ semini pænè par: radix globosa & rotunda, multis candicantibus tunicis constat, & numerosis fibris sessili parte prædita est. *Hyac. obsol. Hisp. serotini historia.*

Sponte nascitur quibusdam Hispaniæ locis, unde primùm in Belgicam delatus, nonnullis amicis floruit, à quibus semine communicato, natæ mihi sunt plantæ Viennæ, quæ aliquot annis nullum semen tulerunt: anno verò M. D. XXCII. & sequentibus abundè, quinimo semina M. D. XXCIII. nata, atque simul ac maturuissent circa matrem sata, illo ipso anno germinarunt Septembri, & quædam ex illis plantæ biennio post flores dederunt, deinde capitula suum semen continentia.

Serò germinat, & folia in Autumnum servat: Iunio autem cũ Lilijs floret; flores etiam, semine ex eodem capite excepto natarum stirpium variare solere observabam, ut alij alijs obsoletiores conspiciantur. *Varietas.*

CVM

Hyacinthi obsolet. Hispan. serot. semen.

Nomina.

X. varij bulbi à Hollebequo missi.

CVM in Belgicam amicis primùm mitteret hunc bulbum Franciscus Hollebeque, Regis Hispaniæ Simplicista & hortulanus in Aranjoez, nomen adscriptum erat Hyacinthi flore coloris cineracei & terrei. Et sine dubio inter Hyacinthi genera recensendus est.

Addiderat præterea sequentes bulbos, vnum quatuor aut quinque flores gestantem albæ campanulæ modo efformatos: Alium campanulæ etiam flore satis magno ad terram inclinato, flavi intus coloris, foris purpurei: tertium flavo flore superiore parte aperto: alium flavo humili flore, cui semen simile *Amores mios*: Narcissum juncifolium albo flore: Narcissum cæruleo flore: Pseudo-narcissi genus admodum exile: alium montanum ignotum Croco silvestri similem: Hyacinthum orientalem Hispanicum: & Tulipam Hispanicam, cujus ante memini. E quibus nullum superesse puto, præter Pseudonarcissum & Hyacinthum Hispanicum, quorum descriptionem suis jam locis inserui.

MVSCARI. CAP. XXVII.

Muscari historia.

Muscari obsoletiore flore.

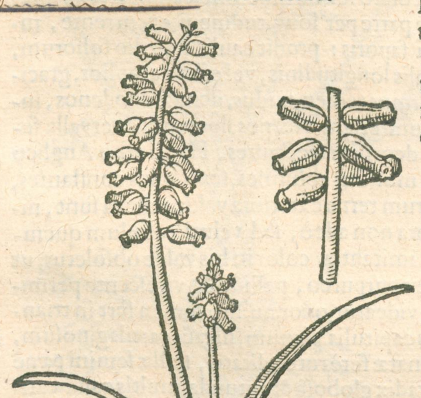

Coloris floris varietas.

E VICINIS Constantinopoli hortis, ultra Bosphorum in Asia sitis, primum nostræ Europæ communicata est hæc planta, quę ob suavissimum odorem silentio præmenda minimè fuit.

HABET autem quina aut sena oblonga folia, humi diffusa, & obliquè inflexa, caniculata, satis crassa & succulenta, Hyacinthi comosi majoris, sive primi Matthioli, folijs perquam similia, & tenuia stamina, si rumpantur, etiam ostendentia, non adeò tamen abundè, ut Eriophori folia. quæ cùm primum germinant, vel purpurascũt, aut albescunt, interdum pulcherrimo rubro colore nitent. Ex horum medio caulis verno tempore erumpit satis crassus, rotũdus & nudus, admodum infirmus pro sua crassitudine: hunc à medio ad summum ferè racematim cohærentes ambiunt flores, urceolis propemodum similes, initio interdum purpurascentes, aut virides, deinde ex purpurâ virentes, aut cũ viriditate albicantes, nonnunquam subcærulei, aliquando nigricantes initio, sive saturatè purpurascentes, deinde pallidi vel flavescentes, vel ab initio pallidi, postea flavi, postremo ubi tabescere incipiunt, nigricantes aut pulli, ijq́ue mucrone quàm in alijs crassiore & obtusiore interdum, qui marcescere incipientes, gratissimum moschi ferè, aut aromatum odorem referunt, licet qui flavo colore est, gravius quidpiam & narcissinum quodammodo spiret: intelligo & rubente niveo omnino flore, atque etiam egregiè rubente inveniri, quos sanè mihi videre nondum contigit. Omnibus succedunt prægrandia trigona & veluti pinnata capita, in quibus semen continetur nigrum, rotundum, magnitudine orobi, aut seminis Hyacinthi primi Matthioli, sed majore. radix subest magna, albicans, multis tunicis ceparum modo contexta, & frequentibus crassis fibris ex imâ sede prodeuntibus firmata, perennibus, nec singulis annis marcescentibus & pereuntibus, ut Hyacinthorum, Narcissorum, Tuliparum, Liliorum, & multarum aliarum bulbacearum stirpium fibræ. Ab imo flores explicare incipit

ut cæte-

hyacinthus Muscari flavo flore.

Fig. 296.

hyacinthus Muscari caulis suis siliquis onustus.

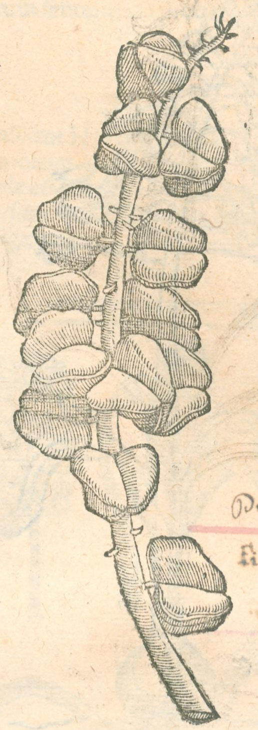

Pann. 203.

Fig. 297.

ut cæteræ bulbaceæ spicatum vel botryodem florem ferentes. Observavi interdum hanc stirpem, caulem in binos ramos dividere, quorum singuli multis floribus onusti fuerint.

Nomina.

AD Hyacinthi genera hanc plantam sine controversiâ referri debere, nemo est in *βοτανικῷ* studio mediocriter versatus, qui non agnoscat. Ejus verò primam notitiam amplissimo viro Iacobo Antonio Cortuso acceptam referimus, qui illam Ill. Ioan. de Brancion summo meo amico, & tamquam fratri charissimo, ante multos annos in Belgicam usque mittebat *Tibcadi* nomine. C. V. Matthiolus ejus iconem omnium opinione exhibet Comment. in Diosc. cap. De Bulbo vomitorio, nullâ tamen additâ descriptione. Constantinopoli verò (unde primùm eò perlata fuerit adhuc ignoramus) semper missa fuit vel *Muscari*, vel *Muschoromi* aut *Muscurimi* appellatione, ob insignem odoris suavitatem, qui ad eorum pastillorum fragrantiam, quos ex benjuin alijsque odoratis parare solent, quodammodo accedere videtur: eandem ob caussam nonnulli etiam *Muschio greco* vocant.

HYACINTHVS COMOSVS BYZANTINVS. CAP. XXVIII.

Hyac. comosi byzantini historia.

QVATERNA, quina, aut sena interdum habet folia, humi ut plurimum fusa & expansa, nonnumquam procumbentia duntaxat, oblonga, Hyacinthi primi Matthioli folijs valde similia, latiore tamen mucrone prædita, & in lateribus veluti tenui lanugine obsita, præsertim infimâ parte, circa eorum exortum, ingrati gustus & nauseam facile excitaturi: ex horum medio, pedalis, nonnumquam major, nascitur caulis, teres & rotundus, nudus, intus fungosus, foris viridis lævisque, quem à medio ad summum sexageni plerumque aut plures ambiunt flores oblongiusculi, oris in sex laciniolas divisis, sex staminulis purpureis intus præditi, inodori, initio candicantes, deinde cùm marcescere incipiunt, fusci & inelegantis coloris: pediculi quibus flores nituntur, initio brevissimi sunt, deinde paulatim marcescentibus floribus excrescentes, quatuor unciarum aut ampliorem longitudinem adquirunt, sic ut totus caulis suis floribus ita expansis onustus, aspergillum non minùs referre videatur, quàm Hippuris quoddam genus: caulis suprema pars cum florum pediculis purpurascit: incipit florere ab imis: trigona deinde capitula fert, exigua, pro plantæ amplitudine, in quibus paucum semen, interdum in singulis capitulis unicum duntaxat, rotundum, nigrum, Hyacinthi comosi majoris semine minus continetur, interdum nullum, nam ut plurimum capitula inania sunt, nec arbitror unquam plura collegisse ex unicâ, quam habebam plantâ, ternis seminibus, aut (quando plurima) quinis aut senis: radix rotunda, bulbosa, multis candicantibus tunicis constat, exteriore subfusca, & basi multis fibris albis fultâ.

Circiter

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
1511/D

Hyacinthus comosus Byzant.

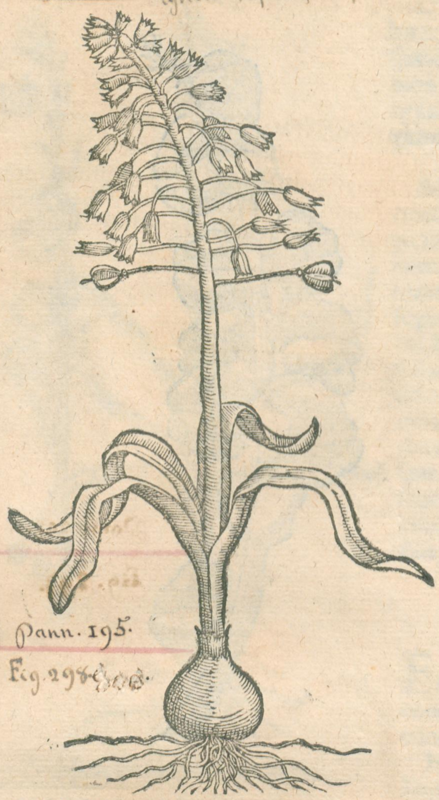

Hyacinthus comosus albo flore.

Natales. Circiter annum M.D.LXXVIII. primùm allatus est Constantinopoli cum alijs varij generis
bulbis, Mag^co V. Paulo à Trautzon Cæsareæ aulæ Mariscalco & à secretiore Consilio, in cu-
Tempus. jus suburbano paucos bulbos videbam Maij initio florentes anno M.D.XXC. Ex eodem tem-
pore nullos missos memini præter unum aut alterum, duntaxat semel atque iterum: quia
forsitan non expetitur, cùm nulla floris elegantia sit præditus.
Nomina. QVO nomine à Turcis insigniatur, me latet: nam Muscari bulbis semper permixtus fuit:
ego propter comæ & florum quandam cum comoso majore Hyacintho similitudinem, co-
mosum Byzantinum cognominavi.

Hyac. comosus albo flore. CETERVM huic non admodum dissimilem & in Belgicâ, & Viennæ aluimus, nullâ aut
perpusillâ comâ præditum, cujus flores obsoletioris coloris albicantis, Byzantini floribus fa-
tis accedunt, pediculi tamen flores sustinentes in longitudinem non excrescunt, semen &
radix satis conveniunt. Vulgare ejus nomen, Hyacinthus comosus albo flore.
Hyac. comos. major. Hyacinthi porrò illius primi Matthioli, sive comosi majoris à quibusdam cognominati,
qui in multis orbis Christiani provincijs sponte nascitur, duo in Pannonijs genera observa-
I. bam. Alterum præcox, latiore folio, crassiore coma, ineleganti tamen, majoreque bulbo.
II. Alterum magis serotinum angustiore folio, tenuiore comâ, laxiore verò & elegantiore, cu-
jus flores comæ proximi, ex cæruleo purpurascunt, ejusdemque cum comâ sunt coloris, quæ
nota in priore desideratur: bulbus etiam minor. Præcox, Maio: hoc Iunio floret.
SEMINE autem ex Hispanijs anno M.D.LXXV. Hyacinthi orientalis hispanici nomine mis-
so (cujus tamen duo esse genera statim deprehendi, nam magnitudo dispar erat) Viennæ Au-
striæ bulbaceæ plantę mihi natæ sunt, quę tandem duo Hyacinthi comosi majoris genera pe-
pererunt, à vulgaribus nec florum comâ, nec folijs differentia, nisi quod alterius folia latiora
& Muscari folijs proxima, ineunte vere duntaxat emergere solebát; alterius angustiora lon-
gioraque, etiam ante hiemem: minutius semen Hyacinthi comosi majoris æmulum erat, al-
terum crassius Muscari semini perquam simile, quæ adeò causa fuit, ut separatim fererem.
Illud autem peculiare in nonnullis, ut præmaturi flores excussi, nigrum sive fuliginosum
pollinem spargant ustilagini ferè similem.
Nomina. VVLGAREM utrumque Vngari appellant *Kygio hägma*, id est, Serpentinam cepam. Belgæ
Brabanti, Quispel/hoc est, Aspergillum, propter comam aspergilli instar expansam, Hispani
Bulbus pericarpus Plinij. *ajo de cigueñas*, h. e. allium ciconiarum. Non desunt qui Pericarpum bulbum Plinij esse cen-
sent, cujus duas species esse dicit libro Nat. Hist. xxv. cap. x. cortice rubro alteram, alteram ni-
gro papaveri similem: sed ex tam mutilâ descriptione, quis sententiam cõmodè ferre queat?

ILLV-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
1511/D

ILLVD autem verè dicere possum, nullum unquam bulbum gustasse (nam quotquot stirpes invenio mihi parum cognitas, vel ante non conspectas, gustare soleo, ut de illarum sapore commodiùs judicium ferre possim) qui majorem vomendi appetentiam mihi fecerit isto Hyacintho majore comoso: ea de causa, illorum sententiam probare nequeo, qui in Esculentorum bulborum classe ponunt. *Hyac. comos. major valde nauseam excitat.*

HYACINTHVS BOTRYΩDES. CAP. XXIX.

SPONTE plerisque Pannoniæ locis & copiosè nascitur Hyacinthus ille Hispanijs & Galliæ Narbonensi vulgaris & passim obvius in agrorum marginibus & secundùm vias, quem ego à floribus racemi in modum extremo caule cõgestis βοτρυώδην cognomino, nonnulli comosum minorem appellare malunt: nec desunt qui Bulbinem Plinij esse putent: Germani Hunds knoblauch/ id est, caninum allium, Belgæ à racemi instar congesta florum spicâ Druyuekens appellant. *Nomina.*

Hyacinthus botryodes I.

Hyacinthus botryodes, purp. III.

EIVS duo inveniuntur genera: unum crassioribus, longioribusque folijs, florum etiam racemo longiore, densiore, & odoratiore: alterum minora omnia habet, & magis vulgare est. Istorum duorum generum flores saturum admodum colorem habent, & quasi nigrum. *Hyacint. botryod. purp. flore. I. II.*

EST verò & tertium genus brevioribus, latioribus, firmioribusque folijs, quæ humi diffundi non solent, nec flexuosa sunt ut superiorum, sed surrecta: hujus flores licet superioribus formâ similes, longè tamen aspectu hilariores, dilutioris purpuræ, atque etiam in cæruleum tendentis colore præditi sunt. Id genus Viennæ, aut vicinis locis sponte non nascitur, sed ex Tyrolensi comitatu delatum esse fertur. *III.*

Similes porrò omnino plantę non modò Viennæ, sed etiam ante in Belgicâ è semine Hyacinthi botryodis lacteo atque è niveo purpurascente flore (binę enim ejus inveniuntur differentiæ) natæ sunt: & inter illas etiam quæ ramosam tulerunt florum uvam, hoc est, quæ uvæ in modum plures congestos habuerunt racemulos, alios alijs minores & graciliores: quibus similes plantas semine albi à me communicati natas habuit plures quàm quadragenas Ill. Balthasar de Batthyan in Zolonock sub Martij finem florentes anno M.D XXCV. *Hyacint. botryod. III. uva ramosa.*

VERVM Hyacinthus βοτρυώδης lacteo flore, à superioribus florum formâ non differt, sunt enim concavi & tumentes, nulla tamen, vel perquam exiguâ odoris gratiâ commendabiles. Is etiam in duas species distingui potest. *Hyacint. botryod. albo flore.*

Vna enim lacteum omnino florem habet, caulem exalbidum, foliaq; dilutius virentia, & quasi pallescentia: tota etiam planta tenerior, nec nisi primo vere, folia protrudit. *I.*

Hyacinthus botryodes albo flore. pin. 42. no. 3.

II.

Pann. 206.

Fig. 302.

Alterius flos niveo quidem colore præditus est, sed cui perfusa videatur tenuis quædam & dilutissima purpura, qualis in rosis albis nondum planè expansis, præsertim circa ungues: hæc vetustate & marcescente flore intensior redditur: caulis è viridi purpurascit, folia viridiora sunt, & infimâ parte quodammodo purpurascentia.

Omnium semina in triangulis quibusdam vasculis continentur, rotunda, nigra, exigua: omnium etiam radix plurimos exiguos nucleos in ambitu generare solet, nulla tamen abundantius quàm duorum priorum. Florent ut plurimùm Aprili, interdum etiam Maio, si vernum tempus ob præcedentis hiemis asperitatem seriùs incipiat.

[illegible]

Lactei prior species olim nobis communicata à C. V. Alphonso Pantio, memini & in Baldo monte erutam à studiosis quibusdam ex Italia reducibus Viennam adferri: Altera ab amplissimo V. Cortuso *Dipcadi* albi nomine in Belgicam missa.

HYACINTHVS STELLATO FLORE.

CAP. XXX.

Hyac. stellat. varia genera.

MVLTA sunt Hyacinthi stellato flore genera, quorum historiam hoc capite describendam duxi: ad cujus calcem nonnulla etiam de Hyacintho vulgari stellato flore dicemus.

Hyacinthus stellatus Peruanus.

Scilla peruviana. C. B. Vid. pag. 173.

Hyac. stellatus Peruanus.

Fig. 303.

PRIMVM autem locum merito sibi vindicabit elegans & rarissimus ille, quem, ex Peruano orbe delatum, in suo horto alebat Everardus Munichoven (cui hæc studia cordi) & florentem suis coloribus exprimi curabat: ejus deinde exemplar ex archetypo Everardi imitatū, pro nostrâ amicitiâ, ad me mittebat Nobilis vir Carolus de Tassis, Regius Antuerpiæ Cursorum Præfectus, mense Augusto anni XCII. supra millesimum & quingentesimum.

LATA, crassa, multaque (ut ex icone animadvertere licuit) habuit folia, Hyacinthi orientalis, seu potiùs Eriophori bulbi foliis similia, humi, magnâ ex parte, sparsa, & viridia, inter quæ prodiit nudus caulis, virescens, summo fastigio multis floribus, spicæ in modum simul congestis, onustus, qui ab imo sese primùm explicare incipiunt, instar Scillæ, Ornithogali & similium: pediculi oblongi, ex atrovirescentes, ex gracilium & exiguorum foliorum alis orti flores sustinent, sex foliis stellæ instar expansis constantes, purpurei foris coloris, intus ex purpurâ cærulei, umbone, quemadmodum in vulgari, floris umbilicum occupante. Fuerit-ne odore aliquo præditus is flos, aut in semen abierit, nondum intellexi: radix bulbosa, crassaque instar radicis Hyacinthi orientalis, fusco colore prædita foris, & multis crassiusculis fibris ab ima sede prodeuntibus firmata.

Hyac. stellat. [illegible]

ALTER etiam elegans, nec mihi cum suo flore, dum hæc scribebam, conspectus: cujus iconem

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
1511/D

Hyacinth. stellatus Lilij fol. cum flore.

Fig. 304

Hyacinth. stellatus Lilij fol. cum sem.

Fig. 305

iconem cum sequente descriptione Viennam ad me mittebat Tornaco, Ioannes Moutonus, meâ Pannonicarum stirpium historiâ jam evulgatâ.

ATTVLIT, inquit, qui Pseudo-narcissos juncifolios communicabat, ex ijsdem jugis erutum bulbum, Liliaceo satis similem, sed oblongiorem, flavescentis coloris, ut Martagonis quorundam, sive Lilij silvestris & montani purpurei radix: sena autem vel plura fert folia, Lilij albi (ante quam in caulem abeat) folijs similia, è quorum medio caulis exilit pede brevior, multos flores in summo sustinens, Hyacinthi stellati vulgo nuncupati floribus, omninò pares, sex folijs constantes intensè cæruleis, sive violaceis, eminente ex umbilico quodam veluti umbone, cujus causâ Hyacinthum stellatum λιριωφυλλὸν appellavi: flori succedunt triangula capitula, in quibus semen. Mittebat etiam ille anno M.D.XXCVI. ejus bulbum ex aliquot pallescentibus squamis imbricatim dispositis constantem. Sed cum toto bimestri in itinere hæsisset, atque omnino flaccidus ad me pervenisset, terrę commissum subsequens hiems corrupit. Alterum deinde bulbum ab eo accipiebam, & aliquot post annos unum etiam à Iacobo Plateau: sed omnes mihi corrupti. Ejus porrò iconem à Moutono etiam acceptam, in appendice ad suam Stirpium historiam, exhibet Lobelius noster. Sed anno M. D. XCV. ejus bulbum à N. V. Ioanne Boisot accipiebam, qui insequente anno mihi flores dedit.

TERTIO quaterna aut quina sunt folia humi fusa, longa, carinata, dilutè virentia, Hyacinthinis adeò similia, ut ante quàm florem conspicerem, Hyacinthum esse crederem: inter hęc emersit digitalis ferè longitudinis, gracilis & infirmus cauliculus, priore anno ternos sustinens flores, altero quaternos aut quinos, sex folijs constantes, diluti cęrulei coloris, inodoros, qui Solis radijs illustrati, instar florum Hyacinthi stellati vulgaris sese explicarunt, & exalbida sex staminula ostenderunt, quorum apices purpurei, stilo in medio eorum assurgēte: successerunt triangula capitula, qualia in vulgari, sed inania, ut semen observare nequiverim: radix bulbosa est, non magna, nigro cortice tecta, & fibris subtus prædita. *Hyac. stellat. Byzantinus.*

Hunc bulbum Byzantio acceptum cum alijs stirpibus Francofurtum ad me mittebat anno MDXC. Generosa Domina Vngnadin, nomine adscripto *Susam giule*, quâ appellatione initio Lilium Susianum insignitum, deinde, Iris illa bulbosa præcox, quam Matthiolus pro Hermodactylo Constantinopolitano exhibuit, Dodonæus pro Iride tuberosâ. Flores mihi protulit Aprili cum alijs Hyacinthis.

QVARTVM Mittelburgi, in Walachriâ Zelandiæ insulâ, alebat honestissimus ac diligentissimus vir Wilhelmus Iasparduyn, ejusdem urbis Pharmacopęus, & prolē anno M.D.XCIIII. communicabat: iconem verò cum ejus parvo bulbo (qui perijt) mittebat Doctiss. vir Thobias Roelsius illius urbis Medicus. *Hyac. stellat. subcineraceus.*

Hyacinth. stellatus Byzantinus.

Hyacinth. stellat. cineracei coloris.

Hyacinth. stellatus albo flore.

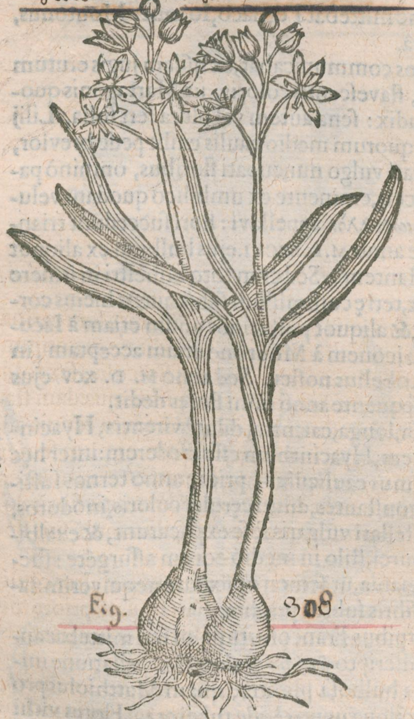

Is autem multa habet folia humi jacētia, instar foliorum Hyacinthi Anglici vel Belgici ferè: inter quę prodit cauliculus palmaris, vicenos, tricenos, aut plures interdum flores, spicæ vel uvæ instar congestos, ferens, sex folijs constantes, medium occupante umbone sive capitello, & sex staminibus, non secus ac in Hyacintho, qui stellati cognomen vulgo obtinuit, sed longè dilutioris coloris, & veluti ex cęruleo cineracei: floribus succedunt capitula trigona semen continentia: radix bulbosa est, candida, instar radicis Hyacinthi Belgici.

Floret cum vulgari, hoc est, sub extremum Martium, vel etiam Aprili.

Hyat. stellat. vulgaris & ejus varietas.

CETERVM in proximis Viennæ silvis, atque in Pannonia supra Nemethwywar, quâ iter ad Grätzium est, Principum Stiriæ Regiam, ad villam KerthWelyes, vulgaris est is Hyacinthus, qui à floribus radiatim expansis, & in stellæ formam decussatis, stellati cognomen apud rei herbariæ studiosos invenit, is videlicet qui cæruleo est flore: in quo varietatem etiam observabā, alijs floribus magis saturis & ad violaceum quasi tendentibus, alijs ad carneum colorem proximè accedentibus. Habet autem ipsa planta vel terna folia, vel, ut plurimùm, bina, ut etiā illi bulbi quos Neapoli Francofurtū ad me mittebat Ferdinandus Imperatus. Qui albo est flore, sponte nascentem nusquā videre mihi contigit: sed binos aut ternos ejus bulbos Francofurti accipiebā munere doctissimi & ornatissimi viri Philippi Stephani Sprangeri Pharmacopæi Palatinalis Heidelbergæ: alium deinde exalbido & veluti cineraceo subcæruleóve flore præditum, Lugduno Batavorū missum à N. V. Ioanne ab Hogelāde. Omnes autē in itinere corrupti, dū Francofurto Leydam meā supellectilē transfero.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
1511/D

Superioribus autem generibus maturiùs floret, & in triangulis vasculis semen fert, non atrum ut cetera genera, sed fuscum & tamquam fuligine infectum: cui non valde dissimile etiam est illius semen, qui albos profert flores. *Tempus.*

Viennenses porrò Matronę eum qui cęruleum habet florem, Blaw baldrian appellant, quasi cæruleum lilium convallium: nam œnanthen, vulgo Lilium convallium dictam, ipsæ Baldrian nuncupant: Belgæ, à stellato flore, Sterreken vocant. *Nomen. Oenanthe.*

SED & Hyacinthum stellatum vulgari alioqui formâ similem reperiri audio, quorum alter flores proferat suaviter rubentes & quasi carneos, alter flavos: illos autem videre nondum mihi contigit. *Hyac. stellat. suaverubens, flavus.*

HYACINTHUS AUTUMNALIS. CAP. XXXI.

HYACINTHI autumnalis duo observabam genera, non forma quidem differentia, sed amplitudine: distinctionis ergô causa, in majorem & minorem dividemus.

Hyacinth. autumnalis major.

Hyacinth. autumnalis minor.

MAIOR quina aut sena habet latiuscula & flexuosa folia, viridia, aliquantulum carinata colchici montani hispanici, paulo post describendi, instar, inter quæ prodit unus nonnunquam bini, terni, aut plures cauliculi palmo majores, satis firmi, multis flosculis, sex folijs stellæ instar expansis constantibus & dilutè purpurascentibus stipati, in quibus quædam staminula nigricantibus apicibus prædita: marcescentibus flosculis illico succedunt tenuia admodum & trigona capitula, quæ brevi maturescentia & hiantia, pusillum nigrum semen ostendunt, quod terræ gremio statim exceptum sui generis plātulas generat, quæ mihi interdum tertio anno flores dederunt: radix crassiuscula, candicans, infima sede multis fibris donata. Hoc genus mihi interdum cauliculos dedit ramosos, quorum singuli ramuli suis flosculis onusti. *Hyac. autu. nalis major.*

MINORI plura & exiliora sunt folia, humi sparsa, inter quæ exit unus aut alter cauliculus dodrantalis, nudus, gracilis, circa cujus summum nascuntur radiati flosculi priore minores, & foliolis minus mucronatis constantes, ejusdem cum priore coloris: semen in trigonis vasculis simile, radix candicans, minor. *Hyac. autu. nalis minor.*

Primum in hortulo duntaxat alui, sponte natum non vidi, maturius minore florentem, interdum vel sub Iulij finem, vel Augusti initio. Alterum ante quadraginta annos in vicinis Mompelio colliculis florentem sub initium Septembris eruebam; deinde Madritianâ Pariflorum silvâ, eâ parte quâ ad Bononiense cœnobium vergit, arenoso solo & salebroso: postremo Salmanticæ proximis colliculis ad flumen Thormim sitis, lapidoso admodum solo. *Natales.*

AUTUMNALEM hunc Hyacinthum appellabamus, quia non nisi autumno florebat. *Nomina.*

bat. Quidam Bulbinem Plinij eſſe exiſtimabant: ſed Bulbines apud ipſum lib. xx. Nat. hiſt. cap. IX. deſcriptio planè refragatur, cui porracea folia & rubicundum bulbum tribuit. Alij Theophraſti τίφυον eſſe æſtimant, quod lib VII. hiſt. cap. XII. inter eas quæ ante foliorum & caulis exortum florere incipiunt, reponit. Verum quidem eſt, hanc plantam florere incipere ante quàm folia emergant: ſed alio loco Tiphyi inter æſtivos flores meminit: quæ nota huic non convenit.

ORNITHOGALVM ARABICVM. CAP. XXXII.

Ornithogali arabici hiſt.

Pann. 186.
Fig. 311.

OBLONGA habet folia, viridia, carinata, Hyacinthi orientalis folijs adeò ſimilia, ut ab ijs vix diſcernat quiſpiam, niſi in hoc ſtudio benè exercitatus, pręſertim in plantâ ſuo caule & floribus viduatâ, minimè autem Narciſſi foliorum æmula: inter quę cubitalis emergit caulis, lævis, nudus, gracilis, vireſcens, quam aliquot in ſummo naſcentes cõfuſo ordine ambiunt ramuli ſive longi pedicelli flores magnos ſuſtinentes, Narciſſinis magnitudine pares, ſed Ornithogali forma pręditos, illorumque modo ſub veſperam ſe claudentes, ſex folijs prorſus albis conſtantes, medicati odoris & præmanſum coriandrum ferè referentis, triangulari capitulo nigro, ſplendente, medium florem occupante, quod ambiunt ſex alba ſtamina flavo apice coronata: ſemina numquam adhuc obſervare mihi licuit, licet ſingulis annis Byzantio cum alijs ſtirpibus ejus bulbi Viennam miſſi fuerint, quorum nonnulli flores dederint: capitula tamen incrementum capientia ſeneſcente flore, & ex nigro viridem colorem contrahentia, ut ſemen datura viderentur, paulatim contabeſcere cœperũt: radix bulboſa, Hyacinthi æmula, candicans plerumque, è multis tunicis conflata, latâ admodum ſede, & in ambitu fibras ſpargente. Floret Maio.

Belgis primùm cõmunicata hæc planta fuit, miſſis ex Italia ejus radicibus Ill. Ioãni de Brancion, à C. V. Alphonſo Pantio, & ampliſſimo Iac. Ant. Cortuſo, deinde etiam Conſtantinopoli cum alijs raris ſtirpibus accepta. Semel iſtic florentem vidi: Viennæ autem perſæpe.

Ornith. arabici mira natura.

Mira autem eſt hujus bulbi natura: nam plerumque experti ſumus vix ulla folia promere, niſi ſingulis annis exemptus aliquanto tempore adſervetur, deinde autumno terræ denuò concredatur, tum enim demum germinare ſolet etiam ante brumam: nullus autem florere mihi conſpectus eſt, niſi recens Conſtantinopoli allatus. Nam ex illorum eſt numero, qui, niſi iſtic eruti jam conceptum in utero florem habeant, in frigidiores provincias translati, nullum dent. Præterea cùm frigoris valde impatiens ſit, neque in Belgica, neque Viennæ hiemem in horto ferre potuit; ſed in fictilibus reponendus, ubi bulbis circa matrem adnatis feliciter ſe propagare ſolet.

Nomina.

Ex Italia porrò miſſus fuit Lilij Alexandrini nomine: Conſtantinopoli verò ſemper *Zumbul arabi*, quod *Hyacinthum arabicum ſignificat. Viennenſes matronæ* weiſſe Jacinthe, hoc eſt, candidum Hyacinthum appellarunt, donec legitimus albus Hyacinthus illis innoteſcere cœpit, tunc enim, Turcicum nomen imitatæ, Arabiſche Jacinthe vocarunt. Sed quia ad Ornithogali genera potiùs referendus videtur, quàm ad Hyacinthos, Ornithogali Arabici nomen indidi, à natali ubi nimirum ſponte creſcit loco: licet Matthiolus Narciſſis, cum quibus nul*lam affinitatem habet, adnumeret.*

ORNITHOGALVM ALIVD. CAP. XXXIII.

VARIA alia ſunt Ornithogali genera, quorum nonnulla ab alijs tradita ſunt, pleraque verò à me primùm obſervata: de omnibus igitur ordine diſſeremus, initium à majoribus facientes.

Ornithogalũ majus I.

OMNIVM autem maximum, porracea habet folia ſena aut plura, caulem inter ea emergentem cubitalem aut ampliorem, rectum, nudum, firmum, magnam florum ſpicam gerentem, qui explicati ſenis folijs conſtare conſpiciuntur ex albo vireſcentibus, & foris herbaceis omnino:

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
1511/D

Ornithogalum majus I.

Ornithogalum majus Byzant.

Ornithogalum Pannon. albo flore.

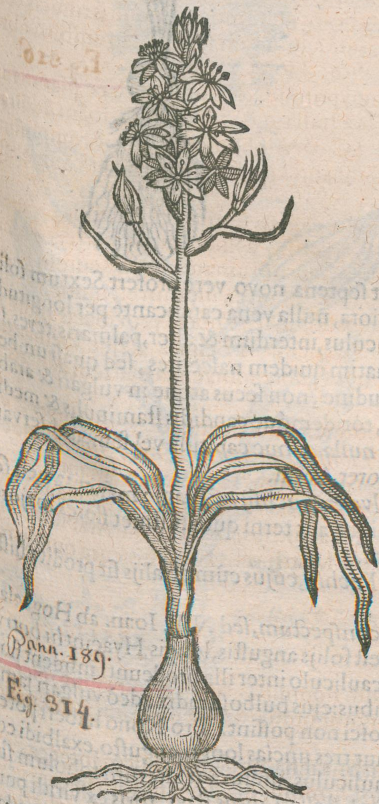

omnino: ijs succedunt trigona capita nigrum magnumq; semen cõtinentia: radix satis crassa, bulbosa, multis tunicis candicantibus cõstans.

ALTERVM, non minore altitudine assurgentem habet caulem, superiori similem, sed viridiorem, quem à medio ferè ad summum fastigium multo plures exornant flores, priore majores, foris præter oras, quæ albæ sunt, omnino virides, interius verò dum explicati sunt, lactei omnino candoris: semen in triãgulis capitibus alteri simile, sed paullo majus & oblongius: radix candidior, & longior interdum in amplam magnitudinẽ extuberat: folia illi longiora, magis viridia, & extremo mucrone acuminato. *Ornithogalũ majus II.*

Huic ferè simile Tertium, sed paullo humilius, dilutiore etiam caule & folijs, quod cœpit *Byzantio deferri alijs bulbis* permixtum, nullo addito nomine. *Ornithogalũ majus Byzant.*

QVARTO quinque aut sex, ante hiemem, ut Arabico, sed præter reliquorũ consuetudinem, germinant folia, humi expansa, angusta, digitalis longitudinis, ex viridi incana, & Caryophylleorum florum altilium folijs forma & colore valde respondẽtia, aliquantulum hirsuta, herbacei gustus & insipidi: subsequente Aprili, folijs flaccescere incipientibus, inter illa exilit dodrantalis cauliculus senos aut plures spicatim cohærentes sustinens flores, qui è senis foliolis compositi, Maio mense aperiuntur, interiore parte non minùs lactei candoris quàm in secundo genere, foris nervo viridi illorum dorsa occupante, ut in secũdo & vulgari: triangula deinde capita, nigrum rotundum semen continentia: radix subest bulbosa, longa, candida, lento *Ornith Panno. albo flore.*

lento humore plena, gustus primum insipidi, deinde acris, foris cineraceâ tenui membranâ obducta,& sessili parte multis candicantibus fibris capillata. Illud peculiare habet hæc planta,ut natali loco,ubi sponte nascitur,magna ex parte,cum floribus onusta est, sine folijs conspiciatur,aut saltem jam ferè evanidis & flaccidis. At in hortis culta diutius plerumque folia retinere solet,& in majorem amplitudinem excrescit, spicam vicenûm aut plurium florum nonnumquam proferens.

Ornith. vulgare. umbellatum

QVINTVM est vulgare illud, omnibus certè quas peragraverim regionibus obvium in agris,Ornithogalum,à C.V.Dodonæo Bulbi leucanthemi nomine descriptum.

Ornith. aliud vulgare.

Aliud hujus genus alebat Viennæ in cultissimo suo horto,Generosa D.de Heusenstain latioribus folijs,crassiore caule,amplioribus floribus , paullo majore bulbo ex Tyrolési Comitatu allatum : alioqui cum Quinto genere conveniens : quale etiam Neapoli ad me mittebat doctissimus vir Ferdinandus Imperatus.

Ornithogalum Hispanic. minus. pin. 70 no. 6

Ornithogal. pallido flore.
luteum

Ornith. Hispan minus.

Ex parvo orbiculari albicante bulbo sena aut septena novo vere profert Sextum folia, Ornithogalo vulgari ferè similia,sed paulo angustiora, nulla vena candicante per longitudinem secta,è quorum medio prodit singularis cauliculus,interdum & alter,palmaris,teres,sustinens senos,septenos, aut plures flosculos, alternatim quidem nascentes , sed quasi umbellam quandam efformantes,adeò æquali sunt altitudine , non secus atque in vulgari & arabico , senis foliolis ex albo subcæruleis constantes , totidemque candidis staminulis & medio capitulo subcæruleo umbilicum occupantibus : nulla adhuc capitula vel semen observare potui,totâ comâ brevi à floribus marcescente. Floret Aprili.

Ornithog. Pallido flore.

SEPTIMVM non valde absimile est Bulbo silvestri Fuchsij & Tragi : majore tamen folio constat, cauleque crassiore, licet infirmo : biniqúe aut terni quos sustinet flores majores, minus flavi,sed ex herbaceo quodammodo pallidi.

Bulbus sil. Fuchsij.

OCTAVVM locum dabimus Bulbo silvestri Fuchsij,cujus cùm ab alijs sit prodita historia,eam hîc repetere non est necesse.

Ornithog. Fla. Alemanianum.

ALIVD præterea est Ornithogalum, mihi non conspectum,sed N.V. Ioan. ab Hoghelande de eo me monuit. Binis duntaxat id preditum est folijs angustis, longis,Hyacinthi botryoidis vulgaris cæruleo flore folijs valde similibus : cauliculo inter illa prodeunti insident flores flavi,duplo majores,staminibus in medio rubentibus:ejus bulbosa radix adeò vulgari jam dicto similis,ut si misceantur utriusque bulbi dignosci non possint. Pro Nono haberi poterit.

Ornithog. Pann. luteo flore.

VNICO Decimum prodit etiam foliolo,duas aut tres uncias longo,angusto,exalbidi coloris & acidi gustus:juxta quod tenuis uncialis cauliculus, unum aut alterum foliolum sustinens, è quorum medio bini aut terni exiliũt flosculi stellati, intus flavi, foris ex viridi purpurascentes,sex radiolis & totidem staminibus intus præditi: ijs succedunt pusilla,triangula capitula,

Ornithogalum Pannon. luteo flore.

Victorialis longa.

pitula, semine ruffo, exili, & inæquali plena. radix alba, rotunda, cineraceo putamine obducta, exigui pisi magnitudine. Sed & hoc culturâ aliquantulum majus evadit.

Primum satis frequens observabam inter segetes agris Nemethwywar Ill. Bathiani vicinis. Alterum etiam inter segetes Mompeliano agro & per Hispanias: Viennæ etiam mihi natum semine à Rassio Lutetia misso, Moly appellatione. Vtrumque Maio floret. Quartum largissimè provenit aperto illo & latè patente campo secundùm silvulam pago Lachn imminentem, & in siccioribus pratis secundùm Danubium, in monte Badensibus thermis imminente, totaq; illa montium serie, inde usque ad Calenberg excurrente, & Hamburgense monte apertis & gramineis locis. Quintum jam dixi nusquam non esse mihi cõspectum. Sextum mihi communicabat Generosus Dn. de Longatre, Hyacinthi stellaris serotini albo flore inscriptione, & ex Hispania missum dicebat. Septimum observabam in Stiriacarũ & Austriacarum alpium pratis ubi silvæ desinere solent. Octavum non modò ubique ad agrorũ & silvarum cæduarum margines in Germania frequens, sed etiam apud Vngaros circa sepes & agrorum margines natum vidi. Nonum circa Alcmariam Hollandiæ urbẽ repertum est. Decimum eodẽ quo Quartũ nascitur loco apud silvulam illam pago Lachn vicinam: sed aprico magis delectari videtur, abundantiùs enim crescit in aperti illius agri margine Meridiei opposito. Observabã etiam in siccioribus agris inter Nemethwywar & Zolonoch oppida sæpiùs memorata. Hoc cum quarto genere in Belgicam à me missum Brancioni & alijs amicis altero post quam Viennnam appulissem (nam Ratisbona secundo Danubio navi vectus sum) anno. *Natales.*

Primvm porrò appellat Dodonæus Asphodelum bulbosum Galeni, cùm nihil Asphodeli præter florũ formam habeat. Octavum Vngaris *Tik tara*, quidam περδίκιον Perdicium Theophrasti esse cẽsent, quia forsitan lib. Hist. I. cap. IIII. scribit plures illi radices esse quàm folia: adijcit tamen crassas habere radices, quæ sanè nota huic non convenit. *Nomina.*

Victorialis longa.
Cap. XXXIIII.

Nvnc ad bulbaceas illas stirpes progrediamur, quæ stellatis quidem ut præcedentes sunt floribus, verùm minoribus, & in unum caput, ut plurimùm, congestis: atque, gravi odore nares ferientes, inter Allij genera potiùs sunt referendæ.

Eivs autem quam hoc capite describemus, caulis, digitalis est crassitudinis, fungosus, infimâ parte purpurascens, supernè viridis & striatus, multos in summo ferens flosculos, oblongis pediculis inhærentes, senis candidis foliolis stellatis constantes, ceparum floribus similes, senis intus staminulis, stiloq; præditos: deinde trigona capitula, in quibus semen rotundum, nigrum: caulem circa medium amplectuntur & quasi vestiunt, bina aut terna folia, nervosa, oblonga & lata, Gentianæ majoris folijs penè similia: radix oblonga, extremâ parte bulbosa, multisque *Victorialis longa.*

multisque validis & perennibus fibris donata, multiplici cortice varijs fibris transversim coëuntibus constante, & quodammodo reticulatô, involuta, quæ singulis annis feliciter alijs bulbis circa ipsam adnatis se propagat, fibris adeò implicatis, ut difficile sit, bulbos conjunctim natos & cohærentes, sejungere.

Natales & Nomina. Copiosè nascitur in Durrenstein, duobus supra Gamingam milliaribus, & mõtanis pastoribus Lanlauch dicitur, quibus magno est in usu adversus corrupti aëris & nebularum exhalationes. Invenitur & in montibus qui Bohemiam à Silesia disterminant, ubi à Germanis Siegwurtz appellatur, quia qui effodiendis metallis operam dant, magnas certasque illius vires se experiri prędicant, ad sese muniendum adversus impurorũ spirituum insultus, à quibus frequentissimè impetuntur: unde etiam Victorialis nomen ab effectu inditum contendunt. Matthiolus Allium anguinum vocavit. Iosias Simlerus Allium alpinum nuncupat, Sigwurtz & Sibenhamkorn/ ab involucrorum, quibus tamquam reticulo radix involvitur, multitudine. Vulgus Herbariorum Victorialis longæ aut majoris cognomen dedit, ut à Gladiolo discernant, cujus radicem, ob corticis quo integitur, cum superiore similitudinem, Victorialem rotundam & parvam appellant.

Allium ursinum, & Lilium convallium, sive Oenanthe. CVM Victorialis porrò longæ folijs magnam similitudinem habent Allij ursini folia, licet molliora & teneriora. Frequentissimum autem id est in omnibus Pannonię & Austrię silvis, conjunctim plerumque nascens cum Lilio convallium, sive Oenanthe, Austriacis, ut ante dixi, weisse Baldzian/ Vngaris *Zent györgy veraga*, hoc est, S. Georgij flos, dicta, & *Gyewngy Wyrag* à nonnullis, quod significat unionis florem.

Xyphium minus. XYPHIVM autem sive Gladiolus minor, cujus etiam meminimus, multis Pannoniæ & Austriæ pratis, & nonnumquam ad silvarum declivi loco sitarum margines frequens est, illi simile quod in Hispanijs & Narbonensi Gallia inter segetes nascitur rubro eleganti flore. Sed & vicinis Pragæ, Bohemiæ Metropolis, locis crescit.

SCORODOPRASVM. CAP. XXXV.

SCORODOPRASI duo genera evidentibus notis inter se discreta, cùm Viennæ viverem, observabam.

Scorodoprasum I.

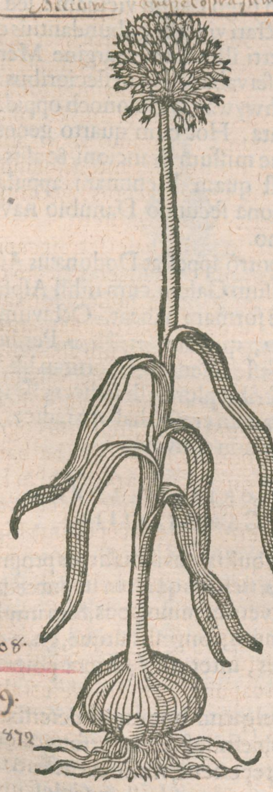

Scorodoprasum I. PRIMVM oblonga & lata profert folia, porraceis majora, carinata, caulem sesquicubitalem, nonnumquam bicubitalem, digitalis crassitudinis, superiore parte nudum, ferentem in summo caput membranaceo involucro tectum, ut cepa, quod explicatum, multos flosculos simul congestos cepaceis similes, sex exalbidis foliolis constantes ostendit: quibus succedunt trigona capitula, in quibus nigrum semen, cepæ semini par: radix subest crassa, parvæ cepæ æqualis, multis albis tunicis constans, quæ sessili parte plurimis candidis fibris prædita est, & vetustate in alios majores bulbos sese dividit, atque alios minores ad latera adjunctos habet, gravis, medijq; inter allium & porrum odoris. Iunio & Iulio floret.

Scorodoprasum II. BICVBITALEM habet Alterum caulem, multis ab infima parte ad medium usque porraceis folijs, priore angustioribus, circumdatum, medio inter porrum & allium odore: reliquam partem nudam, viridem, lævem, summo fastigio sustinentem caput è multis bulbis, ut in Moly Indico congestum, & candicante membranaceo involucro cuspide longa, viridi, prædito tectum, quod deinde bulbis excrescentibus rumpitur, nudosque bulbos initio purpurascentes, postea exalbidos detegit, inter quos flosculi quidam nascuntur: ea caulis extima pars, cui caput innititur, initio sese cum suo capite convolvere solet, ut serpentis obtorto collo similitudinem quodammodo referrat, deinde sensim paulatimque sese explicare incipit, donec tandem caput erigat: radix è multis nucleis simplici aut duplici tenui membranâ tectis constat, & numerosis exalbidis fibris fossili parte donata est.

Iunij initio suum caput contorquet, Iulio verò erigit, eodemque mense bulbos ad maturitatem perducit, qui terræ crediti, sui generis plantas procreant.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
1511/D

Scorodoprasum II.

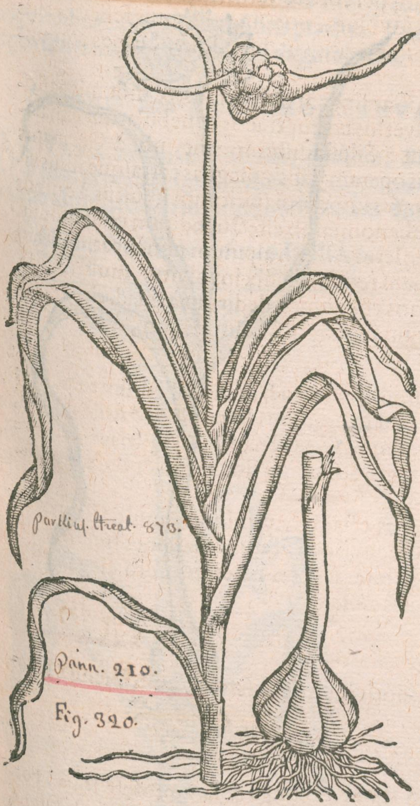

Moly Theophrasti.

Primi generis pauci bulbi ornithogali Arabici bulbis permixti Byzantio demum allati sunt paullo post quàm Viennam venissem, quorum unum aut alterum Ill. Ioan. de Brancion mittebam, cum alterius generis aliquot bulbulis. Vnicusquem servaveram mirum in modum se propagavit, ut successu temporis multis elargiri potuerim. Eum autem apud Turcas esse in delicijs, mihi aliquando referebat Ill. Augerius de Bousbeque. *Natales.*

SVNT qui secundum genus ὀφιοσκόροδον appellent, quia caput cum suprema caulis parte serpentis instar se contorqueat. *ὀφιοσκόροδον.*

MOLY. CAP. XXXVI.

VARIA sunt Moly genera, quorum bina à Veteribus descripta habemus: Homericum, cujus Theophr. Plant. Histor. lib. IX. cap. XV. & post eum Plin. Nat. Histor. lib. XXV. cap. IIII. meminêre: & Dioscoridæum. De his isto capite agemus, atque etiam tertium quoddam genus addemus, nuper admodum Europæ (ut aiunt) familiare factum.

PRIMVM, folijs est Scillæ tribus aut quatuor, longioribus, invicem amplexantibus, cubitali aut ampliore caule, crasso, concavo, rotundo, foliorum experte, multos flores stellatos, candidos, summo fastigio sustinens longis pedicellis inhærentes, nigro in triangulis capitulis semine, ceparum semini ferè simili: radix crassa, alba, rotunda, nigro cortice tecta, quam negat Theophrastus difficulter effodi, ut Homerus tradidit. Iuxta caulem inter folia, alius plerumque exit cauliculus planus & foliaceus seu veriùs folium, in summo veluti allij nucleum gerens, initio candicantem, deinde pallescentem, qui, terrâ exceptus, germinat, & ejusdem generis plantam profert. *Moly Theophrasti.*

Quod verò in Italia nasci scribit capite suprà memorato, cujus videlicet radicem triginta pedes longam, ac ne sic quidem solidam, sed abruptam, & aliquot diebus effossam inter difficultates saxeas, Campaniâ sibi allatam, mihi prorsus est incognitum, nec quemquam audire, vel scribere memini, qui se vidisse diceret. *Moly Italicũ.*

MOLY alterum genus, Indicum cognominatum (quod nonnullis *Caucafon* barbaro nomine dicitur) quia ex India primùm in Hispanias perlatũ esse ferunt, & inde ad Italos transivisse (ab illis certè Belgæ acceperunt) superiori folijs & reliquâ formâ simile, nunquam flores apud me, neque apud multos alios protulit: sed eorum loco, caulis pedalis, ferè planus, adeò infirmus, ut, nisi aliquo fulciatur adminiculo, attolli non possit, summo fastigio conglomeratum caput fert, multis veluti allij spicis mespili vulgaris magnitudine constans, initio viridibus, deinde pallescentibus, quę etiam in terrâ non repositæ, germinant: telluri tamen commissæ, in majores bulbos adolescunt, foliaque & caules (non tamen singulis annis, quemadmodum nec ipsa etiam pares) producunt: *Moly Indicũ.*

Moly Indicum. Pin. 75. no. 2.

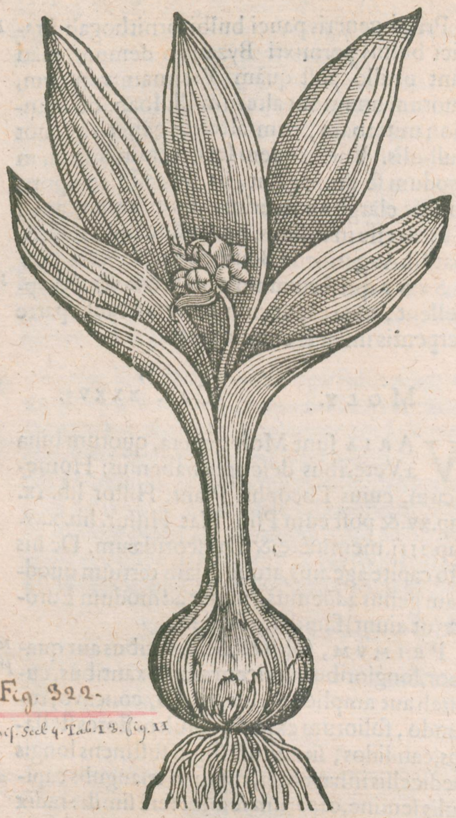

Fig. 322.

Mars. Sect. 4. Tab. 13. fig. 11

Moly Dioscoridis.

Allium subhirsutum L.

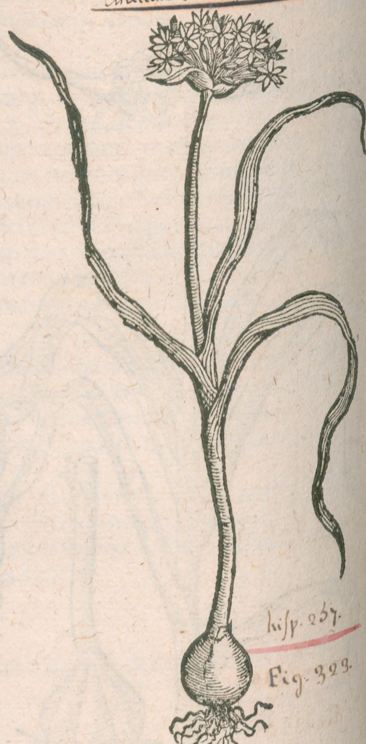

hisp. 237.

Fig. 323.

Moly minus. pag. 76. no. 2

Fig. 324.

unt: radix, ut alterius, cepacea, rotunda, alba, multis tunicis amicta, quarum externa fusca, vetustate sese separans, & in alios bulbos pangens.

Cœpit hoc etiam Constantinopoli Viennam adferri, dum istic vivebam, *Zumbul arabi* bulbis permixtum: & inde forsitan, etiam in Italiam; à doctissimo tamen viro Ferdinando Imperato intelligebam, Neapolitano regno sponte nasci.

Moly Dioscoridis.

BINA aut terna graminaceorum penè instar folia habet Tertium, mollia, ad terram inflexa, exteriore parte aliquantulum lanuginosa, inter quæ caulis exilit dodrantalis, lævus, rotundus, cavus, summâ parte membranaceum quoddam involucrum sustinens, è quo multi emergunt flosculi candidi, sex foliolis constantes: radix bulbosa, avellanæ nucis magnitudine, intus alba, succulenta, aliquantulum acris, subingrati odoris, foris nigricantibus membranis involuta.

Natales.

Nascens hoc Moly, & initio Februarij flores proferens, Gadibus, ea veteris urbis parte quæ in mare protenditur, eruebam, non procul à sacello locum occupante, in quo Herculis templum fuisse ferunt.

PLURIMUM ad Μῶλυ Dioscoridis accedere mihi videtur, præsertim si pro πηχείων τεσσάρων legatur δακτύλων τεσσάρων.

Moly minus II.

HUIC valde simile est Moly illud, quod Moerkercæ Flandrorum in cultissimo suo horto alebat Ill^ris Heros Carolus à Divo Audomaro, Dominus de Dranoutre, Moerkerken, &c. Caulis ejus palmaris, viridis, denos aut plures sustinens flores, sex niveis foliolis, non mucronatis, ut superioris,

rioris, sed orbiculatis & majoribus constantes, senis in medio staminulis, inter bina porracea quodammodo sed angustiora folia assurgebat: radix erat rotunda, candicans nucis ponticæ magnitudine, albicantibus fibris prædita. Vnde habuisset ignorabat, sed semine peregrè accepto sibi natam eam plantam augurabatur.

ALLIUM sive MOLY MONTANUM. CAP. XXXVII.

MULTA etiam in Vngariæ, Austriæ, Stiriæ, Moraviæque montibus Moly sive Allij sunt genera, folijs, floribus vel capitibus inter se discrepantia: quorum maximam partem ab alijs hactenus minimè observatam fuisse existimo.

Allium seu Moly montan. latifol. I.

Pann. 212

Fig. 325

Allium sive Moly montanum II.

Pann. 214

Fig. 326

PRIMUM, caulem habet duorum cubitorum altitudine excrescentem, quem, ad medium usque, ambiunt folia, multò quàm in Allij generibus latiora, longa, porraceis proxima: summo cauli, qui lævis & junceus est, insidet caput è multis bulbis ex atro purpureis simul congestis, satisque crassis conflatum, inter quos in oblongis petiolis nascuntur flores dilutè purpurascentes, quibus succedunt trigona vascula, in quibus semen: radix bulbosa, crassa, ex multis nucleis constans, numerosis albis fibris prædita est: sed & bulbi rotundi radici inhærent, ijs ferè pares qui in capite nascuntur, quique, terrâ excepti, plantas sui generis producunt. Toti stirpi Allij gravis odor inest. Iunio & Iulio flores & bulbos fert. *Moly montanum I.*

CUBITALI assurgit Alterum caule, lævi, rotundo, viridi, in quo terna plerumque folia, superioris folio angustiora, & veluti graminea: summus caulis caput sustinet duabus laxis membranaceis tunicis longiore mucrone præditis obvolutum, quibus sese aperiētibus, multi exigui bulbi simul congesti apparent, inter quos flores, sex purpurascentibus foliolis constantes, & oblongis pediculis inhærentes, dependent: rotundam, albam, longis, candicantibusque fibris capillatam radicem habet. *Moly montan. II.*

EADEM excrescit Tertium altitudine, totidemque illi sunt juncea folia, viridia, caulis supra folia lævis, rotundus, viridis, inter binas membranaceas etiam tunicas longâ caudâ insignitas, caput sustinet è multis exiguis bulbis, punicantis è viridi coloris, & in longiusculam herbaceam cuspidem plerumque desinentibus, confertimque nascentibus, conflatum, inter quæ dependent in oblongis gracilibusq; pediculis flores superioris floribus formâ & magnitudine similes, coloris exalbidi, quorum media foliola, secundùm longitudinem, & utrasque oras, vena obsoletè purpurascens inficit: radix etiam rotunda est, candicans, longis albicantibusque fibris prædita. *Moly montan. III.*

R HABET

Allium sive Moly montan. III.

Allij montani IIII. species I.

Allij montani IIII. species II. pin. 75. no. 4.

Moly montan. IIII.

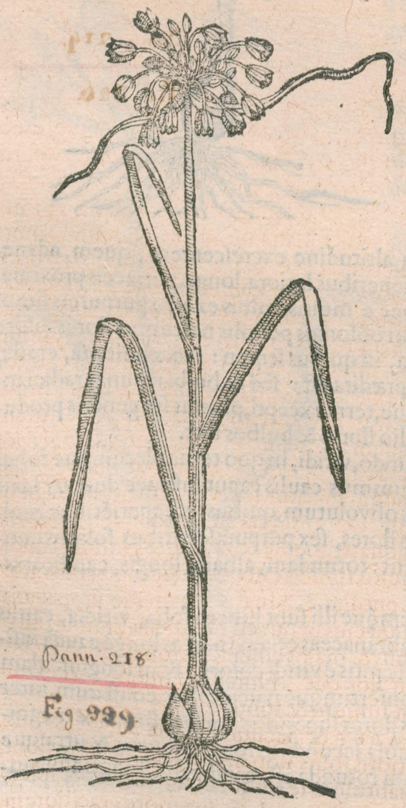

HABET & Quartum terna juncea folia, caulem cubitalem, rotundum, cui insidet caput duabus membranaceis tunicis caudatis conclusum, quo utrinque dehiscente, magna explicatur florum ex lõgis pediculis dependentium coma, qui sex pallidis foliolis constant, totidem etiam staminula cum stilo in medio obtinent, qui cum suo caule resecti, & in cubiculum illati, suavissimi odoris (qualis in præcocioris Cyclamini floribus percipitur) sed fugacis admodum, esse deprehenduntur: ijs succedunt trigona capitula, in quibus semen nigrum, planum, Caryophylleorum florum semini non multum absimile: radix globosa est, superiori similis, & eodem modo capillata, nucleos interdum in lateribus deponens.

Moly mont. IIII. species altera. Alia invenitur ejus species, pari ferè altitudine excrescens, similibusque propè folijs prędita, cujus coma inter laxas, membranaceasque, & longum mucronem habentes tunicas, latè sese explicat, floribus coloris valde obsoleti plena: radix superiori similis, nucleos etiam in lateribus profert.

Trium istorum postremò descriptorum radix allium subolet, folia autem herbaceũ quendam odorem potius referunt.

Natales. Alterum & tertiũ genus in longè porrecta illa montium serie, qui à Stiriacis Austriacisque Alpibus ad Danubium supra Viennam excurrunt, sponte nascuntur. Quarti verò prior species circa Posonium, Vngariæ nunc Metropolim ad

Allium seu Moly montanum v. rotundum l.

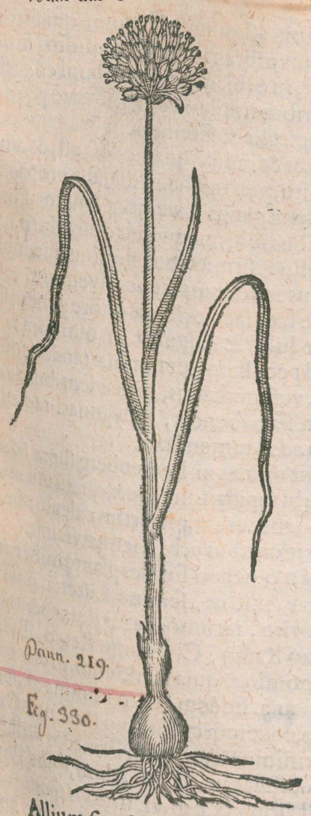

Allium siue Moly Narcissinis fol. I.

lim ad sinistram Danubij sitam, in quo Vngarica comitia fieri solent, & locis Niclaspurg in Moravia vicinis, omnium autem abundantissimè supra Badenses thermas, crescit.

Pari altitudine assurgit Quintum, caule nudo, viridi, paucis folijs viridibus obsito, cujus fastigio insidet caput orbiculare initio, è multis floribus brevi petiolo præditis congestum, qui sex foliola, nunquam sese prorsus explicantia, habent, sex in medio staminibus & stilo, elegantis purpurei coloris: radix bulbosa, alba, nucleos interdum tenui membrana tectos, & proximè caulem lateribus adnatos, habens, & sessili parte multas albicantes fibras. Ejus odor, Allij instar caput ferit. *Moly montan. v.*

In Vngaria circa Posonium duntaxat observaveram, quum Pannonicarum stirpium historiam publici juris faciebam, ad vinetorum in collibus Danubio imminentibus sitorum margines, Maio & Iunio floribus onustũ. Post quàm verò Vienna discessi, & Francofurtum ad Mœnum perveni, aliquot stirpes inter segetes agris illi urbi vicinis invẽtas, in meum hortulum transtuli propter florum elegantiam, anno M.D.XXCIX. Tertio autem post anno, binos ejus bulbos Neapoli accipiebam à Ferdinando Imperato, qui flores duntaxat protulerũt Lugduni apud Batavos, ubi demum quale genus Moly montani esset agnovi: paullo tamen præcocius florere mihi visum est illo, quod in Vngariâ, quod Francofurti observabam: nam & illud Lugdunum adferebam. *Natales.*

Moly narcissi foliis.
Cap. XXXVIII.

Allii odor facit, ut binæ hæ tuberosæ stirpes, ad Moly classem, non ineptè, meo judicio (nam & aliæ accedunt notæ) referri possint.

Prior, quina aut sena ex radice promit oblonga folia, plana, succulẽta, Narcissi Quinti simplici flore, h. e. Narcissi alterius niveo flore folijs similia, viridia admodum & splendentia, inter quæ cubitalis plerumque exit caulis, nudus, firmus, viridis, striatus, ferens in summo multos flores, sex purpurascentibus foliolis, totidemque interius staminulis præditos, simul congestos, & veluti globosum caput cõstituentes, quemadmodum in cepa, quibus succedũt trigona capitula, quæ, maturitate dehiscentia, rotundum nigrum semẽ continere deprehenduntur: radix nodosa est, anterius progrediens polygonati modo, extimâ parte globosa, candida, multis tunicis circumvoluta, plurimis albis fibris prædita, & adnatis feliciter se propagans. *Moly Narciss. folio. I.*

Aliud ejus genus est nõ valde absimile, mollioribus & magis cineraceis folijs, dilutioribus etiam floribus. Floret utrumque sub extremum Iunium & Iulio. *Moly Narcis. fol. I. altera species.*

Habet & Secunda quina aut sena folia, superioris folijs non minus lata, sed breviora, aliquantulum se torquentia, viridia, & splendentia, caulem pedalẽ, superiore graciliorem, *Moly Narcis. folio II.*

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
1511/D

Allium sive Moly Narcissinis fol. II.

angulosum l.

Moly Narcis. fol. II. altera species.

Natales.

Pann. 222.

Fig. 332.

Bulb. vomitor.

Alum Plinij.

Asphodelus I.

ramosus l. Var. ramosa

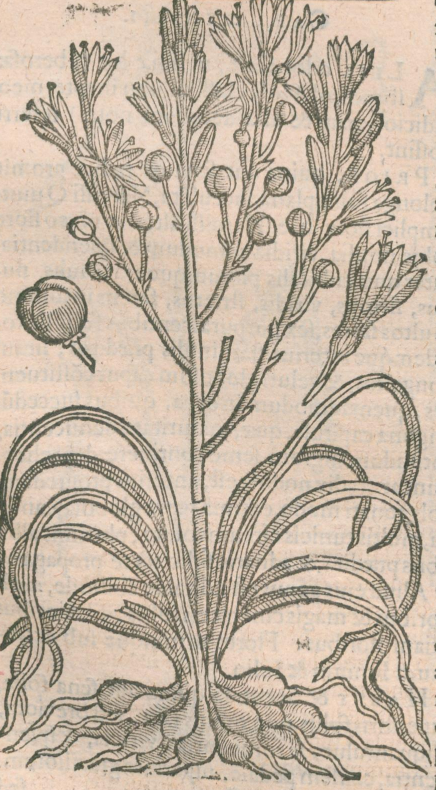

Asphodel. I.

Fig. 333.

sed non minùs firmum, striatum, qui summo fastigio è membranaceâ tunicâ multos flosculos promit, in orbiculare caput simul cōgestos, prioris floribus similes: sed elegantiore purpurâ nitētes: capitulis & semine cum Priore respondet: similiter & radice, quæ nodosa est, & adnatis in ambitu, non infelicius illâ, sese propagat.

Illius etiam genus invenitur longioribus & angustioribus folijs, neque adeò cōvolutis, cauliculis paullo infirmioribus, floribusque multo dilutioribus: in reliquis satis conveniunt.

Vtraque hæc species serius priore genere floret, nempe Iulio & Augusto. In omnium radicibus illud peculiare, ut ramosæ tandē & obliquæ fiant, vestigia caulis, præcedentibus annis nati, impressa habentes, Polygonati radicum instar, non adeò tamen laxæ.

Nascūtur omnes in Leytenberg supra Manderstorff (ubi tepidæ sunt aquæ, quarū usu multi valetudinem curant, pręsertim calculo obnoxij) & alijs montibus urbi Viennæ vicinis.

SECVNDO generi similes plantę mihi natæ sunt Viennæ Austriæ, semine Lutetiâ missô à doctissimo viro, rerumq; naturalium peritissimo Nicolao Rassio, Cheirurgo Regio, Bulbi vomitorij nomine, quia facilè vomitū ciet ejus radix præmansa. Eodem etiam nomine aluit in amplissimo, eodemq; cultissimo suo horto Cassellis Illustrissimus Cattorum Princeps Wilhelmus Non desunt tamen, qui Alum, quod Plin. Natur. Hist. lib. XXIX. cap. VI. in arvis sponte nasci scribit, esse velint: sed cùm ille formam non describat, & Allij genus esse, dūtaxat dicat, certi quidpiam statuere difficile est: nisi ab eo, qui fortè periculum fecerit, an aves, eo dovorato tanquam sopitæ, manu capi possint.

ASPHODELVS. CAP. XXXIX.

ASPHODELVM cùm plerique descripserint, hîc subijcere nō erat operæpretium. Quia autem aliquot ejus genera nemini adhuc delineata, cùm Hispanicarum stirpium observationes evulgabam, à me observata erāt, lectoribus tum gratificaturum putabam, si eorū qualemcumque historiam proponerem: quam denuo hîc repeto, quòd quędam postea observaverim ad eam stirpem pertinentia.

PRIMVS multa habet oblōga folia, angusta, triangula, & veluti carinata, fungosa & lenta, mucronata: caulem rotundum, lævem, bicubitalem interdū, in ramulos supernè fissum, quem à medio ferè sursum vergendo exornant multi al[illegible] stellati sex foliorum flores, coloris intus al[illegible] ris verò nervo purpurascente singula folia (ut) cundùm longitudinem quasi distinguente (ut) Ornithogali flos virescente linea distinctus est) totidem quot foliola staminibus medium occupantibus: semen durum, lignosum, rugosum, atrum, & figura triquetra, capitulo orbiculari ferè, sed tribus eminentioribus costis prædito, & ex viridi purpurascente continetur, quod illo per maturitatem dehiscente, cadit: floret per partes ut verè dicit Theophrastus, & incipit ab imis.

imis. Radices ab uno capite numerosæ exeunt, oblongæ, exiguis napis similes, sed inferiore sede crassiores, atque in fibras desinentes, succi plenæ, candicantes, ingrati & acris gustus.

Istius radices videre memini, dum Olysippone Hispalim proficiscerer, aratro erutas, quæ ducentos aut plures ab eodem capite pendentes, eosq; crassos admodum napos haberent, ut quinquaginta aut amplius libras totam plantam pendisse putem. Itaque nihil mirum, si Plinius octoginta simul acervatis sæpe bulbis referat.

Asphodeli ingens radix.

Asphodelus II.

Asphodelus minor.

ALTER huic omnino similis, exceptis caule, qui unicus est neque surculosus, & flore, qui omnino albus: illius etiam radix non adeò numerosa.

Asphodelus II.

Sponte sua nascitur uterque editioribus saxosisque Lusitaniæ, Hispaniæ, Galliæ quoque Aquitanicæ & Narbonensis locis. Apud Belgas non nisi satus provenit, ut neque in Germania. Floret uterque illic Martio & Aprili: in hortis Maio, & etiam Iunio.

Natales.

TERTIVS, ut folijs, caule, & floribus satis similis est superioribus, ita radicibus omnino differt, quæ non glandulosæ, sed fibrosæ crassæque & numerosæ ex uno capite nascuntur: folia Asphodeli, minora, multò angustiora, lentiora, dilutiorisque sunt coloris, è quorum medio sex aut plures ex eadem radice assurgũt caules cubitales, ramosi, quos sine ordine nascentes stipant flores, superioribus similes, sed minores, medium folium purpurascente vena per longitudinem secante: floribus succedunt triangula capitula, initio viridia, deinde exalbida, in quibus semen rugosum, angulosum, altero minus.

Asphodelus minor.

Toto Valentino regno nullus ferè est alius Asphodelus: nascitur & Gadibus ad ipsum pontem de Suaço cognominatum, quo insula continenti conjungitur, & plerisque Granatensis regni locis: olim etiam campo illo lapidoso supra Arelatem, Massiliam proficiscens secus semitas colligere memini. Semine, ex Hispanijs à me delato, amicis natus est in Belgica, sed cum frigoris sit impatiens, peribat hieme, eam ob causam annuum censebãt, donec me monitore (qui magnas illius plantas hieme virentes in Hispanijs videram) Ill. Ioannes de Brancion unam ex ijs quæ postea semine natæ, fictili inditam cõservaret, quæ aliquot deinde subsequentibus annis florens, maturum semen præbuit, quod etiam terræ creditum provenit.

Natales.

GRÆCIS ἀσφόδελος, Latinis Hastula regia. Plinius caulem cum floribus Albucum nominat, quem Græcis ἀνθέρικον vocari scribit. Idem Asphodelum aliquibus Heroïon appellari tradit, & Dionysio marem & feminam esse. Hispani priorem *Gamones* vocant; alterum radice fibrosa Valentini *Gamonçillos*, id est, parvum Asphodelum, Granatenses *Cebolla de culebra*, hoc est, cepam colubrinam appellant. Patavina schola Asphodelum fistulosum, quòd concava folia habeat, forsitan. Nihil cum Phalangio commune habet.

Nomina.

Asphodeli facultates ex Dioscoride, Plinio, Galeno petendæ: an verò tertius alicujus in re medica sit usus, à nemine hactenus intellexi.

Pseudo-asphodelus I.

Pseudo-asphodelus II.

Pseudo-asphodelus. I. ASPHODELVM porrò illum flavo flore palustrem, cujus Dodonæus & Lobelius in suis scriptis meminerũt, vel potiùs Pseudo-asphodelum (nam nihil Asphodelo simile habet præter flores, licet Dodonæus caulem etiam similem faciat, qui tamen non est nudus, sed multis foliolis sive vaginulis illum amplectentibus donatus) Xyphij folijs aut tenuifoliæ Iridis, aliquando eruebam in palustribus illis ericetis Maldeghemo vicinis secundo à Brugarum urbe, Flandriæ celeberrimâ, miliari, Maio mense cum Ill. Viro Carolo à Divo Audomaro, Dn. de Dranoutre, Moerkercke, &c. curru vectus relaxandi animi gratiâ, altero à meo ex Hispanijs reditu anno. *Natales.*

Natales. ALTERVM autem Pseudo-Asphodeli genus, folijs illi valde simile, sed per omnia minus, in Snealben, Neuberg, Etscheri, atque alijs pratis montanis, & gramineis collibus, Iunio florens & Iulio semen proferens observabam, quod superiori conjungendum putavi.

Pseudo asphodel. II. NVMEROSA sunt illi folia, sese mutuo amplectentia ut in superiore, & Iride, angusta, brevia, viridia, dura, amariusculi, & calidi saporis: è quorum medio cauliculus gracilis egreditur pedalis interdum, aut major, aliquot nonnumquam foliolis inhærentibus, spicam flosculorum ferens sex foliolis constantium, alterius instar, sed minorum, pallescentis ex herbaceo coloris, & odoris expertium: quibus succedunt trigona capitella, interdum tetragona & pentagona, minutissimum ruffum semen continentia: radix vix corpus habet, sed tenuibus aliquot fibris duntaxat constat.

PSEVDO-ASPHODELI minoris sive pumilionis folio Iridis nomen indidi, ad prioris differentiam qui Pseudo-asphodelus major appellari posset.

COLCHICVM. CAP. XL.

PLVRA etiam (præter vulgare illud, quod omnibus Germaniæ & Vngariæ pratis obvium est) à me observata sunt Colchici genera, foliorum, florum, & radicis amplitudine, vel etiam florum colore, inter se differentia.

Colchic. Pannon. alb. flor. πολυανθές. MVLTORVM florum est Primum genus, quod in quibusdam pratis Viennæ Austriæ vicinis, nec procul à Danubio sitis, inter vulgaris plantas nascens, ante multos annos observabam & eruebam, ut in hortulum transferrem, deinde in pratis arci Starenberg Mag^ci^ Dn. de Heusenstain vicinis, magnâ copiâ inventum est. Septenos enim, denos, aut duodenos, vel etiam plures interdum promit flores lactei candoris, eleganti spectaculo: hujus etiam folia vulgaris colchici folijs æqualia, sed dilutius virentia, ineunte duntaxat vere exeunt: copiosum fert semẽ subrufum in laxis triangulis capitibus: radix, vulgaris bulbo, major, ad Secun- di tamen

Colchicum Pannon. πολυανθ. alb. flore.

Colchic. Pannonic. alb. flor. semen.

Colch. Byzant. latif. flores.

Colch. versic. flor.

di tamen sive insequentis amplitudinem non accedens. Istic & pauci bulbi reperti, quorum flores eleganter rubebant. *Colchic. rub. flo.*

Huic affine est quod C. V. Lobelius prope Bristolium & agro Somerseti in Angliâ nasci observabat, cujusque aliquot bulbos, ipse & Morganus, quum anno millesimo quingentesimo septuagesimo primo apud eos essem, mihi donarunt: hi à meo reditu terræ credidi Machliniæ, florem protulerunt, insequente vere, folia (quæ vulgaris folijs angustiora mihi visa sunt) deinde semen: radix vulgari par. *Colchic. Anglic alb. flo.*

NOVO vere germinat Alterum genus, ternaque, aut quaterna producit folia amplissima, Ellebori albi folijs nec formâ, nec magnitudine valde absimilia, nec illis minus nervosa, magis tamen viridia, & sese mutuo amplectentia: Autumno, cum vulgari numerosos fert flores, ut vicenos aliquando observare meminerim ex eodem bulbo prodeuntes, vulgaris quidem floribus forma & colore propè similes, sed ampliores, crassioreque pediculo subnixos, foris dilutius, internè saturatius purpurascentes, & tanquam venis quibusdã per folia sparsis, notatos, in quibus stamina ut in vulgari: satis copiosum semen fert interdum in triangulis laxis brevibusq; capitulis sive folliculis, triplo crassius vulgari: ejus radix crassissima, pugnum æquans, vel etiam amplior. *Colchic. latif. Byzant. πολυανθ.*

Constantinopoli singulares ejus bulbi bis *Natales.*

sunt

Colchic. Byzant. πλατίφυλλον cum fructu.

pin. 68. no. 2.

Fig. 341

Colchici montan. Hiſpan. flos.

Colchicum Montanum l.

hisp. 267.

Fig. 342

ſunt allati dum Viennæ vivebam: Generoſæ Dn. de Heuſenſtain, à qua prolem accipiebam, & Generoſæ Dn. Vngnadin anno M.D.XXCVIII quum iſtinc Francofurtum diſcederem.

Colchic. Luſitanic. CVM illius flore quandam affinitatem habere videtur flos ejus Colchici, quod Theodoricus Clutius è Luſitania acceperat: nam ſex etiam folijs conſtat purpurei cum albo mixti coloris, & veluti teſſellatim (ut in Fritillariæ flore) diſpoſiti, floridioris tamen: umbilicum etiam occupant ſex alba ſtamina, flavis apicibus prædita, & medius ſtilus in ſtaminula diviſus, purpuraſcentis ſupremâ parte coloris: odor aut nullus, aut valde obſcurus. Floret cum reliquis Colchicis.

Colchic. ποικιλανθές. TERTIVM genus habeo munere Gen. Dn. de Heuſenſtain, quæ in cultiſſimo ſuo horto ſuburbano ad Viennam urbem, binos aut ternos alebat, quos, unde adquiſiviſſet, ignorare ſe affirmabat. Non minus craſſo eſt id bulbo, quàm Primum, vel etiam craſſiore: Octobri paullo ſeriùs quàm ſuperiora, binos, ternos, aut quaternos producit flores, vulgari breviores, & brevi pediculo innixos, ut vix ſupra tellurem attollantur, quorum interiora tria folia ut plurimum purpurâ quodammodo rubent, aut Hiſpanici montani floribus concoloria ſunt, exteriora autem tria vel omnino lactei candoris ſunt, vel internè mediâ ex parte purpurea, aut craſſioribus purpureis venis radiatim diſtincta, vel purpureis maculis aſperſa, omnia verò mucrone magis orbiculato & obtuſo quàm in vulgari: hujus folia ineunte vere germinantia, ex viridi purpuraſcunt, deinde explicata ſaturatius virent vulgaris folijs. Semel duntaxat ejus ſemen legere memini, prioris ſemine minus.

Colchic. latifol. Boiſoti. QVARTVM genus à Boiſoto accipiebam anno M. D. XXC. craſſo etiam bulbo, quod terræ commiſſum non modò non floruit, ſed prorſus perijt. Scribebat autem ejus florem purpurei coloris eſſe, qui procul aſpicientibus vulgari par appareret, at diligentiùs obſervantibus, folia colores ex albo & purpureo diſtincti vidėbantur, ſatis ad Fritillariæ colorem accedentes: folia item habere ampla, ad terram inclinata. Poſtea tamen, conſpecto Colchici Byzantini, cujus bulbum ad ipſum mittebam, flore, diverſum à meo latifolio, ſuum Colchicum eſſe monebat. Forſitan verò idem genus erit, cum Luſitanico Clutij.

Colchic. montan Hiſpan. QVINTO terna aut quaterna ſunt folia digitalis longitudinis, carinata, firma, humi tamen ſparſa, ſaturatius virentia & ſplendentia, vix ſemunciam lata, acidi guſtus, rufeſcentem colorem contrahentia dum tabeſcere incipiunt: flos ſine folijs primùm exilit Septembri, aliquando etiam Auguſto, ſex longis, anguſtis, & ex purpura rubentibus folijs, totidem in medio ſtaminibus conſtans: hunc ſtatim (præter aliorum Colchici generum morem) folia ſubſequuntur,

Colchici montani Hispan. semen.

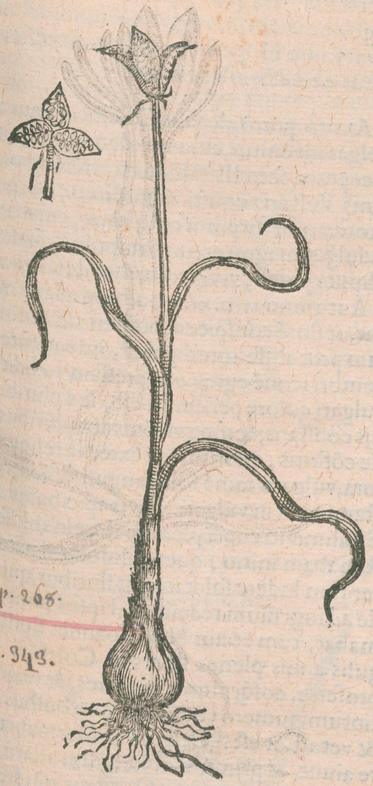

Colchicum mont. min. versicolore flor.

sequuntur, & totam deinde hiemem perdurant, usque in mensem Maium, vel etiam Iunium: radix bulbosa, non magna, multis ex rufo nigricantibus tunicis amicta, intus alba, solida, & cum quadam adstrictione dulcis, longiusculâ sede, quali in ceteris generibus, & adnatis in lateribus se propagans.

Collibus Salmāticæ vicinis, solo valde lapidoso primùm eruebam cum suo caule dodrantali, firmo & triangulari capite, in quo semen ex rubro nigrescens sive fuscū, læve, exiguum, subrotundum Maio mense, anno M.D.LXIIII. Apud Belgas, apud quos, semine quod natali loco collegeram, natum est, nullum adhuc semen dedisse intelligo. Viennæ autem Austriæ, aliquoties ex meis stirpibus semen collegi, capite inclusum vix terrâ interdum emergente, & inter folia jam languida latente, aliquando digitali & palmari cauliculo innitente, uti etiam Francofurti ad Mœnum, & Lugduni Batavorum. *Natales.*

HVIC non multum absimile est, quod Iacobus Plateau in suo horto Tornaci alere ad me scribebat, tum folijs, tum bulbo: flores autem differre, quorum omnia quidem folia longa & angusta etiam essent, interiora verò tota alba, exteriora media ex parte viridia, alterâ carnei quodammodo coloris. *Colchic. minus versicolore flore.*

PAVCOS porrò Colchici bulbos, vulgaris bulbis valde similes Neapoli Francofurtum ad me mittebat Ferdinandus Imperatus, qui mihi Lugduni Batavorum demum flores dederunt, vulgaris floribus non dissimiles, hoc est vel dilutè, vel saturè purpureos. *Colchic. Neapolit.*

Sed aliud Colchici genus vulgari minus, Salmanticensi agro observabam in altioribus pratis, dilutiore flore, atque in nonnullis plantis, lactei omnino candoris, ineunte vere folia duntaxat proferens. *Colchic. praten. Salman.*

SYRIACVM autem illud, vel Alexandrinum, à nonnullis exhibitum, nihil aliud esse videtur, quàm Tulipæ genus quale Apennineum forte, cui pictor nimis orbiculata folia tribuerit, ipsi verò plantæ nimis lata & brevia. *Colchic. Syriac.*

FRANCOFVRTI etiam ex Italia accipiebam semen, vulgaris colchici semini par, cum suo laxo capitulo, Hermodactyli Syriaci appellatione, quod terræ creditum, necdum germinaverat, quum inde discederem. Sed & Illyricum illud Anguillaræ, nunquam mihi cōspectum. *Hermodact. Syriac.*

CETERVM hæc planta Dioscoridi κολχικὸν dicitur, nonnullis, ipso teste, ἐφήμερον καὶ βολβὸς ἄγριος. Qui Theophrasti locum Hist. Plant. lib. VI. cap. VI. integrum esse censent, ejus Narcissum, sive Lirium nigro flore esse arbitrantur. Hispani *Quitameriendas*, & *Villorita* appellant: Germani Wildsaffran & Zeydloses/ Galli nonnulli *Mort au chien*. Primum autem genus, κολχικὸν λευκάνθεμον πολυανθὲς Græcis: Alterum κολχικὸν βυζάντινον πλατύφυλλον πολυανθὲς, Colchicum byzantinum latifolium multiflorum, non incommodè dici posse videtur. *Nomina.*

Tertium,

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
1511/D

Colchicum pleno flore.

Colchicū πολυφυλλῶδες.

Tertium, κολχικὸν ποικιλανθὲς, verſicolor. Quintum verò, λεπτόφυλλον, tenuifolium, & montanum Hiſpanicum. Salmanticēſes hoc genus *merenderas* vocabant.

ALIVD porrò elegans Colchici genus apud Belgas invenitur, cujus quidem cognitionem acceptam fero Illmo Comiti Arēbergio, Ordinis Velleris equiti digniſſimo, qui præter exoticarum ſtirpium culturam, cui maximè indulget, magnis etiam ſumptibus quaſcunq; adipiſci poteſt, vivis coloribus depingi curat. Is Autumno M.D.XCV. bulbum ad me mittebat, ut florē conſpicere poſſem: ſed cùm nullum protuliſſe intelligeret, inſequente Novembri iconē egregiè expreſſam addidit. Flos vulgari colore perſimilis eſt, ſed pluribus folijs conſtans, nempe vicenis aut pluribus, valde cōfertis, quorum ſex externa reliquis majora, vulgaris tamē folijs anguſtiora, inter quæ ſtamina ut in vulgari, flavis apicibus prædita. Ex alimenti copia plenum florem tuliſſe exiſtimabam initio, quemadmodum natura interdum ludere ſolet in alijs floribus, qui deinde ad ingenium redeūt: ſed ipſe Comes affirmabat, tum etiam N.V. Ioannes Boiſot, ſingulis annis plenos flores id Colchici genus proferre, eoſq; plures, majores, & majore foliorum numero cōſtantes, quo bulbus major & vetuſtior eſt. Originē ex Germania ducere aiunt, & primum in Belgium allatū à Rhizotomo, cujus nomen Nicolaus, qui frequenter è Belgio in Germaniā à Nobilibus quibuſdam matronis ablegaretur. Sed bulbus anno inſequente cum ſelectiſſimis alijs ſtirpibus furto ſublatus.

Colchicum biflorum.

Colchic. biflorum.

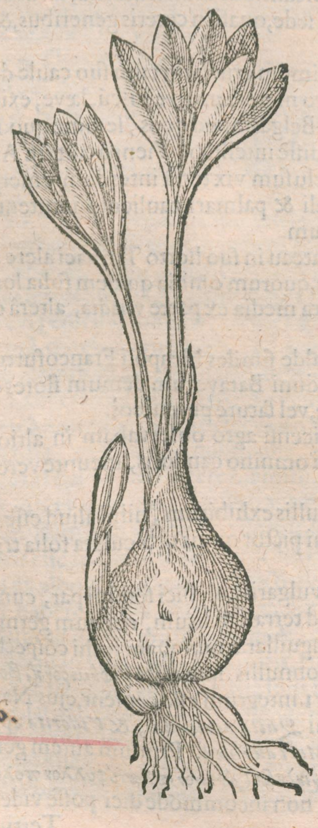

COLCHICVM BIFLORVM.

CAP. XLI.

NOVVM & rarum hoc Colchici genus, mihi ſanè, ante annum nonageſimū tertium ſupra milleſimum & quingenteſimum, nunquam conſpectum, cujus cognitionē acceptam fero doctiſſimo viro Moyſi Quadrato, qui Autumno præcedente me monebat, verno tempore florēs ſibi obſervatū in montano quodam prato, non procul Heydelberga, ubi tum domicilium habebat: edoctum tamen ante, ſimilem inveniri plātam, ex Epitome de Plantis C. V. Ioachimi Camerarij inclytæ Reip. Noribergē. primarij medici. Ioannes Müllerus pharmacopæus Francofurtenſis etiā aſſerebat, ſibi adoleſcenti conſpectum in pratis Halæ Suevorum vicinis novo vere florens.

PERINDE autem craſſo id conſtat bulbo, ac vulgare Colchicum, ex cujus infimâ parte, ex membranaceo involucro florem promens oblongo pediculo nitentem, vulgaris flori formā æqualem, ſex folijs cōſtantem, ſed minorem, quorum terna externa majuſcula, interna autē tria anguſtiora & breviora, ſaturatius paulo purpuraſcentia eſſe videbantur: nec folia

nec semen (si quod tulit) observare mihi licuit per morbum; xxv. enim Aprilis ejusdem anni, ex casu luxatum mihi est femur dextrum cum summâ contusione, cujus rei causa toto trimestri decumbendum mihi fuit, malè administratâ curâ à cheirurgis, qui luxatione neglectâ, quam non agnoscentes (quum tamen subinde eos monerem, me luxationem sentire) vel malignè dissimulantes, ad solius contusionis curam animum intenderunt. Veram autem fuisse luxationem, etiam nunc cum magno meo dolore & damno experior: nam & mihi dextrum crus contractum, nec pedem promovere possum, nisi gemino scipione sub axillis fultus, atque quidem non sine cruciatu. Ceterùm ad Colchici historiam redeamus, à qua justus animi dolor me avertit. Bini igitur majores bulbi ex ijs qui quaterni Heydelberga ad me mittebantur, florem dederût sub finem Augusti, paulo ante meum Francofurto discessum: nescio an error commissus à legentibus, quum bulbos è terrâ eruerunt. Majorem porrò bulbum à Moyse accipiebam, cui recens flos adhuc inhærebat, sub extremum Martium, reliquos insequente Aprili. Atque ista ratione, Colchicum biflorum potiùs nuncupandum esset, quàm Vernum.

ILLO ipso autem anno scribebat Iacobus Plateau, Colchicum se habuisse, quod verno tempore flavum florem protulisset: sed bulbum cùm eruisset, vt ejus prolem ad me mitteret, utrumque corruptum reperisse. *Colchic vern. flavo flore.*

CROCVM VERNVM. CAP. XLII.

MVLTIPLEX etiam est Crocum verno tempore flores proferens, folijsque & floris colore valde variat. Nos autem duo ejus primaria genera constituemus: Vnum, latiore folio & legitimi croci autumno florentis foliorum æmulo, licet bréviore: Alterum, tenuiore & prorsus junceo: singula deinde in suas species distribuemus. *Croci verni duo genera.*

Crocum vern. latifol. alb. flo.

Croc. vern. latifol. purpureo flo.

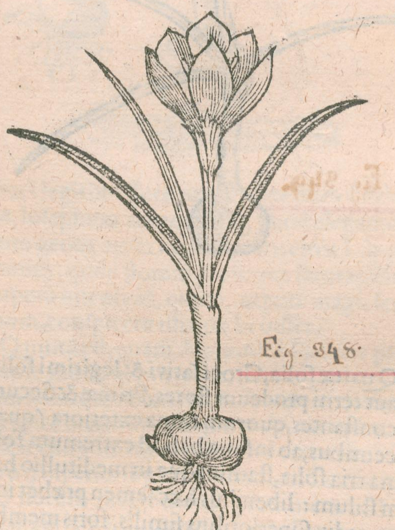

LATIFOLII ergo Prima species, terna & quaterna interdum habet folia latiuscula & brevia, duabus albis venis per eorum longitudinem subtus excurrêtibus prædita, inter quæ prodit è membrana flos brevi pediculo nitens, sex folijs constans albis, imâ parte cum pediculo purpurascentibus, & in meditullio stamina, cum brevi trifido stilo continens: radix bulbosa, candida, tenui cortice amicta, fibrisque candicantibus infimâ sede prædita. Nulla inter reliquas Croci verni species, hâc magis fœcunda in edenda sobole. Ejus verò flos interdum variat: nam terna illa exteriora folia, nonnunquam purpurascentibus venis sunt aspersa, interdum soli foliorum mucrones purpurascunt, aliquando etiam purpureus radius omnia folia secundùm longitudinem media secat. *Croc. vern. latifol. albo flore.* *Varietas.*

Altera similibus est folijs, paullo tamen angustioribus, inter folia promens è membranaceo involucro, ejusdem magnitudinis florem brevi pediculo innitentem, sex folijs constantem vio- *Croc. vern. latifol. pur. flo minore.*

tem violaceæ ad cæruleum tendentis purpuræ colore, unguibus & ſummo pediculo ſaturatiore purpurâ nitentibus: radix alteri ſimilis, & in edenda ſobole ſatis fœcunda interdum. Nonnunquam, ſed valde raró, fert utraque hæc, rotundum exalbidum ſemen in triangulo capitulo.

Croc. vern. latifol. purp. flo. majore.

Perelegans etiam eſt Croci verno tempore florentis Tertia ſpecies, quam ad me Neapoli mittebat doctiſſimus vir Ferdinandus Imperatus, cum alijs aliquot ſtirpibus Francofurtum anno M.D.XCII. Ejus verò jam marcidi & dudum terrâ eruti bulbum unicũ accipiebam, qui ſequente vere folia quidem protulit, ſed nullum florem. Lugduni porrò Batavorum, cum alijs Croci verni latifolij ſpeciebus florem dedit, illis formâ ſimilem, hoc eſt, ſex folijs conſtantem, quorum externa tria paullo longiora, interna tria breviora amplectuntur, multo tamen ampliora quàm in ſecunda ſpecie, licet illis colore nec valde diſparia, nec injucũdi odoris, tria ſtamina continentem alba, magnis flavis apicibus prædita, & inter illa ſtilum paullo longiorem, extimâ parte in tres quaſi tubulos laxiores diviſum, aurei coloris: cum flore, è membranaceo, inſtar reliquorum, involucro prodeunte, exeunt terna, aut quaterna folia, proximè deſcripti folijs non diſſimilia, paullo tamen longiora: radix bulboſa, ſuperiore major, & ad Quintæ ſpeciei radicis amplitudinem accedens. Ea deinde mihi furto ſublata.

Croc. vern. latif. albo verſicol. flo. I.

Croc. vern. latif. albo verſicol flo. II.

Croc. vern. latifol. alb. verſicolore flore I.

Quartæ folia, Croci ſativi & legitimi folia ſatis referunt, niſi breviora eſſent: inter quæ, bini aut terni prodeunt flores, Primæ & Secundæ ſpeciei floribus majores, ſex folijs mucronatis conſtantes, quorum terna exteriora (quæ pallidula ſunt foris) tribus radijs ex atro purpuraſcentibus, ab infima baſi ad extremum folium ductis ſtriata, internè alba ſunt, ut & tota interna tria folia, ſtaminaque in meditullio habent Croco montano ſimilia, ſed magis pallentem ſtilum: liberalius hæc ſemen præbet in triangulis capitibus, rotundum, ex rufo candicans: radix ſuperioribus ſimilis, foris membranâ fuſcâ obducta, fibris infimâ ſede donata, & intus alba.

Croc. vern. latifol. alb. verſicolore flore II.

Illi ſimilem, ſed per omnia minorem, ante multos annos in Belgicam nobis mittebat C. V. Alphonſus Pantius Ducis Ferrariæ Medicus, cujus florem interdum octonis & denis folijs præditum habui, Iacobus Plateau etiam duodenis, illiuſque iconem ad me mittebat, peculiare genus eſſe exiſtimans, ſed inſequente anno, ſimplicem ſex foliorum florem tulit.

Natales & Nomina.

Primæ, Secundæ, & Quartæ ſpecierum meminit Ioſias Simlerus in Helvetiæ deſcriptione, aitque iſtîc in mõtanis inveniri, colore purpureo, candido, & utroque mixto: Hutrieff vulgo vocari, & à Iuræ montis incolis (apud quos in ſupremo jugo etiam naſcuntur) Leiſrat: addit radicem ſuibus eſſe gratam. Audio & in Baldo monte agri Veronenſis provenire. Naſcuntur & alijs locis: nam anno M.D.XC. Ferrariâ ad me ſcribebat doctiſſimus & diligentiſſimus ſtirpium indagator Ioachimus Iungermannus C. V. Ioachimi Camerarij ex ſorore nepos, mihique ob morum probitatem, doctrinam, ingenij elegãtiam, & alias animi dotes valde charus, quem etiam non dubito futurum fuiſſe præclarum lumen Germaniæ, ſi diutius vivere licuiſſet: is inquam ſcribebat, in eâ herbatione, quam, comite Ioſepho de Caſa buona, Ser^{mi} Ducis Florentini Simpliciſtâ, vt vocant, ad Tirrheni maris littora inſtituerat, tres Croci verni differentias inveniſſe. Ex ijs elegantiorem, vel albicantes, vel purpuraſcentes flores proferre, quorum exteriora terna folia craſſiores quaſdam venas purpurâ ſaturâ infectas haberent, quæ mirum flori decorem adderent. Reliquas duas majores eſſe, Croco ſativo non inferiores, & utrique florem purpureum: ſed in una Colchici floris inſtar dilutum, in alterâ

Croci verni varietas.

Croci

Croc. vern. latifol. duplici flore.

Sativus, l. var. Verna

Fig. 351

Croc. vern. latif. purp. verſicol. flor. Sativus, l. var. Verna

Pin. 65 no. 1

Fig. 352

Croc. vern. latifol. flavo flore.

Sativus, l. var. Verna

Pann. 227

Fig. 353

Croci legitimi flore parum diverſum. Addebat, Ioſephum admonuiſſe, aliud elegantiſſimum genus naſci in iiſdẽ pratis circa Liburni portum, quod florem proferret ſaturatiſſimâ purpurâ nitentem, quem, utpote magis ſerotinum, conſpicere illi non licuiſſet.

Quinta eſt, quam Alphonſus Pantius paulo ante mortem mittebat, florem jam marcidum adhuc retinentem, & ſemen in triangulo capite maturum, ex quo mihi natæ plantæ, quæ tertio anno flores proferre cœperũt: ſunt verò ij ſuperioribus ampliores, ad Tertiæ ſpeciei florum magnitudinẽ proximè accedentes, ſex etiam folijs præditi, quorũ externa tria foris ex candido quodammodo purpuraſcũt, & ſaturatiſſimæ, quaſique atræ purpuræ tribus vel etiam quinque lineis ab infima parte ſurſum aſcendẽtibus inſignita ſunt, internè purpuraſcunt, interiora verò tria, vel dilutioris, vel ſaturatioris purpurei ſunt coloris, circa ungues tamen, ſimilibus, ut exteriora, radijs inſignita: ſemẽ in triãgulis capitibus ſubfuſcum: folia ſuperioribus ſpeciebus longiora & latiora, Tertiæ folijs non valde abſimilia, duabus etiam albis lineis ſubtus diſtincta: radix paulo amplior: hujus florem etiam octonis folijs interdum luxuriantem habui, quatuor videlicet internis, totidem externis. *Croc. vern. latifol. pur. verſic. flo.*

Sextæ, quaterna aut plura folia ſunt, ad Quintæ ſpeciei folia valde accedentia, longiora tamen, & circa exortum latiora, binis candidis venis ſecundùm medium nervum per longitudinem excurrentibus, ut in reliquis Croci ſpeciebus, quæ emergere incipientia, florem ſimul oſtendunt, ſex folijs, dum explicatus eſt, conſtantem, exterioribus mucronatis, internis paululum orbiculatis, flavi coloris, utcunque odoratum, tria lõgiuſcula latiuſculaq; ſtamina *Croc. vern. latifol. flavo flore.*

dilutius flavescentia intus continentem, & longiorem stilum summo fastigio in tria staminula divisum, sativi croci staminibus pænè concolorem: cui succedit, ut in superiore Croci verni specie, membranaceum triangulare capitulum, rotundo rufoq; semine plenum: radix cum superioris radice convenit, vel etiam major est, solida, aliquot candicantibus fibris, sessili parte donata, & aliquot tunicis obvoluta: binos plerumque, ternos, aut quaternos, vel etiã plures profert flores: nulla enim Croci verni species hâc liberalior in producendis floribus.

Croc. vern. latifol. aureo flore.

Ejus alia est species, cujus folia paullo breviora, inferiore tamen parte latiora, illius qui niveum fert florem folijs pænè æqualia, flos magis apertus, sex etiam folijs constat altero brevioribus, ferè orbiculato mucrone, coloris prorsus aurei, tria stamina umbilicum occupantia breviora latioraque, stilus alteri similis, summâ parte interdũ in quatuor staminula divisus, alterius stilo concolor: florebat mihi anno M. D. XXCIIII. & sequentibus duobus, paullo maturius flavo, & multos etiam dabat flores.

Croc. vern. latifol pallido flore.

Sed & tertia ejus species folia non minùs lata habet, floresque sex folijs magis mucronatis constantes, coloris omnino pallidi, viridibus venulis exteriorum foliorum ungues foris distinguentibus: ceteræ notæ conveniunt.

Omnes has flavi differentias mihi corrumpebat rigida illa hiems anni octogesimi sexti, supra millesimum & quingentesimum, & plures quàm sexagenos bulbos juniores earum semine natos, præter tres aut quatuor qui flavi genus conservarunt.

Croc. vern. latifol. F-V. flore.

Croc. vern. latifol. F-V. flore duplici.

Croc. vern. latifol. flavo vario flo. I.

Septima, quinque aut sex habet folia, tenuia instar ferè legitimi croci, infima parte ex purpura nigricantia, è quorũ medio unum aut alterum florem promit aurei ferè coloris, legitimi croci odorem nonnihil referentem, sex etiam folijs cõstantem ut reliqua croci genera, quorum exteriora tria paullo angustiora, & magis mucronata, tribus crassiusculis radijs ex atro purpurascentibus ab imo ad summũ, secundùm folij longitudinẽ excurrentibus, & multas interdum venas in latera spargẽtibus, insignita, terna interiora latiora sunt, & ungues habent foris etiam ex atro purpurascentes, pediculum qui florem sustinet, totidem purpurei coloris saturi radijs notatum, quot sunt in flore folia: umbilicum occupant tria flava stamina, inter quæ stilus eminet extremâ parte trifidus, aurei coloris: floribus succedunt crassiuscula trigona capita, adeò saturo purpureo colore infecta, ut atra videantur & splendentia, quæ maturitate hiscentia, semen continere conspiciuntur superiori æquale, & magis rufum: radix bulbacea ut in superioribus, sed præter illorum morem multiplici reticulatoque cortice obducta, & multis tenuibus fibris sessili parte, per reticulati corticis maculas se exerentibus, prædita, rarò adnatos bulbos proferens.

Croc vern. latifol. flavo vario flo. II.

Istius alia est species, quæ, nec radice, nec folijs, neque flore differt, exceptis radijs, qui adeo lati

latè sese spargunt, ut præter oras, totum externorum trium foliorum dorsum inficiant, pediculus etiam florem sustinens, totus ex purpura nigricante splendeat. Vtraque species aliquoties mihi florem dedit duodecim folijs constantem, sex internis aurei coloris, sex externis, purpureis radijs insignitis, deinde Sexagona capitula: interdum etiam gemellos uni pediculo inhærentes, quibus etiam gemella capita, utraque semine plena.

Florent omnes hæ differentiæ ineunte Vere, aliæ alijs maturiùs, Martio, & Aprilis initio: nulla autem diutiùs (ob numerum florum subinde nascentium) eâ quæ flavum fert florem, quæ omnium etiam liberalissimè semen præbet. *Tempus.*

Quatuor priorum locum natalem jam dixi, & omnes in hortos translatæ, domesticę factæ sunt, ut & Quinta quam semine natam dixi, & binæ aliç sequentes. Quarum Sexta primùm Germaniæ innotuit post annum M. D. LXXIX. Stephani van Hausen Noribergensis diligentia, qui ejus anni initio Constantinopoli rediens in comitatu Generosi V. Vlrichi à Kunigsperg (qui præcedente anno honorarium eò tulerat) in Servia, sive Mœsia superiore, sub Belgrado florentem eruit Martio mense, & paullo pòst, sub Buda, Fritillariam, cujus supra memini, florẽtem observavit. Crocum postea & alij, ante à me admoniti, viderunt, istinc Viennam redeuntes, in Thraciâ, non modò flavo flore, sed etiam albo, & subcæruleo: adeò autem negligentes fuerunt, ut non eruerint, causam prætexentes quòd illis non licuisset, quia properantibus, & iter ad arbitrium Turcarum (qui duces itineris adhibiti) instituentibus Legatis, non sit tutum ex rhedâ, sive cisio descendere illis in locis, ob Plagiariorum & latronũ metum. Flavæ autem variæ pauci bulbi allati anno M. D. XXCVII. Octobri mense, ijq; adeò marcidi & exsucci, vt verno tempore erutos appareret: nam & flores & folia adhuc retinebant, emptiq; fuerant in foro Constantinopoli. Vnus aut alter eorum quos redemeram, & terræ commiseram, prodierunt sequente Vere, unicum duntaxat folium proferentes: & anno demum M. D. XC. & sequentibus, flores quos descripsi mihi tulerunt Francofurti ad Mœnum, & Lugduni apud Batavos. *Natales.*

Croc. vern. angustifol. I.

Croc. vern. angustifol. II.

ANGVSTIFOLII porrò species Prior, terna, quaterna, aut plura habet folia, longa, viridia, Crocinis longè angustiora gracilioraque, rotunda & capillaria ferè, inter quæ prodeunt bini aut terni cauliculi, unciales ut plurimum, angulosi, sustinentes flores sex folijs constantes, ut reliquæ species, imâ parte flavescentibus, intus nonnihil candicantibus, reliquâ ad cęruleum tendentibus, sive violaceis (inveniuntur & toti candidi) odoratos, quibus insunt staminula: his succedunt folliculi, sive capitella trigona, exile semen fulvescens continentia: radix exigua avellanæ magnitudine, duro spadiceoque cortice sive putamine tecta, intus alba, firma, subadstringente gustu. *Croc. vernum angustifol. I.*

Alteram, folijs & radicis externo cortice illi omnino similem in Beturiæ collibus Lusitaniæ finitimis observabam, paullo minore flore, ex albo purpurascente, vixque è terrâ prominente, atque unum bulbum eruebam florem habẽtem è foliolis octo compositum, quatuor externis paullo majoribus: radix erat gemina, candida, una super alteram insidens, quarum superior firma, dulcis & edulis erat, inferior flaccida. *Croc. vernum angustifol. II*

Croc.vern.angustifol.violaceo flor.

Croc. vernum angustif. III.

Lob. ic. 1. pag. 141.

Croc. vernum angustifol. IIII.

Fig. 358.

Vberioribus & crassioribus est Tertia folijs, ijsq; interdum surrectis: flos duarum præcedentiũ flore longè minor, totusq; cæruleus, tribus exterioribus folijs exceptis, quæ foris virescẽte colore nonnihil aspersa sunt: hujus radix priori formâ similis, paullo tamẽ major est, semen etiam crassiusculum.

Natales.

Frequẽs invenitur Gadib⁹ Prior, atque inter Asindum (vulgo *Medina sidonia*) & Calpen, locis salebrosis & apricis. Tertiam dumtaxat Gadibus juxta priorem inveniebam Februarij initio: Secundam Ianuario.

Ceterùm anno M.D.XC. Autumno ad me mittebat diligẽtissimus vir Iosephus de casa bona Serenissimi Etruriæ Ducis Simplicista, aliquot Croci verni angustifolij bulbulos, quorum nonnulli sequentibus annis verno tempore florem tulerunt. Erant verò illis terna aùt quaterna juncea folia, Priori angustifolio Hispanico modò descripto similia, inter quæ uncialis tenuis cauliculus prodibat, membranaceum folliculum sustinens, ex quo flosculus emersit sex foliolis constans purpurei saturi coloris, quibus ungues albis venis distincti, & stilus ex umbilico prodiens: fugax admodum fuit hic flos, utpote qui unico duntaxat die apertus manserit: radix Hispanici angustifolij radici par, multis tunicis, sive corticibus duris tecta.

Nomina.

NONNVLLI Primum genus, Crocum vernum, ob foliorum & floris cum legitimo Croco similitudinem, vocant: Græcè ὁ κρόκος ἐαρινὸς dici posset: alij Crocum montanum appellare malunt (aliud tamen montanum Crocum proximo capite dabimus) Turcæ *Zafran* vocant Crocum, & voces addunt *ak*, *mor*, *sari*, quum album, violaceum, flavum colorem exprimere volunt. Alterum etiam genus, Croci verni nomen obtinuit, à floris cum alio formâ, tametsi Croci folia non habeat, sed tenuia, & planè capillacea. Nomen vulgare Lusitanis Gallecis vicinis, apud quos etiam nasci quidam illius regionis incolæ asserebant, *Nozellas pequeñas*, id est, Avellanæ parvæ. Secunda species incolis *Cebollina*, hoc est, parva cepa dicitur, quo fere nomine Hispani minores omnes bulbos nuncupare solent. Prior species Anguillaræ observata fuisse videtur, & Crocum silvestre angustifolium ab eo vocari.

Bolbina. Opitio. Cyix.

Theophrastus Hist. Plant. lib. VI. cap. VII. Leucoium inter eas stirpes quæ verno tempore florent, reponit: sequente verò libro, bulbosa radice constare ait, illique adjungit Bolbinam, Opitionem, & Cyicem: quid si postremarum harum duarum alterum nomen, Croco verno tenuifolio tribuatur?

Facultates.

PORRÒ latifolij generis radice quidam foris utendum censent, illitamque pubi, urinas crebras atque crassas elicere, tumores hydropicorum discutere, & spicula evellere. Angustifolij nullas facultates cuiquam exploratas intellexi.

CETERVM sæpiùs miratus sum, nec in Austriacis, nec in Stiriacis, neque etiam in Pannonicis montibus, ullum Croci verno tempore florentis genus invenisse, tametsi diligenter perlustrarim: quum Helveticæ Alpes, illis etiam frigidiores, aliquot ejus genera sponte alant.

CROCVM MONTANVM. CAP. XLIII.

TRIA Croci montani genera mihi sunt cognita unum, in Lusitaniâ observatum: alterum, Bruxellis acceptum: tertium, in Thraciâ natum, & Constantinopoli allatum.

Croc. mont. I.

PRIMVM, flore est sativi Croci, sed dilutiore & minore, tribus intus croceis staminibus, & stilo luteo summâ parte in aliquot staminula diviso: folia illi quaterna Crocinis similia, breviora tamen, interiore parte, lineam quandam candicantem secundùm longitudinem, exteriore verò, binas tanquam canaliculos seu sulcos utrinque secundùm nervum excurrentes habentia: radix minor quàm in sativo, candida, plena, & veluti internodijs distincta, quæ (quod omnibus alijs Croci generibus, gladiolis, & sisyrinchio etiam accidit) planta florente superior radicis pars augescit, inferior autem flaccescit & minuitur, utraque tamen densa quodam cortice è multis villis contexto involuta & tecta, tenuibusque fibris per corticem se exerentibus, sessili parte donata: subdulcis porrò illa est initio, deinde ingrati saporis.

Croc. montan. II.

ALTERVM, illi ferè simile, florem sine folijs promit Septembri, unciali aut longiore pediculo innitentem, satis odoratum, sex æqualibus folijs orbiculato mucrone præditis, & saturatioris purpurei coloris pæneque violacei, constantem, tribus ex umbilico prodeuntibus flavis staminibus, & stilo extremum mucronem multifidum, crassiusculumque habentem nullum

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
1511/D

Crocum montanum I. Sativus, l. var. autumnalis.

hisp. 265.

Fig. 359.

Crocum montanum III. Sativus, l. var. autumnalis.

Fig. 360

nullum adhuc semen mihi observare licuit: nec qui bulbum mittebat, ullam ejus mentionem in epistolâ faciebat. radix Prioris radici valde similis, cortice è multis villis contexto involuta, oblongos interdum nucleos satis procul à matre spargens.

TERTII flos inodorus etiam est, vel tenuis admodum & evanidi odoris, senis, ut reliqua croci genera, folijs, quorum interiora terna paullo breviora sunt, omnia autem orbiculato mucrone, albicantis initio coloris, sed in quo deinde, temporis successu, dilutius quidpiam cæruleum perfusum videatur: stamina ex umbilico prodeunt terna, flava, & in medio stilus, sive penicillus in tria vel plura staminula divisus, flavi etiam coloris: flaccescente vel jam marcido flore, quina, sena, rarò plura emergunt in ambitu folia ex tenui membranâ quæ florem initio obvolverat, Croci verni latifolij folijs pænè similia, hoc est, paullo latiora quàm sativi, albâ lineâ singula folia per longitudinem supinâ parte distinguente, & pronâ binis: semen hactenus nullum observavi, licet multis annis aluerim: radix digitalis, vel etiam pollicaris est crassitudinis, orbiculata ferè, alba, solida, tunica spadicei coloris obducta, multis albis fibris sub eâ nascentibus prædita, quæ florum satis ferax est: nam & ternos, & quaternos, interdum etiam quinos profert flores. *Croc. montan. III.*

Nascitur Primum in nonnullis Lusitaniæ rupibus, præsertim ijs quæ non procul à mari absunt, ubi Novembri observabam, & cum suo flore eruebam, anno sexagesimo quarto supra millesimum & quingentesimum, & amicis in Belgium mittebam. Istic etiam Septembri floruit, Viennæ Austriæ & Francofurti ad Mœnum, Octobri, interdum maturiùs: Maio tulit crassa, angulosa capita, semine plena, quale Croci verni latifolij Quartæ speciei semen est. *Natales.*

Theophrastus lib. VI. Hist. Plant. cap. VII. κρόκον ὀρεινὸν appellat, Latini Crocum montanum & silvestre. Lusitani *Pie de borro*, id est, pedem asininum (quâ de causa nescio) vocabant. *Nomina.*

Alterum Croci silvestris appellatione ad me mittebat Nobilis, idemque doctissimus vir Ioannes Boisot, vetere amicitia mihi conjunctus, Francofurtum anno M.D.XCI.

Missum est Tertiū Byzantio anno Millesimo Quingentesimo octogesimoseptimo, Octobri mense, *Zafran maby*, hoc est, Croci cærulei, nomine, quod tamen, ut ante dixi, prorsus cæruleo non esse flore, idem mensis declaravit: nam octiduo post quàm terræ commisissem, flores proferre cepit.

IRIS BVLBOSA. CAP. XLIIII.

ALIQVOT Plantas in Hispanica mea peregrinatione observabam, quæ licet flore Iridis & Xyridis essent, erutas tamen, bulbacea radice esse deprehendebam, quæ ratio me movit, ut priores Iridis bulbosæ nomine donarem. De illis igitur, & alijs earum semine

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
1511/D

postea natis, in quarum flore magna colorum varietas conspicitur, hoc capite agemus: altero autem proximè sequente, de ijs quæ florem Xyridi magis similem habent.

Iris bulbosa latifol. sive I. | Iris bulbosa violac. flo. sive II.

Iris bulbosa latifolia.

PRIOR, sena, ut plurimum, habet folia lõgiuscula & latiuscula, Hemerocallidis Dodonæi, sive Lili-asphodeli folijs ferè similia, breviora tamen, alternatim invicem amplectẽtia, mollia, in terram prona, supernè ex viridi pallentia, infernè verò incana: è quorum medio flos exilit, è membranaceo involucro, unicus, odoratus, cæruleus (interdum lactei candoris) novem foliolis constans, Iridis figura, quo marcescente, utrinque alij singulares succedũt. Nullus est illi caulis, sed flos longo duntaxat pediculo insidet, ut in Croco: radix bulbosa, candida, avellanæ instar dulcis (nam degustabam) multiplici cortice nigricante involuta, cui (præsertim dum floret) aliquot, præter fibras, crassæ, longæ radiculæ subnascuntur, ut in Hyacinthi radicibus interdum fieri solet.

Natales.

Invenitur in Lusitaniæ Bæticæque collium radicibus, non procul ab Anâ flumine sitis, & copiosè circa Antequeram & Cordubam. In Lusitania porrò Ianuario, in Bætica autem Februario florentem observabam & eruebam: apud Belgas delata (Corduba enim ad amicos Belgas aliquot bulbos mittebam) nondum flores dederat, quum octennio post inde discessi, ad Cæsarem Maximilianum II. profecturus, ideoque nullum semen observare potui: in illis tamen, quas in Hispaniâ eruebam, stirpibus, infimam partem pediculi, qui primum florem sustinuerat, & inter folia reconditam, in rudimentum longi triangularis capituli desinere conspiciebam, multa candida granula continentis: quo argumento adducor, semen Aprili aut Maio maturum istic esse posse.

Iris bulbosa II sive violac. a.

CRASSIORE est Altera folio, ac veluti cepaceo, viridiore, parte interiore carinato sive striato, multisque quasi bulbis argenteis resperso: crasso firmoque caule, quem quaterna aut quina folia amplectuntur: binos ex vaginulis, ut plurimum, promit flores invicem succedentes, interdum unicum duntaxat, novem folijs constantem, violacei prorsus & elegantissimi coloris, interdum dilutioris, inodorum tamen, quorum tria majora sunt, ad terram inclinata & prona ut in vulgari Iride, & labrorum instar propendentia, tria alia angusta & extima parte bifida alataque ijs incumbunt, usque ad luteam maculam (quę majoribus pro fimbria est) pertingentia, tria alia surrecta, supremaque parte latiuscula, infima verò valde angusta: floribus succedunt trigona laxaque capita, quibus semen rugosum, fulvescens, ervi magnitudine, quod maturum, in capitibus crepitat, si moveantur: radix magna, plurimis membranis tenacibus, nigricantibus circumvoluta, intus alba, & sessili parte fibris prædita, quæ singulis annis nucleos circa latera deponit. Hujus folia novo Vere demùm germinant.

Quia

Quia C. V. Matthias de Lobel medicus, de re herbaria optimè meritus, hanc Iridem primus Belgis communicaverat, missis ex Anglia aliquot ad amicos bulbis, sponte istic nasci existimabã, & in Angliam profectus anno Septuagesimo primo supra Millesimum & quingentesimum, frustra in agris & collibus requirebam, donec Bristolium quum venissem, ubi Lobelium conveniebam, ab eo intelligerem, istic primùm illi innotuisse, ex hortis, in quibus colebatur, erutam, unde Londinũ amicis misisset. Verisimile est, Hispanicis navibus quæ plerumque Bristolium commeabant, primùm istuc ex Hispaniâ aut Lusitaniâ delatam. *Natales.*

Iris bulbosa III. sive versicolor. pin. 38. no. 1.

hisp. 275.
Fig. 363.

TERTIÆ, quinque aut sex sunt folia angusta & tenuia, cubitalis longitudinis, internâ parte striata & candicantia, externa autem rugosa, viridis cum cineraceo commixti coloris, caulem amplexantia cubitalem, interdum etiam majorem, nodosum, unicum plerumque florem, raro binos, è membranaceis vaginulis proferentem, Iridis angustifoliæ floribus forma similem, cujus tria latiora & ad terram inflexa folia, extima parte ampliora sunt, & candicantia, luteaque macula insignita, ea videlicet parte, qua folia his incumbentia, & ligulam occulentia, bifidaque, & in parvas alas reflexa, desinunt, illaque subcærulei ex candido coloris: reliqua tria erecta sunt, oblonga, & dilutius ex cæruleo purpurascentia: totus flos jucundo spirat odore, præmansi coriandri obducti sacchαro, sive præparati instar. Flori succedit longum triãgulum caput, altero gracilius, neque laxum, semen angulosum, subrufum, continens. Radix bulbosa, candida, subdulcis, spadiceis aliquot membranis involuta, minor superioris radice, & illâ liberalius nucleos producens, quibus facilimè seri potest. *Iris bulbosa III sive versicolor.*

Est verò hæc vel breviore latioreque flore, & illo dilutiore, aut saturatiore, maculâ etiam illâ in propendentibus labrorum instar folijs breviore, vel angustiore & longiore: ac labris illis similiter dilutioribus aut saturatioribus, illisque interdum adeò saturis ut violacei appareât, nihilque in illis albi conspiciatur, sed cæruleus duntaxat color ambiens flavam illam maculam, quæ in hoc genere longior ut plurimum esse solet. Rursus quæ latiore est flore, plerumque liberalior est angustiflorâ in binis floribus producendis, brevioremque siliquam, sive trigonum caput, & æqualis ubique crassitudinis habet: angustifloræ autem longior est, & infimâ parte gracilior siliqua. Item latifloræ radix, brevior & crassior est: alterius, longior & gracilior. Istam autem varietatem, satione conciliatam esse, non dubium est. *Varietas.*

Pinciæ, quę vulgo *Valladolid* nuncupatur, Hispaniæ urbe, primum data mihi fuit hęc planta à Ioanne Ioigny viro optimo & humanissimo, natione Gallo & istic Architecto, qui hortulum peregrinis stirpibus satis instructum ponè ædes habebat, à quo, nonnullis Castellę collibus sponte nasci intelligebam. Floret in hortis Iunio cum Gladiolo, aut paulò maturius: semen sub extremum Iulium & Augusto maturum est. *Natales.*

QVID porrò in hoc flore & quibusdam alijs mihi contigerit anno Nonagesimo secundo supra millesimum & quingentesimum, hoc loco adscribendũ existimavi. Is enim, ut propter magnam humiditatem à frequentibus imbribus, ferax fuit proferendis amplioribus solito floribus, eorumque nonnullis geminato foliorum numero: ita multas stirpes, quæ singulari caule, eoque non ramoso ut plurimum esse solent, πολυκλώνους reddidit. Nam habui Tuliparum plantas, quæ vel unico, vel binis, ternis, quaternis, etiam quinis ramis (singulis suum florem sustinentibus, ut capite de Tulipa diximus) caulem prȩditum tulerunt: multas Xyphij stirpes, quæ unico, aliquot quæ binis quatuor vel quinque floribus ornatis: plurimas Iridis bulbosæ quæ binis vel ternis, binas quæ quaternis floribus fuerunt onustæ. Summo enim caulis fastigio innati bini ex ijsdem vaginis emergentes, quemadmodum in Secundo genere solent, alter alteri succedentes, in nonnullis etiam tertius: Aliæ, præsertim versicolores latifloræ saturatiores, præter geminos illos flores in summo caule natos, ex singulari vaginâ infra illos sitâ, & altera sequente, singulares produxerunt ramulos, teretes, geniculatos, sustinentes binas vaginas, è quibus emerserunt singulares flores (ut in subjecta icone videre licet) primarijs non minùs elegantes, & perinde odorati. Habui etiam anno XCVII. multas Iridis bulbosæ plantas, quæ quaternos flores tulerunt. *Annus M D XCII. multiflorus.* *Iris bulb. versicolor πολύκλωνος.*

Multos

Iris bulbos. versicolor πολύχλωνος. pin. 39. no. 3.

Fig. 364.

Iris bulbosa flavo flo. sive v. pin. 39. no. 1.

Fig. 365.

Tulipa bulbifera.

Multos etiam dedit is annus Tuliparum bulbos in infima ala (quod succi & humoris abundantiæ tribuo) nascentes.

Iris bulbosa IIII. sive lutea.

QVARTA, jam dictæ Tertiæ per omnia ferè similis, breviore tamen est caule, gracilioribusque & ex viridi pallescentibus folijs: flos unicus, interdum bini, contractiores, latiores tamen, ex vaginulis summo cauli inhærentibus prodeunt, lutei coloris, inodori, mediæ inter secundum & tertium genus magnitudinis, quemadmodum & siliqua, seu caput trigonum, in quo semen superiori simile continetur: radix tertij generis radici similis, quæ nucleis, non secus ac illa, propagatur.

Varietas.

Sed hæc in flore quandam etiam differentiam habet, licet exiguam: nam invenitur latiore aliquantulum, saturatioreque & magis rutilante aureo colore, radice item breviore & crassiore, membranacea præterea illa vagina, unde primùm folia emergunt, sanguineo colore, à summis vaginæ oris in inferiorem illius partem radiatim desinente, magis infecta est, quàm illius, quæ dilutiore est flavo colore; nam illa interdum sanguineo hoc colore caret. Vtriusque autem, quemadmodum & Tertiæ, folia ante hiemem germinare solent.

Natales.

Nascitur pingui solo, & petrosis collibus ad Tagum sitis supra Olysipponem, ubi eā eruebam Decembri anno M. D. LXIIII. cum aliquot alijs rarissimis stirpibus, & inde ad amicos in Belgium mittebam. Floret paullo maturiùs Tertio genere, eodem ferè quo secundū tempore: brevi tamen se mutuo consequuntur, & interdum simul florere conspiciuntur.

Iris bulbosa V. sive cærulea. pin. 40. no. 1.

QVINTA mihi primùm conspecta est Lugduni Batavorum anno supra millesimum & quingentesimum, nonagesimo quarto. Nihil verò ea differt caule, folijs, & forma floris, ab Iride bulbosa, cujus flores versicolores, solius floris color diversus est. Nam novem, ut ille, folijs constat, quorum terna inflexa & terram spectantia, cæruleum habent colorem, venis saturatioribus à medio folio in latera excurrentibus distinctum, & ab illo ad unguem usque maculam flavam satis latam, medium folium per longitudinem secantem. terna illis incumbentia & gibbosa ejusdem etiam sunt coloris, paullo tamen dilutioris: tria surrecta folia magis satura, odor pænè florum Tiliæ: binos autem, ternósve in eodem caule fert flores, qui reliquarum Iridum bulbosarum floribus magis sunt serotini, ijsque marcidis demùm aperiuntur sub initium Iulij. Floribus succedunt triangula oblonga capita, ut in versicolore Iride bulbosa.

Natales.

E Lusitania porrò hoc Iridis bulbosæ genus, paucos ante annos, primùm in Belgicam delatum fertur.

Sequente autem anno, è tribus bulbis ab amico acceptis, unus florem longè elegantiorem jam descripto tulit, amplioribus labris nempe constantem, tribusq; folijs surrectis latioribus, gibbis

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
1511/D

Irid. bulbosæ v. semen. pin. 39. no. 1.

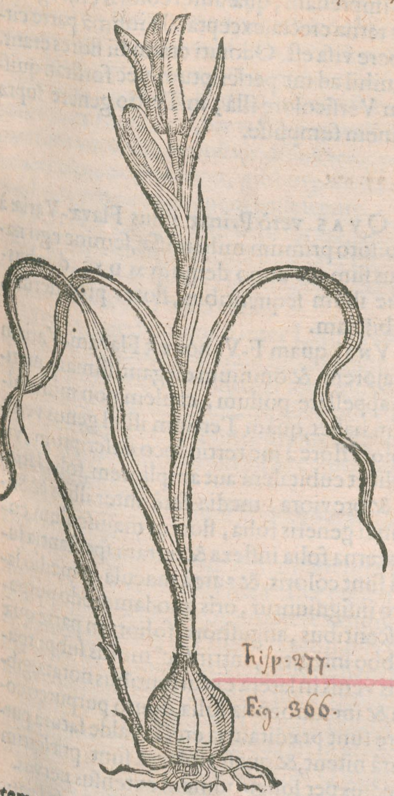

hisp. 277.

Fig. 366.

gibbis etiam amplioribus, totumque adeò florem multo saturatiore purpurâ nitẽtem, & magis expansum, idem tamen qui in altero odor: caulis præterea circum nodos quibus folia inhærebant, ex purpurâ nigricabat.

PRIORI, latifoliæ cognomen dedi, à foliorum, præ reliquis, amplitudine, & cæruleæ sive purpureæ, à floris colore: Hispani, vel *Lirio* simpliciter, vel *Lirio espadañal*, Cordubenses, *Lirios azules*, appellant, hoc est, Lirium, Lirium ensiformem, & Lirium cæruleum. Alteram, violaceam cognominavi, Lobelius cum Pena Hyacinthum Poëtarum esse censet, vulgare hujus nomen nullum scio. Tertiam angustifoliã versicolorem sive variam nominavi; Hispani *Lirio illyrico* appellabant. Quartæ à floris colore, Flavæ, sive Luteæ cognomen indidi: Lusitani, *Reyllabuey*, vocabãt. Quintæ, quum mihi sponte nascẽs non sit observata, nullum nomen vulgare intellexi: sed qui hortorum culturâ delectantur Batavi, Lusitanicæ cognomen dederant. Nomina.

De illarum autem viribus & facultatibus, nihil compertum habeo, aut ab alijs traditum accepi.

Omnium porrò istarum floribus, illius præsertim quæ vario est flore (quia, ut opinor roscidum quendam succum in lateribus exsudant) formicæ mirum in modum sunt infestæ. Præterea omnium istarum, tam illarum quarum mentionem fecimus, quàm subsequentium flores marcescere jam incipientes, hanc peculiarem notam habent, quòd milvinorum unguium instar contrahantur: quod etiam aliorum Iridis generum floribus evenit.

CÆTERUM sunt & aliæ Iridis bulbosæ species, non eæ quidem aliunde invectæ, sed seminé apud Belgas natæ, quarum historia prætermittenda non videtur, eam ob causam, superioribus adijciendas esse existimavi. *Iridis bulbosæ versicolor. classis II.*

PRIMA igitur Versicoloris quoddam genus est, à superioribus diversum, non folijs, caule, aut radice, his enim cum Tertio aut Quarto genere convenit, sed floris colore: quia tria ejus folia ad terram inclinata, sive labra, flava sunt, & Quarti generis folijs propendentibus labiorum instar ferè similia, magnâ tamen aureâ maculâ in prominente & reflexo labro insignita, ad quam ab infimo folij ungue intrinsecus excurrunt aliquot venæ quodammodo purpurascentes; tria autem gibba & illis incumbentia, dorso & alis pallent, lateribus candicant; tria verò sursum erecta, ex albo subcærulea sunt, hoc est, albicantis sunt coloris, quem subcæruleæ saturatiores vel dilutiores venæ distinguunt. I.

ALTERIUS terna inflexa folia pallent, & labrum habent flava maculâ insignitum, à qua ad unguem usque angustiora sunt, ut in ceteris generibus, & internè quibusdam venulis purpurascentibus distincta sunt; tria gibba folia ligulam tegentia ὠχρολεύκου sunt coloris, vel albicant, summo tamen gibbo pallescente; terna surrecta exalbida sunt, nervus tamen per longitudinem excurrẽs flavescit. Utriusque flores odorati, Tertij generis supra descripti florum instar: radix etiam non minus quàm in illo fœcunda producendis nucleis. II.

Illas habui munere Ioannis Boisot anno M. D. XXCVI. quadriennio verò post, tres alias communicabat, quæ insequente anno hos flores protulerunt.

PRIOR, quæ erit illius Tertium genus ab ipso acceptum, latiore, brevioreque fuit flore, cujus terna inflexa folia, lato & propendente sunt labro, mediâ aureâ maculâ (quam albus orbis ambit) insignito, per oras crispo, cærulei coloris, à maculâ autem usque ad unguem folij, extenditur nervus extrinsecus virescens, intrinsecus pallidus, multis purpureis venis in latera excurrentibus, tria gibba alataque folia purpurascentis sunt coloris, gibbus albicans, alæ cæruleæ; tria sursum erecta folia, ex cæruleo purpurascunt. III.

ALTERA, sive ejus Quarta, florem habuit, cujus terna folia terram spectantia, flavi sunt coloris, aureâ maculâ labrum occupante, à qua ad infimos ungues, interiore parte sparsæ sunt quædam venæ dilutius purpurascentes; folia ijs incumbentia exalbida sunt, præter medium nervum ad extremum folium excurrentem & gibbum, qui pallidi sunt coloris; surrecta terna folia, infimâ parte ex cæruleo purpurascentibus venis sunt distincta, supernâ candicant. IIII.

TERTIÆ,

V. TERTIÆ, sive Boisoti Quintæ flori, terna incurva sive inflexa folia, prorsus lactei candoris fuerunt, præter maculam illam medio labro impressam, quæ aurei coloris erat: gibba præterea folia illis incumbentia, alba fuerunt, ut & terna erecta, exceptâ illâ infimâ parte circa ungues, quæ tenue quidpiam subcæruleum habere visa est. Odorati etiam hi flores erant.

Ex cujus generis semine natæ sint hæ varietates, nihil ad me perscriptum, nec forsitan quispiam tam exactè observavit: odor tamen qualis in Versicolore illâ, in Tertio genere supra descriptâ, me in suspicionem adducit, ex illo originem sumpsisse.

Iris bulbosa F-V h.e. I. classis tertiæ.

Irid. bulbos. versic. classis III.

QVAS verò Primæ illius Flavæ-Variæ à Boisoto primùm mihi missæ, semine ego natus sum, & anno demum M D XC. duobusque illum sequentibus, flores protulerunt, subijciam.

I. VNA, quam F-V, hoc est Flavam-Variam majorem, & omnium elegantissimam meritò appellare possum, caulem non minus altum habet, quàm Tertium illud genus versicolore flore à me tertio loco descriptum, videlicet cubitalem aut ampliorem, folia latiora & breviora, media ferè inter illius & Secundi generis folia, florem majusculum, cujus terna folia inflexa & terram spectantia lutei sunt coloris, & aureâ maculâ in medio labro insigniuntur, oris quodammodo purpurascentibus, angustiore foliorum parte quæ gibbo integitur, intrinsec⁹ multis subpurpureis venis in latera excurrentibus notata: gibba & incumbentia folia, diluto purpureo colore sunt prædita: tria erecta valde saturâ purpurâ nitent, & quasi violacea sunt, præsertim medius per longitudinem extensus nervus.

II. ALTERA etiam F-V, & latiflora, sed paulo humilior, terna ad terram inflexa folia flavi coloris habet aureâ maculâ insignita, à qua, ad infimum folij unguem, multis purpurascentibus venis interiore parte sunt distincta: gibba folia quodammodo purpurascunt, nervum tamen subflavum habent; tria folia erecta, purpurei sunt coloris.

III. TERTIÆ F-V. floris forma eadem, & terna illa folia inflexa flavi coloris, aureâ maculâ insigniuntur, quâ verò parte bifidis & gibbosis illis folijs integuntur, radijs obsoletè purpurascentibus distincta sunt: surrecta terna folia ex cæruleo purpurascunt, medius autem per longitudinem excurrens nervus, flavescentis est coloris: & tria alijs incumbentia, obsoleti, cui flavi quidpiam permistum est.

IIII. F-V. Quarta, etiam latiflora, terna inflexa folia pallida habet, aureâ maculâ insignita, quâ autem parte camerato folio integuntur, purpurascentibus venis sunt distincta: gibba folia, etiam purpurascunt: tria verò erectiora folia, cæruleum habent colorem.

V. QVINTÆ F-V, quæ angustiflora est, tria ad terram spectantia folia, flava sunt, aureâ etiam maculâ medio labro insignita; & incumbentia illis folia candicant, nervus tamen eminentior, quodammodo ὠχρόλευκος: sursum assurgentia folia exalbida sunt, imâ parte subcæruleis quibusdam venis leviter distincta.

VI. SEXTA F-V, etiam angustiflora, & humilior, non valde absimilem matri, hoc est, Primæ à Boisot missæ, habuit florem: sed quibusdam notis secundæ ab ipso acceptæ respondentem, ut media quædam species inter utramque censeri possit.

VII. LATIFLORA est, & elatior Septima F-V, cujus inflexa folia habent latiora labra, flavi coloris, aureâ maculâ insignita, quâ verò parte gibbis folijs integuntur, ad unguem usque interius ex cęruleo purpurascunt: gibba & alata folia etiam purpurascentis sunt coloris, gibbo tamen dilutiore: surrecta folia latiuscula sunt, & illis magis purpurascunt, cæruleique quidpiam admixtum habere videntur.

VIII. HUMILIOR, latiflora tamen, est Octava F-V, cui terna terram spectantia folia flava sunt, aureâ maculâ majusculâ notata, internâ parte quæ cameratis bifidisque folijs tegitur, purpurascentibus radijs in latera excurrentibus distincta: gibba cristataque folia, purpurei cæruleo commixti sunt coloris, ipso gibbo ex purpura flavescente: erectiora folia, cærulei purpuræ permixti sunt coloris.

ANGUSTI-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
1511/D